

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**STRATEJİK MEKÂNSAL PLANLAMADA
STRATEJİK SEÇİM YAKLAŞIMI İLE KARAR VERME**

DOKTORA TEZİ

Mimar Şeyda BÜLBÜL

**ARALIK 2014
TRABZON**

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

STRATEJİK MEKÂNSAL PLANLAMADA
STRATEJİK SEÇİM YAKLAŞIMI İLE KARAR VERME

Mimar Şeyda BÜLBÜL

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“DOKTOR (MİMARLIK)”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 17.11.2014
Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 05.12.2014

Tez Danışman: Doç. Dr. Dilek BEYAZLI

Trabzon 2014

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalında
Şeyda BÜLBÜL tarafından hazırlanan

STRATEJİK MEKÂNSAL PLANLAMADA
STRATEJİK SEÇİM YAKLAŞIMI İLE KARAR VERME

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 18 / 11/ 2014 gün ve 1577 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda**

DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Tüzin BAYCAN

Üye : Doç. Dr. Dilek BEYAZLI

Üye : Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ

Üye : Doç. Dr. Cenap SANCAR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aygün ERDOĞAN

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Soğuklar başlayınca havalanıp
Millerce yol kat ettikten sonra
Güneyi tadan bir kuşun sevinciyle...”

Yüksek lisans eğitimimden itibaren bütün akademik çalışmalarımın katkısı bulunan, doktora çalışmam süresince her türlü desteğini esirgemeyen, özveriyle rehberlik eden değerli hocam Doç. Dr. Dilek BEYAZLI'ya,

Süreç odaklı bu tez çalışmasında süreç boyunca birlikte yol aldığımız “Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP)” adlı TÜBİTAK KAMAG projesinin yürütücüsü Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ'e ve planlama paketi sorumlusu Doç. Dr. Cenap SANCAR'a,

Akademik hayata atılmamda bana ilham veren ve yön gösteren saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Şinasi AYDEMİR ve KOKAP proje danışmanı Prof. Dr. Saliha E. AYDEMİR'e,

Süreç içerisinde yardımları ve destekleri olan Yrd. Doç. Dr. Aygün ERDOĞAN, Arş. Gör. Seda ÖZLÜ, Arş. Gör. Beydullah SULAK, Arş. Gör. Sinem DEDEOĞLU ve öğrencim Rahman ÖNCÜER'e,

Tez çalışmamı destekleyen TÜBİTAK'a,

Bana destek olan arkadaşlarım Cemre YILMAZ ve Gül Sevim HACIALİOĞLU'na,

Her zaman yanımda olup bana güç veren değerli aileme sonsuz teşekkür ederim.

Şeyda BÜLBÜL
Trabzon 2014

TEZ BEYANNAMESİ

Doktora tezi olarak sunduğum “Stratejik Mekânsal Planlamada Stratejik Seçim Yaklaşımı ile Karar Verme” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Dilek BEYAZLI’ nın sorumluluğunda tamamladığımı verileri kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 17/11/2014

Şeyda BÜLBÜL

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XI
KISALTMALAR DİZİNİ	XII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
1.1.1. Çalışmanın Amacı ve Hipotezleri.....	2
1.1.2. Çalışmanın Kurgusu	3
1.1.3. Çalışmanın Mesleki Disipline Katkısı	5
1.2. Mekânsal Planlama ve Yeni Yaklaşımlar.....	5
1.2.1. Toplumsal Değişmeler.....	8
1.2.2. Planlama Paradigmasının Değişimi.....	9
1.2.3. Planlama Yaklaşımlarındaki Değişim	10
1.3. Stratejik Mekânsal Planlama Süreci	21
1.3.1. Ön Hazırlık ve Süreç Tasarımı	24
1.3.2. Planlama Aşaması.....	25
1.3.3. Uygulama Aşaması.....	26
1.3.4. Değerlendirme Aşaması.....	27
1.4. Mekânsal Planlamada Karar Verme	30
1.4.1. Karar Verme Süreci	30
1.4.2. Katılımcı Karar Verme	32
1.4.3. Katılımcı Karar Vermede Aktörler.....	35
1.4.4. Katılım ve Türleri	36

1.4.5. Katılımcı Method ve Teknikler	38
1.5. Mekânsal Planlamada Karar Destek Sistemleri.....	46
1.5.1. Yöneylem Araştırması	48
1.5.2. Oyun Teorisi	48
1.5.3. Boyutsal Analiz	49
1.5.4. Stratejik Varsayım Sınaması.....	49
1.5.5. Etkileşimli Planlama Tekniği	50
1.5.6. Esnek Sistemler Metodolojisi	51
1.5.7. Stratejik Seçimler Geliştirme ve Analizi	52
1.5.8. Stratejik Seçim Yaklaşımı	53
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	56
2.1. Stratejik Mekânsal Planlama Süreci ve Kullanılan Katılımcı Yöntemler	56
2.2. Stratejik Seçim Yaklaşımıyla Karar Verme Süreci	62
2.3. Çalışma Alanı	69
3. BULGULAR.....	72
3.1. Salacık Stratejik Mekânsal Planlama Sürecinin Bulguları	72
3.1.1. Süreç Tasarımı-Ön Hazırlık Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi	72
3.1.2. Durum Analizi ve Stratejik Vizyon Geliştirme Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi.....	77
3.1.3. Politika Geliştirme: Strateji-Hedef-Eylem Oluşturma Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi	82
3.1.4. Planlama Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi.....	88
3.2. Stratejik Seçim Yaklaşımı ile Karar Verme Sürecinin Bulguları.....	90
3.2.1. Probleme Yönelik Çalışmalar.....	91
3.2.2. Karara Yönelik Çalışmalar	107
4. İRDELEMELER.....	118
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	126
6. KAYNAKLAR	130
7. EKLER	137
ÖZGEÇMİŞ	

Doktora Tezi

ÖZET

STRATEJİK MEKÂNSAL PLANLAMADA STRATEJİK SEÇİM YAKLAŞIMI İLE
KARAR VERME

Şeyda BÜLBÜL

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Dilek BEYAZLI
2014, 136 Sayfa, 27 Sayfa Ek

Türkiye planlama pratiğinin değişen dünya planlama söylemini ve pratiğini yakından takip edemediği, gelişmeleri gecikmelerle yakalasa da içselleştiremediği görülmektedir. Kendini çeşitli aksamalarla yineleyen planlama pratiklerinin toplumun planlamaya güvenini zayıflattığı da bilinmektedir. Mevcut planlama pratiğimizin arka planında yer alan planlama anlayışının iki boyutla sınırlanmış, durağan, katılımcılıktan uzak, sosyoekonomik ve kültürel gelişmelerden soyutlanmış, doğal değerlere duyarsız yapısının değişmesi gerektiği günümüzde tartışılmaktadır. Mekânsal kararların, bilimsel temelli müzakerelere açık, sürekli, katılımcı ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir planlama süreci içinde bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğine inanılmaktadır. Bu gerçekten hareketle, ortak bir geleceğin tanımlanması ve hayata geçirilmesinde, mekânsal planlamanın birleştirici rolüne vurgu yapan bu tezde süreç odaklı bir yaklaşım izlenmiştir. Katılımcı karar verme sürecinde, planlama aktörlerinin ve yerelin özgün yapısını ortaya çıkaracak, birlikte ortak bir vizyon oluşturup üzerinde uzlaşmış ortak kararlar üretebilecek yaklaşım ve yöntemler tartışılmıştır. TÜBİTAK KAMAG-KOKAP Projesi Salacık alan çalışması ile deneyimlenme şansı bulan bu uzun soluklu süreçte, yerel halk ile planlamanın birleştirici zemininde buluşmanın, ortak bir gaye için birlikte fikir üretmenin ve öğrenmenin hazzına varılmıştır. Katılımcı anlayışla yerel bağlam ortaya çıkartılmıştır. Stratejik mekânsal planlamada birlikte karar vermeyi kolaylaştıran karar destek sistemlerinden Stratejik Seçim Yaklaşımı kullanılarak yerel halkla birlikte eğitim alanına ilişkin stratejik mekânsal bir karar verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Stratejik Mekânsal Planlama, Katılım, Katılımcı Planlama Süreci, Katılımcı Yaklaşım ve Yöntemler, Karar destek sistemleri, Stratejik Seçim Yaklaşımı

PhD Thesis

SUMMARY

DECISION MAKING WITH STRATEGIC CHOICE APPROACH IN STRATEGIC
SPATIAL PLANNING

Şeyda BÜLBÜL

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Graduate Program
Supervisor: Assoc. Prof. Dilek BEYAZLI
2014, 136 Pages, 27 Appendix Pages

It is seen that planning practice of Turkey can't be followed the discourse and practice of changing World planning, and even if it catches the developments with delays, it can't be internalized the developments. It is known that the planning practices which repeat themselves with various disruptions weaken the community's confidence in the planning. Nowadays it is discussed that there is the need for changing the structure of planning approach (limited to two dimensions, away from participation, abstracted from the socio-economic and cultural developments, insensitive) which is situated in the background of our current planning practice. It is believed that spatial decisions need to be addressed as a holistic point of view in a planning process open for negotiation scientifically based, continuous, participating and performed as multiplayered. Starting with this fact, in carrying out the identification of a common future and life, process-oriented approach was followed in this thesis that emphasizes the unifying role of spatial planning. In participating decision-making process, Participants in decision-making, planning, the approaches and methods, which will reveal original structure of planning actors and local and produce a joint decision together agreed on creating a shared vision, are discussed. In this long-term process which finds the chance to get experience by TUBITAK KAMAG-KOKAP project-Salacık field study, it has been reached the joy of; unifying ground in a meeting of planning with the local population, generating ideas together for a common purpose and learning. Local context was revealed with participatory approach. Of strategic spatial decision support systems that facilitate decision-making with strategic spatial planning, a strategic spatial decision on the training field with local people are given using the Strategic Choice Approach.

Key Words: Strategic Spatial Planning, Participation, Participatory Planning Process, Participatory Approaches and Methods, Decision support systems, Strategic Choice Approach

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Türkiye’de uygulanmakta olan planlama yaklaşımında süreç, çıktılar ve toplumla ilişkiler	7
Şekil 2. Döngüsel öğrenme süreci olarak gelişme	16
Şekil 3. Stratejik planlamada süreç, çıktılar ve toplumla ilişkiler.....	22
Şekil 4. Geleneksel planlama süreci ile katılımcı karar verme sürecinin karşılaştırması	34
Şekil 5. Geleneksel ve katılımcı planlama süreçlerinin karşılaştırması	35
Şekil 6. Basit ve stratejik seçim süreci ve karar verme modlarının karşılaştırılması	43
Şekil 7. Salacık stratejik mekânsal planlama süreci.....	55
Şekil 8. Stratejik mekânsal planlama sürecinde kullanılan teknikler.....	57
Şekil 9. Genelleştirilmiş karar verme süreci	59
Şekil 10. Sosyal değerlendirme süreci	63
Şekil 11. Stratejik mekânsal planlama ve karar verme sürecinin temel adımları	64
Şekil 12. Stratejik seçim aşamaları	65
Şekil 13. Stratejik seçim süreci çıktıları.....	66
Şekil 14. Karar şeması.....	67
Şekil 15. Karşılaştırma şeması	68
Şekil 16. Salacık yerleşmesinin ilçe içindeki konumu	69
Şekil 17. Salacık yerleşmesi mahalleleri ve genel görünüm	70
Şekil 18. Salacık yerleşmesi tarım alanları	71
Şekil 19. Paydaş analizi.....	76
Şekil 20. Hayallerime yolculuk çalışmalarının çıktıları.....	79
Şekil 21. Stratejik seçim yaklaşımı ile karar verme	91
Şekil 22. Mevcut okul alanının konumu (Salacık yapısal planından geliştirilmiştir)	92
Şekil 23. Salacık Ortaokulu’nun sahil yolu üzerindeki görünümü	92
Şekil 24. Hayallerime yolculuk paftasında önerilen eğitim alanı ve mevcut eğitim alanı.	93
Şekil 25. Karar alanlarına yönelik çalışmalar	94
Şekil 26. Karar grafiği.....	96
Şekil 27. Karar grafiği ve problem odağı.....	96
Şekil 28. Karar alanı seçeneklerinin tartışılması.....	97

Şekil 29. Eğitim alanı seçenekleri	99
Şekil 30. Toplum hayal belgesinde önerilen A kodlu alan	100
Şekil 31. B kodlu öneri alan	101
Şekil 32. C kodlu öneri alan	102
Şekil 33. D kodlu öneri alan.....	102
Şekil 34. Maket üzerinde öneri alan tartışmaları ve arazi yürüyüşleri	103
Şekil 35. Seçenek grafiği.....	105
Şekil 36. Karar şeması oluşturma çalışmalarına yönelik toplantılar	105
Şekil 37. Uygulanabilir karar şemaları.....	106
Şekil 38. Göreceli değerlendirme örneği (şema 1-şema 4 karşılaştırılması).....	108
Şekil 39. Avantaj karşılaştırmasının sunumu	109
Şekil 40. Avantaj karşılaştırma örneği (şema 1- şema 4 karşılaştırılması)	109
Şekil 41. Şema 1 – şema 2 karşılaştırılması	111
Şekil 42. Şema 1 – şema 3 karşılaştırılması	112
Şekil 43. Şema 1 – şema 6 karşılaştırılması	113
Şekil 44. Şema 1 – şema 7 karşılaştırılması	114
Şekil 45. Belirsizliklerin tanımlanması	116
Şekil 46. Salacık toplum sözleşmesi	123

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Süreç odaklı planlama ile sonuç odaklı planlamanın karşılaştırılması.....	9
Tablo 2. Araçsal rasyonalite ile iletişimsel rasyonalitenin karşılaştırılması	10
Tablo 3. Yenilikçi yaklaşım ile yukarıdan aşağıya yaklaşımın karşılaştırması.....	12
Tablo 4. Mekânsal stratejik planlama sürecinin temel bileşenleri ve soruları.....	23
Tablo 5. Stratejik mekânsal planlama süreci	29
Tablo 6. Yerel düzey gelişimde katılımın türleri.....	37
Tablo 7. İşbirlikçi karar verme araçlarının ve methodlarının çıktısı	40
Tablo 8. Katılımcı planlamada kullanılabilir teknikler ve araçlar	45
Tablo 9. Karar destek sağlayıcıların ek yararları	47
Tablo 10. Süreç tasarımı ve ön hazırlık aşamasında kullanılacak araçlar	75
Tablo 11. Salacık vizyonu	78
Tablo 12. Durum analizi ve stratejik vizyon geliştirme aşaması.....	81
Tablo 13. Salacık ortak vizyonuna yönelik strateji ve alt stratejiler	84
Tablo 14. Politika geliştirme (strateji-hedef-eylem oluşturma).....	86
Tablo 15. Planlama aşamasında kullanılabilir tekniklerin değerlendirmesi	89
Tablo 16. Karar alanları ve karar alanı etiketleri	94
Tablo 17. Karar alanları, karşılaştırma alanları ve belirsizlik alanları.....	95
Tablo 13. Karar alanları seçenekleri	98
Tablo 14. İlişkilendirilmiş karar alanları içindeki seçeneklerin uyum/uyumsuzluk karşılaştırması örneği.....	104
Tablo 15. Seçenek şemaları	107
Tablo 16. Seçenek karşılaştırma tablosu.....	107
Tablo 17. Karar şemalarının puanlaması	110

KISALTMALAR DİZİNİ

CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemi
ESM	: Esnek Sistemler Metodolojisi
GFTZ	: Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler
GA	: Gender Analysis (Toplumsal Cinsiyet Analizi)
KAMAG	: Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı
KKD	:Katılımcı Kırsal Değerlendirme
KOKAP	: Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi
MPB	: Mekânsal Planlama Bürosu (Planlama Ekibi)
MPK	: Mekânsal Planlama Kurulu/Planlama Kurulu (Salacık Planlama Kurulu)
PIPA	: Katılımcı Etki Yol Analizi
PRA	: Participatory Rural Approach
SA	: Social Assesment (Sosyal Değerlendirme)
SARAR	: Self-Esteem, Associative Strengths, Resourcefulness, Action Planning and Responsibility
SAST	: Strategic Assumptions Surfacing and Testing
SCA	: Strategic Choice Approach
SCC	: Systematic Client Consultation (Sistematik İstemci Görüşme)
SODA	: Strategic Options Development and Analysis (Stratejik Seçenekleri Geliştirme ve Analiz Etme)
SSY	: Stratejik Seçim Yaklaşımı
STRAD	: Stratejik Danışman
SÜ	: Selçuk Üniversitesi
SWOT	: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
TFZG	: Tehditler, Fırsatlar, Zayıflıklar, Güçlülükler
TOWS	: Threats, Opportunities, Weaknesses, Strengths
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
ZOPP	: Objectives-Oriented Project Planning

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

“Olumlu bir eylem gerçekleştirmek için öncelikle olumlu bir vizyon geliştirmek gerekir”

Dalai Lama

Mekânsal planlama, mekânın geleceğini, mekâna özgü koşulları dikkate alarak, bütüncül bir bakış açısıyla belirleme sürecidir. Günümüzde planlamanın, üretilen karar ve eylemlerden etkilenen bireylerin katılımıyla gerçekleşen bir süreç ve bu sürece katılımın vazgeçilmez bir amaç olduğu bilinmektedir. Bu süreçte yerel dinamiklerin harekete geçirilebilmesi ve yerele özgü bağlamın sürecin ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi, sürecin başarısı ve özgünlüğü için olmazsa olmaz unsurlardır.

Planlamada çözüm önerileri üretmek, planlama kararı vermek anlamına gelmez. Kent plancıları, karar verici değil, karar vericilere yol gösteren, onları uyaran meslek insanlarıdır. Plan dokümanlarında ifade edilen öneriler ancak karar vericiler tarafından benimsediklerinde planlama kararı haline gelmektedirler (Bademli, 2005).

Bu nedenle, “Katılımcılık” anlayışının mekânsal planlamanın bir gereği olarak benimsenmesi, plancının katılımcı süreçlerle aşağıdan yukarıya, bireylerle, yerel yöneticilerle ve sivil toplum örgütleriyle birebir çalışması gerekmektedir. Plancının, gerçek karar vericilere danışman konumunu ve bu bağlamda sahip olması gereken bilgi birikimi ile kullanması gereken yaklaşım, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi bir zorunluluktur. (Bademli, 2005).

Türkiye’de ise mevcut planlama sisteminin ve benimsenen geleneksel kapsamlı planlama yaklaşımının bu endişeler ve beklentiler karşısında çoğu açıdan yetersiz kaldığı görülmektedir (Anonim, 2006). Yetersizliklerin bir kısmı şöyledir:

- Mekânsal planlama süreci, fiziksel boyutu ön planda tutan bir yaklaşıma sahiptir ve bu yaklaşımla sosyal ve ekonomik anlamda sürdürülebilir mekânlar üretilmemektedir.
- İmar planları giderek yalnızca arazi düzenlemesi ve yapılanma koşullarının belirlenmesi düzeyine indirgenmiştir.

- Planlama sürecinin imar planı üretme süreciyle özdeşleşmiş olması ve yerleşimlerin özgün koşullarına duyarlı olmaması, yerleşimlerin giderek kimliksizleşmesine neden olmaktadır.
- Planlama ile üretilen karar ve eylemlerden etkilenecek bireylerin içinde yer almadığı bu süreçte, planlanan alanın bağlamından bağımsız şekilde ortaya konan planlar benimsenmemektedir.
- Uzun erimli hedeflerle hazırlanan planlara, zaman içerisinde değişen koşullarla birlikte birbirinden bağımsız parçacı müdahaleler yapılmakta ve plan bütünlüğü bozulmaktadır.

Oysa mekânsal planlama; sosyal, ekonomik, kültürel gelişmenin ve doğal-kültürel değerlerin korunması süreçlerinin, kısaca çevreyle uyumlu toplumsal gelişmenin bir bileşeni olarak bütüncül bir bakışla gerçekleştirilmelidir.

1.1.1. Çalışmanın Amacı ve Hipotezleri

Geleneksel planlama anlayışına alternatif olarak tartışılan yenilikçi planlama yaklaşımlarından stratejik mekânsal planlama anlayışının benimsendiği bu çalışmada “Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP)” adlı TÜBİTAK projesi kapsamında Salacık’ta ele alınan yerel düzeydeki örnek alan çalışmasında planlama sürecinin uygulaması deneyimlenmiştir. Çalışmanın amacı, Salacık stratejik mekânsal planlama sürecinin farklı adımlarında kullanılabilecek katılımcı teknikleri ortaya koyarak süreç içerisinde uygulanan katılımcı tekniklerle karar verme süreçlerine katılım düzeyini arttırmak, üzerinde uzlaşılan ve benimsenen kararlar üretmek ve bu kapsamda sürece dair tanımlanan hipotezlerin test edilmesidir.

Bu hususta Salacık örnek alan çalışmasında yerel ölçekte izlenecek stratejik mekânsal planlama sürecinde kullanılacak katılımcı yaklaşım ve yöntemlerin belirlenmesi ve deneyimlenen sürecin planlama aşamasında stratejik seçim yaklaşımından yararlanarak yerel halk ile birlikte üzerinde uzlaşılmış stratejik mekânsal bir karar üretilmesi hedeflenmiştir.

Stratejik mekânsal planlamada ortak vizyona ulaşabilmek için sağlam ortaklıklar kurmak ve etkili iletişim yöntemleri ile süreç boyunca birlikte yol almayı sürdürebilmek şarttır. Başarılı bir stratejik mekânsal planlama süreci için; yönetim organizasyonunun iyi yapılması, aşağıdan yukarıya örgütlenme anlayışının geliştirilmesi, yerel halkın iç

dinamiklerini ortaya çıkartıcı, kültürel zenginliği ve çeşitliliği vurgulayıcı bir anlayışın benimsenmesi gereklidir. Çok aktörlü stratejik ortaklıklar kurulması, işbirliğinin geliştirilmesi, yerel odaklı program ve projeler üretilmesi ve sosyokültürel etkileşimin artırılması ile yerel kapasitenin geliştirilmesi; katılımcı yöntemlerle karar verme süreçlerine katılım düzeyinin artırılmasını mümkün kılmaktadır.

Bu gerçekten hareketle tez kapsamında değerlendirilen yerel ölçek (mahalle/köy vb.) stratejik mekânsal planlama sürecine yönelik ortaya konulan hipotezler şunlardır:

1. Stratejik mekânsal planlamanın uygulanacağı mekânsal ölçeğin özellikleri planlamanın ele alınış biçimini etkilemektedir.
2. Katılımcı tekniklerin kullanıldığı süreç odaklı bir planlama anlayışı, planlamaya katılımı artırarak planın benimsenmesini sağlar.
3. Yerel değerleri (yerel bağlamı) ve toplum içindeki farklılıkları ortaya çıkartmak için öncelikle yerel kapasitenin keşfedilerek güçlendirilmesi ve uygun katılımcı tekniklerin kullanılması gerekir.
4. Küçük ölçekli yerleşmelerde aktörlerin sayısı, çeşitliliği ve aktörler arasındaki ilişkilerin yoğunluğu ve dengesi sürecin başarısını etkiler.
5. Mekânsal kararların yalnızca yer seçim kararı olmadığı, planlama süreçlerinde kullanılacak karar vermeye yardımcı tekniklerle ortaya çıkartılabilir.

1.1.2. Çalışmanın Kurgusu

Bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne önerilen ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)'nın Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı (KAMAG-1007 programı) çerçevesinde desteklenen “Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP)” adlı projenin örnek alanında deneyimlenmiştir.

Projenin yönetici özetinden doğrudan aktarımla projenin genel amacı; ülke bütünündeki kırsal alanların farklılık ve çeşitliliklerini dikkate alan, fiziki ve sosyal boyutlarıyla bütünsel, kırsal planlama hiyerarşisinde kente eşdeğer bir varlık olarak ele alan bir planlama modelinin geliştirilmesi, bileşenlerinin yöntem ve tekniklerinin ortaya

konmasıdır. Projenin benimsediği ilkeler; kaynak koruma, koruma-kullanmada etkililik, sürdürülebilirlik ve sosyal içermidir.

Kırsal alanların nasıl planlanması gerektiğine yönelik bir model oluşturması beklenen bu araştırma projesinin, müşteri kurum Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kırsal alanları planlamasına rehber olması hedeflenmiştir. Bu bağlamda kırsal alan planlamasına yönelik süreç adımlarının neler olacağı, hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı, bunun için yapılması gereken yasal ve yönetsel değişiklikler de bu araştırma ile önerilmektedir.

Proje öncelikle kuramsal ve uygulamaya yönelik bir veri tabanı altyapısı kurma, bu altyapıdan hareketle planlamaya yönelik harita altyapısı oluşturma, alanları ekolojik açıdan duyarlılıklarını da belirleyerek kolay bir şekilde sınıflama/gruplama, kırsala ilişkin politika oluşturma, sınıflanan alanlara yönelik planlama, tasarım yapma, eylem planı yapma, bu alanlara yönelik yöresel konut elde etme, örnek uygulamalardan hareketle rehberler oluşturma kuramsal, yasal, yönetsel değişiklik önermelerinde bulunma süreçlerini gerçekleştirmiştir.

KOKAP projesinin hazırlanması, sunulması ve gerçekleştirilmesindeki tüm aşamalarda, projenin gerçekleştirilen tüm iş paketlerinin kuramsal çerçevesi ve altyapısı KTÜ grubunca oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. Bununla birlikte; KOKAP projesi KTÜ grubunun sorumluluğundaki Trabzon ve Samsun illeri ile Selçuk Üniversitesi (SÜ)'nin sorumluluğundaki Konya ve Mersin illerinde yürütüldüğünden, her iki grup oluşturulan kuramsal çerçevede projenin alansal çalışmalarını kendi sorumluluk alanındaki bölgelerde yürütmüşlerdir. Bu bağlamda, proje yöneticisi/yürütücüsü kurum Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'dir. KTÜ ekibi Trabzon ve Samsun illerinde seçilmiş 5 ilçede, SÜ ekibi Konya ve Mersin illerinde seçilmiş 3 ilçede çalışmıştır.

Projede KTÜ ekibi ile birlikte Trabzon ve Samsun illerine ait seçilmiş ilçelerde çok sayıda köyde yürütülen alan çalışmaları ve projede önerilen stratejik mekânsal planlama sürecinin Trabzon Akçaabat Salacık yerleşmesinde örnek uygulama deneyimleri olmak üzere ardışık iki ayrı alan çalışması içinde yer alınmıştır.

Sürecin deneyimlendiği Salacık örnek alan çalışmasında; kuramsal kısımda; planlama sürecinin gerçekleştirilmesinde kullanılabilecek katılımcı yöntemlerin tanımlanması, sürecin kontrol listelerinin oluşturulması, uygulama kısmında ise Salacık örnek alan çalışmasının planlama sürecinin ön hazırlıklar aşamasında tüm Salacık halkı ile derinlemesine görüşmelerde bulunarak toplumu analiz etme ve sürecin

gerçekleştirilmesinde genç katılımcı gruba kolaylaştırıcılık yapılmasında aktif olarak rol alınmıştır.

Tezin, TÜBİTAK proje sürecinden ayrılan ve proje raporunda aktarılmamış olan özgün kısmı, Salacık örnek alan çalışmasında izlenen stratejik mekânsal planlama sürecinin planlama aşamasında yapısal plan taslağında tanımlanan ve üzerinde uzlaşılabilen eğitime yönelik (okul alanı) mekânsal eylem kararının yeniden ele alınması sürecidir. Bu süreçte tez kapsamında stratejik seçim yaklaşımı kullanılarak yerel halkla birlikte eğitime yönelik (okul alanı) üzerinde uzlaşmış mekânsal bir karar üretilmiş ve sonuçları ortaya konulmuştur.

1.1.3. Çalışmanın Mesleki Disipline Katkısı

Çalışmada stratejik mekânsal planlamanın kuramsal ve uygulama boyutları arasındaki ilişkinin ele alınması ve stratejik mekânsal planlamanın uygulama örneğinin az olduğu küçük ölçekte (köy/mahalle vb.) planlama sürecinin uygulanması, tezin alan çalışmasının projeye birlikte eş zamanlı yürütülmesi ile mümkün olmuştur.

Salacık örnek alan çalışmasında yerel ölçekte ele alınan planlama sürecinde, katılımcıların yerel kapasitesinin keşfedilmesi, yerel gücün geliştirilmesi, tez özelinde yerel düzeyde karar vermeyi kolaylaştıran stratejik seçim yaklaşımından yararlanılarak karar verme süreçlerine katılımın güçlendirilmesi ve yerel halkla birlikte üzerinde uzlaşılabilen mekânsal bir kararın üretilmesi çalışmanın mesleki alana katkılarıdır. Gerçek bir örnek alan çalışmasında gerçek katılımcılarla birebir uygulamanın yapıldığı ilk karar verme sürecinin Salacık örnek alan çalışmasında deneyimlenmesi çalışmanın özgün yönüdür.

Farklı ölçekte yerleşmeler/yerleşme parçaları için yapılmış gerçek katılımcıların yer almadığı (oyun teorisi vb. kullanılarak) benzer çalışmalar var olmakla birlikte bu çalışma kırsal ölçekte ve yerel katılımcılarla deneyimlenen ilk karar verme süreci olması yönüyle diğerlerinden farklılaşmaktadır.

1.2. Mekânsal Planlama ve Yeni Yaklaşımlar

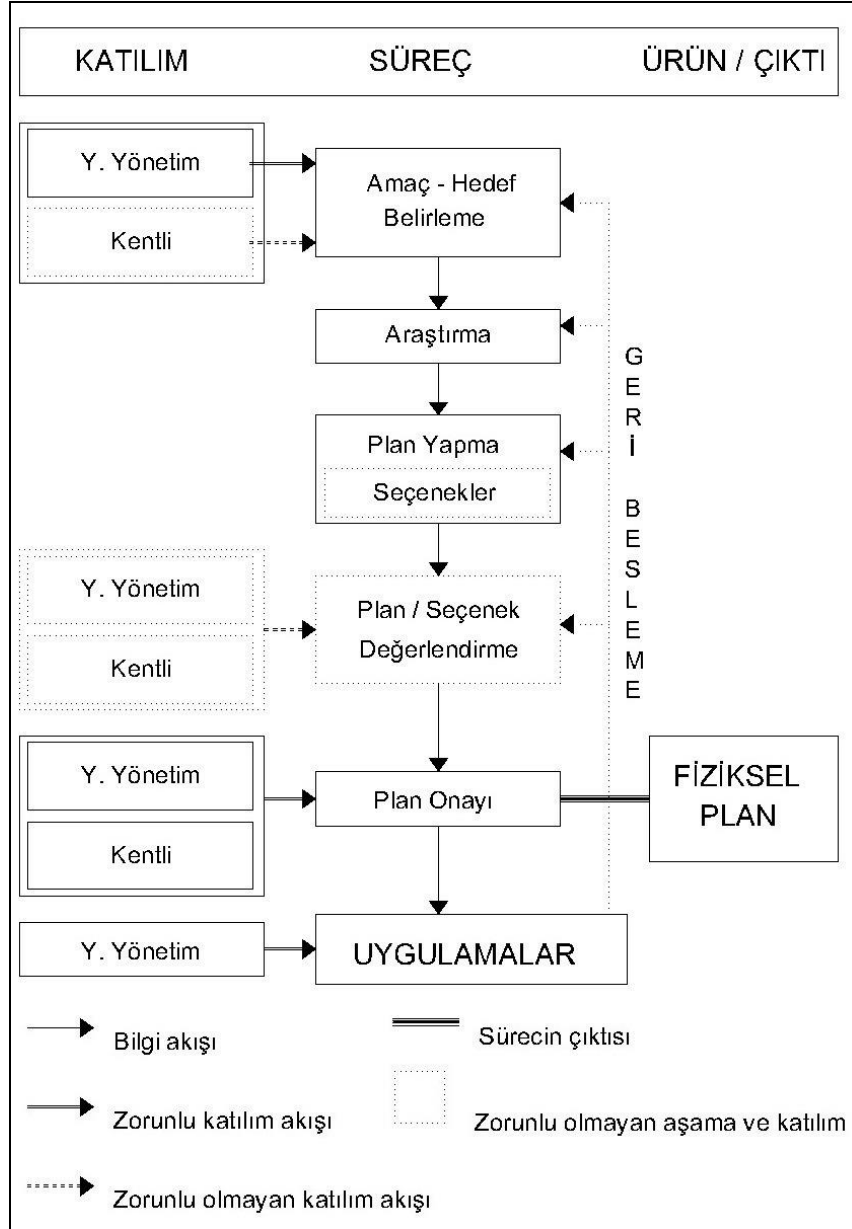
Planlama kavramsal olarak, belirlenen hedefe ulaşabilmek için var olan olanaklar ve karşılaşılabilecek sınırlayıcılar çerçevesinde, yapılabilecek eylemler konusunda karar

verme ve bu eylemleri hayata geçirme sürecidir (Suher, 1996). Planlama, geleceğe yönelik belirsizliğin giderilmesidir. Bir başka deyişle, planlama bir bilinmezlik durumu içinde, zaman ile stratejik olarak bir seçim süreci olarak düşünülür (Friend ve Jessop, 1969, Friend ve Hickling, 2004). Dolayısıyla, her planlama eylemi geleceğe yönelik bir kestirim olduğu için, öncesinde bir hazırlık yapılması ve hedefe ulaşmaya yarayacak eylem seçeneklerinin düşünülmesi, bunlar arasında bir seçim yapmadan önce her birinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Kararın uygulanması sonucunda amaca ne kadar erişildiğinin değerlendirilmesinin yapılması da planlama sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Türkiye’de planlama süreci amaç-hedef belirleme, araştırma-çözümleme, plan yapma, planın onayı ve uygulama aşamalarından oluşur. Planın revizyonu bir anlamda uygulamanın değerlendirilmesi gibi kabul edilebilirse de bu gerçek anlamda, bilimsel yöntemlerle yapılan bir uygulama değerlendirmesi değildir. Ayrıca, süreci oluşturan aşamalar arasında kesin geçişler bulunmaz, ileri-geri dönüşler vardır. Çünkü süreç içinde karşılaşılan yeni durumlar bilgilerin yeniden gözden geçirilmesi ve/veya plan kararlarının sınanması gibi geri dönüşümlü çalışmaları gerektirebilir. Benimsenen planlama süreci, genelde, plan onayından öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye bölünmüş, plan yapma ve uygulama süreçleri birbirinden koparılmış durumdadır. Büyük ölçüde plan elde etme yönteminden kaynaklanan, akademik çevrelerde ve plancılarca çokça eleştirilen bu kopukluğun planlamamızın başarı düzeyi üzerinde önemli etkisi vardır (Aydemir ve diğ., 2004), (Şekil 1).

Planlamanın başarısını ölçecek sistem kurulamamış ve başarı ölçütleri belirlenememiştir. Bu nedenle, planın işlevsel olarak değerlendirmesi yapılamamakta, geri beslemelerle planı güncel ve canlı tutma gayretleri görülememektedir.

Günümüzde yürürlükteki yasal düzenlemeler, toplumsal katılımı, planların ilgili yönetimce onanmasından sonra onanmış planlara itiraz mekanizmasına dayandırmaktadır. Buna karşılık, plan öncesi; plan kararları hakkında bilgilendirme, sürecin belirli aşamalarında bilgilendirme, sorgulama ve değerlendirme bağlamında katılımcı yöntem, süreç ve aşamaları geliştirilmelidir (Anonim, 2009).

Şekil 1. Türkiye’de uygulanmakta olan planlama yaklaşımında süreç, çıktılar ve toplumla ilişkiler (Aydemir, 2008)

Dünyada sosyoekonomik dönüşüm sürecinin ortaya çıkardığı sorunlara geleneksel planlama yöntemleriyle başa çıkılamaması, planlama alanında yeni yaklaşım ve yöntem arayışlarını beraberinde getirmiştir. Planlamada, özellikle 1980’ler sonrasında, post-modern düşünce hâkim olmuştur. Bilgiden eyleme dönüşüm sürecinde, araçsal akılcılıktan iletişimsel akılcılığa geçiş yönünde paradigma değişikliği yaşanmıştır. Bu yeni paradigma geleneksel kapsamlı planlama yaklaşımının yerine, iletişimsel, müzakereci, etkileşimsel ve katılımcı bir planlamayı ön plana çıkarmaktadır. İletişimsel akılcılık eksenli yaklaşımda

toplumla müzakere önemlidir. Eylemler toplumsal bağlam ve toplumsal ağlardaki aktörlerin rolleri üzerinden tanımlanmaktadır.

1.2.1. Toplumsal Değişmeler

Günümüz dünyası çok yönlü bir dönüşüm süreci içerisindedir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna, ulus devletler dünyasından küresel dünyaya, modernizmden postmodernizme geçiş şeklinde birbirine paralel gelişen dönüşümler, mevcut planlama ve demokrasi yaklaşımlarının eleştirilmesine neden olmuş ve planlama yeni ilkeler çerçevesinde yeniden tanımlanmaya başlamıştır.

Günümüzde temsili demokrasiler ve buna dayanarak oluşturulan kamu yönetimleri meşruiyetlerini savunmakta önemli kavramsal zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Demokrasinin ancak katılımcı ve çoğulcu olduğunda, müzakereye açık bulunduğu meşru olarak görülmesi, yönetim anlayışından yönetişim anlayışına geçişi getirmiştir. Böyle bir toplumun oluşumu, çok sayıda aktörün kararları ve karşılıklı etkileşimiyle gerçekleşmektedir. Toplumdaki değişik aktörler yatay ilişkilerle, içinde yaşadıkları toplumları birlikte yönlendirmekte, birlikte düzenleme söz konusu olmaktadır. Yönetimden yönetişime geçilmesiyle bir toplumun yönlendirilmesinde artık araçsal rasyonalite yol gösterici olmaktan çıkmakta ve yerini iletişimsel rasyonaliteye bırakmaktadır (Tekeli, 2009).

1980'lerden sonra küreselleşmenin etkisiyle ulusal sınırların önemini yitirmesi, sermayenin uluslararası olması, piyasa mekanizmasının küresel ölçekte egemenlik kazanmasıyla devletin ulusal kalkınmadaki rolü azalmıştır. Buna karşıt olarak, bireylerin ilişki içinde olduğu toplumsal tutum gelişmektedir. İnsana bakışın değişmesi, temsili demokrasinin temellerinin aşınması sonucu katılımcı, çoğulcu demokrasiye geçişin önemi daha çok vurgulanmaktadır. Yaşanan bu gelişmelerin, planlama pratiği ve teorisi üzerinde etkisinin olması kaçınılmazdır. Neo-liberal politikalar aracılığı ile planlamanın müdahale alanı daralırken, planlama meşruiyetini demokratikleşme ve müzakere temelli bir yaklaşımda aramaktadır (Tekeli, 2004).

Demokrasi anlayışındaki değişimlere paralel olarak, 1990'larda planlama 'ortak eylem' ve 'gücün bölüşümü' üzerinden tanımlanmaya başlanmıştır. Dünyada bu değişimler, tartışmalar ve uygulamalar gündemi oluştururken, Türkiye'de de mevcut demokrasi

anlayışı, güç ilişkileri, planlama pratiği eleştirilmeye ve bu alanlarda yeni talepler ortaya çıkmaya başlamıştır (Köroğlu ve Yılmaz, 2004).

1.2.2. Planlama Paradigmasının Değişimi

Toplum, birey ve demokrasinin yeniden tanımlandığı dönüşüm sürecinde, planlama alanında paradigma değişikliği araçsal akla dayalı akılcı kapsamlı planlamadan, iletişimsel rasyonalite temelli katılımcı planlama yaklaşımına (sonuç odaklı planlama yaklaşımından süreç odaklı planlama yaklaşımına) geçiş yönünde olmuştur (Tekeli, 2009) (Tablo1).

Tablo 1. Süreç odaklı planlama ile sonuç odaklı planlamanın karşılaştırılması

	Sonuç Odaklı Planlama	Süreç Odaklı Planlama
Tanım	Planlama keşfederek öğrenilen sosyal bir öğrenme sürecidir.	Planlama karar verme sürecidir.
Planlamanın Amacı	Mekânsal organizasyon	Kararlar
Hedef	Gelecek senaryoları ve harita gösterimleri ile mekânsal organizasyonu şekillendirenlerin eylemlerini etkilemek	Politika çerçeveleri ve değerlendirme paketi ile sistematik olarak çalışma
Yöntemler	Geleceğe yaratıcı geçişler sağlamak için mekânsal analiz yöntemleri ve senaryoları	Paydaşlarla etkileşim çerçevesinde karar verme sürecini olanaklılaştırma yöntemleri
Zaman çerçevesi	Çoğunlukla uzun dönem	Çoğunlukla kısa dönem

Süreç odaklı katılımcı planlama yaklaşımı katılımcıların etkinleştirdiği etkileşimli bir pratik olarak tanımlanabilir. Böyle bir planlama yaklaşımıyla, planlamanın odağı, plan ve planın uygulamadaki sonuçlarından, her biri özgün olan bağlamlarda yer alan toplumsal aktörlerin bir araya geldiği, özneler arası uzlaşma sağlamayı hedefleyen etkileşimli bir sürece kaymaktadır. Planlama yaklaşımındaki bu dönüşüm temel olarak araçsal rasyonalite temelli akılcı kapsamlı planlamadan, iletişimsel rasyonalite temelinde gelişen katılımcı planlamaya geçiş olarak açıklanabilir (Kulözü, 2011), (Tablo 2).

Tablo 2. Araçsal rasyonalite ile iletişimsel rasyonalitenin karşılaştırılması (Kulözü, 2011).

	Araçsal Rasyonalite	İletişimsel Rasyonalite
Planlamanın odağı	Sonuç	Süreç
Katılımın kavramsallaştırılması	Araç olarak	Amaç olarak
Katılımı sağlamanın amacı	Karar sürecinin ve kararın meşruiyetini arttırmak	Özneler arası uzlaşmayı sağlamak
Katılım düzeyleri (Arnstein, 1969)	Katılımın olmaması (manipülasyon ve terapi) Göstermelik katılım (bilgilendirme, istişare ve yatıştırma)	Yurttaş gücü (ortaklık, yetki devri, yurttaşlık kontrolü)
Planlamaya katılım düzeyleri (Tekeli, 1991)	Planlamanın halka benimsetilmesi, Katılım yoluyla plancının bilgilenebilmesi	Plan kararlarına halkın katılması, Paylaşmanın değil, yaratmanın heyecanına katılma

Literatürdeki süreç odaklı planlama yaklaşımları arasında Habermas'ın iletişimsel rasyonalitesi temelinde gelişen süreç odaklı planlama yaklaşımı, yaygın olarak kabul edilen, hâkim yaklaşım olmuştur. Bununla beraber Habermas'ın (1987) teorisi temelinde geniş bir yelpazede farklı şekillerde isimlendirilen başka yaklaşımlar da gelişmiştir. Bunlardan bazıları; katılımcı planlama (Healey, 1997), iletişimsel planlama (Sager, 2001), karar odaklı planlama yaklaşımı (Faludi 1967, 1978), müzakereci planlama (Forester, 1999) ve uzlaşma oluşturmadır (Innes ve Boher, 1999; Innes, 2004). Healey'nin (1997) de belirttiği gibi, farklı şekillerde isimlendirilmesine karşın bu planlama yaklaşımları iletişimsel rasyonalite temelinde planlamanın iletişimsel, etkileşimli bir pratik olduğu düşüncesi üzerine kurulmuştur.

1.2.3. Planlama Yaklaşımlarındaki Değişim

Toplum, birey ve demokrasi yeniden tanımlanırken bu süreçte planlamaya ve plancıya bakışın da nasıl değişeceği önem kazanmaktadır. Planlama toplumda, mekânda ve ekonomide sürece müdahale ederek düzenleyici ve denetleyici bir role sahiptir. Temel kabuller değişse de planlamanın düzenleyici ve denetleyici rolü sürecektir. Atomistik olmayan, ilişki içindeki bireyin temel alındığı katılım ve doğrudan demokrasi üzerinden düzen ve denetimin nasıl olacağı yeniden tanımlanmalıdır. 1960'ların temel planlama yaklaşımı olan elitist planlama yaklaşımı liberal demokrasinin hiyerarşik yapısına ve emir-komuta türü bir denetime dayanmaktadır. Ne yapılacağına seçilmişler ve büyük güç

odakları karar verirken nasıl yapılacağını ve yapılanın denetlenmesini plancılar üstlenmiş durumdadır. Bu planlama yaklaşımı, politik konuları genellikle dışlayarak patronaj ilişkilerinin alanına itmekte veya teknisyenler tarafından çözülebilecek teknik problemlere dönüştürmekte ve bu teknik problemlerin çözümünde atomistik ve faydacı bireye dayalı tek bir kamu yararını öngörmektedir. Böylece neyin planlanacağı kararı verildikten sonra planlamada karar verme süreçlerine katılım yalnızca teknik ve mekânsal bir uygulamaya onay vermeye indirgenmektedir. Yönetim bütün yetki ve gücü elinde toplamakta, planlama hakları dağıtan bir kurum olarak çalışmaktadır. Ayrıca, modernizmin bütünlük anlayışı kapsamında planlamada, kent organik bir bütün olarak kabul edilmekte, bu anlayışla yapılan kapsamlı planlama bütüncül kontrole ve uzun erimli olarak geleceğin kestirilebilirliğine dayanmaktadır (Koroğlu ve Yılmaz, 2004).

Son dönemdeki değişimlerle, elitist planlama kamu alanında rol almak isteyen bireylerin ve toplumun güncel taleplerine yanıt verememekte, geçerliliğini ve güvenilirliğini kaybetmektedir. Kuşkusuz yeni demokrasi yaklaşımları bir düzenleme mekanizması olarak planlamaya gereksinim duymaktadır, ancak yeni yaklaşımlarda planlama, aktif toplum ve iletişime dayalı yönetim süreçleri üzerinden tartışılmaktadır (Healey, 1998). Yeni planlama pratiğinin temel aktörleri sadece seçilmiş siyasiler ve teknik eleman olarak plancılar değil, aynı zamanda sivil toplum kurumları ve ortak bir tema çevresinde toplanmış topluluklardır. Planlamanın yeni aktörleri; yönetim yaklaşımıyla ilişkili olarak, kendi kendine organize olabilen aktif oluşumlar olduğundan emir-komuta anlayışı ile kontrol edilmeleri olanaksızdır ve Friedmann (1987) çalışmasında kendi kendilerine organize olabilen sistemlerin yönetilemeyeceğini, onlara sadece yardımcı olunup, yol gösterilebileceğini savunmaktadır.

Yeni planlama anlayışında, kapsamlı plan yaklaşımları eleştirilirken, plan yol gösterici, genel çerçeveyi belirleyici performans ölçütleri aracılığıyla müzakereye açıktır.

Toplumların sonuçları kestirilemeyen düzenlere sahip olduğu ve uzun erimli olarak geleceğin kestirilemeyeceği öngörülmektedir. Müzakereci çok aktörlü planlama pratiğinde plancı, elitist planlama yaklaşımındaki özellikleriyle yetinmemekte ve plancı için yeniliklere açık olmakla birlikte yeni farklı özellikler önem kazanmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Yenilikçi yaklaşım ile yukarıdan aşağıya yaklaşımın karşılaştırması (VSO, 2004)

	Yukarıdan-Aşağıya Yaklaşımlar	Katılımcı Yaklaşımlar
Aktörler	Kalkınma uzmanları/plancılar	Ortaklar/Katılımcılar/Paydaşlar
Süreç	Kalkınma uzmanları/plancılar yerel problemlere yönelik kendi çözümlerini geliştirir	Kalkınma uzmanı/plancı, öğrenme ve eylem sürecini kolaylaştırır.
Kontrol	Kalkınma uzmanları/plancılar	Paydaşlar arasında paylaşılan kontrol
Yöntemler	-Anketler -Önceden planlanmış sorular -Hızlı görüşmeler -Anahtar kişi görüşmeleri	-Grafik vb. görsel diyagramlama araçları -Yarı yapılandırılmış görüşmeler -Uzun dönemli eylem araştırması -Grup tartışmaları
Öğrenme	Çıkarıcı	Karşılıklı öğrenme
Uzman/Plancının Rolü	-Konu uzmanı -Öğretmen -Lider -Denetleyici	-Süreç uzmanı -Öğrenici -Kolaylaştırıcı -Katalizör
Varsayımlar	-Plancılar, yerel konulara, kültür ve ekolojiye ilgisiz bile olsa yerel insanların problemlerini çözebilen uzmanlardır. -Görüşülenler doğru veri verir -Görüşmeciler süreci etkilemez	-Uzmanların/plancıların yeteneği, deneyimi ve nesnelliği yerelin yeteneği, deneyimi ve daha bağlamsal anlayışı birleştiğinde sürdürülebilir gelişme daha etkili olacaktır -Kişilerin katılımı mümkün olacaktır -Görsel ve etkileşimli methodlar daha iyi veri kalitesi sağlar
Yararlar	-Hızlı -İstatiksel analizlere uygundur	-Yerel insanların görüşlerini sunar -Veri kalitesi ve zenginliği
Tuzaklar	-Görüşülenlerden yanıt istenir -Yerel bağlamı anlamaksızın tasarlanan araştırmalar -Odak süreç üzerinde değil görev üzerindedir -En çok şu nedenlerden ötürü gereksinimlere ulaşmada başarısızdır: *Erişilebilir kişilere odaklanma *Günün ya da yılın kolay zamanlarına odaklanma *İfadelere ve liderlere odaklanma *Gelişme etkileri yanlış abartılmıştır. Projeler daha dezavantajlı kişileri hedeflememektedir ve fakiri fakir tutan mevcut sistemleri güçlendirebilir.	-Farklı kişilerce farklı şekillerde yorumlanan katılım -Katılımcı olarak sunulan projeler yine yukarıdan aşağıya yönetilir -Gerçek olmayan güç ve karar paylaşımı -Katılım araçları güçlendirici bir yol olmak yerine çıkarımcılıkta kullanılır -Zaman kısıtlamaları süreci aceleye getirir -Yerelin seçkinleri katılımı baltalayabilir
Etki Ölçümü	Plancı kendi amaçlarını karşılar ve yerel durumdaki gelişmeyi kendi kriterlerine göre ölçer	Ortaklar ve katılımcılar katılımı, güçlendirmeyi ve ortak hedeflere doğru ilerlemeyi izler ve değerlendirir.

Bu bağlamda geleneksel planlama yaklaşımından günümüze gelene kadar farklı planlama yaklaşımları ortaya atılmış ve özellikle günümüzde planlamada katılımcılığı sorgulayan iletişimsel planlama, stratejik mekânsal planlama, katılımcı planlama gibi pek çok yeni planlama yaklaşımı gündeme gelmiştir.

- Geleneksel Kapsamlı Planlama Yaklaşımı

Kapsamlı planlama anlayışında plancının bilimsel bir dizi aracı kullanarak, çeşitli düzeylerde, mekânsal birimlerin sorunlarını belirleyip, bu sorunların çözümüne yönelik uzun erimli, sonuçları önceden kestirilebilecek bir dizi politika önerisini plan çerçevesinde geliştirebileceği varsayılmaktadır. Bilimsel bilgi ve teknikler etrafında kavranan bu süreç içinde, plancının mevcut sorunların çözümüne yönelik en iyi alternatifini tespit etme yetisine sahip olduğu varsayılmaktadır. Bu yetinin gerisinde ise, bilimsel bilgi ve aklın yer aldığı öngörülmektedir. Bu çerçevede, planlama süreci ‘teknik’ bir süreç olarak, yukarıdan aşağıya tanımlanan bir niteliğe sahiptir. Plancılara atfedilen bu tür bir sınırsız rasyonaliteye sahip olma yetisi dikkate değer eleştirilere hedef olmuş, yerini sınırlı rasyonalite yetisine bırakmıştır. Diğer bir anlatımla, plancının var olan tüm alternatifleri görebilmesinin olanaklı olmadığı, bununla birlikte verili koşullar içinde ve belli bir bilgi kümesi içinde, plancının en optimum alternatifini seçebilme yetisine sahip oldukları varsayılmıştır (Simon, 1945).

Söz konusu alternatifin seçiminde, tarafsızlığı sorgulanmayan plancının temel kaygısı kamu yararının korunmasıdır. Katılımcı planlama anlayışı plancıları toplum üstü rasyonel aktörler olarak uzun erimli ve toplumun genel iyiliğine hizmet eden kararlar alan kişiler olarak tanımlamakta, planlama devletin stratejik bir parçası olarak toplumdan bağımsız bir biçimde işlev görmektedir (Şengül 2002).

Kapsamlı planlama anlayışına çeşitli eleştiriler getirilmiştir. Bunlardan birincisi planlama kurumunun ezilen ve dışlanan kesimlere karşı duyarsızlığını eleştiren savunucu planlama anlayışıdır. İkincisi ise planlamanın sınıfsal karakterini gündeme getiren marksist perspektiftir (Şengül, 2002).

Kapsamlı planlamayı savunan anlayış kendisini toplumun üzerinde bir konuma koyarken, bu konumunu meşrulaştırma temelini kamu yararını gözetme işlevi üzerine kurmuştur. Ne var ki, özellikle uygulamada ortaya çıkan sonuçlar, gerek akademik, gerekse planlama kurumu içinde rol alan bir kesimi, toplum içindeki farklı gruplar açısından yol açtığı eşitsizliklere işaret etmeye itmiştir. Somut bir kamu yararı ilkesine

karşın, planlamanın her kesimi eşit olarak gözetmediği ve toplumun güçsüz kesimlerini dışladığı yönünde bir eleştiri bu çevrelerde ağırlık kazanmıştır. Bu yaklaşımı sistematik bir çerçeveye oturtan Davidoff, kapsamlı planlamanın planlama sürecini teknik bir süreç olarak algılayıp, planlama sürecinin siyasal içeriğini göz ardı ettiğini ve bu çerçevede de araçları vurgularken, amaçları ve planlamanın çıktılarını dışladığını öne sürmektedir (Davidoff, 1965).

Bu sorunu aşmaya yönelik olarak, Davidoff plancılarının siyasallaşması gerektiğini öne sürmektedir. Plancılar, teknisyen olarak değil, siyasal bir sürecin içinde aktif aktörler olarak yer almalıdır. Bunun yolu ise, tek bir plan yerine, çok sayıda planın hazırlanması ve her bir planın toplumun farklı kesimleri için ne anlama geldiğinin açık hale getirilmesidir.

Planlama sürecinin teknik olduğu kadar siyasal da bir süreç olduğu konusundaki vurgu sadece savunucu planlama anlayışına özgü değildir. 1970'li yılların başından itibaren, giderek artan bir biçimde, Marksist bakış açısından hareket edenlerin de, planlama sürecinin siyasallığı üzerine yaptıkları değerlendirmeler dikkat çekmektedir (Harvey 1973, 1978, Castells 1977, Pretteceille, 1974, Fainstein ve Fainstein 1971, 1979, Pickvance 1977).

Planlama, bir grup plancının elinde toplumun geriye kalanına onlara ilişkin tasarımını dayatırken, bu süreçten etkilenen kesimlerin düşüncelerini, beklentilerini ve sorunlarını kendi algıladığı gibi formüle etmekte, bu süreçten etkilenenlerin kendilerini dinlemeyi, onların kendi sorunlarını nasıl algıladığını ve formüle ettiğini anlamayı bir kenara bırakmaktadır. Bu tür bir yukarıdan aşağıya tasarımın baskıcı bir sosyo-mekânsal proje olması kaçınılmaz olduğu gibi, başarısız kalması da kaçınılmazdır (Scott, 1998). Çünkü yerel toplulukların sorunlarına dışarıdan bakan bir anlayışın, yaşanan sürecin öznelliklerini kavrayabilmesi mümkün değildir.

- İletişimsel Planlama

Modernist planlama anlayışının teknik ve araçsal rasyonalite kavramı başta olmak üzere, yukarıdan aşağı örgütlenmiş, katılıma olanak vermeyen planlama anlayışını eleştirmekle birlikte, planlamanın gerekliliğini reddetmeyen ancak sivil toplum merkezli, aşağıdan yukarıya örgütlenmiş bir planlama anlayışını savunan orta yolcu bir anlayışın son yıllarda giderek yaygınlık kazandığı görülmektedir (Forester, 1989, 1998; Healey, 1993; Friedmann, 1998, Tekeli, 2001). Bu orta yolcu bakış açısının çıkış noktasında Habermas'ın çalışmaları vardır.

Habermas modernite eleştirilerinin önemli bir bölümüne katılmakla birlikte, modernite projesinin tümüyle reddedilmesine karşıdır. Yapılması gereken modernite projesinin araçsal rasyonalite anlayışının yerine iletişimsel rasyonalitenin konulmasıdır. Bu tür bir rasyonalite anlayışının gerisinde, karşılıklı güven ortamı içinde aktörlerin kendilerini anlatma ve karşındakileri anlama isteği vardır. Bu tür bir rasyonalite yukarıdan aşağı teknik bir rasyonalite yerine, aşağıdan yukarıya katılımcı bir rasyonalite anlayışını ortaya koymaktadır (Habermas, 1984).

Bu yaklaşımın planlama alanına uygulanması iletişimsel planlama (communicative planning) yaklaşımını savunanlardan gelmektedir (Forester, 1989, 1998; Healey 1993).

İletişimsel planlama farklılıkları göz ardı etmeyen, toplumun tüm kesimlerinin görüşlerini kapsayan bir planlama yaklaşımıdır. Farklı grupların planlama sürecine katılarak, düşüncelerini, taleplerini yerine getirmelerine, müzakere etmelerine olanak sağlayacak bu yaklaşımın hiçbir kesimi dışlamaması nedeniyle, toplumsal uzlaşma doğrultusunda, kentsel adaletin sağlanabileceği varsayılır (Forester, 1989; Healey, 1997).

Farklı grupların belirli bir (planlama) sorunu, etrafında bir araya gelerek müzakere etmesini esas alan iletişimsel planlama yaklaşımı ile planlılara alternatif bir yaklaşım sunulmuştur.

Farklı gruplar, karşılıklı güvenin süreç içinde kurulduğu bir ortamda kendi çıkarlarını ve kimliklerini serbestçe ifade ederken, diğer grupları, onların niyetlerini, gereksinimlerini ve çıkarlarını da anlamaya çalışır. Bu tür bir ortam bir yandan yanlış bilgilenme ve anlamaları ortadan kaldırmayı hedeflerken, diğer yandan her kesimin diğerlerinin taleplerini de dikkate alarak kendisini de yeniden düşünmesine olanak sağlar. Bu süreç içinde planlılar bir kolaylaştırıcı işlevi görmektedir. Başka bir anlatımla, planlılar, artık topluma kendi algıladığı ve bu çerçevede formüle ettiği planı dayatmak yerine, diğer gruplar gibi dinleyen, farklı talepleri anlamaya çalışan, farklılıkların bir arada tartışarak, müzakere etmesine olanak sağlayan bir konumdadır (Forester, 1989).

Böylece planlama sürecinin sadece çıkarların çarpıştığı bir alan olmasının ötesinde, farklı kimliklerin ifade edilmesine olanak sağlayan bir alan olması sağlanırken, sadece kendimizi değil diğerlerini de anlamamıza fırsat veren bir eylem olması gerektiğinin altı çizilir. Böylece başkalarından kuşku duyan ve düşman olarak gören bir yaklaşımın yerine, karşılıklı müzakereye, güvene ve anlamaya dayanan bir sürecin hâkim kılınması sağlanır. Söz konusu sürecin hayata geçirilmesi, sadece demokratik ve katılımcı bir planlama

anlayışının kurulmasını sağlamakla sınırlı kalmaz, demokratik bir sivil toplumun kurulmasına da olanak verir (Forester, 1998).

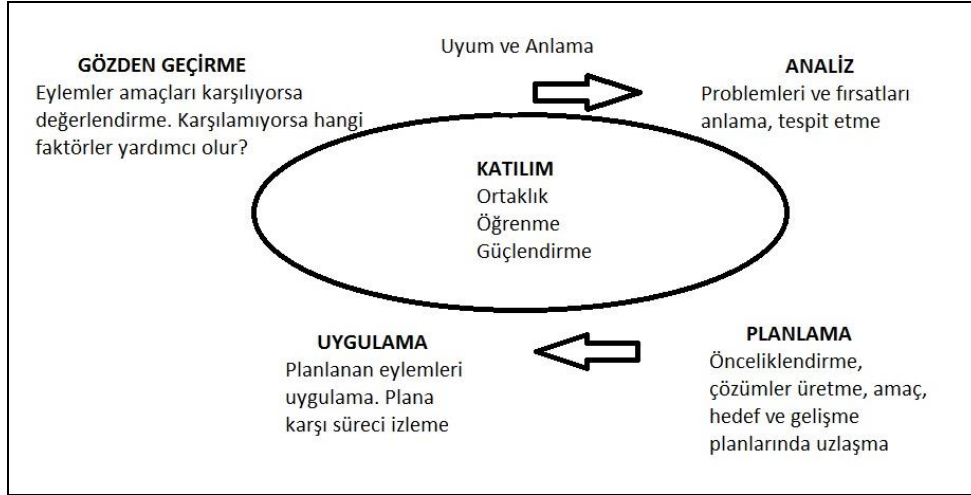
Habermas'ın yaklaşımında çatışma yerini müzakere ve uzlaşma sağlama arayışlarına bırakmıştır. İdealist bir anlayışla, toplumun tüm kesimleri arasında devlet de dâhil olmak üzere iyi niyet temelli bir müzakere ve uzlaşmanın sağlanabileceği varsayılmaktadır (Şengül, 2002).

- Katılımcı Planlama

Katılımcı planlama anlayışında, sivil toplum kurumları, sosyal hareketler, topluluklar gibi planlamanın aktörleri arasındaki karşılıklı ilişkiler tüm taraflar için bir “öğrenme süreci”dir. Planlama bir öğrenme süreci olarak ele alındığında, teşvik edici, yol gösterici, yardım edici bir sürece dönüşmektedir. Farklı aktörlerin katılımıyla gerçekleşen iletişim ortamında sorunlar, potansiyeller ve çözümler üzerine üretilen yeni fikirler de çeşitli ve yaratıcıdır.

Elitist planlamada, kamuda görev yapan uzmanlar potansiyel çözümlerin üretilmesinde yerele ilişkin yeterli bilgiye sahip olamayacaklarından, üretecekleri fikirler tek sesli olacaktır. Hâlbuki planlamanın konusundan etkilenen herkes planlamada söz sahibi olduğunda yerel bilgi sürece katılmış, farklı gruplar da planlamada doğrudan temsil edilmiş olacaktır. Planlama öğrenme ve iletişim süreci olarak ele alındığında, bir grup aktörün kamu alanında oynadığı bir oyuna benzetilebilir. Problemler ve konular kamu alanında tartışılmakta, katılımcı süreçlerle ortak bir fikre ulaşılması hedeflenmektedir. Böylece karardan etkilenecek herkesin fikri sürece katıldığından, süreç içinde yeni ve ortak çıkarlar, projeler tanımlanabilecek ve karar süreci bir iletişim ve ortaklık sürecine dönüştüğünden kaybeden olmayacaktır (Köroğlu ve Yılmaz, 2004).

Katılımcı planlama anlayışı ile gelişme süreci; analiz, planlama, uygulama ve gözden geçirme aşamalarından oluşan döngüsel bir öğrenme sürecidir (Şekil 2).

Şekil 2. Döngüsel öğrenme süreci olarak gelişme (VSO, 2004)

- Stratejik Mekânsal Planlama Yaklaşımı

Avrupa birliği ülkelerinde geleneksel politika ve kurumların dönüşümü planlama açısından da farklı yansımalara yol açmış, geleneksel kapsamlı akılcı planlama yaklaşımı evrilerek, katılım/iletişim/müzakere/etkileşim eksenli stratejik mekânsal planlamaya dönüşüm ile tanımlanmıştır (Polat, 2010).

Stratejik mekânsal planlama toplum için mekânsal bir strateji olarak tarif edilmiştir. Stratejik planlama yaklaşımı salt fiziksel içeriğin ötesinde, sosyokültürel, ekonomik ve yönetsel-kurumsal sürdürülebilirlik içerikleri açısından da mekânsal gelişme stratejileri içermektedir. Stratejik planlama düzlemi, yüz yüze ilişkilerin ve etkileşimlerin gerçekleştirildiği bir planlamanın gündeme hâkim olmasını beraberinde getirmiştir (Mazza, 2000).

Mekânsal planlama, bu yaklaşıma özellikle 1980'lerin sonlarından bu yana artan bir şekilde ilgi göstermektedir. Bunun temel nedenleri şu şekilde açıklanabilir (Gedikli, 2007):

1. Küresel kapitalist süreçlerin yarattığı koşullar karşısında, sermaye artık küresel ölçekte dolaşarak cazip yatırım ortamları aradığı için, kentler bu sermayeyi kendi alanlarına çekmek için, bir tür rekabet içine girmişlerdir. Bunun sonucu olarak, geleneksel kent yönetimi anlayışının karşısında, özel sektördeki benzer bir tür "kent girişimciliği" anlayışı gelişmiştir. Bu yeni anlayış, yerel büyümeyi ve ekonomik kalkınmayı amaçlamaktadır. Yerel kalkınmayı sağlamak için, kentteki paydaşlarla beraber gelişim

stratejisini kurgulamak da önemli hale gelmiştir. Bunu yapabilmenin yolu, günümüz koşullarında stratejik mekânsal planlama olarak tarif edilmektedir.

2. Stratejik planlamaya yönelik ilgi, bütüncül bir planlama yaklaşımına olan gereksinimle açıklanmaktadır. Stratejik mekânsal planlama, fiziksel gelişmenin yanı sıra, kentteki sosyal, kültürel, ekonomik, örgütsel gelişime ilişkin stratejileri de içerir. Diğer bir deyişle, kentsel gelişme; hem mekânsal hem de mekânsal olmayan etmenler çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda, çeşitli karar vericilerin birbirleriyle ve diğer yerel paydaşlarla ilişkilerinin eşgüdümünün sağlanması önemli bir strateji alanıdır. Çünkü yerelde kurulan işbirlikleri ve örgütlenmeler, kente ilişkin çok boyutlu stratejilerin hayata geçirilebilmesini sağlayacaktır. Pek çok stratejik planlama uygulamasında, yerel paydaşlar arası işbirliği kültürünün oluşmasına yönelik stratejilerin de planda yer aldığı görülmektedir.

3. Yukarıdaki nedenlerden başka, gelişmekte olan ülkelerin bu yaklaşıma yönelik ilgisini açıklamak için, şöyle bir nedenden söz edilebilir: Stratejik planlama, küresel ekonomik süreçlerin etkisiyle yaşanan yeni mekânsal sorunlara çözüm üretebildiği, ekonomik rekabetçilik gibi yeni gündemlere izin verdiği için, özellikle gelişmiş ülkelerde ilgi görmüştür. Küreselleşmenin etkilerini gelişmiş ülke kentleriyle aynı ölçüde yaşamasalar da, gelişmekte olan ülkelerde de stratejik planlamaya ilgi duyulmaktadır. Çünkü bu ülkeler, gelişmiş ülkelerdeki yeni dinamiklere ayak uydurmayı istemektedir.

Mastop (1999), stratejik mekânsal planlamada içerik kadar (sorunlar, amaçlar ve araçlar), etkileşimin de (ağsallaşma, çözüm yollarının çeşitlendirilmesi, yüklenim altına giren paydaşlar) önemli bir unsur olduğunu vurgulamaktadır.

Mazza (2000) stratejik mekânsal planlamanın, ortak stratejiler etrafında bir koalisyon kurmaya yönelik olduğuna değinmektedir. Mazza'ya (2000) göre, strateji ve koalisyon kurma kavramları birbirinden ayrılamaz kavramlardır. Çünkü bu kavramların her biri, diğerinin varlığında işlevsel hale gelmektedir. Strateji, eğer bir koalisyon tarafından ifade ediliyorsa anlam taşır; bir koalisyon ise belli bir strateji etrafında toplanıyorsa meşru hale gelir.

Albrechts (2001a) ise; stratejik mekânsal planlamanın kavramlar, yöntemler ve araçlar kümesi olduğunu vurgulayarak, arzu edilen sonuçlara ulaşmak için eldeki koşullara dikkatlice uyarlanması gerektiğini belirtmektedir. Albrechts'e göre (2001b), kamu sektöründe stratejik mekânsal planlama sürecinin özellikleri şöyledir:

- Sınırlı sayıda temel stratejik alana yöneliktir. Bu süreçte çevrenin değerlendirilmesi yapılır. Dış çevredeki eğilimler, güçler ve elde edilebilir kaynaklar taranır.
- Belirsizlikler dikkate alınarak uzun dönemli bir vizyon geliştirilir, çerçeve yaratılır. Bu çerçeve yolu ile olayların akışını etkilemek ve yönetmek amaçlanır.
- Yeni fikirler, yeni anlayış biçimleri, uzlaşma yolları, örgütlenme ve harekete geçme yolları geliştirmek üzerinedir.
- Eyleme, sonuçlara ve uygulamaya yöneliktir.
- Paydaşları tanımlar ve bir araya getirir.
- Geniş katılıma izin verir ve izleme-değerlendirme, geri bildirim ve düzeltme aşamalarını kapsar.

Günümüzdeki stratejik mekânsal planlama yaklaşımının iki temel özelliğinin; üretilen planın fiziksel sektörün ötesinde çok-sektörlü olması ve planlama sürecinin çok paydaşlı biçimde gerçekleştirilmesi olduğu söylenebilir.

Stratejik mekânsal planlama, yöntem olarak katılımlı modelleri benimseyen; kentlerin/bölgelerin ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve örgütsel boyutlarda gelişimini amaçlayan bütüncül bir yaklaşımdır. Ülkelerin farklı planlama gelenekleri ve sosyoekonomik koşulları, stratejik planlamanın uygulandığı yerele özgü olması sonucunu getirmekle beraber, yine de bu yaklaşıma ilişkin birtakım genellemeler yapmak olanaklıdır (Ersoy, 2007):

1. Stratejik mekânsal planlama yaklaşımında özel sektörden aktarılan bazı teknik, yöntem ve ilkeler vardır (GZFT analizi yapmak, vizyon oluşturmak, çeşitli kesimlerin geniş çaplı katılımına olanak tanımak, eyleme yönelik olmak, vs.).
2. Ancak, bu teknik ve yöntemlerin hayata geçiriliş biçimi kentten kente değişim gösterebilecektir. Çünkü her kentte bir araya gelen paydaşlar, bunlar arasında etkin olanlar ve üstlendikleri roller birbirinden farklı olacaktır.
3. Sosyal sermayenin niteliğinin yüksek olduğu yerlerde (toplum içinde kurulan örgütlenmelerin, işbirliği ağlarının sayısı ve niteliği), katılımlı süreçler daha etkin olabilmektedir.
4. Sürecin başarısını etkileyen bir başka önemli etmen, güçlü aktör ve/veya kurumlar tarafından, her aşamada paydaşların eşgüdümünün sağlanmasıdır.
5. Karar alma sürecinde katılımın sağlanması, planın uygulanacağını garanti etmeyebilir. Bu nedenle, stratejik planlama süreçlerinde karar

alma/uygulama/izleme-değerlendirme aşamalarının aktörlerin ve üstlenecekleri rollerin tanımlanması gerekir.

6. Stratejik mekânsal planlar arazi kullanım planlarının alternatifi değildir. Pek çok ülkenin planlama sistemlerinde bu planlar, alt ölçekteki planlara yol gösteren genel planlar olarak görülmektedir. Arazi kullanım süreçlerine doğrudan müdahale etmezler ve ayrıntılı arazi kullanım kararlarını içermezler. Bundan öte, arzulanan geleceğe ulaşmak için genel gelişme yönünün ne olacağını gösterirler ve paydaşların süreçte nasıl yer alacaklarını tarif ederler.

Sonuç olarak, stratejik mekânsal planlama bir yandan küreselleşme süreçlerinin kentler üzerindeki somut sonuçlarıyla başa çıkabilen, diğer yandan postmodernist felsefenin öne çıkardığı paydaşların etkileşimi/iletişimi gereksinimlerine olanak tanıyan bir yaklaşım olarak günümüzde giderek yaygınlaşmaktadır (Gedikli, 2007).

Stratejik mekânsal planlamada öncelikle yerleşmeye özgü süreç tasarımı yapılır. Süreç tasarımı özgün olmanın yanında, ortaya çıkabilecek yeni koşullara göre esneklik de gösterebilmelidir. Süreç tasarımı yapıldıktan sonra, ilk aşamada çalışılan yerleşmeye ilişkin mevcut durum tespiti yapılarak, bağlamsal yapı anlaşılmasına çalışılır. Ayrıca paydaş haritası oluşturulur. İkinci aşamada, güç ilişkilerinden olabildiğince bağımsız şekilde paydaş gruplarıyla ayrı ayrı yerleşme ile ilgili değerlendirmelerin yapıldığı ve gelecek beklentilerinin öğrenildiği odak grup çalışmaları yapılır. Bu çalışmalarda paydaşlara planlama sürecinin yöntemi anlatılır ve katılımcılardan neler beklendiği kendilerine iletilir. Üçüncü aşamada tüm paydaşların bir araya geldiği stratejik planlama toplantıları ve ortaklaşa biçimde gelecek tasarımının yapıldığı proje tasarım toplantıları gerçekleştirilir. Bu aşamada projeleri izleme-değerlendirme sistemi de geliştirilir. Katılımlı stratejik planlama toplantıları; vizyon, stratejiler, vizyonu hayata geçirecek projelerin kurgulandığı ve önceliklendirildiği toplantılardır. Proje tasarım toplantılarında ise, uzman, karar verici ve uygulayıcılardan oluşan proje ekipleri öncelikli projeleri ayrıntılı tasarlar ve eylem planlarını geliştirir. Projelerin kim tarafından, ne zaman, nasıl ve ne kadar bütçeyle uygulanacağı kurgulanır. Ayrıca, bu sürece paralel, planlama faaliyetlerini izleyen, sonuçları değerlendiren, modelleştiren, yapısal özelliklere ve projenin gelişimine göre, gerekiyorsa, yöntemsel revizyonların yapıldığı izleme ve değerlendirme süreci de yürütülür (Ataöv ve Gedikli, 2005).

Planlama sürecinde birçok sınırlayıcı etmenden söz edilebilir. Denetlenemeyen piyasa koşulları, farklı çıkar gruplarının tepkileri, yönetimin değişik basamaklarındaki

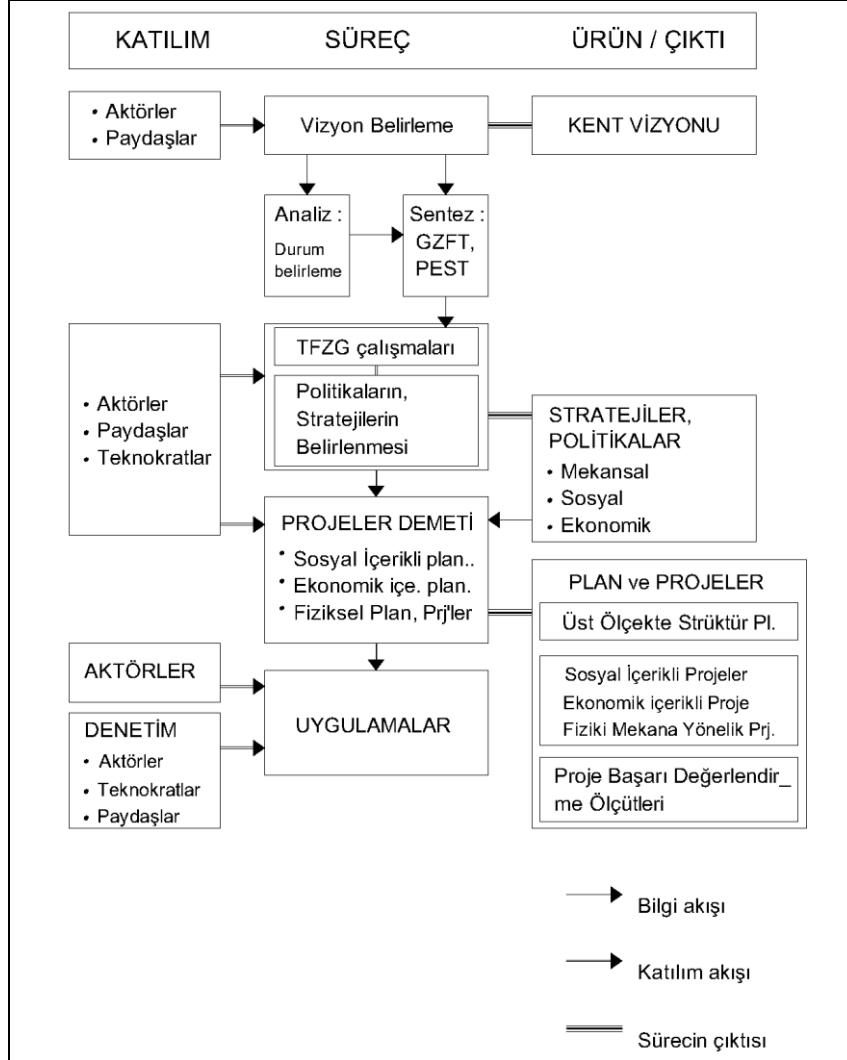
kadroların bilinçli ya da bilinçsiz yönlendirmeleri, planlama birimi içindeki sürecin belli bölümlerinden sorumlu olan kesimler arasındaki anlaşmazlıklar, tüm sonuçların doğru kestirilememesi gibi çok sayıdaki sınırlayıcı etmen, planlamayı zor ve sürekli olarak beklenmeyen koşullarla boğuşulan, geri beslemelerin çok sık yapıldığı bir süreç haline getirmektedir. Uygulama aşamasında umulmadık gelişmelerin ortaya çıkması durumunda plançının, bir gözlemci olarak geri besleme süreçlerini yaşama geçiren, başta konulan amaç/amaçlar da dâhil olmak üzere, bir dizi düzeltmeye giderek bunların gözden geçirilmesini öneren kişi olması, sürecin sağlıklı işlemesi bakımından uygun olacaktır (Ersoy, 2007).

1.3. Stratejik Mekânsal Planlama Süreci

Geleneksel planlama yaklaşımının sonuç odaklı, tepeden inme, katılımcı olmayan merkeziyetçi anlayışının yerini süreç odaklı, müzakereci ve katılımcı yöntemlere yer veren yerel bağlamlı, birleştirici, etkileşimli, esnek planlama anlayışına sahip stratejik mekânsal planlama almaktadır. Stratejik mekânsal planlama sürecinde, belirlenen bir vizyon doğrultusunda tasarlanan stratejiler zaman içinde değişen ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullara göre tekrar gözden geçirilmekte, kamu, özel, gönüllü kuruluşlar ve toplumun farklı kesimlerinin ortaklıkları ve uzlaşmaları üzerine odaklanan kapsamlı ve bütünlük bir yol izlenmektedir (Şekil 3).

Sürecin temel bileşenleri bir vizyon oluşturma, durum analizi yapma, problem ve potansiyelleri tanımlama, hedefler elde etme, hedeflere ulaştıracak stratejiler ortaya koyma, planlama, planı uygulamaya koyma, çıktılarını değerlendirme ve izlemedir. Bu bileşenlerin başarı ile gerçekleşmesi, birbirini tamamlaması ve anlamlı bir bütün oluşturması için esas alınan temel unsurlar, planlama sürecinde adil katılım ve güven ortamı sağlama, paydaşları katılıma teşvik etme, birbirlerini tanıma ve anlamalarına fırsat verme, takım ruhu yaratarak birlikte hareket etme yönünde bilinçlendirme ve güçlendirmedir. Stratejik mekânsal planlamanın birleştirici, güçlendirici, katılımcı etkileşim anlayışı, informel diyalog ortamında birlikte öğrenme ve değerlendirme, belirlenen ortak bir vizyon doğrultusunda

ortak hareket edebilme ve üzerinde uzlaşmış kararlar üreterek birlikte eyleme geçme imkanı sağlamaktadır.

Şekil 3. Stratejik planlamada süreç, çıktılar ve toplumla ilişkiler (Aydemir, 2008).

Stratejik mekânsal planlama; katılımcı öğrenme, sosyal değerlendirme, katılımcı karar verme ve katılımcı eylem adımlarını içeren kapsamlı bir süreçtir.

Planlanacak yerleşmenin gelecekte nasıl olması istenildiğine ilişkin vizyon oluşturulduğu, değişimi engelleyen ve fırsatları öteleyen hususların tanımlandığı, vizyonu gerçekleştirmek için gereken eylemlerin neler olduğuna karar verildiği bu sürecin bileşenleri ve ele alınan temel sorular şu şekildedir (Tablo 4).

Tablo 4. Mekânsal stratejik planlama sürecinin temel bileşenleri ve soruları (USDA,1998)

1. Vizyon Beyanı	<ul style="list-style-type: none"> • Hangi değerler eylemlere rehberlik edecek? • Nasıl bir gelecek isteniliyor?
2. Toplumsal Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Eğilimler/Durumlar? • Problemler/Engeller? Temel nedenleri, önemi? • Toplumun güçlü yanları ve fırsatlar? • Problem ve fırsatların öncelik sıralaması? • Toplumun sahip olduğu kaynaklar/varlıklar nelerdir? Kapasiteleri ne durumda? • Toplumun ihtiyaç duyduğu yeni kaynaklar nelerdir?
3. Hedefler	<ul style="list-style-type: none"> • Uzun dönemli hedefler nelerdir? • Arzu edilen durum nedir? • Değiştirmek istenilen nedir (Durum, problem, engel ve fırsat)?
4. Stratejiler	<ul style="list-style-type: none"> • Her hedefe nasıl en iyi şekilde erişilebilir? • Ortaklıklar hedeflere erişmede nasıl yardımcı olacak?
5. Süreci Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Stratejik plan ne zaman ve nasıl gözden geçirilip, güncellenecektir? • Toplumsal rapor her yıl nasıl ilerleyecek? • Toplum; süreci, çıktıları ve ürünleri nasıl değerlendirilecek? • Toplumun üyeleri sürece nasıl dâhil olacak ve nasıl bilgilendirilecek?

Bu sorulara yanıt arayan stratejik mekânsal planlama süreci genel hatlarıyla şu üç adımdan oluşmaktadır: Planlama, Uygulama ve Değerlendirme. Stratejik planlama bütüne bakarak neyin önemli olduğuna karar verilmesine yardımcı olmaktadır. Uygulamada olmak istenilen yere varmak için gerekenler yapılarak eylemler tamamlandıktan sonra, planın ne kadar iyi çalıştığını görmek için değerlendirilmektedir.

Stratejik mekânsal planlama sürecinin farklı pek çok kaynakta farklı başlıklar altında kümelenecek anlatıldığı görülmektedir. Kimi çalışmada süreç; ön hazırlık kimisinde vizyon oluşturma ile başlamakta, kimisinde ise analiz aşaması daha geniş bir yelpaze de pek çok alt adımı kapsamaktadır.

USDA'nın (1998) stratejik planlama sürecini, analiz, planlama ve uygulama başlıkları altında ele alan anlatımına göre;

Analiz aşamasında başlangıçtaki durum açıklanır. Mevcut tüm veriler toplanır. Daha kapsamlı bilgi edinmek için anahtar kişilerle görüşülür. Planlamanın temel aktörleri tanımlanır. Problem ve potansiyel analizi ile projenin çalışma alanı daraltılır.

Planlama aşamasında temelde neyin nasıl yapılacağını anlatılır. Neyin yapılması gerektiği ve nasıl yapılması gerektiği üzerine çıktı tasarlamak amaçlanmaktadır. Hedef

ağacı neticesinde farklı alternatif çözümlere işaret edilmektedir. Vizyon oluşturma atölye çalışması gelişme amaçlarını tanımlamaya yarar. Hedef ve mantıksal proje tasarımı olarak çıktı mantıksal çerçevenin temel elemanı olan proje planlama matrisinde bir araya getirilir. Uygulamadan önceki son hazırlık tüm çalışma adımları üzerinde karar vermektir. Planın uygulamaya konması kimin, neyi, ne zaman yapacağını ve bütçeleme dâhil hangi kaynaklara gereksinim duyacağını tanımlar.

Uygulama, planın eyleme geçirildiği aşamadır. Burada vurgu izleme, değerlendirme ve iletişim yetenekleri, takım çalışması, derin düşünme, çatışma yönetimi ve moral inşası üzerinedir. Kaynak arama ve bağış toplama başarılı bir planlama için artan öneme sahiptir ve projenin her aşamasında yürütülmek durumundadır.

Bu farklı anlatımlar detaylıca incelenip analiz edildiğinde benzerlik ve farklılıkları daha net görmek, resmetmek ve süreci daha iyi özetleyen yeni bir sentez süreç üretmek mümkündür.

1.3.1. Ön Hazırlık ve Süreç Tasarımı

Stratejik plan çalışmasının ilk aşamalarında toplum içinde destek olacak ve liderlik edecek bir organizasyon bulunur. Bu organizasyon; toplantı alanı, telefonlar, bilgisayarlar, sekreterlik hizmeti ve toplumun başlangıç için ihtiyaç duyduğu diğer gereksinimleri sağlayabilir. Eğer organizasyon bulunamaz ya da mevcut organizasyon üzerinde uzlaşma sağlanamazsa yeni bir organizasyon oluşturmak gerekebilir.

Süreç belirlenip, kişiler ve kaynaklar bulunduktan sonra, yürütme kurulu; stratejik planı, toplumun nasıl geliştireceğine karar vermelidir. Toplantıları kim organize edecek? Kimlerin katılması gerekiyor? Halk nasıl ve ne zaman katılacak? Kaç toplantı yapılması gerekli? Toplantılar ne kadar sürecek? Her toplantıdan ne tür sonuçlar almak isteniyor?

Toplum içinden, diğer kişileri eğitecek ya da kolaylaştırıcı olarak hareket edebilecek kişiler bulunur. Kolaylaştırıcı; toplantıların zamanında tamamlanmasını, herkese söz hakkı verilmesini, kararların alınmasını, aksaklıkların azalmasını, önemli konular üzerinde herkesin anlaşmasını temin eder. Planlama zaman çizelgesi geliştirilir. Olayların ne zaman ve nerede gerçekleşeceğini ve organizasyonlarından kimlerin sorumlu olduğunu açıklayan, kısa bir zaman çizelgesi hazırlanır (USDA, 1998)

1.3.2. Planlama Aşaması

- Vizyon Geliştirme

Toplum içinde paylaşılan değerler listelenerek vizyon hakkında düşünmeye başlanılır. Sorular sorulur: “Toplum için önemli olanlar nelerdir? Hangi değerler eylemlere rehberlik edecek?” sorularının ardından vizyon oluşturmaya başlanılır. Gelecekte nerede olmak istenildiği ve yarınlarda bugünden farklı olacak olan hususların neler olduğu tasvir edilir. Fikirler üzerinde geniş çerçeveli beyin fırtınasına sahip olmak için bu süreçte mümkün olduğunca çok kişinin görüşünü almak önemlidir.

- Toplumu Değerlendirme

Ortak bir gelecek vizyonu üzerinde uzlaşma sağlandığında, toplumun ekonomisini, çevresini ve insanlarını tanımlayan bir profil oluşturulur. Toplumu etkileyen eğilimler, yüzleşilen problemler ve fırsatlar, değişimin önündeki engeller tanımlanır. Toplum içindeki kaynaklara bakılır. Toplum profili, planı yapmak için gerekli kaynak ve kişileri tanımlamaya ve nerede ihtiyaçların karşılanamadığını görmeye yardımcı olacaktır. Toplum profili hazırlandıktan sonra, tanımlanan problemlerin temel nedenleri araştırılır. Bu problemin neden var olduğu sorulur ve temel neden bulunana kadar bu soru sorulmaya devam edilir.

- Kaynakları Analiz Etme

Toplumsal değerlendirme yapıldıktan sonra, mevcut ve gerekli olan kaynaklar (kişi, organizasyon, para, olanaklar, ekipman vb.) analiz edilir.

- Problemleri ve Fırsatları Sıralama

Konular önem sırasına göre sıralanır. Bir ya da iki faktör üzerinden her problem oylanır: (1) ciddiyet (problemin ciddiyeti) ve (2) büyüklük (etkilediği kişi sayısı). Fırsatlar; başarı olasılığı olarak, elde edilenler ya da diğer faktörler; ne kadar yararlı olduklarına göre sıralanabilirler. Halk toplantılarında, en önemli konular üzerinde odaklanabilmek ve her problemin tartışılabilmesi için zaman sınırlandırılır. Görüş farklılıkları ve kaynak eksikliği, bazı yüksek değerli problem ve fırsatların, kısa vadede stratejik planın dışında kaldığı

anlamına gelebilir. Ancak bu konular, planın daha sonraki güncellemeleri içine dâhil edilebilir.

- Uzun Vadeli Hedefler Belirleme

Stratejik plan, yüksek değerli her problem ve fırsat için hedefler içermelidir. Gelecekte toplumun neyi değiştirmek ya da neyi başarmak istediği tespit edilir. İlk yıl içinde her hedef üzerinde çalışmaya başlamak gerekli değildir. Bazı örneklerde, problemi çözümlenmeye başlamadan önce, problem hakkında daha fazla bilgiye gerek duyulabilir.

- Stratejileri Seçme

Hedeflere ulaşmak için kararlar verilir. Hedefleri başarmak için, farklı stratejiler hakkında beyin fırtınası yapılır. Farklı bireylerden oluşan bir grup sürece dâhil olduğu zaman, yaratıcı stratejiler tanımlamak daha muhtemel olacaktır. Bu, negatif ya da istenmeyen sonuçlardan kaçınmaya da yardımcı olacaktır.

Stratejiler listesi oluşturulduktan sonra, hangisinin daha etkili olacağına karar vermek için değerlendirme yapılır. Herhangi bir yerinde negatif etkiler tanımlanırsa, onlardan kaçınma ya da en aza indirme yolları üzerinde beyin fırtınası yapılabilir (USDA,1998).

1.3.3. Uygulama Aşaması

Stratejik plan çalışmaları, ‘Eylemleri kim ya da kimler yapacak?’, ‘Ne yapılacak?’, ‘Maliyeti ne olacak?’ ve ‘Başarı nasıl ölçülecek?’ sorularını açıklayacak çeşitli programlara ayrılır. Çalışma programı, gider ve gelirler için gerçekçi tahminlerde bulunmak, yapılması gerekli işleri ve bu işleri kimin yapacağını tanımlamak ve işlerin tamamlanması için belirli bir süre tanımlamak durumundadır. Bu bilgi beklenmedik durumlarda değişebilmesine rağmen, iş programı mümkün olduğunca gerçekçi ve detaylı olmalıdır. Daha sonra, ilerlemenin nasıl ölçüleceğine karar verilerek öncelikli ‘kriter hedefler’ seçilir. Bu hedefler sürecin ilerleyişini değerlendirmeye ve çıktılarını raporlamaya yardımcı olur (USDA, 1998).

Bu aşamada başarılı olabilmek için yapılması gerekenler;

- Yüksek başarı şansına sahip küçük bir proje ile başlama
- Kaynakları akıllıca yönetme
- Toplum söz verilen sonuçlara ulaşılmasına güven duyduğu için, topluma karşı sorumlucu hareket etme

- Halkı sürekli olarak bilgilendirme ve katılımlarını sağlama
- Başarı ölçütleri oluşturma
- Süreci düzenli olarak halkla birlikte değerlendirme
- Koşullar değiştiğinde ya da yeni fırsatlar doğduğunda planları değiştirme, sürekli uzun dönemli vizyonu takip etme
- Deneyimlerden ders çıkarmak için her fırsatı kullanma
- Başarıları halkla kutlama

1.3.4. Değerlendirme Aşaması

Bir stratejik plan asla gerçekten bitmiş değildir. Toplumun ihtiyaçları, kaynakları ve öncelikleri değiştikçe değişecektir. Deneyimlerden öğrendikçe zaman içerisinde ilk hali değişecek ve gelişecektir. Plan asla değişemez olarak görülmemeli, eklenebilen bir yapıda düşünülmelidir. Sürekli değerlendirme; toplumun nasıl iyi yol katettiğini görmeye, belirli eylemlerin etki ve yararlarını anlamaya ve daha iyi bilgilere dayanarak kararlar vermeye yardımcı olacaktır (USDA,1998).

• Halkın Katılımını Sürdürme

Toplum vizyonu ve stratejik plan geliştirmenin ilk heyecanından sonra, pek çok çalışmada halkın ilgisini ve katılımını sürdürmek zorlaşmaktadır. Bu düşünüş normal olmakla birlikte, uzun vadede devam ederse, stratejik planlamanın başarısızlığı ile sonuçlanır. Plan, toplumun kamuyu nasıl içereceğini açıklamalıdır. Toplum her zaman, motive olmuş insan topluluğuna ihtiyaç duymaktadır. Örneğin, bazı toplumlar çalışma komiteleri kurarlar veya düzenli salon toplantıları düzenlerler. Topluluk işlevlerinde çok aktif olmamış olan toplum kesimine ulaşmak oldukça önemlidir.

• Süreç Raporları

Başarıların kamuoyuna nasıl duyurulacağını içeren belgelerdir. Stratejik plan uygulanırken, topluma kaynak sağlayan kuruluşlar ve kamu ile sürekli iletişim halinde olunması önemlidir. Topluma destek veren bireylerin ve kuruluşların, zamanlarının ve paralarının iyiye harcandığını bilmeleri gerekir. Stratejik plan, ilerleme raporlarını, kamuya ve diğer ortaklara nasıl ve ne zaman sunacağını açıklamalıdır. Bu, toplumun içinden ve dışından destek sağlamayı sürdürmeye ve iyi ortaklıkları korumaya yardımcı olacaktır.

• Süreci Değerlendirme ve Değiştirme

Toplumun süreci ne zaman ve nasıl gözden geçireceğine yönelik bir incelemedir. Bu inceleme, ‘topluluk nasıl yapıyor?’ ve ‘planın hedefleri ne kadar iyi yürütülmektedir?’ sorularına yanıt arar. Yeni problemler ve fırsatlar için çevre gözden geçirilebilir ve beklenmedik durumlar düşündürülebilir. Değerlendirme ekibi, toplum üyelerinin yanı sıra stratejik planı gerçekleştiren kişilerin bir kısmını içerebilir. Değerlendirme yorumu, stratejik planda değişime ihtiyaç duyulan şeyleri tespit edebilir. Ancak, bir şeylerin değiştirilmesi gerektiği tespit edilen her an, stratejik plan hemen revize edilmemelidir. Planlama deneyimi göstermektedir ki; yıllık değerlendirme döngüsü iyi işlemektedir ve yılda ikiden fazlasına izin verilmemelidir. Sürekli değişiklikler, planı zayıflatmakta ve topluluk üyelerinin süreç içinde ilgilerinin azalmasına yol açmaktadır. Stratejik planın, planı değiştirmek için resmi bir kamu sürecini tanımlaması gerekir. Bu, onu onaylama ve tasfiye etmeye katılanlar ve değişimler önerenler hakkında bilgilenmek için planı geliştirmeye yardımcı olanlara izin verecektir. Toplumun tüm kesimi, planı oluşturmaya katıldığı gibi, aynı zamanda onu geliştirmeye de yardımcı olmalıdır.

- Değerlendirmeyi Sürdürme

Süreç içinde her seferinde, durmalı ve neyin doğru neyin yanlış gittiğine bakılmalıdır. Yaşananlardan çıkarımlarda bulunulmalı ve benzer problemlerin gelecekte yaşanması önlenmeye çalışılmalıdır. Stratejik plan; toplumun, süreci, stratejik planın çıktılarını ve ürünlerini nasıl ve ne zaman değerlendireceğini açıklamalıdır (USDA, 1998).

Bütün bu süreçler analiz edilerek ve sentezlenerek süreç içerisinde izlenecek adımlar yeniden tanımlanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Stratejik mekânsal planlama süreci

	Süreç Aşamaları	Alt adımlar
Süreç Tasarımı ve Ön Hazırlık	Planlama sürecinin gereksinimlerini belirleme	*Planlama ekibinin oluşturulması *Paydaşların tanımlanması *Paydaşları harekete geçirme/seferber etme *Planlama ortamının hazırlanması
	Veri toplama	*Bilgi sisteminin alt yapısının oluşturulması -Kurumsal veri -Yerel veri
	Katılım toplantılarının organizasyonu ve bilgilendirme	*Katılımcı toplantılarının organizasyonu ve bilgilendirme *Katılımcıların seçimi *Katılım takviminin oluşturulması *Katılım programının oluşturulması *Planlama kurullarının oluşturulması
	Genel değerlendirme	
Durum Analizi ve Stratejik Vizyon Oluşturma	Vizyon Beyanı Geliştirme	*Vizyon toplantıları yapma *Vizyon taslağı oluşturma *Vizyon taslağını geniş paydaş kitlesi ile paylaşma
	Mevcut durum ve kapasiteyi belirleme	*Durum analizi *Problemlerin, konuların ve ihtiyaçların belirlenmesi *Toplumu değerlendirme: *Kaynakları analiz etme *Problemleri ve fırsatları sıralama
	Vizyonun onaylanması	-Planlama Kurulu -Halk
	Genel değerlendirme	
Politika Geliştirme (Strateji-Hedef-Eylem Oluşturma)	Stratejilerin belirlenmesi	*Mekânsal strateji planlarının hazırlanması
	Hedeflerin belirlenmesi	*Hedefler hiyerarşisi geliştirme
	Dış değerlendirme	
	Eylemlerin belirlenmesi	*Hedefe ulaştıracak eylem seçeneklerinin belirlenmesi *Eylemlerin sınıflandırılması *Eylemlerin önceliklendirilmesi *Sorumluların ve sürecin tanımlanması
İç değerlendirme		
Planlama	Yapısal plan taslağının hazırlanması	*Seçeneklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi
	Yapısal plan taslağının halk ile paylaşılması	*Paydaşlar ile sonuçların paylaşılması ve analizi
	Taslağın gözden geçirilmesi	*Müzakere *Kararların ve mütabakatların formüle edilmesi *Plan değerlendirme toplantıları *Mekânsal yapısal plan seçeneklerinin değerlendirilmesi
	Planın onaylanması	*Kesinleşen yapısal planın onaylanması
	Planın üst kurula gönderilmesi	
Uygulama	Uygulama için seçilen eylem planının/planlarının projelendirilmesi	*Uygulama stratejisi geliştirme *Çalışma planı hazırlama *Bütçeleme

	Eylem projesinin onaylanması	
	Eylem projesinin uygulanması	
Değerlendirme	İzleme-Değerlendirme (Revizyon)	*Eylem Planlarını İzleme *Değerlendirme-Gözden Geçirme *Denetim

1.4. Mekânsal Planlamada Karar Verme

1.4.1. Karar Verme Süreci

Yaşamın her aşamasında sürekli karşılaşılan bir olgudur. Karar; hareket bekleyen bir durum karşısında verilen uygun bir tepki olup, bir sonucu ifade eder. Karar verme ise birçok alternatif arasından seçim yapma eylemi olup (Duncan, 1978), Karar verme karar vericinin mevcut alternatiflerle karşı karşıya kaldığı durumda, bu alternatifler arasından kendisine belirlenmiş belli ölçütlere göre kendi amaç veya amaçlarına uygun, bir veya birkaçını seçme sürecidir (Evren ve Ülengin, 1992; Tekin, 1999).

Diğer bir tanımla, karar verme amaçlara ulaşmak için ortaya çıkan sorun ve engelleri bertaraf etme işidir. Bu bir anlamda, sorunlarla ve belirsizliklerle mücadele etme ve onları bertaraf ederek neyin, nasıl, ne zaman yapılabileceğini ortaya koymaktır (Dinçer, 1998). Kararın sadece ne ile ilgili ya da nasıl alındığı değil bunun yanında karara kimlerin katıldığı da önemlidir. Karar verme, belirli bir başlangıç noktası olan, aşamaların birbirini izlediği ve sonunda bir tercihin yapılması ile sonuçlanan bir süreçtir (Koçel, 1998).

Her problemin çözümü ile ilgili olarak alınacak karar farklılık gösterebilir. Ancak karar verme süreci standartlaşmış bir dizi adımdan oluşur. Geniş kabul görmüş olan temel karar verme sürecini şu şekilde sıralamak mümkündür (Wilkinson, 1991):

- Sorunun tanınması ve tanımlanması,
- Alternatif çözümlerin geliştirilmesi,
- Alternatiflerin değerlendirilmesi,
- En uygun alternatifin seçilmesi,
- Karar seçeneğinin uygulanması,
- Karar sonuçlarının izlenmesi
- Amaçların Belirlenmesi ve Sorunların Tanımlanması

Problemin doğru teşhis edilmesi, çözümünden daha da önemlidir. Çünkü bundan sonraki karar süreci safhaları tanımlanan problem doğrultusunda ele alınacaktır. Amaçların

belirlenmesi ve ortaya çıkan sorunun tanımlanması ile karar sürecinin ilk aşaması tamamlanmış olur (Karakaya, 1998).

- Alternatif Geliştirme

Bu aşamada çözüm alternatifleri geliştirilir. Her alternatif potansiyel bir çözümdür. Bu nedenle belirlenen alternatifler uygulanabilir olmalıdır. Ne kadar iyi seçenekler geliştirilirse çözüm de o oranda iyi olur (Koçel, 2003). Alternatif çözümlerin geliştirilmesi sırasında amaç, mümkün olduğu kadar yaratıcı ve geniş bakış açılı olmaktır (Plunkett ve Attner, 1992).

Eğer gidilebilecek tek bir yol varsa, yani seçim imkânı yok ise, karar vermek söz konusu değildir. Çünkü karar, bir seçimi ifade etmektedir. Geliştirilen alternatifler, aralarından seçim yapılabilecek yolları göstermektedir (Koçel, 2003).

- Alternatiflerin Değerlendirilmesi

Alternatif çözümler birbiriyle karşılaştırılır. Dolayısıyla her alternatifin karşılaştırılabilir olmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gereklidir. Bu aşamada geliştirilen alternatiflerin değeri ve yeterliliği incelenerek hangi çözümün en iyi sonucu vereceği araştırılır.

- Karar Verme

Karar verme sürecinin son safhası alternatifler arasından seçim yapmaktır. Seçilen alternatif kararı temsil eder ve böylece örgüt kaynaklarının nasıl kullanılacağı, hangi işlerin yapılacağı belirlenmiş olur ve böylece sıra, bu kararı uygulamaya gelir (Koçel, 2003).

Bu süreçte sistematik bir yaklaşım kullanmak;

- Doğru karar probleminin bulunması,
- Gerçek amaçların berraklaştırılması,
- Bir yaratıcı alternatifler dizisinin geliştirilmesi,
- Kararın sonuçlarının alınması,
- Çatışan amaçlar arasında uygun değiş tokuşlar yapılması,
- Belirsizliklere duyarlı yaklaşılması,
- Risk alma davranışının hesaba katılması,
- Zaman içerisinde bağlantılı hale gelen kararlar için plan yapılması konularında yardımcı olur.

Karar verme başlıca üç adımda gerçekleşir. Bütün strateji seçeneklerinin listelenmesi, her stratejiyi takip eden bütün sonuçların saptanması ve sonuçların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi (Simon, 1960).

- Kararların Uygulanması

Tepeden inme biçimde verilen kararlar ne kadar iyi olursa olsun olumlu bir sonuca ulaştıramazlar. Karar en uygun biçimde uygulanmaya konduktan sonra seçilen çözümün işleyip işlemediği ve beklenen sonuçları verip vermediği izlenmelidir. Elde edilen çıktıları ve beklentileri sürekli olarak karşılaştıran karar alıcı, çözümün etkinliğini izler. Bu aynı zamanda sonraki kararlar için de bir temel oluşturur. Gerçekleşen sonuç ile beklenenler arasında anlamlı farklar çıktığında ise karar alıcı, hatalı bir çözümü seçerek, hatalı karar verdiğini anlar ve bu kararı düzeltmeye veya değiştirmeye çaba gösterir (Erdoğan, 2002).

- Uygulamanın Değerlendirilmesi

Karar verme sürecinin bu aşaması en son ve önemli olanıdır. Karar verme sürecinin uygulama aşamasını iki boyutta incelemek gerekir. Bunlar;

- Karar sürecinin uygulama aşamasında karşılaşılan olası engellerin belirlenmesi ve giderilmesi,
- Karar verme sürecinin uygulanmasının sonucunda belirlenen amaçlara ulaşma derecesi elde edilen bilgiler ve bu bilgilerin daha sonra geliştirilecek karar sürecinde kullanılması (Başaran, 1989).

Özetle, karar verme sürecinde, kişinin veya yöneticinin öncelikle kararı gerektiren bir durum olduğunu kabullenmesi gerekir. Bunu takiben, amacın belirlenmesi ve sorunun tanımlanması gelir. Bu aşamadan sonra eldeki bilgiler ışığında amaç ve sorunların irdelenmesi, önceliklerin saptanması gerekmektedir. Amaca ulaşmayı ya da sorunu çözmeyi sağlayacak çeşitli alternatifler ortaya konmalı ve daha sonra bu alternatifler değerlendirilerek seçim ölçütü belirlenmeli ve seçim yapılmalıdır. Bu süreç sonucunda verilen kararın sonradan takipçisi olmak gerekir. Verilen kararın sonuçlarının takip edilmesi ve değerlendirilmesi alınacak yeni kararlarda yol gösterici olacaktır (Bakan ve Büyükmeşe, 2008).

1.4.2. Katılımcı Karar Verme

Planlama gelecek yönelimli, özgün amaçlara ulaşmaya yönelik bir kamusal karar vermedir (Fainstein ve Fainstein, 1996). Planlama son zamanlara kadar, rasyonel karar vermenin kurumsallaşması olarak kabul edilmekteydi. Böyle bir rasyonel karar verme yöntemi geleneksel karar verme teorisine göre geliştirilmek istenirse, hedef fonksiyonlarının açıkça bilinmesi gerekir. Ancak bilinmektedir ki, pratikte böyle bir

açıklığı elde etmenin pek çok güçlüğü bulunmaktadır. Bu güçlükler, plancıları rasyonel karar verme modelini araştırma yerine, toplum içinde kararların nasıl alındığını ve toplumsal eylemlerin nasıl gerçekleştiğini anlamaya itmiştir. Toplumun karar verme sürecinin incelenmesi planlamanın yeni şekillerde yorumunun yapılmasına imkân vermektedir (Tekeli, 2009).

Kapsamlı planlama yaklaşımı birbirini izleyen bir dizi alt aşamadan oluşmaktadır. Planlama sürecinin ilk aşamasını amaç ve hedeflerin tespiti oluşturmaktadır. İkinci aşamada bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik alternatiflerin tespiti yapılmaktadır. Üçüncü aşamada her alternatifin yol açacağı sonuçlar kümesi belirlenmektedir. Dördüncü aşamada, bu alternatiflerin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılmakta, beşinci aşamada ise alternatifler arasında bir tercih yapılmaktadır. Altıncı aşama uygulama aşamasını, yedinci aşama ise bu uygulamaya yönelik yapılan geri besleme sürecini içermekte ve yeni durum karşısında yapılacak değişiklikler belirlenmektedir (Friedmann, 1987).

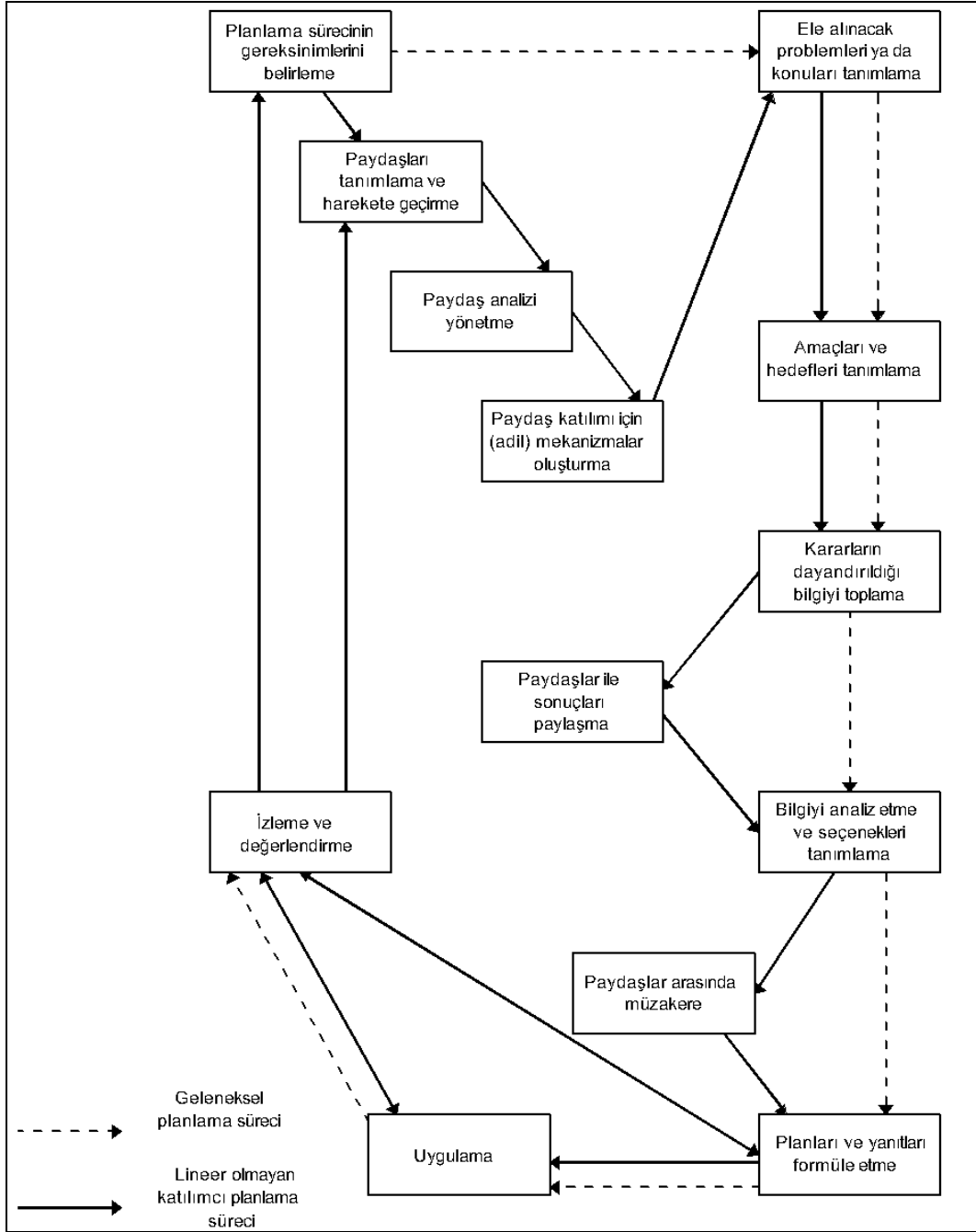
Katılımcı planlama süreci birçok bakımdan geleneksel planlama yaklaşımına benzerdir: Problemin belirlenmesi, amaç ve hedeflerin tanımlanması, kararların dayandırıldığı bilginin toplanması, bilgi analizi ve seçeneklerin belirlenmesi, kararların formüle edilmesi ve onları uygulamak için planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme.

Tipik bir katılımcı planlama süreci şu ana adımları içerir; paydaşları tanımlama, paydaşları harekete geçirme/seferber etme, paydaş analizi, problemlerin, konuların ve ihtiyaçların belirlenmesi, amaç ve hedeflerin tanımlanması, kararların dayandırıldığı bilgilerin toplanması, paydaşlar ile sonuçların paylaşılması ve analizi, seçeneklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi, müzakere, kararların ve mutabakatların formüle edilmesi, izleme ve değerlendirme (DFID, 2004) (Şekil 4).

Geleneksel Planlama Süreci	Katılımcı Karar Verme Süreci
• Problemin belirlenmesi	• Planlama sürecinin gereksinimlerini belirleme
• Amaç ve hedeflerin tanımlanması	• Paydaşları tanımlama
• Kararların dayandırıldığı bilginin toplanması	• Paydaşları harekete geçirme/seferber etme
• Bilgi analizi ve seçeneklerin belirlenmesi	• Paydaş analizi
• Kararların formüle edilmesi ve onları uygulamak için planlama	• Problemlerin, konuların ve ihtiyaçların belirlenmesi
• Uygulama	• Amaç ve hedeflerin tanımlanması
• İzleme ve değerlendirme	• Kararların dayandırıldığı bilgilerin toplanması
	• Paydaşlar ile sonuçların paylaşılması ve analizi, seçeneklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi,
	• Müzakere, kararların ve mutabakatların formüle edilmesi,
	• İzleme ve değerlendirme

Şekil 4. Geleneksel planlama süreci ile katılımcı karar verme sürecinin karşılaştırması

Katılımcı planlama süreci Şekil 5’de görüldüğü gibi, tasarım ve uygulamaya etkileri ve hedefleri başarmaya katkı sağlayacak değişimleri (algılarda, ilişkilerde, deneyimlerde ve çıktılarda) kendisi yarattığı için geleneksel planlama sürecinin aksine doğrusal değildir. Bu nedenle, katılımcı planlama kavramının doğası, eylemin sürecin herhangi bir aşamasında yer alabileceğidir. Hedeflerinden biri koşulları değiştirmek ve böylece eylem neden olmaktır.

Şekil 5. Geleneksel ve katılımcı planlama süreçlerinin karşılaştırması (DFID, 2004)

1.4.3. Katılımcı Karar Vermede Aktörler

Yeni planlamada aktörlerin sürece karar alma anında yeni fikirler ve projelerle katılmaları, planlama sürecinde iktidarın ve gücün tek elde toplanmasını engelleyerek, aktörler arasında gücün bölüşülmesini sağlamaktadır. Bu yeni güç ilişkilerini Bryson ve

Crosby (1992) “gücün bölüşümü” olarak tanımlarken, Friedmann (1992) güçsüzleri “güçlü kılmak” olarak tanımlamıştır. Her iki yaklaşım da 21. Yüzyılda gücün tek elde toplanmasının ve tekel olmasının haksızlığını savunmaktadır. Çoğulcu demokrasiye ve ortak eyleme dayalı planlamada gücün bölüşülmesi kaçınılmazdır. Bu süreç aktörün verdiği kararın yararları ve sorumluluklarının da farkında olmasını gerektirmektedir. Ayrıca, çoğulcu demokrasinin yaygınlaşması, yönetişimin etkin hale gelmesi ile güç aktörler arasında bölüşülecek, gücün bölüşüldüğü iletişime dayalı bir ortamda tek yönlü emir-komuta zincirini sürdürmek mümkün olmayacaktır. Aktörlerin gücü ve sorumluluğu birlikte yüklendikleri, yatay olarak örgütlenen bir planlamada yerel ve karşılıklı kontrol (Dahl ve Lindbloom, 1953) öne çıkar.

İletişimsel rasyonalite temelli katılımcı planlama yaklaşımının amacı, sadece plan üretmek ve değişen koşullara rağmen bu planın uygulanmasını sağlamaktan farklı olarak, plan karar ve eylemlerinden etkilenecek aktörlerin bu üretim sürecine katılımını sağlamaktır. Katılımcı planlama ile sadece otoritenin veya uzmanların değil, tüm ilgili grupların karar verme süreçlerine katılımı temeline oturan yeni bir sosyal görüş benimsenmiştir. Yerleşimin farklı ilgi gruplarını bir araya getirerek deneyimlerini ve beklentilerini paylaşmalarını ve beraber ortak bir görüş oluşturmalarını öngörür. Bu yaklaşımla planlama daha açık ve şeffaf bir sürece dönüşür.

Türkiye’de katılım kavramı ile katılımcı planlama yaklaşımı dünyaya paralel olarak 1960’ların sonunda tartışılmaya başlanmış, 1970’ler boyunca katılımın önemi ve katılımcı planlamanın gerekliliğinin altı çizilmiş olsa da, katılımcı planlama yaklaşımının gelişim sürecini tamamlamış olduğu söylenemez. Teorik olarak üzerine olumlu anlamlar yüklenen katılım kavramı ile katılımcı planlama uygulamaları, ülke planlama pratiğinde sınırlı kalmıştır (Kulözü, 2011).

1.4.4. Katılım ve Türleri

Planlama pek çok insanın yaşamını etkileyen kararlardan oluşur ve karar süreçlerine toplumun katılımı planların başarısı için önemli bir faktördür. Katılımı, sürece dâhil olanların/edilenlerin, sürecin tüm aşamalarında değişik biçimlerde bulunmaları, etkileşimi ve ortaklığını anlatan bir kavram olarak tanımlamak yanlış olmaz (Tablo 6). Katılım; bir sürekliliğe sahip olmalı, başlayıp biten bir uygulama şeklinde anlaşılmalı, sadece bir kurumsal yapı ya da mekânsal ölçekle sınırlandırılmamalıdır. Gönüllülüğe dayanmalı ve

yalnızca bireysel ya da kurumsal çıkarların temsili için değil yaşanan kentin ya da toplumun geleceği için karşılık beklenmeden sağlanmalıdır.

Tablo 6. Yerel düzey gelişimde katılımın türleri (Clayton, Dent ve Dubois, 2000).

Tür	Özellikler
1. Hileli Katılım	Katılım sahtedir.
2. Pasif Katılım	İnsanlara olanı ya da karar verilen şeyi söyleyerek katılım sağlanır. Bilgi paylaşımı yalnızca dış uzmanlara aittir.
3. Danışarak Katılım	İnsanlar soruları cevaplayarak ya da danışılarak katılırlar. Karar vermede hiçbir paylaşım kabul edilmez ve uzmanlar insanların görüşlerini dikkate almak zorunluluğunda değildirlir.
4. Malzeme Teşviki için Katılım	İnsanlar para, yiyecek ya da diğer malzeme teşvikleri için katılırlar. Destek sonlandığında, uzayan uygulamalarda payları yoktur.
5. İşlevsel Katılım	Katılım proje amaçlarını başarmak, özellikle maliyeti azaltmak için bir araç olarak dış ajanslar tarafından sağlanır. İnsanlar önceden belirlenmiş proje amaçlarını görüşmek için gruplar oluşturarak katılabilirler.
6. Etkileşimli Katılım	İnsanlar ortaklaşa analizlere katılırlar ve bu durum mevcut kaynakların nasıl kullanıldığını belirleyen kuruluşların ya da yerel grupların güçlenmesine ya da oluşumuna ve eylem planlarına götürür. Yöntemler öğrenmek ve çoklu görüşleri araştırmak için kullanılır.
7. Şahsi Seferberlik	İnsanlar dış kuruluşlardan bağımsız inisiyatifler alırlar. Kaynak ve teknik öğüt için dış kuruluşlarla ilişkilerini geliştirirler. Fakat kaynakları nasıl kullandıkları hususunda kontrolü ellerinde bulundurmazlar.

Gelişim aktivitelerini değerlendirme, uygulama, planlama ve tanımlayıcı analizler için uygun teknikleri kapsayan katılımcı öğrenme ve eylem kavramının ilkeleri şunları içermektedir (Pretty, 1994; Pretty, 1995):

- Tüm katılımcıların toplu öğrenmesi; iletişim bu yaklaşımlarda temeldir. Görsel vurgu tüm insanların eşit temelde katılımını mümkün kılar.
- Çeşitliliği vurgulama; ortalama değerler bakımından karmaşıklığı karakterize etmek yerine çeşitliliği vurgulamaktır. Farklı bireyler ve gruplar farklı durum değerlendirmeleri yaparlar. Bu durum da farklı eylemlere yol açar. Tüm amaç ya da eylem görüşleri önyargı ve yorumla yüküldür. Bu yüzden herhangi bir eylemin muhtemel birçok açıklaması vardır.

- Grup öğrenimi; farklı disiplinlerden, farklı sektörlerden, uzmanlar ve yerel halkın, araştırmacıların birlikteliğini gerektiren grup sorgulaması ve etkileşimi ile ortaya çıkacaktır.
- Konuya özgü olma; bu yaklaşımlar her yeni durum ve aktör setine göre uyarlanabilecek yeterli esnekliktedir. Bu yüzden pek çok türü vardır.
- Uzmanların kolaylaştırıcı rolü; amaç paydaşların gelişim olarak gördükleri değişimlere yol açmaktır. Uzmanların rolü onların kendi plan ve çalışmalarını yürütecekleri uygun durumlarında onlara yardımcı olmaktır.
- Sürekli eylem; öğrenme süreci değişimin tartışılmasına olanak tanır ve tartışma aktörlerin algılarını ve üzerinde düşünülen eyleme hazır olma durumlarını değiştirir. Uygulanabilir değişimler, farklı görüşler arasında bir uyum sergileyecek olduğunda eylem kabul edilir. Tartışma ve/veya analiz hem gelişmeyi doğuran değişimleri tanımlar hem de bu değişimlere yol açan eylemleri üstlenme konusunda insanları motive etmeyi sağlar. Bu eylem hem yerel kurumları güçlendirmeyi hem de inisiyatif almakta insanların kapasitesini arttırmayı kapsar.

1.4.5. Katılımcı Yöntem ve Teknikler

Katılımı teşvik edici yöntemler, atölye temelli yöntemler, toplum temelli yöntemler, paydaş danışma yöntemleri ve sosyal analiz yöntemleri olmak üzere dört kategoriye ayrılır (UNHCR, 2006), (Tablo 7):

- **Atölye Temelli Yöntemler**

Hedef odaklı proje planlama (Objectives-Oriented Project Planning-ZOPP) atölyelerde bir araya gelmek, uygulama, izleme için plan ve öncelikleri belirlemek için paydaşlar için proje planlama tekniğidir. Takdir-Etki-Kontrol (Appreciation-Influence-Control-AIC) tüm paydaşlar tarafından sosyal, politik ve kültürel faktörler için düşünmeyi teşvik eden atölye temelli bir tekniktir. Takım Oluşturma (TeamUp) paydaşlar için takım odaklı araştırma, proje tasarımı, planlama, uygulama ve izleme üzerine odaklanan bilgisayar yazılım paketi kullanan ZOPP methodu içinde takım inşasına vurgu yapar.

- **Toplum Temelli Yöntemler**

Katılımcı kırsal değerlendirme (PRA) yerel bilgiye odaklanan ve toplumları kendi değerlendirme, analiz ve planlamalarını yapmaya teşvik eden katılımcı bir yöntemdir.

SARAR (Self-Esteem, Associative Strengths, Resourcefulness, Action Planning and Responsibility (Öz benlik-İlişkisel güçler-Beceriklilik- Eylem Planlama-Sorumluluk)) yerel kapasiteyi güçlendirmek için yerel bilgiyi içeren eğitimin yerel eğitmenler ve kolaylaştırıcılar desteğiyle verildiği katılımcı bir yaklaşımdır.

- Paydaş Danışma Yöntemleri

Yararlanıcı değerlendirme (Beneficiary Assesment-BA) paydaşların ve yararlanıcıların algılarının sistematik çalışmasını kullanır. Kesinleşen tüm kaygılar duyulur, politika ve proje yapısı içine dâhil edilir. Sistematik İstemci Görüşme (Systematic Client Consultation-SCC) yöntemi, politika ve projeler talep odaklı olduğu için personel, projeden doğrudan ya da dolaylı yararlananlar ve paydaşlar, hükümet temsilcileri ve hizmet sağlayıcılar arasındaki iletişimin geliştirilmesini amaçlayan bir grup yaklaşımıdır.

- Sosyal Analiz Yöntemleri

Sosyal değerlendirme (Social Assesment-SA) proje etkilerini ve sonuçlarını etkileyen gelişme faktörlerinin ve sosyal süreçlerin sistematik bir çalışmasıdır. Toplumsal cinsiyet analizi (Gender Analysis-GA) toplumsal rollerdeki farklılıkların, her bir özgün bağlam içindeki eylemlerin, ihtiyaçların ve fırsatların belgelenmesi ve anlaşılmasına odaklanır.

Tablo 7. İşbirlikçi karar verme araçlarının ve methodlarının çıktısı (UNHCR, 2006)

	Yöntem/Araç	Kapsamı	Olumlu-olumsuz yönleri
Atölye Temelli	Hedef Odaklı Proje Planlama	<ul style="list-style-type: none"> • Paydaşlar uygulama ve izleme için plan öncelikleri belirler. • Çıktı; katılımcı, hedef odaklı planlamayı taahhüt eden proje planlama matrisidir. • Süresi, proje ya da politikanın ömrü ile ölçülür. • Takım birlikteliğine ve kapasitesine odaklanır. 	<p>Olumlu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sosyal öğrenmeyi güçlendirme • Sahiplenmeyi teşvik etme • Proje planının görsel matrisini oluşturma • Paydaşların çalışma arkadaşlıklarını ve oyunun kurallarını oluşturmaları <p>Olumsuz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matrislerin değiştirilebilir olması • Paydaşların tüm planlamaya dâhil olma zorunluluğu • Atölye kurgusu içinde tüm paydaşların rahat davranamayışı • Tüm paydaşların erişilebilirliğe sahip olması ve ses vermesi gereği
	Takdir-Etki-Kontrol	<ul style="list-style-type: none"> • Paydaşlar teknik ve ekonomik yönlerin etkisi altında sosyal, politik ve kültürel faktörleri düşünür. • Dinleme ile takdir, diyalog ile etki ve eylem ile kontrol inşasına odaklanır. 	
	Takım Oluşturma	<ul style="list-style-type: none"> • Takım inşası üzerine vurgu yapan hedef odaklı proje planlamaya dayanır. • Proje tasarımı, planlama, uygulama ve değerlendirme, çevreyi “yaparak öğrenme” ile tahmin etmek, takım odaklı araştırma ile paydaşlara rehberlik etmek için PC/TeamUp yazılım programını kullanır. 	
Toplum Temelli	Katılımcı Kırsal Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel bilgiye odaklıdır, kendi değerlendirmelerini, analizlerini ve planlamalarını yapmaları için yerel halkı güçlendirir. • Bağlama uygun programlar üzerinde gelişme uygulayıcıları, devlet görevlileri ve yerel halk birlikte çalışırlar. 	<p>Olumlu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çeşitli ortamlarda kullanılabilirliği • Etkileşimli/görsel araçların okuryazarlık düzeyine bağlı olmayışı • Her gün deneyime inanma • Katılımın güçlendirmeyi sağlaması <p>Olumsuz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enerjinin gerçek görevlere ve programlara hedeflenmesi gereği • Eğitimin halka yalnızca karar verme kapasitesini sağlaması • Eğitimli kolaylaştırıcılara gereksinim duyulması
	SARAR	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel eğiticileri/kolaylaştırıcıları eğitmeye yöneliktir. • Önceliklendirmek, planlamak, yaratmak, organize etmek için yerel kapasiteyi güçlendirmeyi ve yerel bilgi üzerinde odaklanmayı hedefler. • Takım inşasına yönelik çok sektörlü/düzeyleli eğitim yaklaşımıdır. Katılımcıları dış uzmanlardan değil yerel deneyimlerden öğrenmeye teşvik eder. Eylemi başlatmak için toplumlara ve kurumlarına güçlendirir. 	

Tablo 7'nin devamı

Paydaş Danışma	Yararlanıcı Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Paydaşların algılarının sistematik analizi sonucunda tüm kaygılarla dile getirilmesi ve program oluşumuna dâhil edilmesi • Sessiz katılımcıları arama, yararlanıcı katılımın kısıtlarını vurgulama • Gelişme müdahaleleri üzerinde geri bildirimlere dayanma 	<p>Olumlu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sistematik analizin paydaşlar ile etkileşimi arttırması • Yararlanıcı değerlendirme ve sistematik istemci görüşmesini temsilci toplumların seyahatini gerektiren yerel esash olma
	Sistematik İstemci Görüşme	<ul style="list-style-type: none"> • Paydaşlar arasındaki iletişimi arttırmakla projelerin daha talep odaklı işletilmesi • Paydaşların üstünlüğünü sistematik dinleme, tercihler • Sürekli iletişim için süreci düzenleme • Proje tasarımı ve prosedür dâhilinde paydaş geribildirimini dâhil ederek bulguları etkileme 	<p>Olumsuz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Artan kapasiteye/katılıma yol açmaması için yalnızca dinleme/danışma • Programın etkisinin program işletimi içindeki toplumların ihtiyaçlarını ve taleplerini fark edebilmek için yöneticilere/temsilcilere bağlı olması
Sosyal Analiz	Sosyal Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> • Gelişme etkisi/sonuçlarının sosyal süreçleri/etkenleri üzerine odaklanma • Anahtar paydaşları tanımlama, katılım çerçevesini kurma • Proje hedefleri/teşviklerinin yararlanıcılara uygunluğu ve kabul edilebilirliği • Sosyal etkileri/riskleri değerlendirme • Olumsuz etkileri en aza indirme 	<p>Olumlu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eylem planları içine bilgi inşa sürecini sağlama • Toplumlar ve kurumlar arasında iletişim • Mevcut program ve politika hedeflerine uygun olabilen tasarım için esnek çerçeve • Yerel deneyimli danışmanları içermenin eyleme geçirilebilir sosyal analiz için kapasiteyi arttırması
	Toplumsal Cinsiyet Analizi	<ul style="list-style-type: none"> • Bağlam içindeki toplumsal cinsiyet rolleri, eylemleri, ihtiyaçları ve fırsatlarındaki farklılıkları belgeleme ve anlama • Cinsiyete göre nicel veriyi ayırma • Sosyal ve kültürel olarak değişken cinsiyet özelliklerine dayalı olma • Kadınlara değişmez özellikli ya da homojen grup olarak davranmama 	<p>Olumsuz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veri toplama/analizine ilişkin konuları ayırma ve önceliklendirme durumunda olma

Yukarıda tanımlanan bu yöntemlerden yapılan çalışmalarda en çok kullanılan ve sıkça karşılaşılanlar katılımcı kırsal değerlendirme, SARAR, Yararlanıcı değerlendirme, sosyal değerlendirmedir (Reitbergen-McCracken ve Narayan, 1998).

- Katılımcı Kırsal Değerlendirme

Uygun müdahaleleri birlikte planlamak amacıyla yerel halkı, devlet yetkililerini ve gelişme uygulayıcılarını güçlendirmek üzere yerel halk ve dışarıdakiler arasında ortak öğrenme yaklaşımıdır. Katılım düzeyi danışma ve işbirliği arasındadır. Katılım, esneklik, takım çalışması ve sistematik olma anahtar ilkeleridir.

Katılımcı kırsal değerlendirmenin anahtar teknikleri; görüşmeler/tartışmalar (bireyler, aileler, odak gruplar, halk toplantıları), haritalama (toplum haritaları, kişisel haritalar, kurumsal haritalar), sıralama (problem sıralama, tercih sıralama, refah sıralama) ve eğilim analizidir (tarihsel diyagram yapma, mevsimsel takvimler, günlük eylem grafikleri).

- SARAR

Girişimleri değerlendirmek, tasarlamak, planlamak, önceliklendirmek, değerlendirmek amacıyla farklı düzeylerde paydaşları güçlendirmek üzere kullanılan katılımcı bir metodolojidir. Benlik saygısı, ilişkisel güç, beceriklilik, eylem planlama ve sorumluluk temel bileşenleridir. Katılım danışma, iş birliği ve güçlendirme aşamalarında süreklidir.

Benlik saygısı; gelişim için değerli bir kaynağın yanı sıra kişi olarak öz-değer duygusudur.

İlişkisel güç; katılımcı çaba, güven, karşılıklı saygı ile genel bir vizyona doğru çalışma ve tanımlama kapasitesidir. Beceriklilik; risk alma ve meydan okumaya istekli, anlaşmazlıklara rağmen problemlere yeni çözümleri görselleştirme kapasitesidir.

Eylem planlama; her katılımcının yararlı ve tatmin edici bir role sahip olduğu yeni, etkili ve gerçeğe dayalı planlamayı önermek için yaratıcılığı ve eleştirel düşüncüyü birleştirmedir.

Sorumluluk; edilen taahhütler tamamen yerine getirilene kadar ve umutla beklenen yararlar elde edilene kadar devam eder.

SARAR yöntemi, yaratıcı; (kendini ifade etme için kapasite ve güven geliştirme, yeni fikirleri/çözümleri, taze bakış açılarını teşvik etme), sorgulayıcı; (bilgi toplama ve süreç içinde katılımcıları dâhil etme, bilgi üzerinde yerel kontrolü artırma, araştırmayı aydınlatma amacıyla açıklama) analitik; (problemleri çözme, önceliklendirme ve değerlendirmede katılımcıları güçlendirme), planlama (tüm grupların yaratıcılığını içeren, ayrıntılı bir şekilde sistematik eylem planlama, izleme ve değerlendirme yeteneklerini

geliştirme) ve bilgilendirici (bilgiyi eğlenceli bir şekilde bir araya getirme ve daha iyi karar vermek için kullanma) kategorilerde tekniklere sahiptir.

SARAR yönteminin anahtar teknikleri; yaratıcı (sıralı olmayan posterler, haritalama), sorgulayıcı (cep çizelgeleri), analitik (üç küme sınıflandırma, toplumsal cinsiyet analizi, kaynaklara erişim), planlama (bir oyunla hikayeleştirme, güç alanı (force-field) analizi, yazılım-donanım alıştırmaları) ve bilgilendiricidir (kırsal su kaynağı sağlama ve sağlık önlemleri yönetimi oyunu).

- Yararlanıcı Değerlendirme

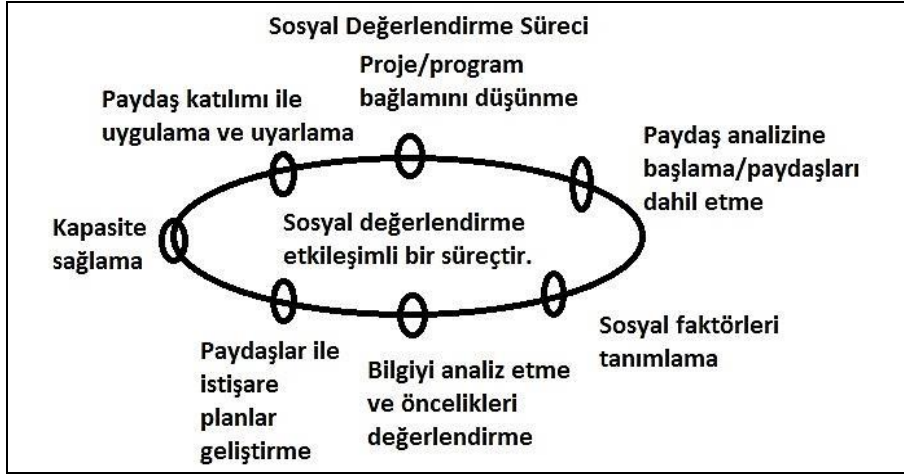
Asıl kullanıcıları tarafından algılandığı için bir eylemin değerini değerlendiren nitel bir bilgi toplama yöntemidir. Nitel fakat nicel, sistematik fakat esnek, eylem odaklı oluşu ve karar vericilere odaklanması anahtar özellikleridir.

Yararlanıcı değerlendirmenin anahtar teknikleri; katılımcı gözlem (bir toplum içinde 2-3 hafta ya da daha fazla), geleneksel görüşmeler (program yöneticileri, saha personeli, toplum liderleri, yararlananların temsili bir örneği ile) ve odak grup tartışmalarıdır (ortak çıkar ya da özellikli 6-12 kişi).

- Sosyal Değerlendirme (Sosyal Analiz+Katılım)

Gelişme müdahalelerinin tasarımı ve ortaya çıkışında katılımı ve sosyal bilgiyi dâhil etmek, bir araya getirmek, önceliklendirmek ve analiz etmek için çerçeve sağlayan bir süreçtir (Şekil 6). Sosyal farklılıkları açıklamayı, etki ve riskleri değerlendirmeyi, olumsuz etkileri azaltmayı ve kurumların-bireylerin kapasitesini geliştirmeyi amaçlar.

Sosyal değerlendirmenin yardımcı olduğu hususlar; paydaşları tanıma, sosyal konuları önceliklendirme ve tanımlama (yoksulluk, yaş, etnik yapı, toplumsal cinsiyet gibi) ve katılımcı bir süreç oluşturmaktır. Sosyal değerlendirme, sistematik nüfus etkenlerinin, sosyoekonomik belirleyicilerin, sosyal organizasyonun, sosyopolitik bağlamın, kurumların, gereksinimlerin ve değerlerin sorgulamasıdır.

Şekil 6. Sosyal değerlendirme süreci (Reitbergen-McCracken ve Narayan, 1998).

Sosyal değerlendirme yöntemleri; farklı proje bağlamlarında çeşitlenmektedir.

Sıklıkla kullanılan katılım ve sosyal analiz yöntemleri atölye temelli ve katılımcı değerlendirme yöntemlerini içerir. Atölye temelli methodları; katılımcı karar verme sıklıkla işbirlikçi gelişme projeleri tasarımı ve konularını değerlendirmek için paydaşları bir araya getiren paydaş atölye çalışmaları bağlamında gerçekleşir. Eğitim almış bir kolaylaştırıcı ortak öğrenme ve problem çözmeyi teşvik etmek için bir dizi eylem ile paydaşlara rehberlik eder.

Katılımcı değerlendirme yöntemleri; perspektiflerini ve önceliklerini öğrenmek için diğer anahtar yerel düzeydeki paydaşlara ve toplumlara saha ziyaretleri ile sosyal değerlendirmelerden haberdar olabilmeye olanak sağlar. Yapılan çalışmalarda katılımcı kırsal değerlendirme, SARAR ve yararlanıcı değerlendirme gibi katılımcı değerlendirme yöntemlerinden yararlanılır. Bu yöntemler analiz ve planlamada yerel halk ile işbirliği için araçlar sağlarken katılım stratejileri ile eylem planlarının gelişmesine katkıda bulunur.

Bu yöntemlerle ilgili başka katılımcı teknikler de vardır. Bunlar Ek 1’de ayrıntılı olarak verilmiş ve süreç içinde kullanım aşamaları Tablo 8’de özetlenmeye çalışılmıştır. Bazı tekniklerin daha fazla kullanım alanı bulunurken, bazıları daha pratik, bazıları da daha karmaşıktır. Toplumun yapısına ve ele alınacak yerleşmeye uygun olarak seçilip, revize edilerek süreç içinde kullanılabilirler.

Tablo 8. Katılımcı planlamada kullanılabilir teknikler ve araçlar

Kullanılabilir Aşamalar	Teknikler ve Araçlar	
Anahtar paydaşların belirlenmesi ve danışılması	Paydaş Analizi Paydaş güç ve ilgi analizi / Güç ve ilgi matrisi Ağ haritaları Toplumsal cinsiyet analizi Sosyal değerlendirme Listeleme, sıralama Çizimler Anahtar kişilerle görüşme Görüşme rehberleri ve kontrol listeleri	Odak grup tartışmaları Grup ve takım etkileşimi İş bölümü Yapılandırılmış-yarı yapılandırılmış görüşmeler Köylülerle paylaşılan katılımcı sunumlar (Bilinçlendirme süreci) CATWOE Analizi CRAWFORD SLIP Metodu
Mevcut Durum Analizi	Katılımcı kırsal değerlendirme Diyalog *Yarı yapılandırılmış görüşmeler * Direkt gözlem * Odak gruplar * Anahtar bilgi sağlayıcılar * Etnik hikayeler ve biyografiler * Sözlü hikayeler *Yerel hikayeler, portreler ve örnek çalışmalar	Görselleştirme ve çizim, Örnekleme *Haritalama ve modelleme *Sosyal haritalar, varlık ve refah düzeyini sıralama *Arazi yürüyüşleri *Değişkenlik haritaları *Mevsimsel takvimler *Günlük rutinler ve etkinlik profilleri *Tarihsel profiller *Eğilim analizleri ve zamanlama *Matris puanlandırma *Tercih ya da ikili sıralama * Venn diyagramları * Ağ Diyagramları * Sistem Diyagramları * Akış Diyagramları *Pasta Diyagramları

Vizyon belirleme	Katılımcı kırsal değerlendirme Katılımcı etki yol analizi Problem ağacı Ağ analizi Grup tartışmaları, beyin fırtınası Bilişsel haritalama	Listeleme, sıralama Çizimler GFTZ (SWOT) BEK Analizi Katılımcı etki yol analizi Stratejik varsayım sınaması Senaryo analizi tekniği
Planlama hedeflerini tanımlama	Grup tartışmaları, beyin fırtınası Haritalama Bağlam haritası Listeleme Matris sıralama, sıralama	Kipling metodu (5N 1 K) Boyutsal analiz (5N 1 K) Stratejik varsayım sınaması Senaryo analizi tekniği
Hedeflere ilişkin ihtiyaçları tanımlama	Senaryo analizi tekniği Matris sıralama Sıralama (Etkinleştirici ve sınırlayıcı faktörleri sıralama) Haritalama	Piramitler inşa etme Zaman çizelgeleri, grafikler Yerel tarih, zaman çizelgeleri Eğilim Analizleri Mevsimsel faaliyet analizi

Tablo 8'in devamı

İhtiyaçlar üzerinde veri toplama ve veri tabanı oluşturma	Haritalama (Hareketlilik ve varlık haritalaması) CATWOE Analizi	
Problem tanımlama	Beyin fırtınası Problem ağacı Problem tanımlama, sıralama ve puanlama Matris sıralama, sıralama Bilişsel Haritalama GFTZ (SWOT) SWOC SWOL	PEST/TREND analizi PSI Nasıl-nasıl diyagramı ESM SSY SODA Etkileşimli planlama Katılımcı etki yol analizi Sistem dinamikleri Tümleşik problem çözme
Problemleri çözmek için stratejiler tanımlama (Problemden eyleme giden yolların görsel temsili)	Beyin fırtınası Matris sıralama, sıralama Bilişsel haritalama SCAMPER Karar destek sistemleri; (Esnek sistemler metodolojisi)	(Stratejik seçim yaklaşımı) (SODA) Stratejik yönetim süreci Tümleşik problem çözme
Müdahalelere öncelik verme	İkili sıralama Venn diyagramları Karar destek sistemleri (Stratejik seçim yaklaşımı)	Çok kriterli değerlendirme Katılımcı etki yol analizi Stratejik yönetim süreci Tümleşik problem çözme
Eylem planı üretmek için öncelikli müdahaleleri güçlendirme	Tümleşik problem çözme Katılımcı etki yol analizi Stratejik yönetim süreci	

1.5. Mekânsal Planlamada Karar Destek Sistemleri

Planlamada karar verme mekanizmalarının fikir birliği içinde bulunması, kararsızlıkların en aza indirgenmesi ve doğru zamanda yerinde kararların alınması için karar verme yöntemlerinin kullanılma gerekliliği son 25 yılda planlama disiplininin gündemine yerleşmiştir (Yiğitcanlar, 2001).

Karar destek sistemleri, stratejilerin ortaya konulmasında ve karar verilmesinde önemli araçlardır. Özellikle katılım sürecinde bu teknikler oldukça etkili ve bağlamın anlaşılmasında yardımcı olur. Bu tekniklerin etkili olduğu diğer hususlar; veri erişimi ve sağlama, süreç tasarımı ve paydaşları güçlendirmedir (Tablo 9).

Tablo 9. Karar destek sağlayıcıların ek yararları

Veri erişimi ve sağlama	Süreç tasarımı	Paydaşları güçlendirme
Veri kullanımı için çerçeve sağlama	Verimliliği artırma(Planlama ile ilişkili maliyeti azaltma)	Ortak bir başlangıç noktası sağlama
Verileri kamuya açık hale getirmeye yardımcı olma	Şeffaflığı kolaylaştırma	Gerginliği dağıtma
Veri için karar alanı oluşturma (bağlam)	Yanıtlara yer verme (coğrafya/hedefler)	Kararların hesap verebilirliğini ve kabulünü artırma
Veriyi görselleştirme	Uyarlamalı yönetimi kolaylaştırma	Seçeneklerin kapsamını resmetme
Güvenilir çıktılar sağlama	Açık kriterler ve karar kuralları sağlama	Paydaşlar ve karar vericiler arasında işbirliğini kolaylaştırma
Boşlukları tespit etme	Süreç oluşturma rehberi	Uzlaşma sağlamayı geliştirme
Veri paylaşımını kolaylaştırma	Değer yerel bilgi	Mekânsal farkındalığı artırma
Veriyi aydınlatmak için açıklama	Politika gereksinimlerine doğrudan başvurma	Karmaşık seçenekleri görselleştirme
	Bilinçli karar verme süreci geliştirme	Seçenekleri değerlendirme

Karar verme sürecinde yararlanılan birçok farklı teknik vardır: çok kriterli karar verme, analitik hiyerarşi süreci, yöneylem araştırması, oyun teorisi (metagame analysis, hypergame analysis), esnek sistemler metodolojisi (ESM), stratejik seçim yaklaşımı (Strategic Choice Approach-SCA), etkileşimli planlama, stratejik varsayım sınaması, boyutsal analiz, stratejik yönetim süreci, sistem dinamikleri, tümleşik problem-çözme

evreleri, stratejik seçenekleri geliştirme ve analiz etme (Strategic Options Development and Analysis-SODA).

Karar verme sürecini şeffaflaştıran, problemin karmaşasını sadeleştiren, baskı ve belirsizlikler altında çözüm üretmeyi kolaylaştıran karar destek sistemleri/karar verme modelleri/model tabanlı problem yapılandırma sistemleri arasından toplumun ve sürecin yapısına uygun, katılımcıların ve plancının işini kolaylaştıracak etkili bir modelin/sistemin seçimi ve planlama sürecine dâhil edilmesi oldukça önemlidir.

Karar sürecinde farklı modeller farklı çözümlerin sonuçlarını kestirmeye yardımcı olur. Bu modeller, klasik ve yönetsel karar modelleri olarak iki başlık altında değerlendirilebilir. Klasik karar modeli, ekonomik varsayımlar üzerine kurulmuş olup, en iyi ekonomik çözümün bulunmasında yardımcıdır. Ancak klasik modelin ortaya koyduğu “ideal”e uygun durumları bulmak çoğu kez mümkün değildir (Eren, 2001). Betimsel bir model olan yönetsel karar modeli, karmaşık durumlarda nasıl karar verilmesi gerektiği üzerinde durur. Bu modelde, programlanamayan kararlarda, sorunların çözümünde belirsizlik koşullarında çalışılmaktadır.

Model tabanlı yöntemler iyi tanımlanmamış sorunlar üzerinde çalışan paydaş ekiplere destek olmaya çalışır ve katılımcılara fikirlerini başkalarına açıklamada yardımcı olur. Genellikle, paydaşların bir araya getirildiği atölye çalışmalarında katılımcılar arasındaki tartışma, grubun ilgi/kaygı alanı modelini inşa etmede gruba yardımcı olan bir kolaylaştırıcı tarafından desteklenir (Eden ve Ackermann, 2006; Franco ve Montibeller, 2010). Model tabanlı yöntemlerin en iyi bilinen örnekleri, Tavistock profesyonel modeline bağlı olarak yıllar içinde giderek geliştirilen esnek sistemler metodolojisi (ESM) (Checkland 2000), stratejik seçim yaklaşımı (SSY) (Friend ve Hickling, 1987) ve stratejik seçenekler gelişimi ve analizi (SODA) (Ackermann vd., 2005).

SODA ve esnek sistemler metodolojisi genellikle katılımcıların problematik durum algılarını yapılandırma ve tanımlamada zorluklar yaşadıkları durumlarda, problemi yapılandırma ve bireysel algıları ortaya çıkarmada etkilidir.

Yaklaşık son yirmi yıldır esnek sistemler metodolojisi (SSM) ve stratejik seçenekler geliştirme ve analizi (SODA) ile birlikte SSY en etkili üç yöntemden biri olmuştur.

1.5.1. Yöneylem Araştırması

Yöneylem araştırması, sistem davranışını tahmin ederek, sistem performansını geliştirmek amacıyla karmaşık durumların ve sistemlerin analizi, tasarımı ve bütünleştirilmesi konusunda rasyonel karar verme bilimidir. Esas itibarıyla modellemeye dayanan yöneylem araştırmalarında modelleme yapılırken çeşitli sektörlerde yaşanan sorunları çözmek, kararları sağlıklı bir şekilde verebilmek için bilgisayar desteğinden de yararlanır. Bulunan çözümler kararlara esas teşkil eder (URL 1).

1.5.2. Oyun Teorisi

Oyun teorisi oyuncular ya da oyuncu grupları arasındaki karar verme süreçlerini analiz eden matematiksel bir modeldir (Von Neumann ve Morgenstern, 1944; Myerson, 1991). Karmaşık durumlarda karar verme problemleri için geliştirilmiş, çatışma ve işbirliğinin modellendiği bir yaklaşımdır. İnsanların nasıl etkileşim içinde oldukları ve nasıl karar verdiklerini inceler. Oyun kuramının temel varsayımları karar vericilerin ya da oyuncuların akılcı ve durum hakkında bilgi sahibi olduğudur (URL 2). Diğer bir deyişle, oyuncular kendi ve karşı tarafın stratejilerinin ne olduğunu ve bu strateji çiftlerinde ne kadar kazanç elde edebileceklerini bilmektedir.

1.5.3. Boyutsal Analiz

Boyutsal analiz bir kontrol listesi tekniği olup 5N ve 1 K ile ilişkili bir tekniktir. Bir problemin ya da değerlendirme seçeneklerinin içsel bir araştırması için yardımcı bir rapor olarak değerlendirilebilir ve teknik olmaktan çok insan ilişkilerine dayalıdır. Jensen'e (1978) göre, bir problem değerlerin ihlal edilmesiyle ortaya konur, dolayısıyla da aşağıdaki boyutlar çoğu zaman ele alınmaz. Ancak, boyutsal analize göre problemin mutlaka bu boyutlarla değerlendirilmesi gerekir.

1. Anlamsal boyut (Ne?)
2. Mekânsal boyut (Nerede?)
3. Zamansal boyut (Ne zaman?)
4. Nicel boyut (Ne kadar?)
5. Nitel boyut (Ne kadar ciddi?)

1.5.4. Stratejik Varsayım Sınaması

Bu yöntem insanların fikirlerinin ve varsayımlarının tutarlılığını sınamaya çalışır. Aşağıda sıralanan adımlardan oluşur:

1. Paydaş belirlemesi; paydaşların ve gereksinimlerinin listelenmesidir. Gruplar halindeyse, her bir grup kendi listesini hazırlamalı ve sonrasında bu listeler birleştirilmelidir.
2. Alt-grupların belirlenmesi; paydaş grupların alt gruplara ayrılmasının gerektiği durumlarda, bakış açılarına ve ilgilerine göre grupların ayrılmasının yapılmasıdır.
3. Grup oluşturma; alt gruplardan bir ya da daha fazla çalışma grubu oluşturulmasıdır.
4. Varsayım kapsamı; her bir alt grupta, paydaşların nedenleri (varsayımları) tartışması ve kendilerine göre öncelikler vermesidir.
5. Varsayım sınaması; alt grup üyelerinin bu varsayımların tersine dönmesi ve farklılık yaratmadığı durumlarda bunları tekrar değerlendirerek, bazı varsayımları elemesidir.
6. Varsayım sıralaması; alt grup üyelerinin kendi varsayımlarını sıraya dizmesidir.
 - Varsayım gerçekleşmiş ise etkisi,
 - Gerçekleşme olasılığı. Sonuçlar 2x2'lik bir matrise yerleştirilir.
7. Eylem planlaması; alt grup üyelerinin bu 2x2'lik matrisi analiz etmesi ve olası sonuçlarını değerlendirmesidir.
8. Gruplararası tartışma; her alt grubun kendi matrisini ve planlarını ortaya koyması ve bunun açık bir tartışma alanı yaratmasıdır. Konular ortaya konulmuş ve temel varsayımlar meydan okumuştur. Sonunda, bir ortak zeminde buluşmaya başlanılmıştır (Polat vd., 2011).

1.5.5. Etkileşimli Planlama Tekniği

Etkileşimli planlama (interactive planning) 1970'li yıllarda Russell Ackoff tarafından geliştirilmiştir. Organizasyonel problemleri ele alma yöntemi olarak geliştirilen yaklaşımın temelini genişlemecilik, gelişme ve değer-dolu ilkeleri oluşturmaktadır.

Ackoff bu problemlerin izole edilmiş tekil problemler olarak değil, bir problemler sistemi olarak ele alınması gerektiğini vurgular. Ackoff'a göre problemler, çözümleme aracılığıyla karışıklıklardan çıkarılan soyutlamalardır. Karışık durumlar ise birbirleriyle etkileşen değişken/değişen problemlerin karmaşık sistemlerini içeren dinamik durumlardır. Buna göre, Ackoff şöyle der: "Münferit problemler çözülebilir, karışıklıklar ise yönetilmeyi gerektirir" (Rosenhead ve Mingers, 2001).

Etkileşimli planlama, üç temel ilkeye dayanmaktadır ve bir aşamalar serisi içinde uygulanmaktadır. Ackoff'un kuramına dayanan üç ilke katılım, süreklilik ve bütüncülüktür. Etkileşimli planlama her şeyden önce yaygın katılımı teşvik eder. Planlama sürecinin kendisinin bir gelişim faaliyeti olması itibarıyla en üst seviyede katılım ile katılımcıların farklı bakış açılarını temsil ederek planlamayı daha kapsamlı kıldığını savunur. Operasyonel olarak geniş çaplı katılımın sağlanması açısından organizasyonun her düzeyi veya bölümü kendisi için plan yapar. Bu bağlamda Ackoff bu yaygın katılımı organize edecek belirli bir organizasyonel yapı, dairesel bir organizasyon önerir. Süreklilik ilkesine göre katılımcılar planlamayı asla sonlandırmazlar. Koşullar sürekli değişmeye devam ederken öğrenme için yeni fırsatlar sunarlar, bu nedendir ki planlama bitmez. Böylece süreç devamlı olarak gelişen bir plan üretir. Bütüncülük ilkesi ise katılımcıları farklı katılımcı bölümlerince üretilen planların koordinasyonuna ve entegrasyonuna özen ve önem göstermelerine teşvik eder (Polat vd., 2011).

Etkileşimli planlama sürecinin beş aşaması bulunmaktadır: (1) Karışıklık formülasyonu, (2) çıktı planlaması, (3) araçlar planlaması, (4) kaynak planlaması ve (5) uygulama ve denetim planlaması.

1.5.6. Esnek Sistemler Metodolojisi

1970'lerde Peter Checkland tarafından ortaya konulan Esnek Sistemler Metodolojisi (ESM), 1980'lerin başında yedi aşamalı model, sonlarında ise, iki akış modeli olarak geliştirilmiş, 1990 yılında son olarak dört aşamalı model olarak bugünkü halini almıştır. Modelin dört aşaması aşağıda sıralanmaktadır:

1. Problem durumunu anlamak,
2. İlgili amaca dayalı faaliyet modellerini kurmak,
3. Modelleri kullanarak durumu tartışmak, tartışma sonunda

a) Durumu iyileştirecek hem arzu edilir hem uygulanabilir olarak kabul edilen değişimleri,

b) İyileştirme eylemini mümkün kılacak çatışan çıkarlar arasında uzlaşmaları elde etmeye çalışmak ve

4. Eyleme geçmek.

Metodolojinin temel felsefesi katılımcıların bireysel inançlarının, değerlerinin ve görüş açılarının yüzeye çıkarılması ve incelenmesi üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda esas olarak kişisel boyuta katkıda bulunmaktadır. Metodolojinin özellikle güçlü olduğu müdahale aşamaları çözümlenme ve değerlendirme, alternatif olasılıkların üretilmesi ve değerlendirilmesidir. Görece zayıf kaldığı aşama ise eyleme geçme, fikir birliği ve değişimin hayata geçirilmesidir (Polat ve diğ., 2011).

1.5.7. Stratejik Seçimler Geliştirme ve Analizi

Stratejik Seçimler Geliştirme ve Analizi (Strategic Options Development and Analysis-SODA) yaklaşımı temelde, esnek yönelim araştırması metodolojilerinin altında geliştirilen birçok yöntemde geçen “wicked” ve “messy” terimleriyle tarif edilen problem durumlarının nasıl ortaya konması, nasıl ele alınması ve nasıl çözüme gidilmesi gerektiği hususlarıyla uğraşır ve seçenekler sunar. ESM, SAST, stratejik seçme ve SODA bu yöntemlerdendir ve genel olarak geniş grup karar destek sistemleri olarak da kabul edilirler. Karışık bir problemin bir grup tarafından ele alınmasına yardımcı olan ilk adım problem yapılandırma. Grup üyelerinin problem durumuna dair bilgileri ve görüşleri modellenerek duruma ilişkin ortak bir anlayış geliştirilmeye çalışılır. Paylaşılmış bilgi ve görüşlere dayalı olarak elde edilen, üzerinde anlaşılmış ve kabul görmüş bir problem tanımı, problemin çözümünü de belirler (Eden ve Ackermann, 2001; Shaw, Ackermann ve Eden 2003).

Öznelcilik üzerine kurulan ve kolaylaştırıcı bir araç olarak geliştirilmiş olan SODA yaklaşımının temelinde birbiriyle etkileşen dört kuramsal perspektife karşılık gelen dört kavram bulunmaktadır: (1) birey, (2) organizasyonların doğası, (3) müzakere pratiği ve (4) teknoloji ve teknik. Yaklaşımın birey boyutu veya bir başka deyişle, problem çözümlenmenin psikolojik ve sosyopsikolojik boyutu psikoloji alanının bilişsel kuramına dayanmaktadır.

Buna göre birey, eylemi yönlendirmede duyguları değil kavramları kullanan bir problem bulucu/problem çözücü olarak görülür.

Karışık problem durumlarının yapılandırılması amacı ile problem çözme takımı oluşturulur. Takım son derece dikkatlice, her bir üyenin bir konu üzerine farklı bakış açıları getirebileceği şekilde kurulur. Problemin farklı anlamlandırılmaları farklı rollere, farklı deneyim birikimine sahip olmaktan gelir.

Organizasyonun doğası açısından SODA yaklaşımını kullanan bir kolaylaştırıcı organizasyona veya bir bölümüne odaklanmak yerine bireyin rolünü önemser, bireyi ön plana çıkarır. Zira organizasyonun amacı yazılı dokümanlarla değil katılımcıları tarafından tanımlanır. Buna göre amaç ne önceden varsayılır, ne de herhangi bir referansa dayalı olarak belirlenir, problem çözücülerce ortaya konulur. Birey odaklı organizasyon görüşü, organizasyonlar müzakere edilmiş girişimlerdir anlayışına dayalı olarak organizasyonu, aynı zamanda, karar vermenin politik ve güç boyutlarının önem kazandığı değişen ittifaklar kümesi olarak da ele alır.

Bireye ve organizasyona dair bu iki perspektif etkili problem çözümede müzakereyi merkeze koyar. Burada danışmanın görevi müzakereyi tasarlamak ve yönetmektir. Danışman müzakereyi kolaylaştırma ve fikir birliğini ve bağlılığı yönetme rolünü üstlenir. Son olarak gerek müzakere sürecinin, gerek içeriğinin yönetiminde teknik ve teknolojiye yararlanılır. Burada teknik bilişsel haritalama, teknoloji ise karmaşıklığın yönetimine yardımcı olacak bilgisayar programlarıdır.

Bilişsel haritalamanın SODA versiyonu, dili, organizasyonel problem çözmenin temel aracı olarak kabul eden bir modelleme sistemidir. Bilişsel harita bir kişinin bir konuyu tarif etme biçimini temsil etmek üzere tasarlanan biçimsel bir modeldir, kavramlar sisteminin bir modelidir. Oklarla birbirine bağlanan bir düşünceler ağıdır. Bu ağ kişinin söyledikleri ile kodlanır. Oklar bir düşüncenin bir başka düşünceye gitme biçimini gösterir. Bir başka deyişle bilişsel harita düğümler ve ilişkiler ağıdır. Model bir kavramın anlamını, kavramın bir eylem yönlenme boyunca diğer kavramlarla olan ilişkisi ile temsil eder.

Danışman tarafından tasarlanacak ve yönetilecek olan bilişsel haritalama oturumları problem çözme takımının her bir üyesi ile tek tek yapılabileceği gibi grup oturumları şeklinde de yürütülebilir. Tek bir üye ile yapılan haritalama çalışması 40-120 kavramdan oluşabilmektedir. Takımda yer alan her bir üyenin bilişsel haritası birleştirilerek “stratejik harita” olarak adlandırılan birleşik bir harita elde edilir. Tekil haritaların oluşturulmasında başlangıçtaki amaç katılımcının problemin doğasına ilişkin düşüncesinin değişmesine

yardımcı olmaktadır. Birleşik haritanın da başlangıçtaki amacı takımdaki üyelerin düşüncelerinin değişmesine yardımcı olacak problemin doğasına dair yeterli bir anlaşmayı sağlamaktır. Problemin tarifi üzerinde sağlanacak anlaşma ve fikir birliği problemin sahiplenilmesini sağlayacaktır. Bundan sonraki aşamada, bilişsel harita yeni seçeneklerin, stratejilerin geliştirilmesini teşvik etme aracı olarak kullanılır (Polat vd., 2011).

1.5.8. Stratejik Seçim Yaklaşımı

Karar verme yöntemlerinden biri olan stratejik seçim yaklaşımı (SSY), herhangi bir problemin çözümünün tasarımına yönelik çok etkin ve başarılı bir yöntem olarak tanımlanmaktadır. 1960'larda İngiltere'de John Friend ve Allen Hickling tarafından geliştirilen SSY, 1987 yılından beri yurtdışında önemli üniversitelerin planlama, mühendislik, yönetim ve politika bölümlerinde okutulmaktadır.

Planlama alanında, SSY, geliştirildiği yıllardan günümüze yerel ölçekten, büyük kentlere ve hatta bölgesel ekonomik planlara kadar geniş bir perspektifte uygulama alanı bulmaktadır. Bu yaklaşım özellikle baskı ve belirsizlik koşulları altında nasıl karar verileceği hakkında yol göstermektedir. Yaklaşım, karar eylemleri üzerindeki belirsizlikler ile değişken koşullar ve baskılar altında, halkın, çıkar gruplarının ve mesleki örgütlerin çözüm için birbirleriyle bir bilgi ağıyla bağlanmalarının önemini savunmakta ve planlamaya halkın katılımının sağlanmasında aktif olarak kullanılmaktadır. Karar vericilere; yöneticiler, danışmanlar ve plancılar, çakışan çıkarların dengelenmesi ve sorumlulukların birlikte paylaşımı konusunda stratejik kararlar vermek için pratik uygulama mekanizmaları sunmaktadır (Friend ve Hickling, 2004).

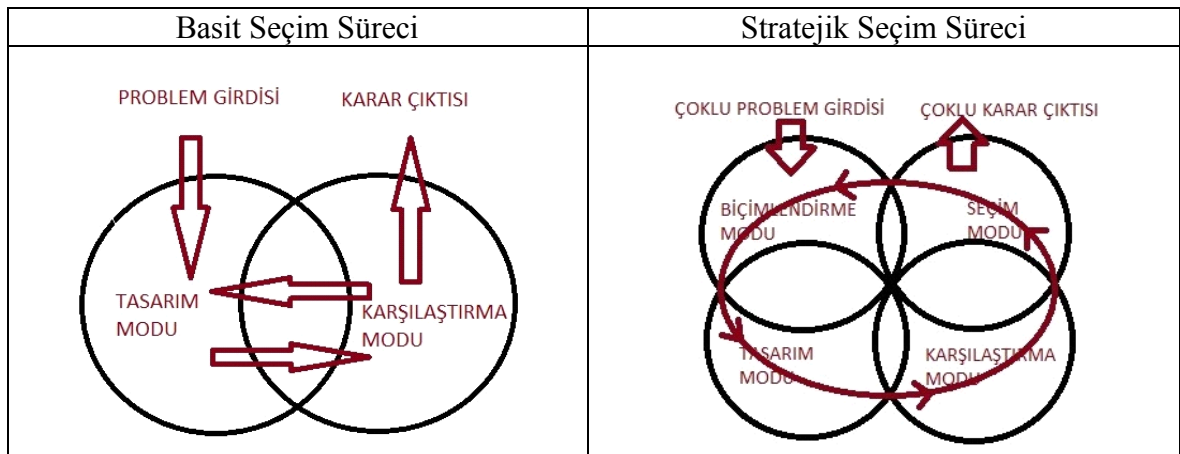
Günümüzde batı ülkeleri planlama pratiğinde kullanımı giderek yaygınlaşmakta olan karar verme yöntemleri arasında en etkinlerinden biri olan SSY, planlamanın farklı alanlarında etkin olarak kullanılan bir karar destek modelidir. Ülkemizde sadece kısıtlı sayıda akademik çalışmalarda (afet sonrası geçici yerleşim alanlarının tasarım ilkelerinin tespiti) kullanılmış olan SSY ile birbiriyle bağlantılı birden fazla kararı içeren farklı problemlere yanıt aranırken (yerel toplumsal eylemlerden ulusal çevresel politikalara kadar geniş bir alanda) işbirlikçi planlama çalışmalarında uygulama örnekleri bulmuştur.

SSY, geleceğe dair farklı problem, potansiyel ve kısıtlamalarla tanımlanmış bir karar anında, plancının konuyu stratejik olarak değerlendirmesini ve bütünsellik içinde ele almasını sağlar. Bu yaklaşım özellikle planlamada yönetime ilişkin belirsizliklerin ve karar

verme sürecinin sorunlarının giderilmesini sağlayan en uygun kararın verilmesini amaçlamaktadır.

SSY'nın başarısının ve etkinliğinin altında yatan birincil neden, problemleri niceliksel olmakla birlikte matematiksel modellerin yapamadığı niteliksel açılardan da değerlendirebilmesidir. SSY karar sürecinde bireyselden çok konuların gruplar tarafından öznel bakış açılarıyla ele almakta ve dolayısıyla da karar kalitesinin niteliğini artırmaktadır (Şekil 7).

SSY uzun bir süre geleneksel (kağıt-kalem temelli) bir şekilde çeşitli uygulamalarda kullanılmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesiyle birlikte daha güvenilir öngörüler yapmak için SSY'nın ilke ve değerlendirme sistemine göre kurgulanmış Stratejik Danışman (STRAD) isimli bir paket program (yazılım) geliştirilmiştir. STRAD, kapsamlı yoğun sınıflandırılmış bilgiyi içeren projeler ya da sorunlarda ve karmaşık boyutlu, belirsizliklerle dolu ve aykırılık içeren alanlarda, plancının hatalarını en aza indirecek şekilde çalışmalarında yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda kolay kullanımıyla stratejik seçim yaklaşımını daha geniş bir kullanıcı kitlesine ulaştırmakta ve daha etkin kararların verilmesine katılımcı yapısıyla yardımcı olmaktadır (Friend ve Friend, 1998; Yiğitcanlar, 2001; Strad, 2005). Sonuç olarak, birbiriyle bağlantılı birden fazla kararı içeren bir problemin çözümünde bu yaklaşımın kullanımı plancıyı sezgisel ağırlıklı kararlar almaktan uzaklaştırarak daha bilimsel, güvenilir kararlar almasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 7. Basit ve stratejik seçim süreci ve karar verme modlarının karşılaştırılması (Friend ve Hickling, 2004)

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Stratejik mekânsal planlama yaklaşımının benimsendiği bu tezde savunulan hipotezler, araştırma ekibi içerisinde yer alınan “Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP)” adlı TÜBİTAK projesinin Trabzon Salacık örnek alan çalışmasında küçük bir yerleşmede test edilme imkânı bulmuştur. Tez kapsamında, planlama sürecinde planlama aktörlerinin ve yerelin özgün yapısını ortaya çıkaracak ve ortak bir vizyon doğrultusunda üzerinde uzlaşmış ortak kararlar üretebilecek yaklaşım ve yöntemler tartışılmıştır. Tekniklerle ilgili yapılan bu araştırmaya dayalı olarak projenin örnek alan çalışmasında mekânsal planlama sürecinde alana uygun teknikler kullanılmıştır. Projede Salacık örnek alan çalışmasında, planlama sürecinin planın gözden geçirilme aşamasında teze özgü olarak, stratejik seçim yaklaşımı ile karar verme süreci deneyimlenmiştir. Projeden bağımsız olarak yürütülen bu karar verme sürecinde, yerel halkla birlikte üzerinde uzlaşamayan mekânsal eylemlerden biri olan “eğitim alanına” ilişkin mekânsal bir karar üretilmiş ve nihai karar yapısal plana işlenmiştir.

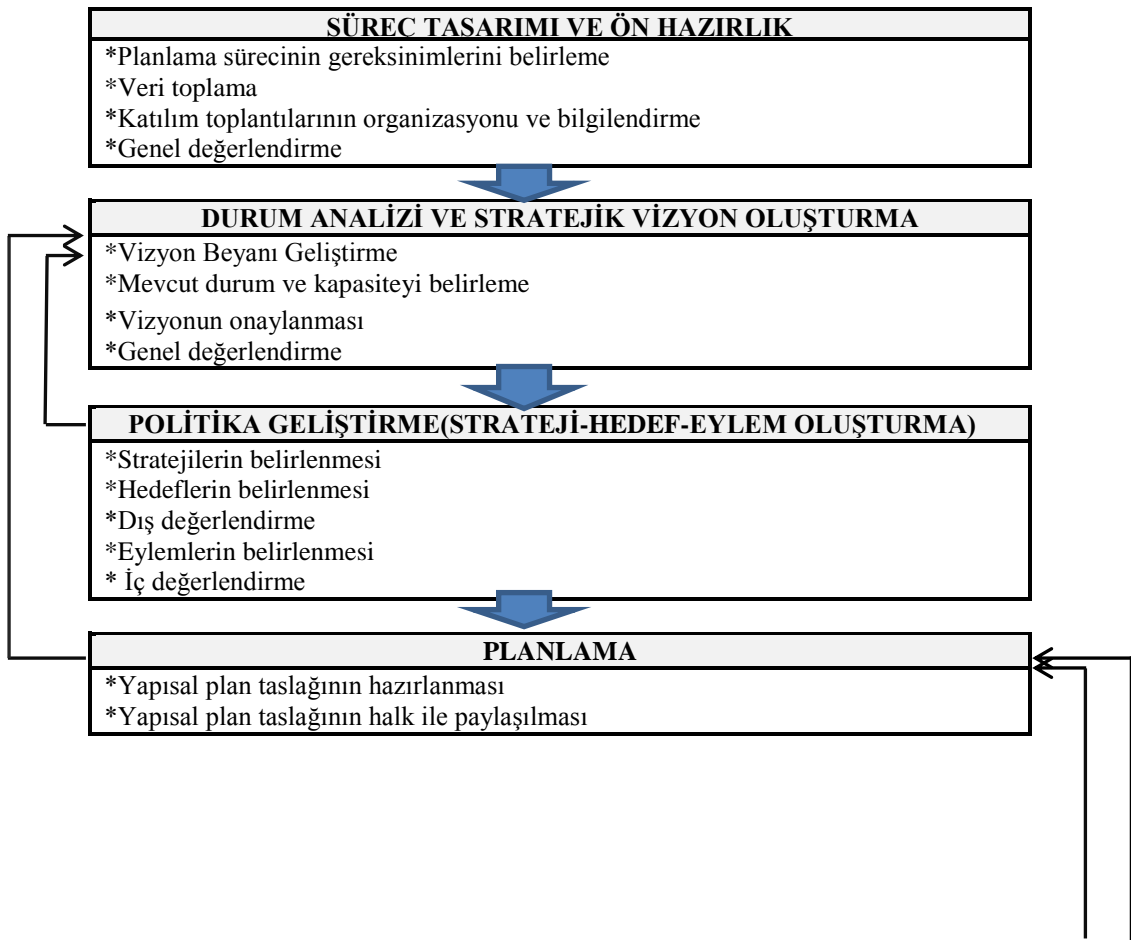
Yapılan çalışmalar, deneyimlenen stratejik mekânsal planlama sürecini aktaran ve her bir aşamasında kullanılan/kullanılması mümkün katılımcı tekniklere değinen sürecin tartışıldığı bölüm ve stratejik seçim yaklaşımı ile mekânsal karar verme süreci deneyiminin aktarıldığı bölümlerden oluşmaktadır. İlk bölümde, tez kapsamında tanımlanan katılımcı

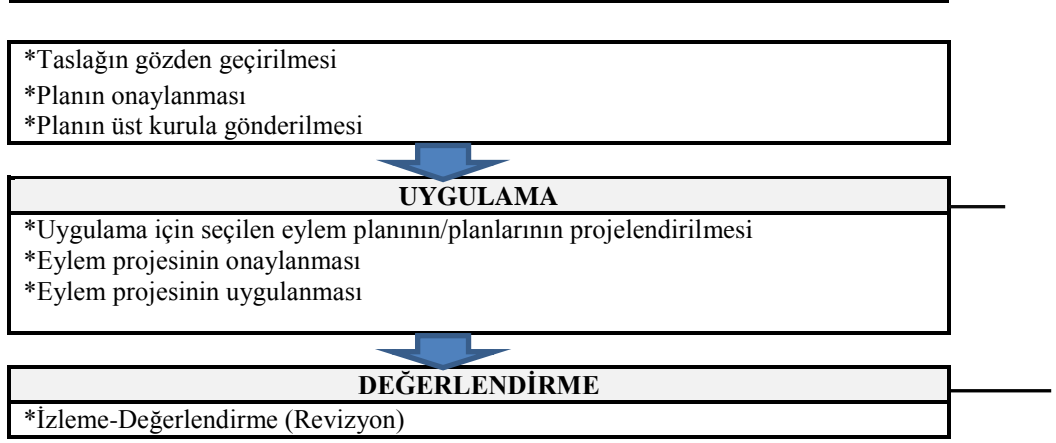
teknikler proje ekibi ile yürütülen alan çalışmasının uygun aşamalarda deneyimlenmiş ve ikinci bölüm de ise proje ekibinden tamamen bağımsız bir uygulama gerçekleştirilmiştir.

2.1. Stratejik Mekânsal Planlama Süreci ve Kullanılan Katılımcı Yöntemler

Ortak bir geleceğin tanımlanması ve hayata geçirilmesinde, mekânsal planlamanın birleştirici rolüne vurgu yapan ve “Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP)” adlı TÜBİTAK projesinin Salacık örnek alan çalışmasında, planlama süreci içerisinde uygulama alanı bulan bu tezde süreç odaklı stratejik mekânsal planlama yaklaşımı esas alınmıştır. Projede öngörülen ve ana hatları tanımlanan planlama sürecinin detayları, planlama alanı özelinde kurgulanmış ve proje kapsamında Trabzon Akçaabat Salacık yerleşmesinde deneyimlenmiştir (Şekil 8).

Başlangıç aşamasında engeller ve kısıtlayıcılar üzerine odaklanılmasının katılımcıların yaratıcılıklarını kısıtlayabileceği ve yeni bir gelecek tasarımı gerçekleştirmelerini engelleyebileceği görüşüyle KOKAP projesinde, stratejik mekânsal planların ve yerel yapısal planların hazırlanmasında alternatif stratejik planlama yaklaşımlarından, Çiz-Gör-Düşün-Planla yaklaşımı (Vizyon çizme-Mevcut durumu analiz etme-Çözüm yolları arama-Eylem Planlama) benimsenmiştir.

Şekil 8. Salacık stratejik mekânsal planlama süreci (TÜBİTAK 2014'den geliştirilmiştir)

Süreç tasarımının yapıldığı ön hazırlıklar aşaması, planlama ekibinin oluşturulması, planlama ortamının hazırlanması (paydaş analizi, katılımcı toplantı ortamının hazırlanması), bilgi sistemi altyapısının oluşturulması (kurumsal veri-saha verisi) ve genel değerlendirme adımlarından oluşmaktadır. Planlama sürecinin gereksinimlerini belirleme, veri toplama, katılım toplantılarını organize etme ve toplumu bilgilendirme konularında ön hazırlıkların yapıldığı bu aşama sürecin başarısı ve özgünlüğü için oldukça önemlidir. Yerel dinamikleri harekete geçirmek, yerele özgü bağlamı ortaya çıkartmak, karşılıklı güven ve diyalog ortamı sağlamak, ön hazırlıkların iyi yapılması halinde mümkün olacaktır.

Gelecek resminin çizildiği vizyon aşaması, paydaşlarla birlikte ortak vizyon oluşturulması, mevcut durum ve kapasitenin belirlenmesi ve vizyonun onaylanmasını kapsamaktadır. Durum analizinin yapıldığı, stratejik bir vizyonla gelecek resminin çizildiği vizyon aşamasının alt adımları, katılım toplantılarının organizasyonu, bilgilendirme (katılımcıların seçimi, katılım takviminin oluşturulması, katılım programının oluşturulması); köy kurulunun oluşturulması; vizyon oluşturulması; mevcut durum-kapasite belirleme ve vizyonun planlama kurulu ve halk tarafından onaylanmasıdır.

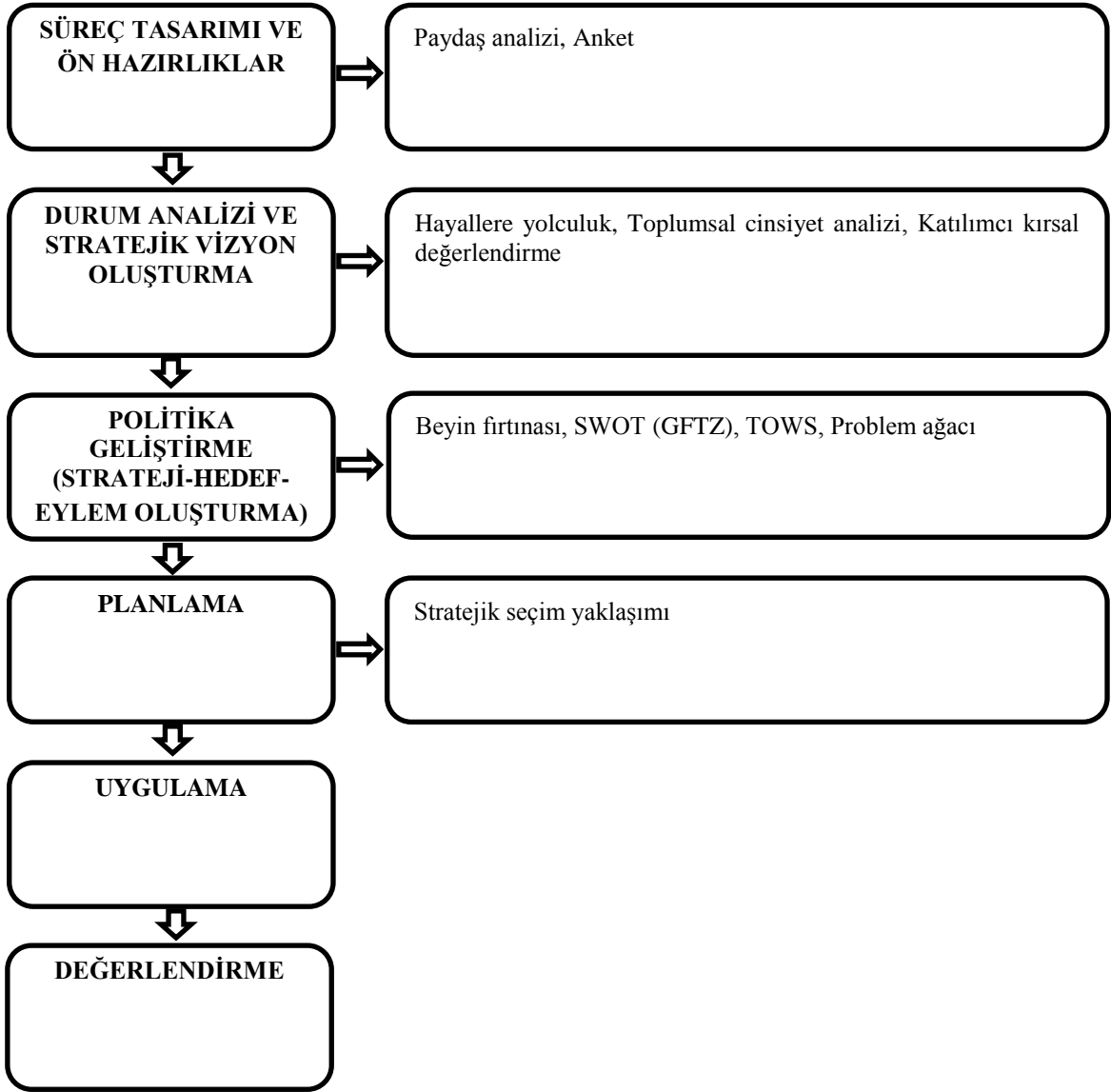
Üzerinde uzlaşılan vizyona ulaşmak için politikaların geliştirildiği strateji-hedef-eylem oluşturma aşamasının alt adımları; stratejiler belirleme, hedefler belirleme (hedefler hiyerarşisi geliştirme), dış değerlendirme, eylemlerin belirlenmesi (hedefe ulaştıracak eylem seçeneklerinin belirlenmesi, eylemlerin sınıflanması, eylemlerin önceliklendirilmesi, sorumluların ve sürecin tanımlanması) ve iç değerlendirmedir.

Planlama aşaması; yapısal plan taslağının hazırlanması (seçeneklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi), yapısal plan taslağının halk ile paylaşılması (paydaşlar ile sonuçların paylaşılması ve analizi), taslağın gözden geçirilmesi (müzakere, kararların ve mütabakatların formüle edilmesi, plan değerlendirme toplantıları, mekânsal yapısal plan seçeneklerinin değerlendirilmesi), planın onaylanması (kesinleşen yapısal planın onaylanması) ve planın üst kurula gönderilmesi adımlarından oluşmaktadır.

Uygulama aşamasında, uygulama için seçilen eylem planının/planlarının projelendirilmesi (uygulama stratejisi geliştirme, çalışma planı hazırlama, bütçeleme), eylem projesinin onaylanması ve eylem projesinin uygulanması adımları izlenir.

İzleme-değerlendirme (yenileme) aşamasının adımları ise, eylem planlarını izleme, değerlendirme-gözden geçirme ve denetimdir.

Çalışma kapsamında, öncelikle “Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP)” projesinde benimsenen stratejik mekânsal planlama yaklaşımı doğrultusunda izlenen planlama sürecinde kullanılan katılımcı yöntem ve teknikler ile süreç içerisine dâhil edilen karar vermeye yardımcı teknikler tartışılmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Stratejik mekânsal planlama sürecinde kullanılan teknikler

Süreçte kullanılan/kullanılabilecek tüm katılımcı teknikler, seçilme nedenleri, avantajları-dezavantajları kapsamındaki değerlendirme Salacık stratejik planlama süreci deneyimi ile birlikte yapılmıştır.

Planlama sürecinin ilgili adımlarında kullanılabilir uygun katılımcı yaklaşım ve yöntemler incelenmiş ve planlama sürecinin birlikte yürütüleceği topluma uygun tekniklerin seçimi öngörülmüştür.

- Anket

Yerleşme sakinlerinin yerleşme ve yerleşmedeki yaşamlarına ilişkin tutumlarını, düşünce ve duygularını, önerilerini saptamak üzere yazılı olarak hazırlanmış soru listeleridir. Sosyal gruplar dikkate alınarak farklı gruptaki bireylerin anketlere vereceği cevapların farklılık arzedeceği değerlendirmelerde dikkate alınmaktadır. Bilimsel değer taşıması için, geçerli ve güvenli sonuç vermesi beklenir. Alan çalışmasında anket tekniğinin kullanımına öncelik verilmemiştir. Hanehalkına ilişkin elde edilemeyen verileri toparlamak için bu teknikten yararlanılmıştır.

- Paydaş analizi

Farklı paydaşların tespit edilmesi, farklı bakış açıları ve bilgi kaynaklarının sürece dâhil edilmesi, çıkar çatışmalarını ortaya koyma, paydaşların projeyi izleyebilmesi bakımından şeffaflık sağlar. Dezavantajlı kişilerin de sürece dâhil edilmesine, beklenmeyen problemlerden kaçınmaya ve daha kapsamlı bilgi ile kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca geniş katılımlı bir planlama süreci daha çok benimsenecek ve destek bulacaktır.

- Toplumsal cinsiyet analizi

Toplumun savunmasız kesimi hakkında farkındalık oluşmasını sağlar. Planlanan yerleşmenin sosyal yapısını anlamak ve toplumsal cinsiyetler (kadın, erkek, genç, yaşlı, engelli vb.) arasındaki farklılıklar ve çatışmalar ortaya konulur. Toplumsal cinsiyet analizi ile Salacık'ta erkek egemen yapının varlığı ve bu yapının yarattığı toplumsal izleme baskısından dolayı kadınların duydukları rahatsızlık anlaşılmıştır. Özellikle problem ağacı tekniği uygulanacağı konularda kadınların güvenlik ve sahil kullanımlarını seçmeleri, bu problemlerin nedenlerini tartışırken cinsiyet farklılıklarını ifade etmeleri durumu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

- Katılımcı kırsal değerlendirme

Uygun müdahaleleri yerel halkla birlikte planlamak için yerel halkı, yetkilileri ve gelişme uygulayıcılarını güçlendirmek amacıyla yerel halk ve dışarıdakiler arasında ortak öğrenme yaklaşımıdır. Yaklaşımın kullandığı teknikler; görüşmeler/tartışmalar (odak gruplar, halk toplantıları), haritalama (toplum haritaları, kişisel haritalar, kurumsal

haritalar), sıralama (problem sıralama, tercih sıralama, refah sıralama), eğilim analizi (tarihsel diyagramlar, mevsimsel takvimler, günlük eylem grafikleri).

- Hayallerime yolculuk

Mevcut durum analizi yapmak ve gelecek vizyonu çizmek için kullanılan bir tekniktir. Bu teknikle yerel halkın mevcut durumda önemli gördüklerini saptaması ve yerleşmeye ilişkin gelişme beklentilerini haritalaması sağlanır. Harita üzerine çizimlerin yapılabilmesinin yanı sıra arazi maketi üzerinden de gösterim yapılarak gerçekleştirilebilir.

- GZFT (SWOT) Analizi

Mevcut durumun güçlü (strengths) ve zayıf (weaknesses) yönlerini belirlemek, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (opportunities) ve tehditleri (threats) saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir. Hedef belirlemeyi ve amaca ulaşmak için olumlu ya da olumsuz olan iç ve dış faktörleri tanımlamayı gerektirir. GZFT analizini PEST (political, economic, social and technological) analizleri ve beyin fırtınası (brainstorming) teknikleri ile beraber kullanmak mümkündür.

- TFZG (TOWS) Analizi

GZFT analizinin ardından sorular sorarak stratejiler geliştirmek içindir. GZFT analizinin sonunda strateji belirleme aşamasında sorulması gereken dört soru vardır;

- Güçlü olduğumuz noktaları nasıl değerlendirebilir, kullanabiliriz? (eylem stratejileri)
- Zayıf olduğumuz noktaları nasıl güçlendirebilir veya etkisiz kılabiliriz? (idame stratejileri)
- Fırsatları en iyi nasıl değerlendirebiliriz? (değişim stratejileri)
- Tehditlere karşı nasıl bir savunma sistemi kurmalıyız? (savunma stratejileri)

TFZG analizinde; güçlü yönlerin ve fırsatların avantaja dönüştürülmesinde kullanılmasına yönelik (keşfetme), tehditlerden sakınmak amacıyla güçlü yönlerin kullanılmasına yönelik (sakınma), zayıf yönlerin üstesinden gelerek fırsatların avantaja dönüştürülmesi yönünde kullanılmasına yönelik (yararlanma) ve zayıf yönleri en aza indirerek tehditlerden sakınılmasına yönelik (yüzleşme) stratejiler geliştirilir.

- Beyin fırtınası

Çeşitli sorular sorma yoluyla etkin stratejilerin ve eylemlerin üretilmesini sağlar. Örneğin strateji üretme aşamasında stratejilerin etkinliğini, olumlu ve olumsuz yanlarını, toplumun sosyoekonomik yapısını nasıl etkileyeceğini, stratejinin toplum içindeki faydalarının yayılabilir olup olmadığını ve stratejinin karar vermede toplumu teşvik

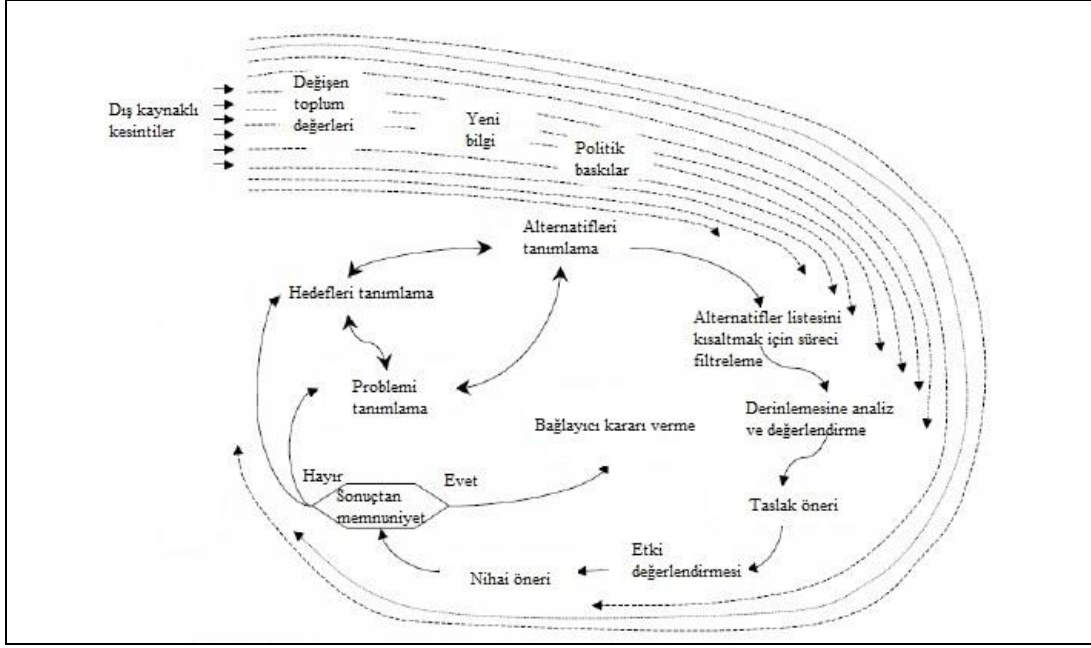
etmesini sağlayıp sağlamadığını sorgular. Strateji, problemin temel nedenine müdahale ediyor mu? Toplumun özgüvenini ve dış etkilere karşı güvenlik açığını nasıl etkileyecek? Toplumun direncini veya değişen koşullara uyum yeteneğini nasıl etkileyecek? Eylem toplumun uzun vadeli vizyon ve hedeflerini nasıl ilerletecek? Eylemlerin etkisi ne olacak? Ne kadar risk taşıyor? Eylem, saha dışında nasıl bir etkiye sahip olacak? şeklinde çeşitli sorularla konu üzerinde derinlemesine düşünmeyi geliştirir.

- Problem ağacı tekniği

Ele alınan problemin neden sonuç ilişkilerini sorgulayan ve bu ilişkileri görselleştirerek anlatan bir tekniktir. Planlama sürecinde kullanılan bu teknik ile sorunların nedenleri açıkça ortaya konularak, doğru çözüm önerileri geliştirilmesi sağlanır. Bu aşamada, problem ağacı tekniğinden vizyon belirlenme aşamasından farklı olarak eylem üretmek amacıyla yararlanılmıştır. Problemin doğru tanımlanmasıyla çözüm için eylem üretmenin mümkün olacağı varsayılarak problem ağacı verilerinden eylem planlarının üretilmesi sağlanmıştır.

2.2. Stratejik Seçim Yaklaşımıyla Karar Verme Süreci

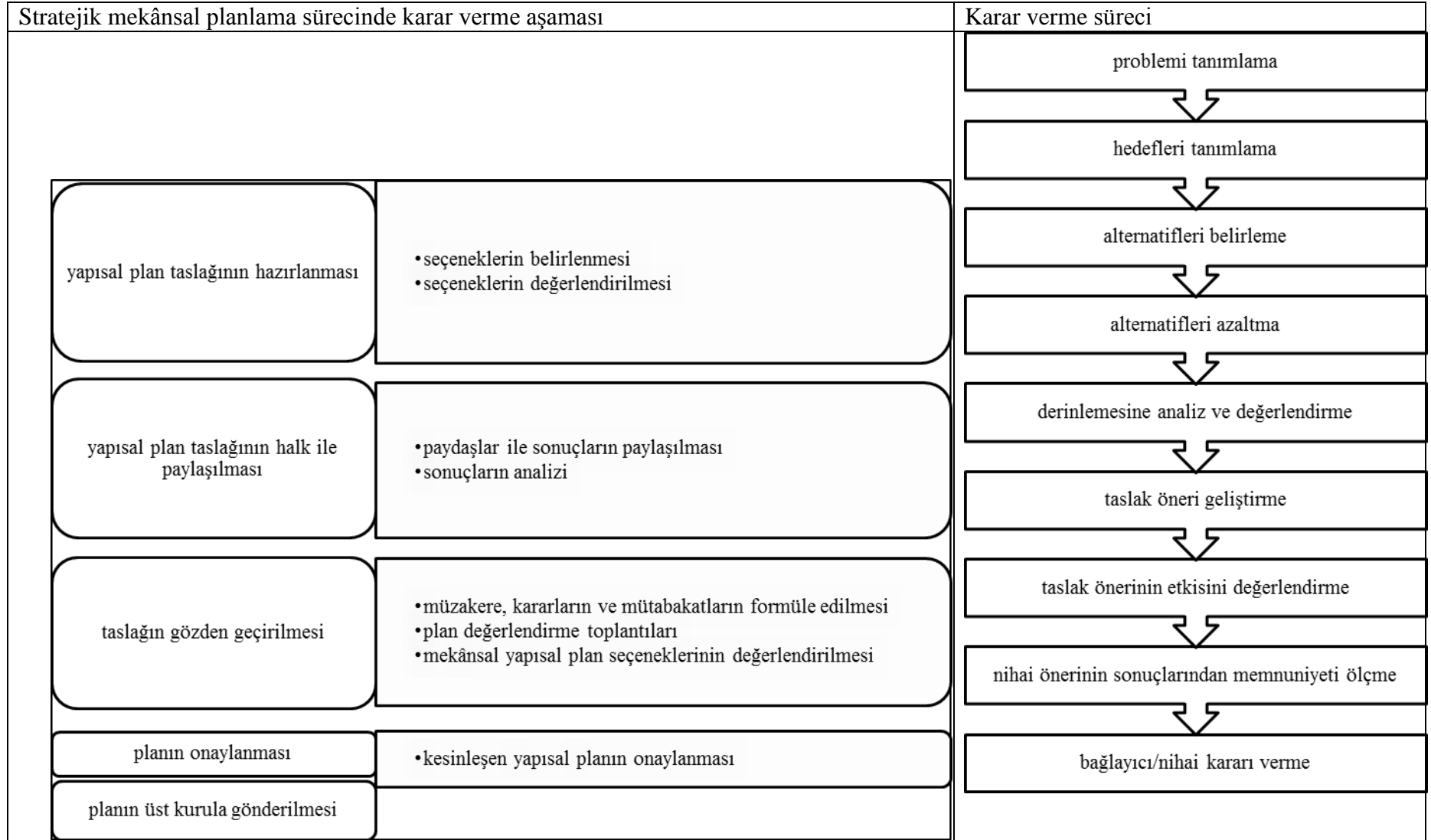
Karar verme süreci analiz edildiğinde temel adımları, problemi tanımlama, hedefleri tanımlama, alternatifleri belirleme, alternatifleri azaltma, derinlemesine analiz ve değerlendirme, taslak öneri geliştirme, taslak önerinin etkisini değerlendirme, nihai önerinin sonuçlarından memnuniyeti ölçme ve bağlayıcı/nihai kararı verme olan döngüsel bir süreçle karşılaşılır (Şekil 10).

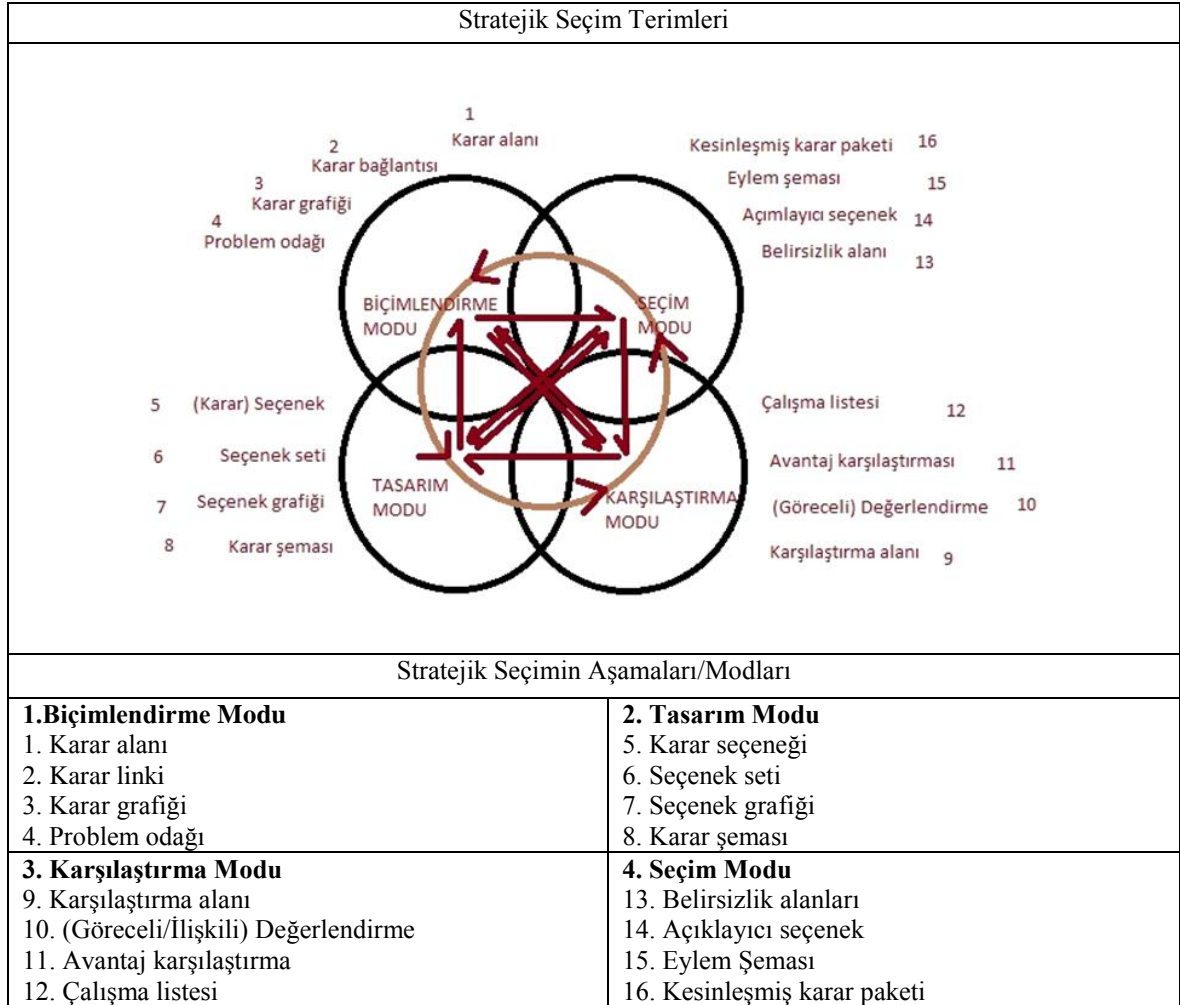
Şekil 10. Genelleştirilmiş karar verme süreci (Hajkowicz vd., 2000)

Karar verme karmaşık bir süreçtir ve bu süreci etkileyen çeşitli faktörler vardır. Toplumdaki iletişim sisteminin, bilgi akışının, denetimin, toplumun hiyerarşik yapısının, statü ve rollerin, iş bölümü, örgütlenme ve uzmanlaşma gibi toplumun iç dinamiklerinin karar verme süreci üzerinde etkileri büyüktür. Toplumun sosyoekonomik, politik yapısı, baskı ve belirsizlik, grupların karar verme davranışını etkilemektedir. Bu nedenle karar vericilerin ve toplumun yapısını iyi anlamak, karar verme süreçlerini doğru analiz etmek ve karar verme süreçlerini kolaylaştırıcı etkin katılım araçlarını seçebilmek planlamada karar verme süreçlerini güçlendirecektir. Bu bağlamda stratejik mekânsal planlama süreci ile karar verme sürecinin aşamaları ilişkilendirilerek çalışma için önerilen ve uygulanan süreç Şekil 11'de aktarılmıştır.

Şekil 11. Stratejik mekânsal planlama ve karar verme sürecinin temel adımları

Çalışmada kullanılan “stratejik seçim yaklaşımı” üç standart seçim alanını içermektedir. Bunlar karar, karşılaştırma ve belirsizlik alanlarıdır. Karmaşık problemler ve onların ölçütleri için kullanılan tekrarlama sistemine dayalı olan bu yaklaşım dört önemli moddan oluşmaktadır; Bunlar (1) biçimlendirme, (2) tasarım, (3) karşılaştırma ve (4) seçim modlarıdır (Şekil 12).

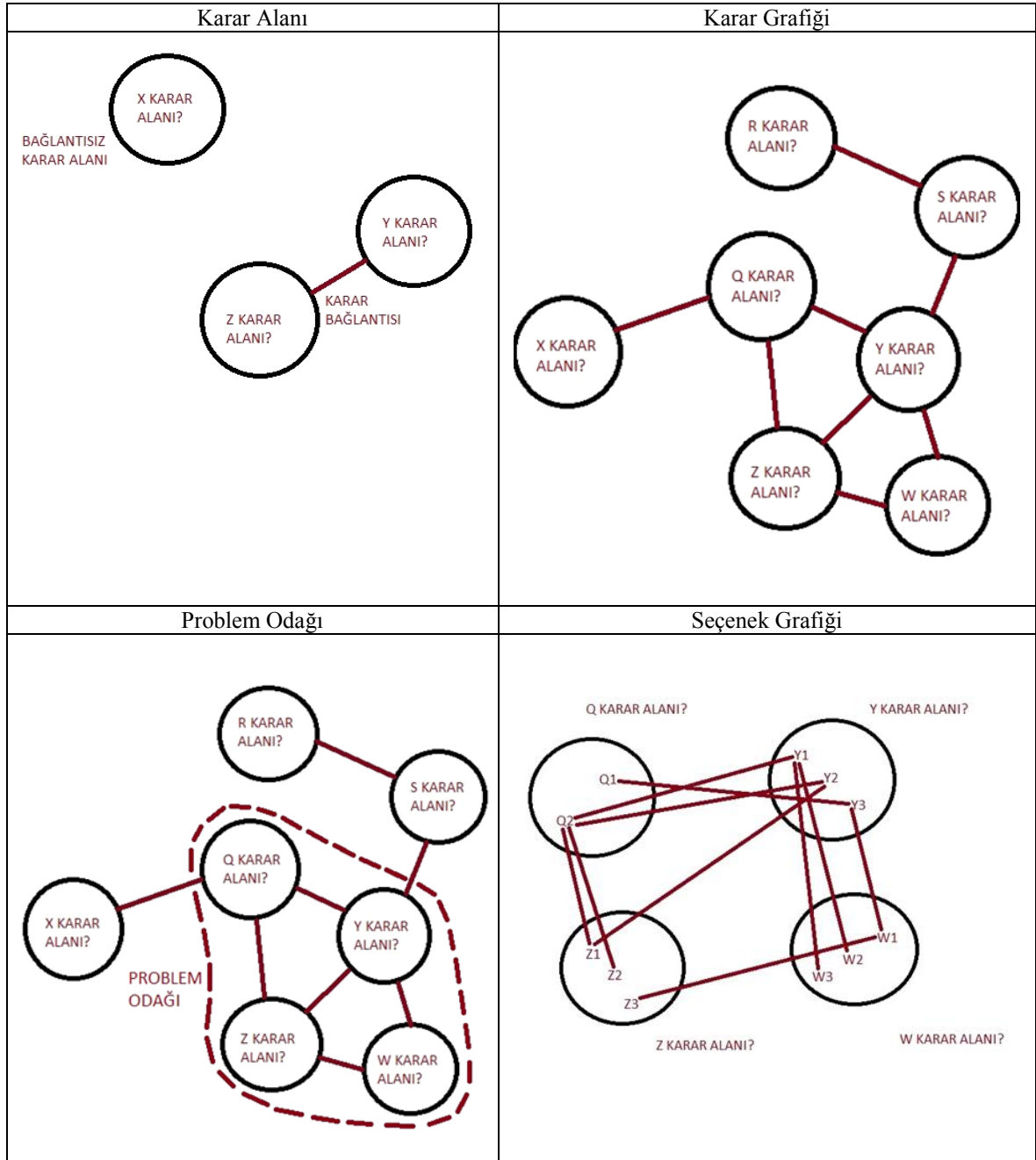

Şekil 12. Stratejik seçim aşamaları (Friend ve Hickling, 2004)

- Biçimlendirme Modu

Olası probleme ilişkin mevcut girdilerin ve ölçütlerin; karar, belirsizlik ve karşılaştırma alanına göre sınıflandırılmasını içerir. Bu etapta tüm ölçütler verilen problemin tanımlanmasını sağlar ve kriterler arasındaki ilişkiler belirlenir (Şekil 13). Problemin ele alınış biçimine bağlı olarak karar alanının merkezinde yer alan en etkin

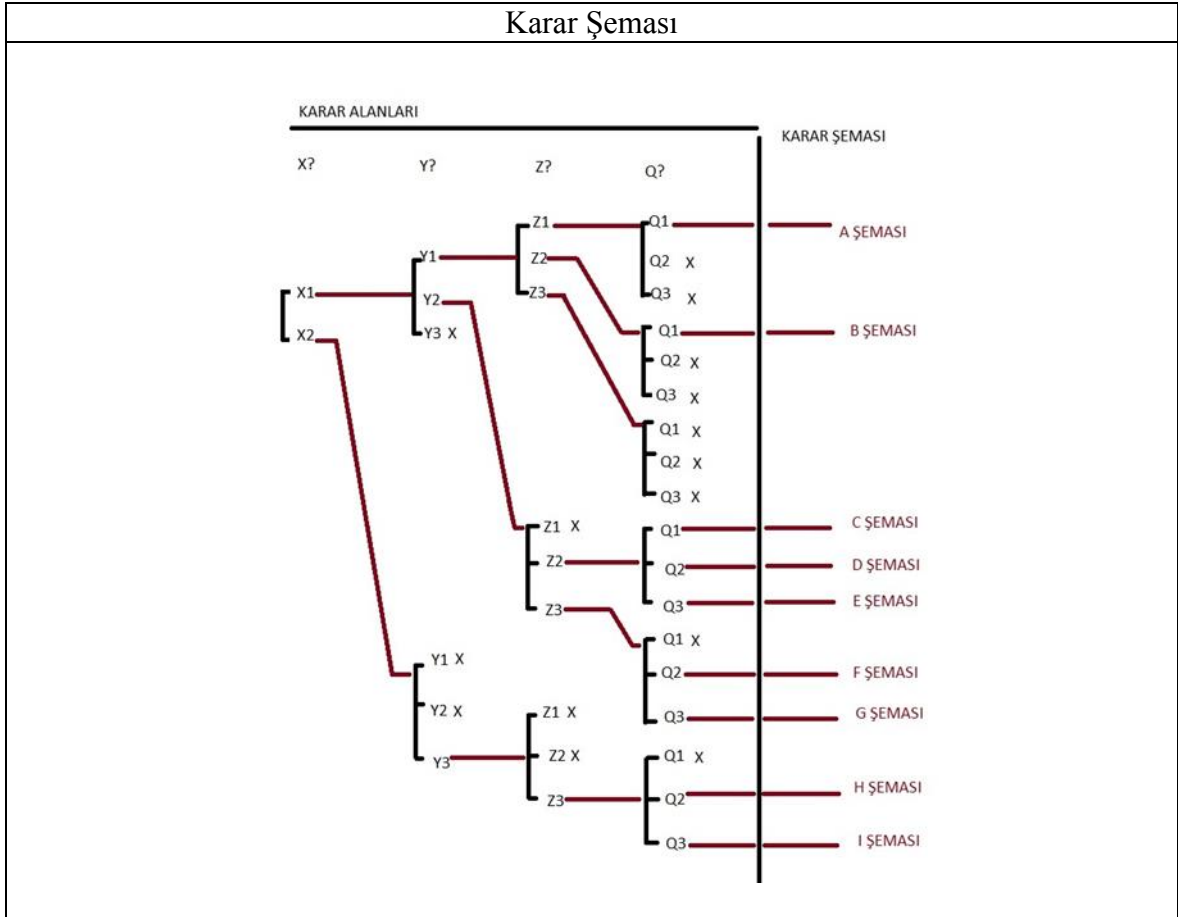
karar alanlarının ilişkileri tanımlanır. Kararlar, merkezi odak çevresinde yer alan belirsizlik alanlarından etkilenirler. Belirsizlik alanları üç kategoride sınıflanmaktadır: (1) Uygulama çevresindeki, (2) yönlendirici grupların değerlerine ilişkin ve (3) diğer politik ve teknik kararlara ilişkin belirsizlikler (Friend ve Hickling, 2004).

Şekil 13. Stratejik seçim süreci çıktıları (Friend ve Hickling, 2004)

- Tasarım Modu

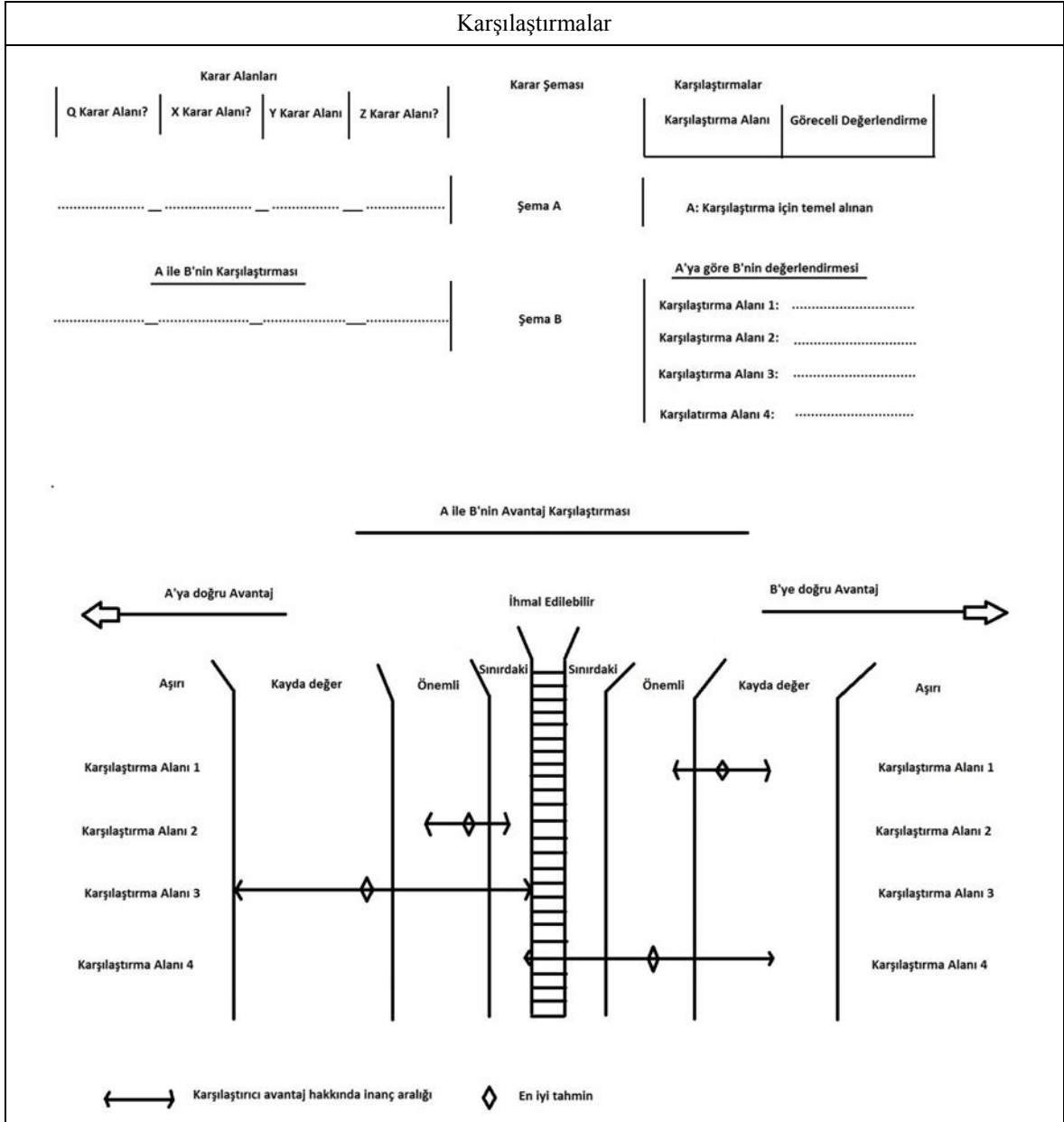
Oluşturulan ilişkilere bağlı olarak olasılıkların gözden geçirildiği, avantaj ve dezavantaj durumlarına bağlı olarak seçeneklerin tanımlandığı aşamadır. Bu modda odakta yer alan seçeneklerin dağılımları yapılmakta ve ilişkilerin gerçekleşme olasılıkları irdelenmektedir (Şekil 14), (Friend ve Hickling, 2004).

Şekil 14. Karar şeması (Friend ve Hickling, 2004)

- Karşılaştırma Modu

Farklı görüşler doğrultusunda en iyi seçeneğin belirlenmesini içeren aşamadır. Karar alanlarının seçeneklerinin karşılaştırma alanları çerçevesinde kıyaslandığı değerlendirme penceresi ve karşılaştırma sonrası daha uygun görülen alternatiflerin birbirleriyle her yönden kıyaslandığı ve uygun görülmeyen alternatiflerin çıkarıldığı denge penceresi yer almaktadır (Şekil 15), (Friend ve Hickling, 2004).

Şekil 15. Karşılaştırma şeması (Friend ve Hickling, 2004)

- Seçim Modu

Farklı karşılaştırma kriterleri açısından değerlendirildikten sonra problemlerin çözümlenmesi için en iyi kararı belirleyen son aşamadır.

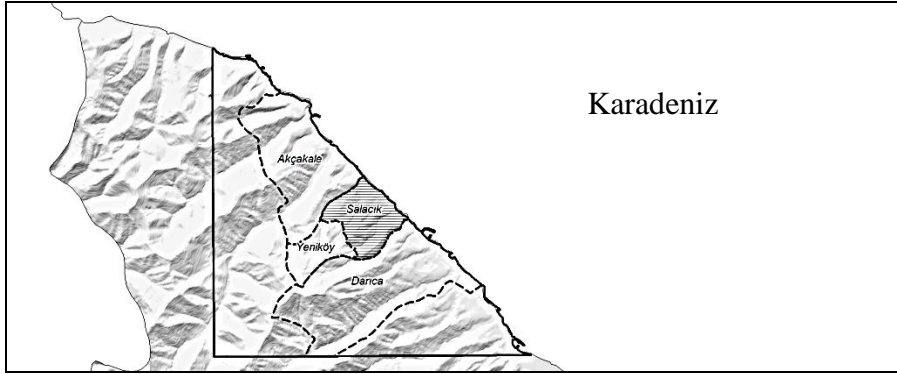
Karar verme sürecinin başında belirlenmiş olan belirsizlik alanlarının, problemin çözümü için sunulan alternatifler çerçevesinde tekrar gözden geçirilmesini ve düzenlenmesini içermektedir. Karar ve belirsizlik alanlarının uygulama zamanları, karar alanları seçenekleri ve yeniden düzenlenen belirsizlik alanlarının eylem zamanına göre şimdi ve gelecekte olmak üzere iki farklı kategoriye göre sınıflandırılmalarına imkan

vermektedir. Böylelikle acil olarak uygulanması gereken kararlar ve çözümlenmesi gereken belirsizlikler açıkça ortaya konulmaktadır (Friend ve Hickling, 2004).

Karar destek sistemleri'nin en çok kullanıldığı yer, olası alternatifler arasından problemin mümkün olan en iyi çözümünü seçmekte yardımcı olmak için yararlanıldıkları noktadır. Çalışmada benimsenen süreçte bu sistemlerin devreye girdiği aşama yapısal plan taslağının üretiminin hemen sonrasındır.

2.3. Çalışma Alanı

Trabzon ilinin Akçaabat ilçesine bağlı olan Salacık yerleşmesi (6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile mahalle olmuştur) Karadeniz sahil yolu kenarında, Akçaabat merkezine 5 km uzaklıkta yer almaktadır. Doğusunda Darıca beldesi, batısında Akçakale beldesi, güneyinde Yeniköy bulunan Salacık kuzeyde Karadeniz ile sınırlıdır (Şekil 16).

Şekil 16. Salacık yerleşmesinin ilçe içindeki konumu (TÜBİTAK, 2014)

1955 yılında yerleşmenin güney kısmı ayrılarak Yeniköy adında bir yerleşme oluşmuştur (URL3, 2014). Denize 1730 m kıyısı olan Salacık yerleşmesinin kara tarafının denizden başlayarak 2 km kadar güneye uzanan ve giderek yükselen engebeli bir arazi yapısı vardır. En yüksek yeri 312 metre olan Salacık yerleşmesinde (TÜBİTAK, 2014) her biri kıyıdan başlayarak yükselen Gülbahçe, Orta ve Yalı olmak üzere üç mahalle bulunmaktadır (Şekil 17).

Şekil 17. Salacık yerleşmesi mahalleleri ve genel görünüm

TÜBİTAK raporundan derlenen verilere göre 2013 yılı yerleşme nüfusu 950 kişi ve nüfus yoğunluğu 4.02 kişi/ha olan yerleşmenin alanı 2.36 km²'dir. Yerleşme genelinde kadın nüfus oranı %51.1'lik orana sahiptir. Ortalama hane büyüklüğünün 3.39 olduğu yerleşmede yaz ve kış nüfusu değişmektedir. Yaşlı bağımlılık oranı %25.00 iken genç bağımlılık oranı %20.33'tür (TÜBİTAK, 2014).

Salacık yerleşmesinde yapılan anket çalışmasına göre çalışanların istihdam durumları incelendiğinde %28.0'lik oranla en fazla kişinin "toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler"de çalıştığı, bunu %22.6'lık oranla "ziraat, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık"ın izlediği görülmektedir (TÜBİTAK, 2014).

Kısmen Akdeniz iklimi özelliklerini taşıyan Salacık'ta zeytin ve narenciye yetişmektedir. Tütün tarımına son verilmesiyle ürün deseni değişen yerleşmede sebze-meyve üretimi ağırlık kazanmıştır (Şekil 18). Sebzeçiliğin yanı sıra balıkçılık da yerleşmenin temel geçim kaynağıdır (TÜBİTAK, 2014).

Salacık'ta su temini ağırlıklı olarak kaynak sularından sağlanmaktadır. Yerleşmede içme suyu sistemi bulunmasına karşın, yerleşmenin tümü için yeterli değildir. Sadece sahil bandında kanalizasyon sistemi bulunmaktadır, diğer alanlarda fosseptik sistem kullanılmaktadır. Evsel katı atıkların belediye tarafından toplandığı yerleşmede PTT acentesi, elektrik, internet ve sabit telefon hattı bulunmaktadır (TÜBİTAK, 2014).

Şekil 18. Salacık yerleşmesi tarım alanları

Yerleşme genelinde hizmetler Karadeniz sahil yolu üzerinde konumlanmıştır. Yerleşmede üç adet cami, faal olmamakla birlikte bir sağlık evi, bir ortaokul bulunmaktadır. Ayrıca yerleşmede iki adet kahvehane, üç adet bakkal, birer kooperatif, akaryakıt istasyonu, marangoz, berber, fırın, lokanta ve taksi durağı ile yirmi yataklı bir turistik tesis bulunmaktadır (TÜBİTAK, 2014).

3. BULGULAR

Bu çalışmanın bulguları iki ana başlık altında sunulmaktadır. Birinci kısımda “Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP)” adlı projenin örnek alanı Salacık’ta izlenen stratejik mekânsal planlama süreci ve bu süreçte kullanılan/kullanılabilecek katılımcı teknikler aktarılmıştır. İkinci kısımda ise; Salacık yapısal plan taslağı üzerinde uzlaşamayan eğitim alanına yönelik mekânsal eylem kararının stratejik seçim yaklaşımı verilmesine ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.1. Salacık Stratejik Mekânsal Planlama Sürecinin Bulguları

Stratejik mekânsal planlama kurgusu ile bağlantılı olarak ele alınan Salacık mekânsal planlama sürecinde gerçekleştirilen çalışmalar, bu bölümde sürecin ana adımları altında sıra ile aktarılmıştır. İzlenen planlama süreci; sırasıyla süreç tasarımı ve ön hazırlıklar, durum analizi ve stratejik vizyon oluşturma, politika geliştirme (strateji-hedef-eylem oluşturma), planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere altı ana adımdan oluşmaktadır.

3.1.1. Süreç Tasarımı - Ön Hazırlık Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi

Süreç tasarımının yapıldığı bu aşamada, mekânsal planlama bürosu (MPB) (planlama ekibi) ve mekânsal planlama kurulu (MPK) (planlama kurulu) oluşturulmuştur. Bilgi sistemi altyapısı kurularak (kurumsal veri-alansal veri), planlama ortamı hazırlanmıştır. Paydaşların belirlenmesi ile birlikte katılımcı toplantılarının organizasyonu yapılarak, katılımcı toplantıların takviminin oluşturulması tamamlanmış ve genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Planlama ekibinin olabildiğince farklı disiplinlerden oluşturulmasına dikkat edilerek; stratejik mekânsal planlamadan sorumlu bir planlama bürosu kurulmuştur. Bu kadronun genişliğinin ve kadroyu oluşturan meslek alanlarının; planlama alanının niteliğine, büyüklüğüne, sorunlarına ve özgün koşullarına göre değişebileceği/gelişebileceği öngörülmüştür. Çalışma alanının hassasiyetleri düşünülerek konuya ilişkin teknik

elemanların (ziraat müh., şehir plancısı, orman müh., peyzaj mimarı, mimar, harita mühendisi, inşaat mühendisi, jeoloji/jeofizik müh., gibi) planlama ekibine katılımını sağlamak için ilgili kurumlarla resmi iletişime geçilerek ve kurumsal paydaşlarla yüz yüze görüşülerek bilgilendirme yapılmıştır.

Böylelikle, planlama kademesine bağlı kurumsal yapı oluşturulmuştur. Planlama sürecinin paydaşları belirlenmiş ve toplumun temsiliyetini sağlayan, katılımcı toplantıların yürütüleceği katılımcı grupların belirlenmesinde ve çalışmasındaki ilkeler ortaya konulmuştur:

- Toplumun olabildiğince geniş temsiliyetinin sağlanması
- Hiçbir katılımcının (aktör/paydaş) tek başına egemen olmaması
- Katılımcıların işlevsel olarak otonom, kendi kendilerini yönetiyor olması
- Katılımcıların planlama disipliniyle ilgili olması, sorunlara çözüm üretebilecek kapasiteyi taşıması
- Katılımcıların doğrudan ya da örtük olarak kâr amacı gütmüyor olması

Çalışma alanını tanımak ve paydaşlarla iletişim kurmak için bir ay boyunca düzenli olarak alan ziyaretleri yapılmış, Salacık yerleşmesinde yerleşmeye ve yerleşmedeki yaşantıya dair derinlemesine bilgiler edinilmiştir. Yerleşmedeki tüm haneler ziyaret edilmiş ve yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılarak, gerçekleştirilecek planlama süreci hakkında toplum bilgilendirilmiştir. Bu ziyaretler ve görüşmeler, planlama ekibi ile yerel halkın birbirleri ile diyalog kurmasını, birbirini tanımasını, toplumun planlama sürecine güven duymasını sağlamış ve sürece katılımını teşvik etmiştir.

Alan ziyaretlerinde yapılan gözlemler, yerel halkla derinlemesine görüşmeler ile köydeki yaşama tanıklık edilmiş ve köyün olanakları/sorunları yerinde tespit edilmiştir.

Yapılan görüşmelerde planlama sürecine katılmak isteyen gönüllü kişiler tespit edilerek ilk toplantıda, toplantılar için uygun tarih ve zaman aralıkları tanımlanmıştır. Yerleşmede sürekli yaşayanlar, toplantılara katılım için kendilerine en uygun zamanın fındık toplama dönemi sonrası okulların açıldığı tarihler olduğunu belirtmişlerdir.

Yerel halkın katılım için uygun olduğu tarihlerde, kadın, erkek ve gençlerin toplantıya katılmaları için, köydeki haneler yine tek tek ziyaret edilerek yerleşmek için ilk toplantı için hazırlanan davetiyeler dağıtılmıştır. Planlama ekibinde yer alabilecek kurumsal paydaşlara da aynı şekilde davetiyeler iletilmiştir.

Katılım gruplarının oluşturulması ve tüm paydaşlara resmi bilgilendirmenin yapılması için ilk halk toplantısı 27.12.2013 tarihinde Salacık Ortaokulunun toplantı

salonunda yapılmıştır. Salacık halkının ve planlama ekibini oluşturan teknik ekibinde içerisinde yer aldığı 60 kişinin katılımının sağlandığı birinci halk toplantısında; projenin genel tanıtımı yapılmıştır. Toplumun olabildiğince geniş bir temsilini sağlamak amacıyla öncelikle planlamayı etkileyecek ve planlamadan etkilenecek tüm paydaşlar bilgilendirilmiştir. Salacık'ta yapılan birinci halk toplantısına iştirak eden katılımcılar arasından kadın (12 kişi), erkek (14 kişi) ve genç (9 kişi) katılımcı gruplar oluşturulmuştur. Çalışma gruplarının ilk toplantısında, Salacık Planlama Kurulu (MPK) ve mahalle temsilciliği için kadın, erkek ve genç gruplardan birer temsilci seçilmiştir. Salacık Kurulu; mahalle muhtarı, ihtiyar heyeti, mahalle kadın-erkek ve genç temsilcilerinden (toplam 14 kişi) oluşturulmuştur. Bu grupların oluşturulmasında; katılımcı anlayışa sahip, sürükleyici toplum önderi kişi ve/veya kurum temsilcilerinin bulunmasına, mahallelerin dengeli temsiliyetine, katılımcıların istekliliğine ve sürecin devamlılığını aksatmama koşullarına dikkat edilmiştir.

Kadın, erkek ve genç katılımcılara yönelik eş güdümlü yürütülecek olan üç ayrı katılımcı toplantı takvimi düzenlenmiştir. Toplantılar için en uygun mekânın kadın ve genç paydaşlar için Salacık Ortaokulunun toplantı salonu, erkek paydaşlar içinse caminin altındaki çay ocağı olduğuna karar verilmiş ve haftalık program netleştirilmiştir. Tanımlanan program dâhilinde Salacık katılımcı grupları ile haftada beş gün olmak üzere altı hafta sürecek planlama toplantılarına başlanılmıştır.

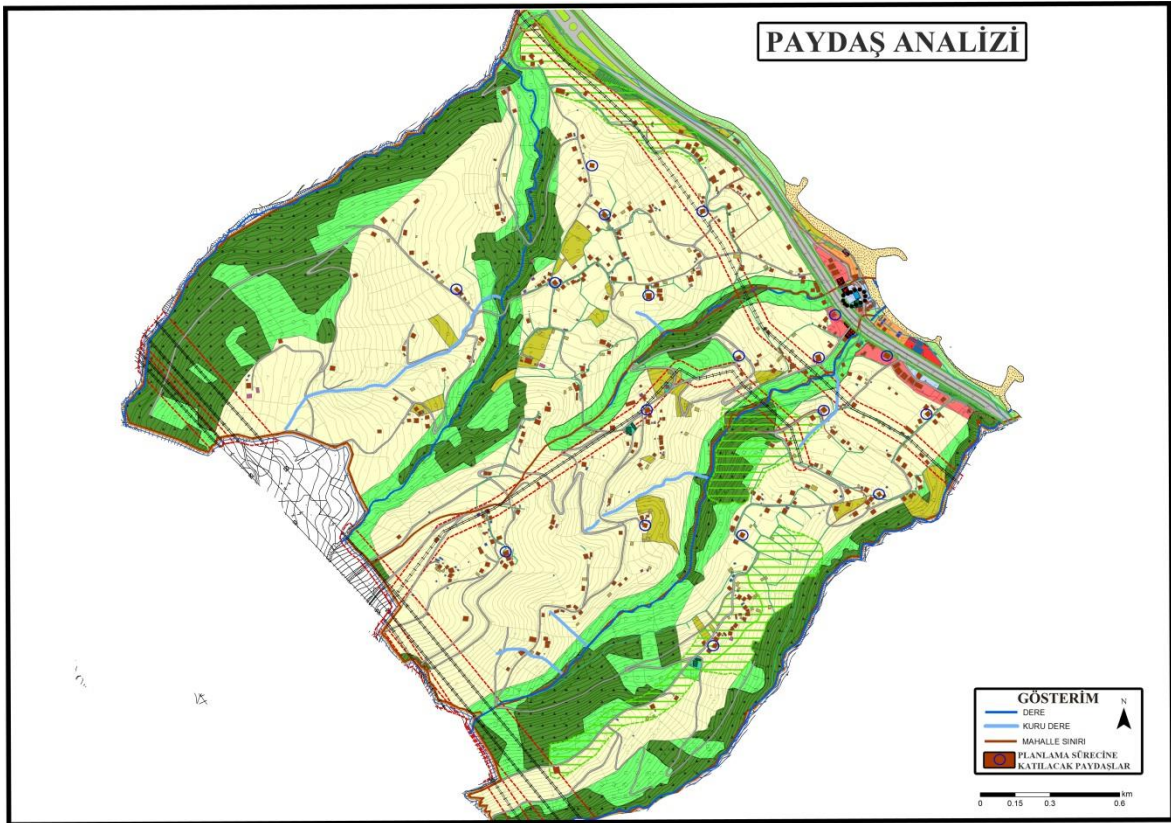
Sürecin başarısı ve özgünlüğü için süreç tasarımı ve ön hazırlıklar önemli bir aşamadır. Bu aşamada yerel dinamikleri harekete geçirmek, karşılıklı güven, işbirliği ve diyalog ortamı yaratmak ve yerele özgü bağlamı birlikte ortaya çıkartmak hedeflendiği için atılacak adımlara ve kullanılacak araçlara (Tablo 10) titizlikle yaklaşmak gereklidir.

Tablo 10. Süreç tasarımı ve ön hazırlık aşamasında kullanılacak araçlar

1.Süreç Tasarımı ve Ön Hazırlık		
1.1. Planlama sürecinin gereksinimlerini belirleme		
Alt adımlar *Planlama ekibinin oluşturulması *Paydaşların tanımlanması *Paydaşları harekete geçirme/seferber etme *Planlama ortamının hazırlanması		
Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Ağ haritaları *Anahtar kişilerle görüşme *Anket *Beyin fırtınası, listeleme, sıralama *CATWOE Analizi *CRAWFORD SLIP Metodu *Çizimler *Demografik analizler *Derinlemesine görüşler *Görüşme rehberleri ve kontrol listeleri *Grup ve takım etkileşimi *İş bölümü *Odak grup tartışmaları *Paydaş analizi *Paydaş güç ve ilgi analizi / Güç ve ilgi matrisi *Sosyal değerlendirme *Toplumsal cinsiyet analizi *Yapılandırılmış-yarı yapılandırılmış görüşmeler *Zaman çizelgeleri, grafikler ve eğilimler, matrisler	*Anahtar kişilerle görüşme *Anket *Derinlemesine görüşler *Paydaş analizi *Toplumsal cinsiyet analizi	*Bilgilendirme *Bilinçlendirme *Diyalog ve güven inşası *Öğrenme *Potansiyellerin ve sorunların yerinde tespiti *Yerelin sesini, bağlamı ortaya çıkarma
1.2. Veri toplama		
Alt adımlar *Coğrafi bilgi sistemi (CBS) ile desteklenen bilgi sisteminin alt yapısının oluşturulması -Kurumsal veri -Saha verisi		
Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Anahtar kişilerle görüşmeler *Anket *Arazi ziyaretleri (Doğrudan gözlemler) *Beyin fırtınası, listeleme, sıralama *Görüşme ve diyalog yöntemleri *Haritalama *Kurumsal yazışma *Odak grup tartışmaları *Yarı yapılandırılmış görüşmeler *Zaman çizelgeleri, grafikler ve eğilimler, matrisler	*Anahtar kişilerle görüşmeler *Anket *Arazi ziyaretleri *Beyin fırtınası, listeleme, sıralama * Doğrudan gözlemler *Kurumsal yazışma *Yarı yapılandırılmış görüşmeler	*Haritalama *Raporlama *Veri kalitesi ve zenginliği *CBS destekli veri tabanı oluşturma
1.3. Katılım toplantılarının organizasyonu ve bilgilendirme		
Alt adımlar *Katılımcı toplantıların organizasyonu ve bilgilendirme *Katılımcıların seçimi *Katılım takviminin oluşturulması *Katılım programının oluşturulması *Planlama kurulunun oluşturulması		
Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Alan ziyaretleri *Anahtar kişilerle görüşmeler *Derinlemesine görüşmeler	*Alan ziyaretleri *Anahtar kişilerle görüşmeler *Derinlemesine görüşmeler	*Organize olma *Örgütlenme *Temsiliyet
1.4. Genel değerlendirme		

Sürecin bu önemli aşamasında, alan ziyaretlerinde hanelerin tümünü ziyaret etmek ve paydaşlarla derinlemesine görüşmelerde bulunmak; paydaşlarla diyalog kurma, etkileşim sağlama ve güven inşa etmede kolaylaştırıcı ve güçlendirici bir etki yaratmıştır. Ayrıca yerinde yapılan birebir gözlemler ile toplumu daha doğru analiz etmeyi (sosyal analiz, toplumsal cinsiyet analizi, ilgi analizi, potansiyel analizi) sağlamıştır. Zaman ve emek isteyen bu ön hazırlık aşaması başarılı bir şekilde ele alındığı için sürecin ilerleyen aşamalarında tıkanmalar, geri dönüşler, zaman ve emek kayıpları yaşanmamıştır.

Çalışma kapsamında yapılan paydaş analizi ile alandaki tüm paydaşlarla birebir görüşülerek toplumsal yapı analiz edilmiş, sürece katılmaya istekli olanlar tespit edilmiştir. Toplumun tüm kesimi bilgilendirildiği için sürecin şeffaflığı sağlanmıştır. Önem verilen ve titizlikle yürütülen bu çalışma ile sürece katılım teşvik edilmiştir. Doğru yapılmış bir paydaş analizi, sürecin sağlıklı yürütülmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Şekil 19).

Şekil 19. Paydaş analizi (TÜBİTAK 2014)

3.1.2. Durum Analizi ve Stratejik Vizyon Geliştirme Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi

Planlama ilkelerinden “Ortak gelecek kurma” çerçevesinde ve Çiz-Gör-Düşün-Planla yaklaşımı bağlamında öncelikle toplumun üzerinde yaygın olarak uzlaştığı, plan hedef yılı sonunda kendini görmek istediği durumu/beklentilerini/hayallerini kapsayan ve tanımlayan bir gelecek resmi/plan vizyonu ortaya koymak amacıyla periyodik katılım toplantıları düzenlenmiştir.

Vizyon toplantıları, kadın, erkek ve genç katılım grupları ile birbirleri arasında bilgi alışverişi yapılmadan, özellikle her gruba izah edilerek bağımsız bir şekilde yürütülmüştür. Vizyon toplantıları sonucunda katılımcı grupların ürettiği üç farklı toplum hayal belgesinin Salacık Kurulunda tartışılması ile Salacık Toplum Hayal Belgesi Taslağı oluşturulmuştur.

Vizyon belirlemeye yönelik toplantılarda “ortamın ısıtılması” ve “kaynaşma sağlanması” için katılımcı kırsal değerlendirme araçlarından “buz kırıcı” olarak yararlanılmıştır. Katılımcıların yeni bir gelecek tasarımı yapabilmeleri için yaratıcılıklarını sınırlamamaları, öncelikle mekâna ilişkin olumluluklar üzerinde düşünmeleri istenmiştir. Katılım gruplarının daha çok problemlere odaklanıp geleceğe yönelik hayal kurmakta zorlandığı anlarda, katılımcılara nasıl bir yerde yaşamak istediklerine dair sorular sorularak, olumsuzluklar yerine, olumluluklar üzerinde durabilmeleri, beklentilerini ortaya koyabilmeleri ve gelecek için hayal kurabilmeleri sağlanmıştır.

1. Salacık köyünün en beğendiğiniz yönü/özelliği nedir?
2. Köyünüzü civar yerleşmelerden ayıran özellikler nelerdir?
3. Salacık gelecekte nasıl bir yer olacak, hayal edin... (eviniz, yakın çevreniz ve en önemlisi köyünüzün geneli)

Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar ve tanımladıkları hayaller doğrultusunda oluşturdukları üç ayrı vizyon (kadın, erkek ve genç) Salacık Kurulu ile yapılan toplantıda ortak bir vizyona dönüştürülmüş ve halkın görüşüne sunulmuş ve netleştirilmiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Salacık vizyonu

Gençlerin vizyonu	Erkeklerin vizyonu	Kadınların vizyonu
Çevreye duyarlı, daha eğitilmiş insanların ve özgür gençlerin sağlıklı yaşadığı, doğal güzelliklerin korunduğu, sosyal ve kültürel olanakların geliştiği, güvenli ve yeterli ulaşımın sağlandığı, görsel kalitesi yüksek, denizi etkin kullanabilen, çekici ve yaşamaya değer bir Salacık	Gelir ve eğitim düzeyi yüksek, doğası ve doğal kaynakları bozulmamış, sosyal ve teknik altyapısını tamamlamış, katılımlı paylaşım, güvenli, örgütlenebilen, sosyal ve kültürel yapısını koruyan, köyün geleceğini ilgilendiren konularda söz sahibi olabilen bir köy	Bilinçli, özgür ve duyarlı bireylerden oluşan, tarımsal potansiyelin ve doğal değerlerin etkin kullanıldığı, yenilikçi, yüksek hizmet olanaklarına ve çevre kalitesine sahip, özgün yapı stoğunun korunarak kullanıldığı köy kadın ve erkeklerinin ekonomiye aktif olarak katıldığı, örgütlü ve katılımcı bir Salacık
Ortak vizyon-Salacık toplum hayal belgesi		
Bilinçli, özgür ve duyarlı bireylerden oluşan, tarımsal potansiyelin ve doğal değerlerin etkin kullanıldığı, yenilikçi, yüksek hizmet olanaklarına ve çevre kalitesine sahip, özgün yapı stoğunun korunarak kullanıldığı, köy kadın ve erkeklerinin ekonomiye aktif olarak katıldığı örgütlü ve katılımcı bir Salacık		

Katılımcılara “Salacık gelecekte nasıl olmalı?” sorusu yöneltilerek, mekâna yönelik beklentiler, alana ilişkin haritalar üzerinde katılımcı gruplarla ayrı ayrı tartışılmış ve uydu görüntüsü üzerinde söz konusu mekânsal kararların gösterilmesi istenmiştir. Yerleşmede nelerin aynı kalmasını ya da nelerin/nasıl değişmesini istediklerini anlamak için beyin fırtınası tekniğinden yararlanılmıştır.

Mekâna yönelik beklentilerin görselleştirildiği geleceği haritalama/hayallerime yolculuk paftaları (Şekil 20) incelendiğinde, katılımcıların şu vurguları yaptıkları görülmektedir.

- Özellikle mahalle arasındaki bağlantı yollarının güçlendirilmesi,
- Yerleşme içindeki ark yolunun ve mevcut eski devlet yolunun rekreasyon amaçlı (yürüme parkurları olarak) kullanılması,
- Mahalle sakinleri sahildeki aktiviteleri etkin kullanamadığı için, genellikle mahallelerin içinde sosyal amaçlı mekânlar oluşturulması (çay bahçesi, kafeterya, dinlenme mekânı), bu tercihlerin ağırlıklı olarak yerleşmelerin bakı noktalarında ve her mahallede olması,
- Salacık genelinde tarıma yönelik arazilerin öncelikle korunması,
- Sağlık ocağı ve okul gibi kamu hizmetlerinin yaya ve taşıt için daha kolay erişilebilir noktalarda tanımlanması,
- Spor alanı tercihlerinin özellikle yapılaşmanın yoğun olduğu noktalarda yer alması ve

- Su kaynaklarının, vadi tabanı ve dere yataklarının korunacak bölge olarak tanımlanması

Şekil 20. Hayallerime yolculuk çalışmalarının çıktıları

Vizyonun oluşturulması sonrasında, katılımcılar dışındaki yerleşmedeki tüm paydaşların vizyona/vizyondan ekleme/çıkartma yapmak istedikleri herhangi bir konu varsa fikirlerini belirtebilmesi için köyün görünür yerlerine, Salacık vizyonunun üzerinde yazılı olduğu kutular asılmıştır. Kutulardan alınan görüşlerin bir kısmında Salacık planlama çalışmasına yapılan teşekkürlerin, bir kısmında ise doğal yapının korunmasına ilişkin istek vurgularının yer aldığı görülmüştür. Salacık halkına yönelik toplumsal eleştirileri (“kuralsızlığın kuralmış gibi yaşanıyor oluşu” vb.) dile getiren veya katılımcı toplantılarında oluşturulan vizyona katkı verdiklerini onaylayan beyanlar da yer almıştır.

Sürecin başında, ön hazırlık aşamasından itibaren üretilen planlama verileri; vizyonun üretilmesinin ardından toplumla paylaşılmıştır. Salacık’ın planlama sürecinde kullanılan mevcut durum verileri; yerleşmenin doğal yapısı, yerleşim ve çevre yerleşmeler, kentsel ve kırsal altyapı, yerleşmenin sosyal yapısı, yerleşmenin ekonomik yapısı, çevresel durum ile yerleşmenin mülkiyet yapısı olmak üzere toplam yedi grup altında değerlendirilmiştir. Bu veriler temel olarak; ya ilgili kurum ve kuruluşlardan resmi yazışmalarla edinilmiş ya da planlama bürosu tarafından sahada yapılan arazi gözlemlerinden, yüz yüze görüşmelerden ve anketlerden derlenmiştir. Elde edilen bu verilerin toplanması, CBS destekli veri tabanına girilmesi, analiz edilmesi, yorumlanması, haritalanması ve raporlanması ile ilgili işlemler mekânsal planlama bürosunca yürütülmüştür.

Planlama ekibince mevcut duruma ilişkin yapılan çalışmalar Salacık Kuruluna sunulmuş ve vizyonun gerçekleşebilme olanakları tartışılmıştır. Böylece planlama ekibine ve vizyona olan inancın kuvvetlenmesi sağlanmıştır.

Mekânsal Planlama Bürosundan (MPB) gelen vizyon taslağı, toplumdan gelen görüşler ve yine MPB tarafından hazırlanan mevcut durum raporunun sonuçları da dikkate alınarak MPK (Salacık Kurulu) tarafından gözden geçirilmiştir. Vizyon, “Toplumun her kesimini kapsayıcı mıdır?”, “Zor da olsa gerçekleştirilebilir bir hedef midir?” sorularına yanıtlar aranmıştır. Varsa gerekli düzeltmeler/değişiklikler yapılarak vizyon netleştirilmiş ve toplantı yoluyla topluma duyurulmuştur. Vizyona ilişkin toplumdan gelen görüşler de dikkate alınarak toplantılarda vizyon tekrar görüşülmüş, Salacık Kurulunda da görüşülerek, netleştirilmiş ve kabul edilmiştir. Kabul edilen vizyon, hem toplumsal uzlaşma belgesi olarak topluma tekrar duyurulmuş hem de MPB’ye (planlama ekibi) iletilmiştir. Böylece, stratejik mekânsal planlama yaklaşımının öngörüldüğü planlama sürecinin en önemli adımı tamamlanmıştır.

Durum analizi ve stratejik vizyon geliştirme aşamasında, katılımcılardan mevcut durum analizi yapmaları ve gelecek vizyonuna ilişkin hayallerini görselleştirerek anlatmaları istenmiştir (Tablo 12). Bunun için katılımcılara eskiz kağıdı, renkli kalemler ve renkli çıkartmalar verilerek, Salacık uydu görüntüsü üzerinde korunmasını istedikleri önemli kaynakları saptamaları ve mekâna ilişkin hayallerini çizmeleri ya da yapışkanlı çıkartmalar ile noktasal olarak göstermeleri istenmiştir (Şekil 20).

Tablo 12. Durum analizi ve stratejik vizyon geliştirme aşaması

2. Durum Analizi ve Stratejik Vizyon Geliştirme		
2.1. Vizyon Beyanı Geliştirme		
Alt adımlar *Vizyon toplantıları yapma *Vizyon taslağı oluşturma *Vizyon taslağını geniş paydaş kitlesi ile paylaşma		
Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Katılımcı kırsal değerlendirme (KKD) *Katılımcı etki yol analizi (PIPA) *Problem ağacı *Ağ analizi *Odak grup tartışmaları *Beyin fırtınası *Bilişsel haritalama *Hayallere yolculuk *Listeleme, sıralama *Çizimler * GFTZ (SWOT) *BEK analizi *Katılımcı etki yol analizi *Stratejik varsayım sınaması *Senaryo analizi tekniğı	*KKD *Hayallere yolculuk *Beyin fırtınası	*Toplum hayal belgesi *Toplumsal uzlaşma belgesi
2.2. Mevcut durum ve kapasiteyi belirleme		
Alt adımlar *Durum analizi *Problemlerin, konuların ve ihtiyaçların belirlenmesi *Toplumu değerlendirme *Kaynakları analiz etme *Problemleri ve fırsatları sıralama		
Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Beyin fırtınası *Problem ağacı *Problem tanımlama, sıralama ve puanlama *Matris sıralama *Bilişsel haritalama * GFTZ (SWOT) *SWOC *SWOL *PEST/TREND Analizi *PSI *Nasıl-nasıl diyagramı *Karar destek sistemleri *Etkileşimli planlama *Katılımcı etki yol analizi (PIPA) *Sistem dinamikleri *Tümleşik problem çözme *Senaryo analizi tekniğı *Sıralama(etkinleştirici ve sınırlayıcı faktörleri sıralama) *Haritalama *Piramitler inşa etme *Zaman çizelgeleri, grafikler *Yerel tarih, zaman çizelgeleri *Eğilim Analizleri *Mevsimsel faaliyet analizi	*Beyin fırtınası *Problem ağacı *Problem tanımlama, sıralama ve puanlama *Matris sıralama *Haritalama *Zaman çizelgeleri, grafikler *Mevsimsel faaliyet analizi	* Problemlerin ortaya konulması * Farkındalık yaratma *Görselleştirme-kolay anlaşılabilirlik
2.3. Vizyonun onaylanması		
2.4. Genel değerlendirme		

3.1.3. Politika Geliştirme: Strateji-Hedef-Eylem Oluşturma Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi

Politika geliştirme aşamasında öncelikle üzerinde uzlaşılan vizyona ulaşmak için stratejiler ortaya konulmuştur. Stratejilerin ve hedeflerin tanımlanmasının ardından süreç, eylem planlarının hazırlanması ile sonuçlanmıştır. Süreçte strateji, hedef ve eylem ilişkisinin uygun tekniklerle tartışılması aşaması, vizyon toplantılarında katılımı deneyimleyen gruplar için daha verimli ve etkili geçmiştir.

Salacık'ta vizyona yönelik mekânsal stratejilerin belirlendiği strateji toplantılarında öncelikle değişim için fırsatların neler olduğu üzerinde durulması ve fırsatların tanımlanması hedeflenmiştir. Salacık'a ait olumlu yönler listelenmiş ve gözden geçirilmiştir. Katılımcılara olumlu yönlerin hangilerini potansiyel olarak gördükleri sorulmuş, güçlü yönlere ve potansiyellere, öncelik sıralamasına yönelik puan (1-10) vermeleri istenmiştir. Ardından zayıf yönler, olumsuzluklar ve sorunlar tartışılmıştır.

Strateji oluşturma aşamasında, Salacık kurulu (planlama kurulu), kolay, anlaşılır ve yaygın kullanılan yöntemlerden biri olan güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar, tehditler-GZFT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats-SWOT) analizini kullanmayı tercih etmiştir. Bu kapsamda, katılım toplantılarında GZFT analizi yapılırken, katılımcı grup için adımlar basitleştirilerek uygulanmıştır. Öncelikle mevcut durum analiz edilerek, olumluluklar incelenmiş ve olumluluklar içinden fırsatlar tanımlanmıştır. Daha sonra olumsuzluklar incelenerek olumsuzluklar içinden tehditler ayrılmıştır. Bu analizlerin ardından, puanlama yapılmıştır. Sonrasında ise bu olumluluk ve olumsuzlardan yola çıkılarak GZFT matrisi oluşturulmuştur. Bu doğrultuda hazırlanan tablolar Ek 2.1, Ek 2.2 ve Ek 2.3'de sunulmuştur.

Ek 2.1'deki tabloda puanlamalara bakıldığında, çalışma gruplarının ortak fikirde olduğu yerleşmenin potansiyellerine yönelik olumlulukların (yazlık bir yer oluşu, denizle ilişkisi, doğal kaynaklar; zeytinlikler, balıkçılık ve hayvancılık; merkeze ve sahile yakınlık) sırasıyla doğal, ekonomik ve fiziksel yönlerde olduğu görülmüş ve bu potansiyellerin vizyona hizmet edeceği öngörülmüştür.

Olumsuz yönlere bakıldığında, kadınların toplum içinde yeterince yer alamama, iş hayatına katılamama, saygı görememe gibi sosyal sorunları daha çok ön plana aldığı görülmüştür (Ek 2.2.). Bunun yanı sıra, kamusal hizmetlerin yetersizliği (eğitim, sağlık, çocuk oyun alanı ve spor alanı gibi), çevre kirliliği gibi konulara yönelik eleştirilere ağırlıklı vurgu yapılmıştır. Gençlerin sosyokültürel mekânların eksikliğini, gelir düzeyinin

düşük oluşunu ve çevre kirliliğini daha çok eleştirdiği görülmüştür. Erkeklerin ise, yol, su, kanalizasyon gibi teknik altyapıya yönelik eksiklikleri, çevre kirliliğini ve proje aşamasındaki güney çevre yolunun olumsuzluklarını önceliklendirdiği görülmüştür (Ek 2.2).

GZFT analizinde ortaya çıkan Salacık'a yönelik olumluluk ve olumsuzluklar doğal/ekonomik/sosyal/altyapı/fiziksel başlıklar altında sınıflandırılarak her katılımcı grup tarafından puanlandırılarak, puanlar çoktan aza doğru sıralanmıştır. Birsonraki toplantıda olumluluk ve olumsuzluklar üzerinde verilen puanlar tekrar gözden geçirilip eksik ya da fazla puanlanan maddeler üzerinde tekrar konuşulmuş ve genel bir değerlendirme yapılmıştır (Ek 2.3.).

Daha sonra, tehditler, fırsatlar, zayıf ve güçlü yönler-TFZG (Threats, Opportunities, Weaknesses, Strengths-TOWS) matrisi kullanılarak (Ek 2.4.), strateji geliştirmede aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmış ve Salacık'a yönelik gelişme stratejileri belirlenmiştir (Tablo 13).

- Fırsatlardan yararlanmak için kullanılacak üstünlükler neler olabilir?
- Fırsatların kaçmasına engel olmak için ne tür zayıflıkları ortadan kaldırmak gerekir?
- Tehditleri engelleyecek veya azaltacak üstünlükler nelerdir?
- Zayıflık ve tehditleri azaltmaya yönelik ne tür savunma/taktikler/mekanizmaları/önlemler devreye girebilir?

Salacık gelişme stratejileri oluşturulurken yerleşimin yaşanabilirlik düzeyini ve gününbirlik eko-turizmi geliştirmeye yönelik fırsatların fazla olduğu görülmüştür. Salacık'ın yaşanabilirlik düzeyinin tüm kesimler (kadın, yaşlı, çocuk, engelli, erkek) için geliştirilmesindeki eksiklikler açısından pek çok zayıf yön bulunmuştur. Yerleşmenin güçlü yanlarından yararlanarak bu güçlüklerin ortadan kaldırılması hedeflenmiştir. Her katılımcı grup tarafından oluşturulan strateji ve alt stratejilere yönelik eylemlerin, ortak karara bağlanması sağlanarak Salacık Kurulunun onayına sunulmuştur (Ek 2.5).

Tablo 13. Salacık ortak vizyonuna yönelik strateji ve alt stratejiler (TÜBİTAK, 2014)

Strateji A	Köyün yaşanabilirlik (sosyal, fiziksel, ekonomik) düzeyinin herkesim (kadın, yaşlı, çocuk, engelli, erkek) için geliştirilmesi
S A 1.	Konut ve yakın çevresinin her yaş ve cinsiyet grubu için yaşam biçimine uygun olarak geliştirilmesi, niteliğinin artırılması
S A 2.	Eğitim, sağlık, sosyokültürel ve boş zaman etkinliklerine yönelik hizmetlere uygun düzenlemelerin yapılması
S A 3.	Her kademedede güvenli ve konforlu yaya ve taşıt ulaşımının sağlanması
S A 4.	Köyün yapısal özellikleri dikkate alınarak teknik altyapının (ulaşım dışı) geliştirilmesi
S A 5.	Çevre kirliliğinin (görsel ve gürültü kirlilikleri dahil) önlenmesi
S A 6.	Doğal ve kültürel değerlerin korunarak yaşatılması / ekonomiye kazandırılması
S A 7.	Konut yakın çevresinden başlayarak köyde, herkes için güvenli yaşam çevresinin oluşturulması
S A 8.	Köyü ilgilendiren tüm konularda köy yönetimi ve yerel halkın birlikte çalışması
S A 9.	Kadın, çocuk, yaşlı ve engelli kesim için uygun sosyal koşulların oluşturulması
Strateji B	Günübirlik ve eko-turizmin geliştirilmesi
S B 1.	Doğal ve kültürel değerlerin/kaynakların korunması, turizm sektörü için yerel girişimcilerce etkin kullanılması
S B 2.	Köyün turizm potansiyelinin komşu yerleşmelerle işbirliği içerisinde artırılması
S B 3.	Pazarlama araçlarıyla köyün turizm sektöründe etkin kullanılarak tanıtılması
S B 4.	Turizm sektörü açısından önemli olan, köyün fiziksel ve sosyal yaşanabilirlik özelliklerinin öncelikli olarak geliştirilmesi (Strateji A)
Strateji C	Ziraat ve hayvancılığın bilinçli, yenilikçi, bilimsel yöntemlerle yapılması ve ürünlerin pazarlanması
S C 1.	Nitelikli tarım arazisinin korunması ve etkin (yenilikçi, verimli) kullanılması
S C 2.	Köyün doğal yapısına uygun ve pazar talebi yüksek ürün çeşitliliğine gidilmesi
Strateji D	Balıkçılığın korunması ve altyapısının geliştirilmesi
S D 1.	Balıkçılık üretiminin etkinliğini artırmak
S D 2.	Balıkçılık ürünlerinin pazar alanının geliştirilmesi
Strateji E	Tarım ürünlerinin katma değerinin arttırılması
S E 1.	Tarım ürünlerinin katma değerinin arttırılması

- Eylem planlarını belirleme aşaması

Plan içinde ele alınabilecek eylemlere ilişkin sorunlara odaklanma ve bir dizi olası çözümler tanımlamak amacıyla problem/sorun ağaçları oluşturma yöntemine başvurulmuştur. Ele alınan bir sorunun neden-sonuç ilişkisini ortaya koymayı sağlayan problem ağacında, problemin analizi bir diyagram şeklinde sunulmuştur.

Kadın, erkek ve genç gruplar ile sorunlar tablosu üzerinde ayrı ayrı konuşulmuştur. Stratejiler hatırlatılıp, alt başlıklarda incelenmiştir. Her alt başlık ayrı ayrı açıklanmış (fiziksel çevre, donatılar, vb.) sorun alanları belirlenip sorunun nedenleri ve sonuçları tanımlanarak katılımcı gruplarla sorun ağaçları yapılmıştır.

Kadınlar ile çevre kirliliği, ulaşım, sahil kullanımı ve güvenlik konularında; gençlerle sosyo-kültürel mekânların eksikliği ve çevre kirliliği ile ilgili konularda problem ağaçları yapılmıştır. Erkeklerle ise; derelerin kirlenmesi, ulaşım ve balıkçılığın etkin kullanılamaması konularında sorun ağaçları üretilmiştir. Ek 2.6'da "sahilin kullanılamaması" problem ağacı örneği görülmektedir. Problemin nedenleri ve sonuçları katılımcı gruplarla ayrı ayrı tartışılarak eylem planlarının üretilmesi amaçlanmıştır. Ayrı ayrı tanımlanan problem ağaçları daha sonra Salacık kurulu ile birlikte tartışılmıştır.

Katılımcı gruba, sorunlardan nasıl eylem yazılabileceği ve bu eylemlerin hangi sorunların cevabı olabileceği açıklanmış ve eylem tabloları oluşturulmuştur. Toplam 78 eylem, beş stratejik amaç altında belirlenmiş ve gruplanmıştır. Planın tüm stratejik amaçlarına yönelik tablolara tezde yer verilmemiştir. Yalnızca örnek olarak, süreci anlatabilmek için Stratejik Amaç A "köyün yaşanabilirlik (sosyal, fiziksel, ekonomik) düzeyinin herkesim (kadın, yaşlı, çocuk, engelli, erkek) için geliştirilmesi" nin hedefleri ve eylemlerinin bir kısmı tezde örnek tablo olarak yer almaktadır (Ek 2.7).

- Strateji-eylem matrislerinin oluşturulması aşaması

Her bir eylemin hangi strateji ile doğrudan/dolaylı veya kısmen dolaylı etkileri olduğunun irdelenmesi öngörülmüştür. Bir eylem planı belirli bir stratejinin hayata geçirilmesinde etkin olsa da dolaylı olarak başka stratejileri de çeşitli düzeylerde olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebilir. Bir eylemin ne kadar çok strateji ile olumlu ilişkisi varsa yaratacağı çarpan etki/sinerji o kadar yüksek olacak, tersine, ne kadar çok strateji ile olumsuz etkileşiyorsa azalan çarpan etkiye sahip olacaktır. Eylem-strateji matrisi, eşzamanlı ve/veya ardışık programlanmasında yarar bulunan eylem planları konusunda da bilgi vereceği için programlama çalışmasına da girdi oluşturacaktır. Eylem-Strateji eşleşmesi üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak ilişkili olanlar puanlanmıştır (5-10). Bütün eylemler, katılımcılar tarafından tek tek önem sırasına göre ağırlıklandırılmışlardır.

Kesinleşen eylem planları, mekânsal stratejik planın (yapısal planın) hazırlanmasında ve plan uygulama aşamasında kullanılmak, proje bütününde izlemeyi kolaylaştırmak amacıyla gelişme vizyonu, stratejiler ve eylemler, eylem planı bütünlük özeti ile sunulmuştur (Ek 2.8). Bu tabloda her bir eylem planı için sorumlu ve ilgili kuruluşlar,

bütçe talepleri ve zamanlaması yapılmıştır. Her bir eylem için kaynak varlık taleplerinin hazırlanması gerekir. Bu aşamada yerel kaynaklarla yapılabilecek eylemler belirlenirken, dış destek gerektiren ya da tamamen dış kaynaklarla yapılması öngörülen eylemler de tanımlanmış olacaktır. İç kaynaklarla yapılacak eylemlerin fazla olması, toplum tarafından planın uygulanabilirliğini arttıracak, cesaretlendirecek bir durumken, dış kaynaklara bağımlılığın fazla oluşu belirsizliği arttırmaktadır.

Politika geliştirme aşamasında üzerinde uzlaşılan vizyona ulaşmak için stratejilerin ve hedeflerin tanımlanmasının ardından eylem planları hazırlanmaktadır. Strateji, hedef ve eylem ilişkisini uygun tekniklerle tartışmak, daha verimli ve etkili politikalar geliştirilmesini sağlamaktadır (Tablo 14).

Tablo 14. Politika geliştirme (strateji-hedef-eylem oluşturma)

3.Politika Geliştirme (Strateji-Hedef-Eylem oluşturma)		
3.1.Stratejilerin belirlenmesi		
Alt adımlar		
*Mekânsal strateji planlarının hazırlanması		
Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Esnek sistemler metodolojisi *SODA *Stratejik seçim yaklaşımı *Beyin fırtınası *Bilişsel haritalama *Karar destek sistemleri *Listeleme *Matris sıralama, sıralama *PEST analizi *Potansiyel matrisi *Problem matrisi *Puanlama *SCAMPER *Stratejik yönetim süreci *GZFT (SWOT) *TFZG (TOWS) *Tümleşik problem çözme	*Beyin fırtınası *GZFT (SWOT) *Listeleme *Potansiyel matrisi *Problem matrisi *Puanlama *Sıralama *TFZG (TOWS)	*Politika geliştirme *Stratejiler hiyerarşisi oluşturma *Uzlaşma sağlama
3.2.Hedeflerin belirlenmesi		
Alt adımlar		
*Hedefler hiyerarşisi geliştirme		

Tablo 14'ün devamı

Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Bağlam haritası *Beyin fırtınası *Boyutsal analiz (5N 1 K) *GZFT (SWOT) *Grup tartışmaları *Haritalama *Hedef ağacı *İkili Sıralama *Kipling Methodu (5N 1 K), *Listeleme *Matris sıralama, sıralama *Senaryo Analizi Tekniği *Stratejik Varsayım Sınaması *TFZG (TOWS)	*Beyin fırtınası *Grup tartışmaları *Haritalama *İkili Sıralama *Listeleme *Sıralama	*Hedefler hiyerarşisi geliştirme *Hedefleri tanımlama *Uzlaşma sağlama
3.3.Dış değerlendirme		
3.4.Eylemlerin belirlenmesi		
Alt adımlar *Hedefe ulaştıracak eylem seçeneklerinin belirlenmesi *Eylemlerin sınıflanması *Eylemlerin önceliklendirilmesi *Sorumluların ve sürecin tanımlanması		
Kullanılabilecek Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Ağırlıklandırma *Derinlemesine *Karar destek sistemleri *Stratejik seçim yaklaşımı *Esnek sistemler metodolojisi *SODA *Çok kriterli değerlendirme *İkili sıralama *İlişki/ilgi analizi *Katılımcı etki yol analizi *Listeleme *Problem ağacı *Stratejik yönetim süreci *Tümleşik problem çözme *Venn diyagramları	*Ağırlıklandırma *Derinlemesine görüşmeler *İlişki/ilgi analizi *Listeleme *Problem ağacı	*Hedefler doğrultusunda yol alma *Uzlaşma sağlama
3.5.İç değerlendirme		

3.1.4. Planlama Aşaması ve Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirmesi

- Stratejik Mekânsal (Yapısal) Plan Taslağının Hazırlanması

Mevcut durumla ilgili olarak yapılan analiz ve yorumların değerlendirilmesiyle birlikte sentez çalışması gerçekleştirilmiştir. Planlama kurulu sentez çalışmasının ardından vizyon ve gelecek haritası üzerinden özellikle mekânsal karar seçeneklerini elde etmiş, buna karşın eylem tablolarında karma ve mekânsal olmayan eylemler de tanımlanmıştır. Katılımcı grupların geleceğe yönelik beklentileri alınmıştır. Eylem planları arasından mekânsal içerikli olanlar taslak planda tanımlanmıştır.

MPB’de, planlama alanı Salacık’a ilişkin mekânsal kararlar üretilirken daha önceki katılımcı toplantılarda üretilen ortak vizyon ve Salacık uydu görüntüsü üzerinde halkın belirtmiş olduğu alana ilişkin mekânsal görüşler göz önünde bulundurulmuştur. Hazırlanan Salacık yapısal plan taslağında, korunacak alanlar, mevcut ve öneri donatı alanlarının konumları, doğal eşikler ve yerleşmenin iç-dış bağlantı yolları düzenlemiştir. Salacık yapısal plan taslağı hazırlandıktan sonra öncelikle MPK’ya sunulmuştur.

- Plan Değerlendirme Toplantıları-Yapısal Plan Seçeneklerinin Değerlendirilmesi

Hazırlanan Salacık yapısal planını Salacık halkı ile paylaşmak için, Salacık Ortaokulu’nun bahçesinde bir değerlendirme toplantısı yapılmıştır. Salacık’ta yaşanan katılımcı yapısal planlama süreci değerlendirilmiş ve Salacık yapısal plan taslağı üzerinde halkın plana ilişkin olumlu ve olumsuz eleştirileri alınmıştır. Yapısal plan taslağına getirilen eleştiriler iki yönde olmuştur. Birincil eleştiriler üst ölçek plan kararları doğrultusunda Salacık’tan geçirilmesi muhtemel çevre yoluna yöneliktir. Bu yolun gerçekleşmesi halinde Salacık’ın sahille bağlantısını kesilecek ve bazı konutların yıkılmasına neden olacaktır. Bu nedenle özellikle yol güzergâhı içinde yer alan konutların sahipleri çevre yoluna yoğun eleştiriler getirmiştir. Diğer bir eleştiri konusu da yapısal planlama sürecinde katılımcıların belirlediği eğitim alanının yer seçimine yönelik olmuştur. Yapısal plan taslağına getirilen bu eleştiriler doğrultusunda plan yeniden gözden geçirilmiştir. Planlama ekibinin (MPB) üst ölçek plan kararlarına yönelik müdahale imkânı bulunmadığı için çevre yolu güzergâhına ilişkin yeni bir öneri getirilmesi söz konusu olmamıştır. Fakat halkın yola ilişkin eleştiri ve çekinceleri makul bulunarak proje

aşamasındaki bu yol güzergâhı öncelikli amacı “koruma” olan yapısal plan taslağından kaldırılmış ve proje raporunda da yatırım programına alınan çevre yoluna yönelik eleştirilere yer verilmiştir.

Diğer yandan yapısal plan taslağında eğitim alanı önerisine getirilen eleştiriler doğrultusunda, söz konusu planlama kararına ilişkin yeni bir değerlendirmede bulunmak ve bu değerlendirmenin neticesinde planı revize etmek için stratejik seçim yaklaşımı ile stratejik karar verme süreci gerçekleştirilmiştir (Tablo 15).

Tablo 15. Planlama aşamasında kullanılabilir tekniklerin değerlendirilmesi

4. Planlama		
4.1. Yapısal plan taslağıının hazırlanması		
Alt adımlar *Seçeneklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi		
Kullanılabilir Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Görselleştirme teknikleri *Haritalama *Üç boyutlu modelleme (maket)	*Haritalama * Üç boyutlu modelleme (maket)	*Alternatifler üretme * CBS ortamında yapısal plan taslağı
4.2. Yapısal plan taslağıının halk ile paylaşılması		
Alt adımlar *Paydaşlar ile sonuçların paylaşılması ve analizi		
Kullanılabilir Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
* Toplantı *Odak grup tartışması * Derinlemesine görüşmeler	*Toplantı *Odak grup tartışması	*Eleştiriler *Farklı düşünceleri değerlendirme
4.3. Taslağıın gözden geçirilmesi		
Alt adımlar *Problem üzerinde çalışma -Probleme ilişkin kriterlerin tanımlanması (karar, karşılaştırma ve belirsizlik alanları) -Problemin odağıını belirleme -Seçenekleri tanımlama *Karara yönelik çalışma -Seçeneklerin avantaj durumlarını karşılaştırma -Seçim		
Kullanılabilir Araçlar	Seçilen Araçlar	Kazanımlar
*Karar destek sistemleri *Esnek Sistemler Metodolojisi *SODA *Stratejik seçim yaklaşımı *Grup tartışmaları *Haritalama *Listeleme *Ortak plan toplantısı *Önceliklendirme	*Grup tartışmaları *Haritalama *Listeleme *Ortak plan toplantısı *Önceliklendirme *Stratejik seçim yaklaşımı	*Alternatifleri değerlendirme *Belirsizlikleri düşünme *Uzlaşma sağlama *Ortak karara varma *Planı benimseme
4.4. Planın onaylanması		
4.5. Planın üst kurula gönderilmesi		

3.2. Stratejik Seçim Yaklaşımı ile Karar Verme Sürecinin Bulguları

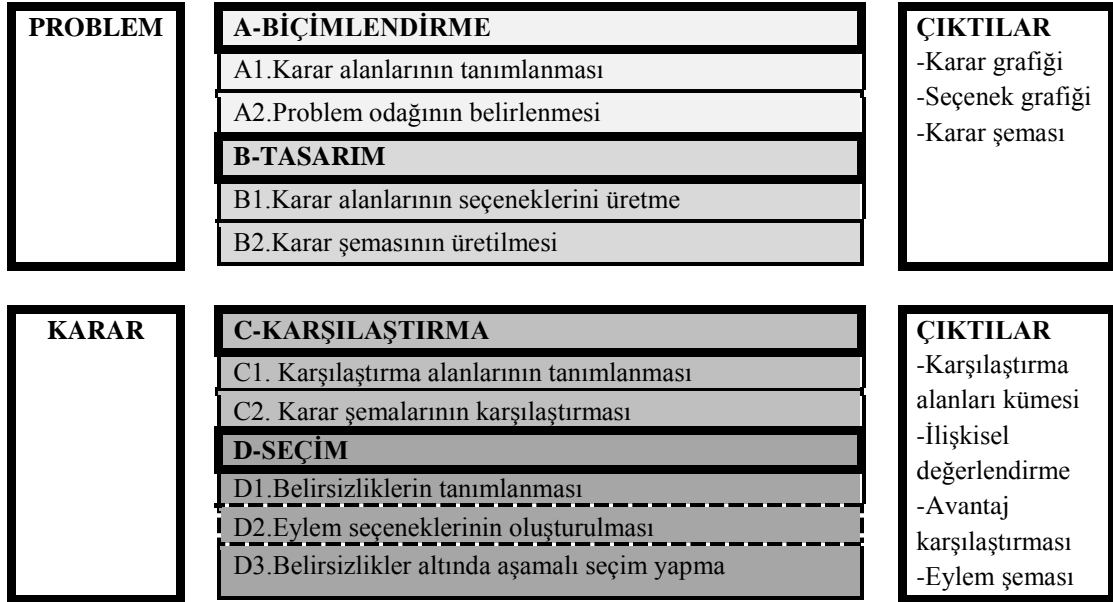
Stratejik seçim yaklaşımı (SSY), problematik durumlar ve kararların belirsizliğiyle başa çıkmaya odaklanan bir planlama metodolojisi olarak nitelenebilir. Stratejik seçim yaklaşımı, hangi stratejilerin izlenileceğine karar vermede karar vericileri desteklemek amacıyla uygulanır.

Karar alanları, belirsizlik ve ölçüt üzerine odaklanması ile SSY, çok kriterli karar verme yöntemi ile ortak özelliklere sahiptir. Ancak, çok kriterli karar verme, çözümler için hesaplamalar ve nicel temsiller oluştururken; SSY, problem yapılandırılmayı kullanır ve çalıştaylar ile çözümleri tartışır.

Stratejik seçim yaklaşımı dört ana aşamadan oluşmaktadır. İlk iki aşama; problem üzerinde çalışma adımları olan biçimlendirme ve tasarım aşamalarıdır. Üçüncü ve dördüncü aşama ise; karara yönelik çalışma adımları olan karşılaştırma ve seçim aşamalarıdır (Şekil 21).

- Biçimlendirme: Bu adımda, karar alanlarına ve problem odağına karar verilir. Bu, katılımcı grubun planlama probleminin karar alanlarını ana hatlarıyla belirlediği ve odaklanılması daha acil olan konulara karar verme ve bağlantılar kurmayı göz önüne aldığı anlamına gelir.
- Tasarım: Daha acil karar alanları, farklı karar seçenekleri ve onların birbirleriyle bağlantısı analiz edilir. Onların uyumsuzluklarına bakarak karar seçeneklerini sınırlamakta özel bir teknik kullanılır. Atölyeden kalanlar ile çalışmak, farklı uygulanabilir karar seçeneklerinin kombinasyonunu ana hatlarıyla çizmek için karar şemaları oluşturulur.
- Karşılaştırma: Farklı kriter ya da karşılaştırma alanları, strateji oluşturmada gerekenleri ortaya çıkartmak üzere tartışılır. Karar seçenekleri ve karşılaştırmalarının çeşitli kombinasyonlarının değerlendirilmesi yapılır.
- Seçim: En olumlu görülen karar seçenekleri kombinasyonları için farklı türde belirsizlikler düşünülür. Ayrıca, kademeli kararlar alarak, örnek oluşturmak üzere bu belirsizliklerle nasıl baş edileceğine karar verilir. Şimdi ve gelecekte alınacak

farklı kararların ana hatlarını belirlemek için eylem planları ve taahhüt paketleri oluşturulur (Friend ve Hickling, 2004).

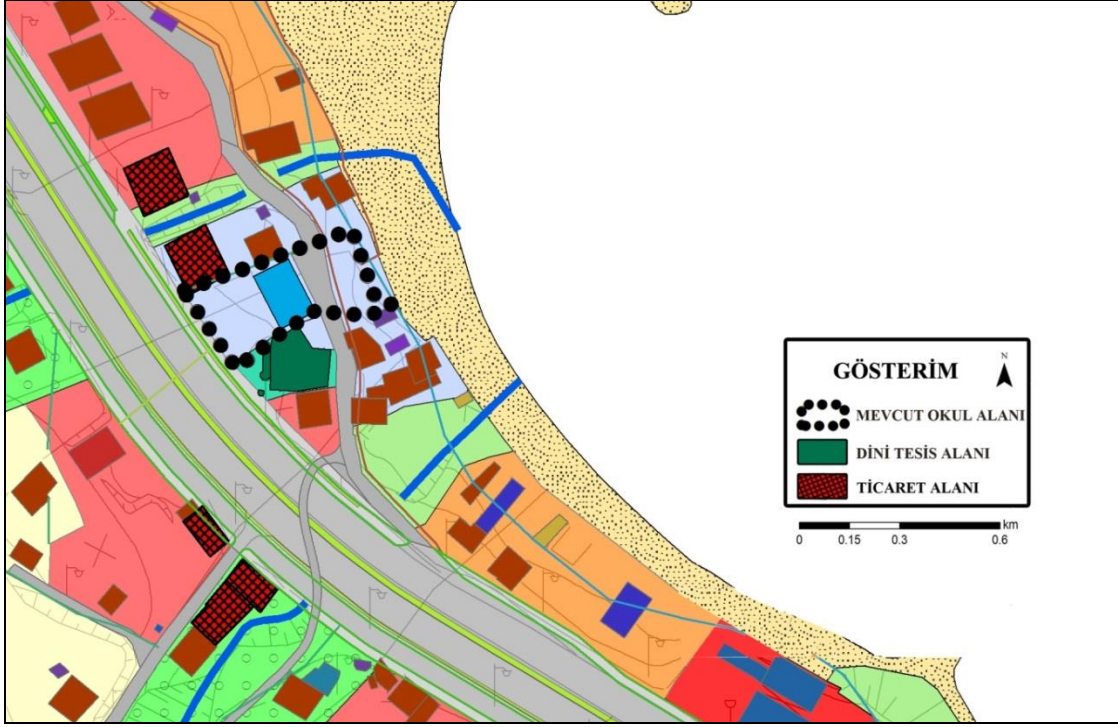

Şekil 21. Stratejik seçim yaklaşımı ile karar verme (Friend ve Hickling, 2004)

3.2.1. Probleme Yönelik Çalışmalar

Stratejik seçim yaklaşımının biçimlendirme ve tasarım aşamalarında problemi yapılandırmaya yönelik çalışmalar ele alınmaktadır.

Yapısal plan elde etme sürecinde Salacık'ın mevcut eğitim alanının güvenli erişim, mekânsal sıkışma ve fiziksel kalite açılarından değerlendirildiğinde problemlili olması (Şekil 22-23) nedeniyle bu alana yönelik eylemler üretilmiştir. Salacık halkının öncelikli çözüm üretmek istediği bu konu üzerinde hayallerime yolculuk çizimlerinde önerdikleri alan, planlama ekibi tarafından da uygun görülerek yapısal plan taslağında yer almasına karşın, taslak planın değerlendirilme toplantısında eleştiri almıştır. Bu nedenle, soruna yönelik yeni bir değerlendirmeye gereksinim duyulmuştur.

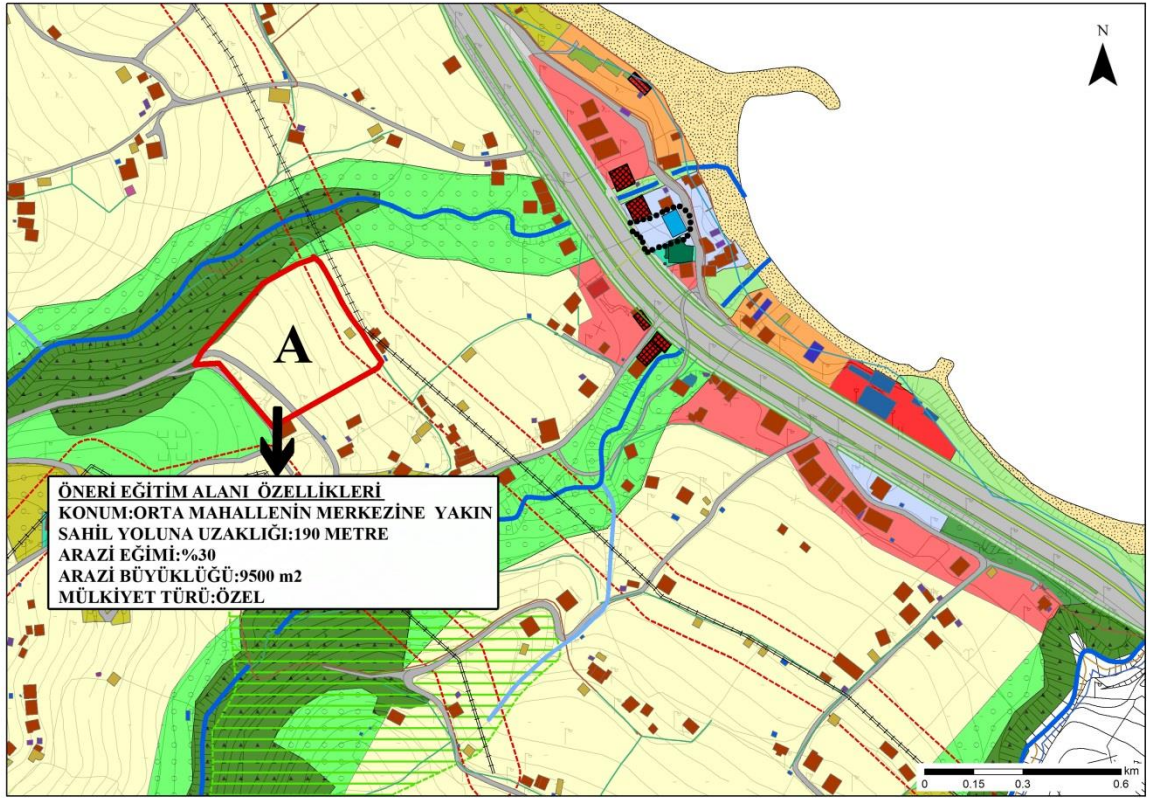

Şekil 22. Mevcut eğitim alanının konumu (Salacık yapısal planından geliştirilmiştir)

Şekil 23. Salacık Ortaokulu'nun sahil yolu üzerindeki görünümü

Mevcut eğitim alanının sahil yolu üzerindeki mevcut yapılar arasında sıkışmış ve erişim açısından problemlili konumu ile yerel halkın bu soruna yönelik hayallerime yolculuk paftasında önerdikleri yeni eğitim alanı (A) Şekil 24'de görülmektedir.

Şekil 24. Hayallerime yolculuk paftasında önerilen eğitim alanı ve mevcut eğitim alanı

A-Biçimlendirme Aşaması

Olası probleme ilişkin mevcut girdilerin ve ölçütlerin; karar, belirsizlik ve karşılaştırma alanına göre sınıflandırılmasını içerir. Tüm kriterler verilen problemin en iyi şekilde tanımlanmasını sağlamaktadır. Bu aşamada öncelikle problemi tanımlayan karar alanları arasındaki ilişkiler belirlenip problem yapısının sunumu olan karar grafiği çizilmektedir. Probleme ilişkin en etkin karar alanları, karar grafiğinin merkezinde yer almaktadır. Karar alanlarının birbirleri ile zayıf ve güçlü ilişkilerinin grafiksel olarak gösterilmesinin ardından, en güçlü ilişkilere sahip olan karar alanları problemin odağı olarak tanımlanmaktadır.

A1-Karar Alanlarının Tanımlanması

Belirlenen karar alanları sıralanır ve etiketlenir. Salacak yapısal plan taslağında uzlaşılamayan bir mekânsal karar olan eğitim alanına yönelik eylem, stratejik seçim yaklaşımı ile ele alınırken öncelikle probleme ilişkin konu başlıkları karar alanları olarak belirlenmiştir.

Katılımcılar (Şekil 25) problemin ele alındığı ilk anlarda özel mülkiyetteki araziler yerine, öncelikle vakıf arazileri üzerinde durulması gerektiği konusunda hemfikir olmuşlardır. Bu durumun yöreye özgü koşullardan (çok parçalı mülkiyet durumu ve arazinin azlığı) ötürü halkın genel olarak mülkiyet konusunda gösterdiği aşırı hassasiyetten kaynaklandığı düşünülmektedir. Eğitim alanı ile ilgili karar alanları üzerinde yapılan tartışmalar katılımcıların bu alan ile ilgili üzerinde durulması gereken daha önemli karar alanları olduğunu keşfetmelerini sağlamıştır.

Şekil 25. Karar alanlarına yönelik çalışmalar

Tartışmalarda konuya ilişkin karar verilmesi gereken konu başlıklarının (karar alanları) okulun türü, konumu, yer alacağı alanın mülkiyet durumu, içerdiği hizmet birimleri, bu hizmetlerden yararlanacak kullanıcı grubu ve yola yakınlık olduğu saptanmıştır (Tablo 16).

Tablo 16. Karar alanları ve karar alanı etiketleri

Karar Alanları	Karar Alanı Etiketleri
Okulun türü	Okul türü
Okulun konumu	Konum
Okul alanının mülkiyet durumu	Mülkiyet
Okulun içerdiği hizmet birimleri	İçeriği
Kullanıcı grup	Kullanıcı
Yola yakınlık	Yola yakınlık

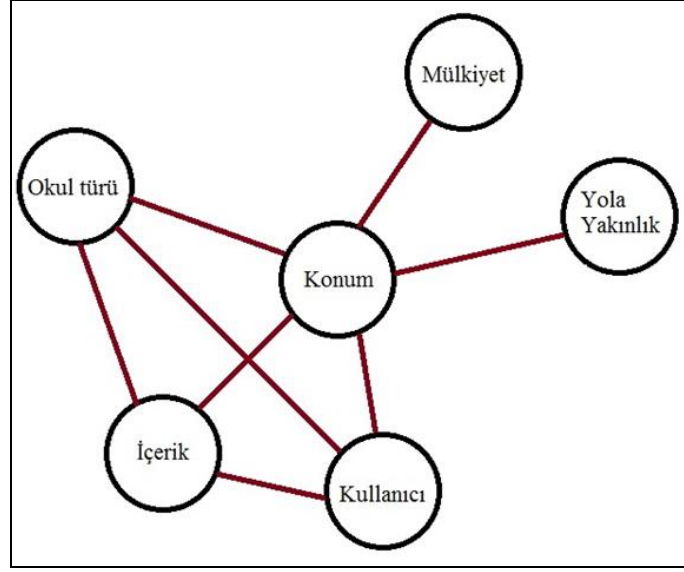
Daha sonra karara ilişkin karşılaştırma ölçütleri ve kararı etkileyebilecek belirsizlik alanları tanımlanmıştır. Tanımlanan karar, karşılaştırma ve belirsizlik alanlarının bir bütün halinde değerlendirilebilmesi için bunlar tablo halinde bir araya getirilmiştir (Tablo 17).

Tablo 17. Karar alanları, karşılaştırma alanları ve belirsizlik alanları

Karar Alanları	Karşılaştırma Alanları	Belirsizlik Alanları
-Okulun türü	Ekonomik boyut <ul style="list-style-type: none"> - Yapım maliyeti - Köye getireceği katma değer - Arsa maliyeti 	-Altyapı maliyeti
-Okulun konumu	Erişilebilirlik <ul style="list-style-type: none"> - Engelli - Yaya - Taşıt - Çevre yerlerin erişilebilirliği 	-Tepeden inme kararlar -Gelecekteki talep/nüfus
-Okul alanının mülkiyet durumu	Çevresel etkisi <ul style="list-style-type: none"> - Derelerin ıslahı - Ağaçlık alanın kesilmesi, peyzaj, bitki örtüsü 	-Vakıf arazilerinin durumu -Tepeden inme kararlar
-Kullanıcı grup	Sosyal yönü/etkisi <ul style="list-style-type: none"> - Gençlere yararı - Tüm köy halkına yararı - Çevresindeki diğer hizmet alanları-merkezin o yere kayması 	-Milli eğitim politikalarındaki belirsizlikler
-Okulun eğitim dışında içereceği birimler		-Vakıf arazilerinin durumu -Gelecekteki talep/nüfus

- Karar grafiği çizme

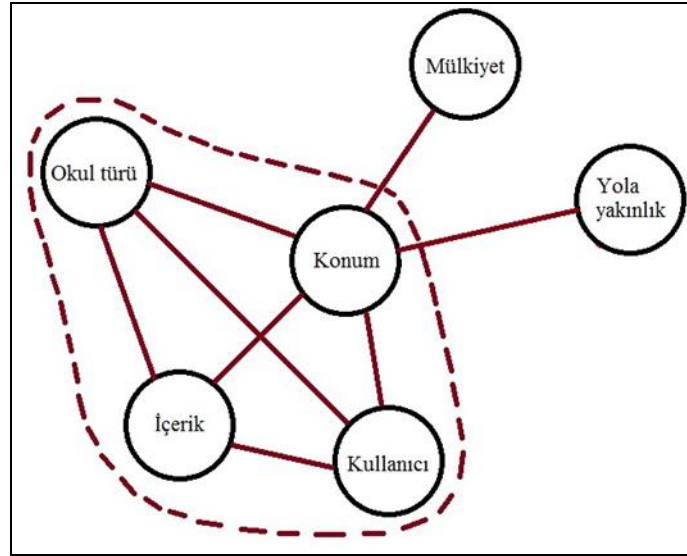
Bu aşamada, karar alanları arasındaki ilişkiler gösterilerek problem yapısı sunulur. Önceki adımda tanımlanan karar alanlarının etiketleri ile birlikte şematize edildiği grafikte karar alanlarının birbirleriyle olan ilişkileri gösterilmektedir. Probleme yönelik üzerinde karar verilmesi gereken konu başlıklarının (karar alanları) diğer karar alanları ile ilişkili olup olmadığına bakılır ve ilişkili olanlar çizgiler ile birleştirilerek ilişki görselleştirilir (Şekil 26).

Şekil 26. Karar grafiği

A2-Problem Odağının Belirlenmesi

Problem sunumu olan grafiksel gösterim üzerinde gerçekleştirilir. Bu gösterimde konuya ilişkin karar alanlarının birbirleriyle olan ilişkileri çizgilerle anlatılmakta, grafikteki diğer karar alanları ile ilişkisi en çok olan karar alanları, probleme ilişkin en etkin karar alanları olarak karar grafiğinin merkezinde yer almakta ve problemin odağını oluşturmaktadır (Şekil 27).

Şekil 27. Karar grafiği ve problem odağı

Salacık için eğitim alanına yönelik karar grafiğinin odağına bakıldığında, eğitim alanının konumu, inşa edilecek okulun türü, okulun içerdiği hizmet birimleri ve bu hizmetlerden yararlanacak kullanıcı grubunun birbirleri ile ilişki karar alanları olarak problem odağında yer aldığı, mülkiyet ve yola yakınlık karar alanlarının problem odağının dışında kaldığı görülmektedir.

B-Tasarım Aşaması

Problemin odağı olarak belirlenen en fazla beş karar alanının seçeneklerine göre uygulanabilirliğinin incelendiği ve bu karar alanlarının seçeneklerinin oluşturduğu olası alternatiflerin görülebildiği bir aşamadır.

Bu aşamada, karar alanları içindeki seçenekler belirlenerek, ilişkilendirilmiş karar alanları içindeki seçeneklerin uyum ya da uyumsuzlukları karşılaştırılmaktadır. Oluşturulan ilişkilere bağlı olarak olasılıkların gözden geçirildiği, avantaj ve dezavantaj durumlarına bağlı olarak seçeneklerin tanımlandığı tasarım aşamasında odakta yer alan seçeneklerin dağılımları yapılmakta ve ilişkilerin gerçekleşme olasılıkları irdelenmektedir. Seçenek grafiğinin oluşturulmasının ardından uygulanabilir karar şeması hazırlanmıştır.

B1-Karar Alanlarının Seçeneklerini Üretilmesi

Her bir karar alanı içinde seçeneklerin yazılması ve etiketlenmesi işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda; eğitim alanının konumu, mülkiyet durumu, eğitim alanı içinde yer alacak okulun türü, ne tür hizmet olanaklarını içereceği, kimler tarafından kullanılabilceği gibi karar alanları üzerinde beyin fırtınası yapılarak (Şekil 28) fikir yürütülmüştür.

Şekil 28. Karar alanı seçeneklerinin tartışılması

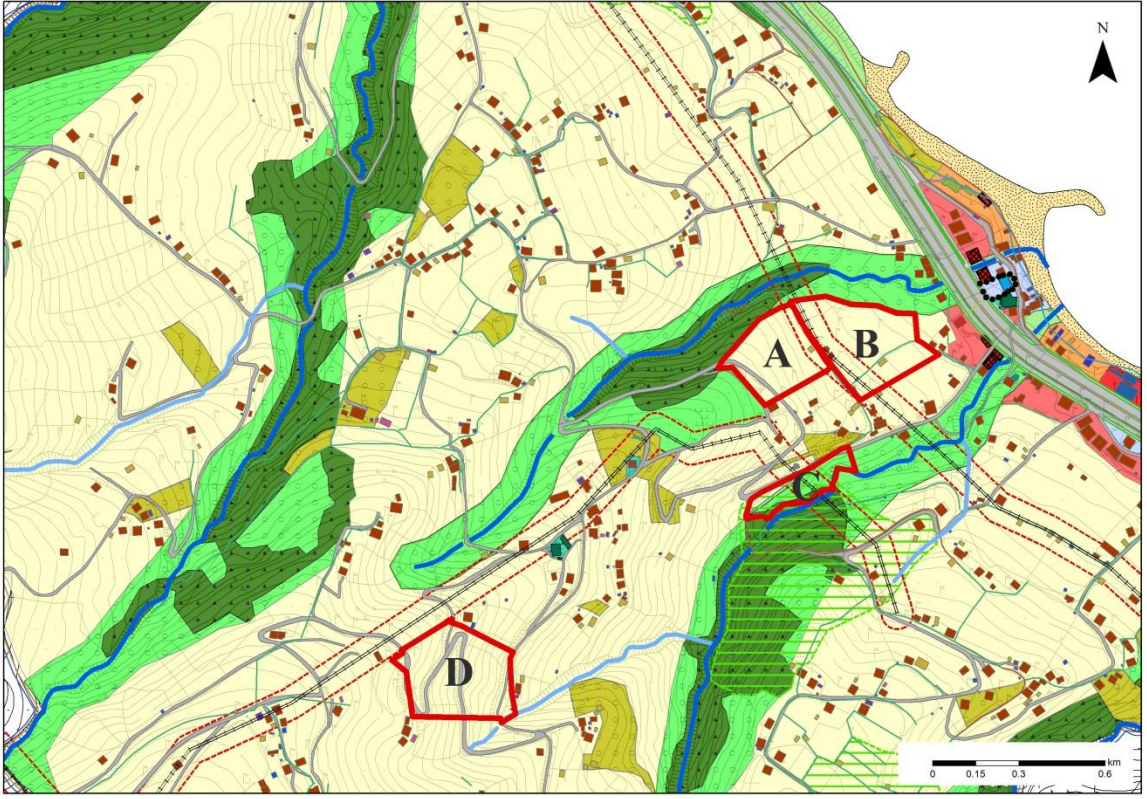
Karar alanlarının alt seçenekleri belirlenerek, kısa adlarla (kodlama) etiketlenmiştir (Tablo 18).

Tablo 13. Karar alanları seçenekleri

Karar Alanları	Seçenekler	Seçenek Etiketleri
Okulun Türü	-Anaokulu+ilkokul -İlkokul+ortaokul -Anaokulu+ilkokul+ortaokul	Aİ İO AİO
Okulun Konumu	-Orta mah. B kodlu alan -Orta mah. C kodlu alan -Orta mah. D kodlu alan	B C D
Okulun yerinin mülkiyeti	-Özel -Vakıf	Ö V
Okulun içereceği birimler	-Sosyokültürel -Sportif -Sosyokültürel+Sportif	SK SP SK+SP
Kullanıcı grup	-Öğrenci -Öğrenci+Köy halkı (toplum)	Ö Ö+T

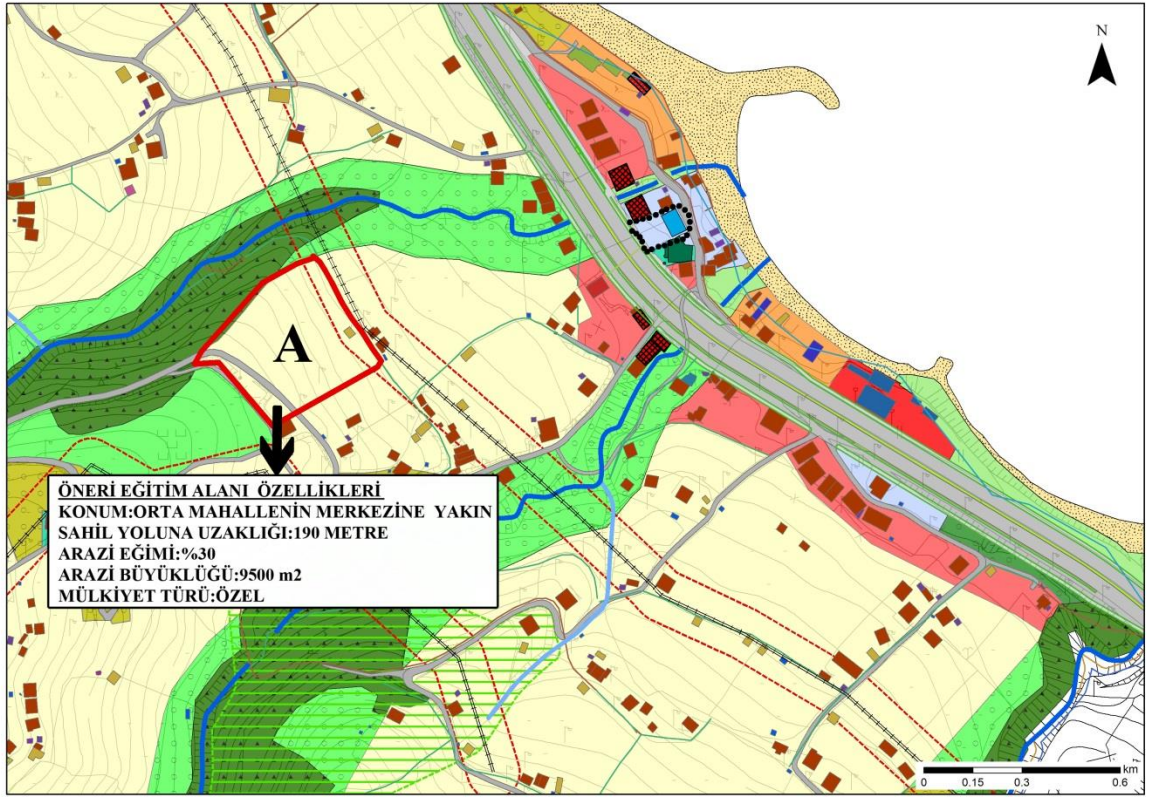
Okulun türü karar alanı kapsamında; katılımcılar eğitim alanı içinde okul öncesi, ilk ve orta dereceli okulların yer almasını istediklerini fakat bu mümkün değilse bile her koşulda anaokulunun olmasını istemişlerdir. Okul türleri olarak anaokulu-ilkokul, ilkokul-ortaokul ve anaokulu-ilkokulu-ortaokul seçenekleri belirlenmiştir.

Okulun konumu ve mülkiyeti karar alanı kapsamında; mevcut eğitim alanı ve öneri eğitim alanı seçenekleri Şekil 32’de görüldüğü biçimde belirlenmiştir. Sahil yolu kenarında yer alan siyah sıralı noktalar içerisinde gösterilen mevcut okul mekânsal olarak büyümesine imkân vermeyen sıkışık bir alanda ve erişilebilirlik yönünden tehlike arz eden bir konumda bulunmaktadır. Bu nedenle mevcut eğitim alanı seçenekler arasında yer almamıştır (Şekil 29).

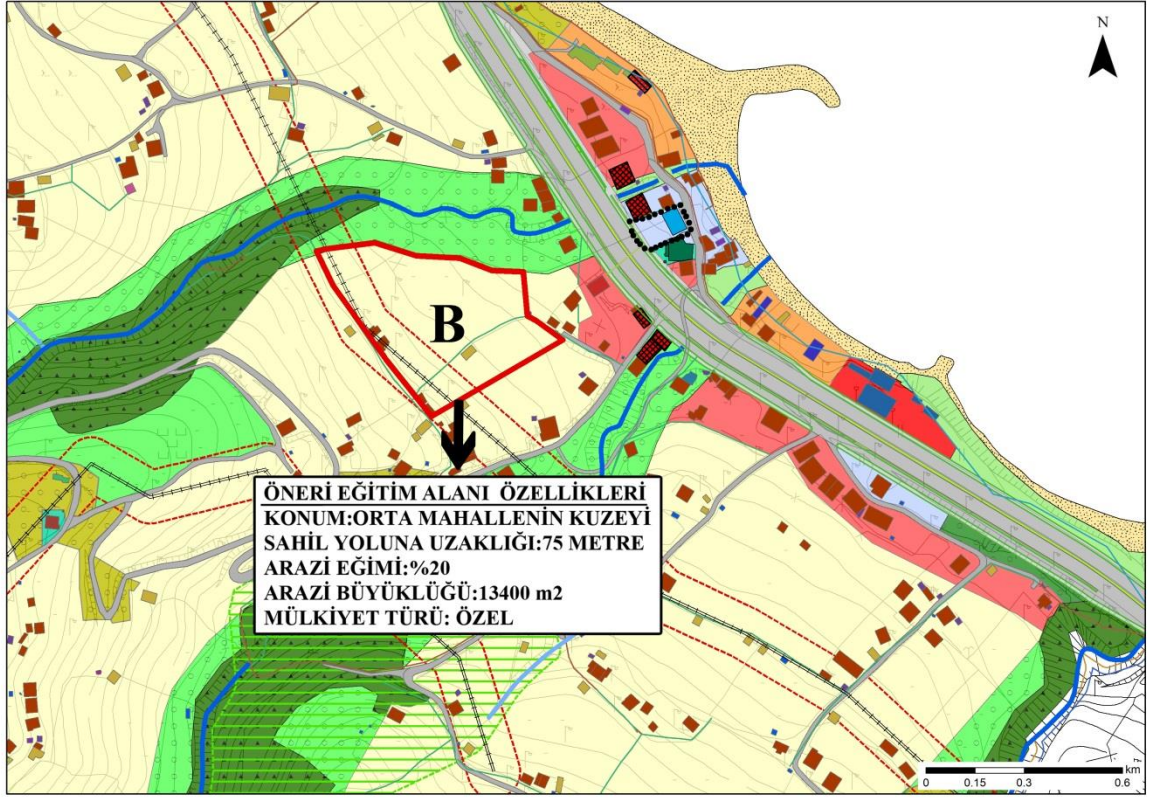
Şekil 29. Eğitim alanı seçenekleri

Şekil 30'da görülen A kodlu alan katılımcıların geleceği haritalama/hayallerime yolculuk çalışmasında önerdikleri alandır. Orta Mahallenin merkezi konumunda yer alan özel mülkiyetteki bu öneri alan taslak plan değerlendirilirken yerel halktan eleştiri aldığı için seçenekler arasında değerlendirilmeye alınmamıştır.

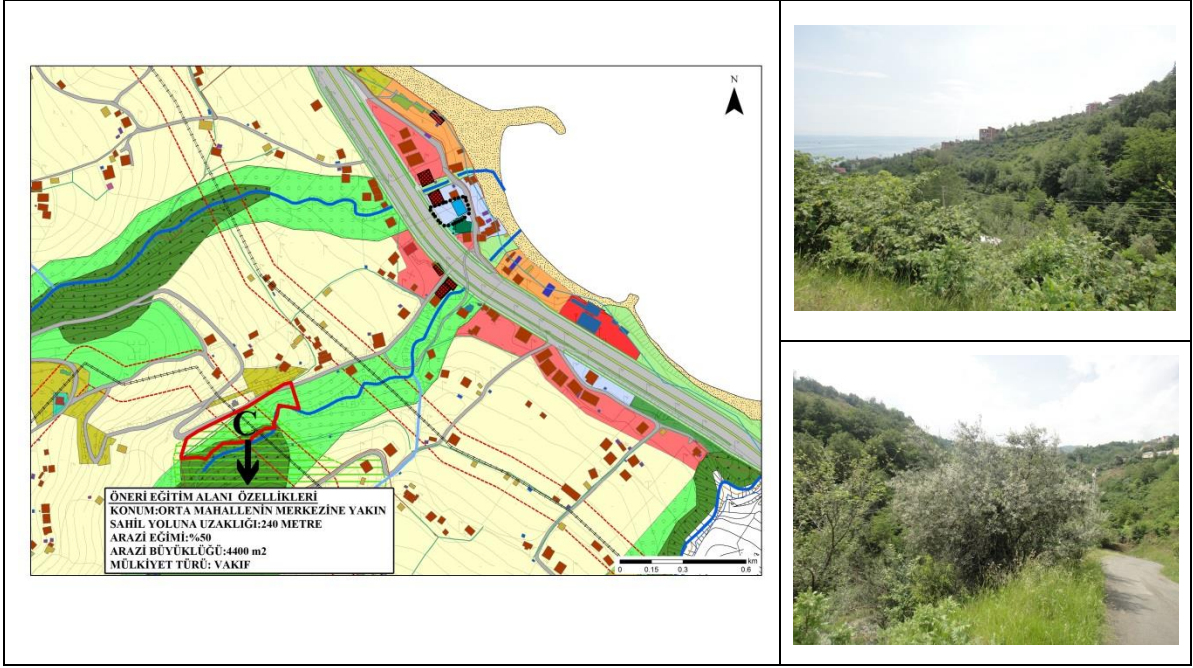
Şekil 30. Toplum hayal belgesinde önerilen A kodlu alan

Orta Mahallenin kuzey kesiminde yer alan özel mülkiyetteki %20 eğimli B kodlu alan 13400 m² büyüklüğündedir (Şekil 31). Sahile oldukça yakın olan bu seçenek, aynı zamanda Gülbahçe Mahallesi ile kolay erişimin sağlanabileceği bir omurgada (sahil yoluna paralel ark yolu) bulunmaktadır.

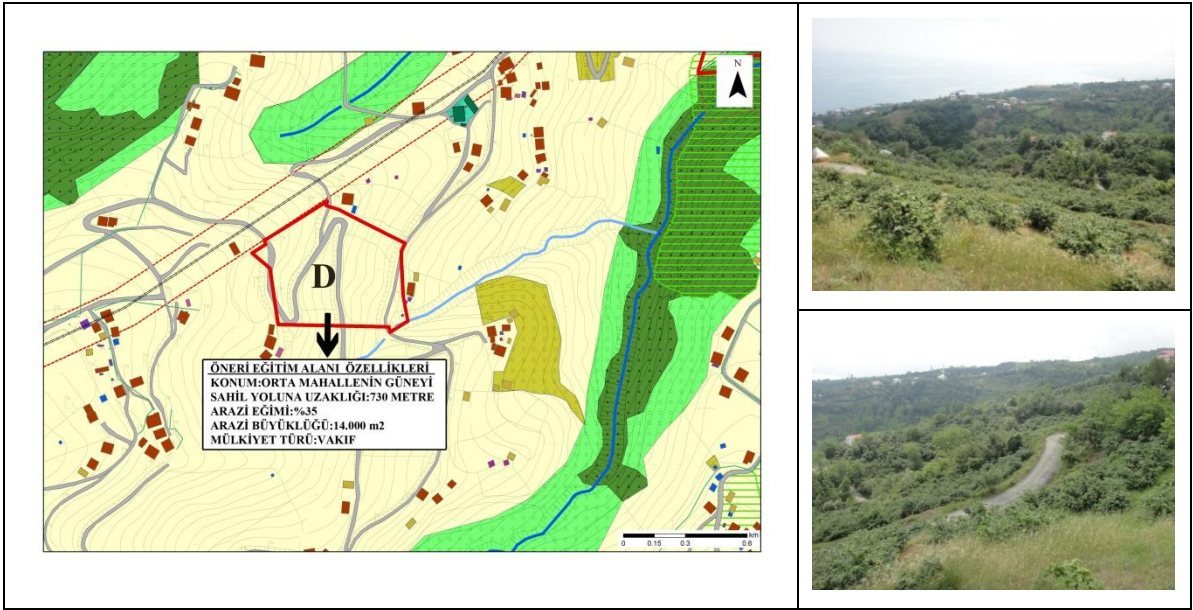
Şekil 31. B kodlu öneri alan

Orta Mahallede yer alan %50 eğimli yaklaşık 4000-5000 m² büyüklüğündeki C kodlu alan köyün tüzel kişiliğine ait (belediyeye aktarılan) arazilerinden biridir (Şekil 32). Arazinin ciddi altyapı müdahaleleri ile teraslama ve dolgularla nitelikli hale gelebileceği, daha önceden de İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne yapılan başvurularda eğitim alanı olarak önerildiği, toplantılara katılan yetkililer tarafından belirtilmiştir.

Şekil 32. C kodlu öneri alan

Orta Mahallenin güneyinde yer alan %35 eğimli 14000 m²'lik D kodlu alan ise katılımcıların önerdiği diğer vakıf arazisidir (Şekil 33). Oldukça yüksek eğime sahip olan bu alan, ortasından geçen grup köy yolu ile ikiye bölünmektedir.

Şekil 33. D kodlu öneri alan

Okulun içereceği birimler ve kullanıcı grup karar alanları; katılımcılar tarafından belirlenirken, planlanan eğitim alanı içerisinde mutlaka anaokulunun yer alması, okulun Salacık halkına da hizmet verecek sosyokültürel birimler içermesi (konferans salonu, spor alanı, bilgisayar salonu, yemekhane, atölye, kütüphane, engellilere yönelik eğitim mekânı), seçilecek alanın her yerden herkesçe rahatça erişilebilir bir konumda olması ve tüm köylüye hizmet eden bir nitelikte olması gerektiği öncelikli istekleri ortaya konulmuştur.

Eğitime yönelik yaşanabilirlik stratejisi içinde yer alan üç eylemi de içine alan bir karar üretmek amaçlanmıştır. Katılımcıların eğitim alanı için uygun olduğunu düşündükleri üç seçenek öncelikle atölyede arazi maketi üzerinde tartışılmış, ardından katılımcılarla birlikte yerinde incelenmiştir (Şekil 34). Bu aşamada, özellikle bazı katılımcıların kişisel değerlendirmelerini öne çıkararak, diğerlerini ikna yoluna başvurdukları görülmüştür. Bu noktada, kolaylaştırıcının “karar verme düzeyine henüz erişemedik, kararı etkileyen tüm ölçütleri tartışmamız gerekiyor” uyarısını sık sık yapması gerekmiştir.

Şekil 34. Maket üzerinde öneri alan tartışmaları ve arazi yürüyüşleri

Tasarım aşamasındaki sonraki adım, ilişkilendirilmiş karar alanları içindeki seçeneklerin uyum/uyumsuzluk karşılaştırmasını içermektedir. Bu doğrultuda, karar

grafisinde oluşturulan ilişkilere bağlı olarak olasılıklar ele alınmış, seçenekler avantaj ve dezavantaj durumlarına göre tanımlanmıştır. Bu aşamada odakta yer alan seçeneklerin dağılımlarına göre ilişkilerin gerçekleşme olasılıkları irdelenmiştir.

Katılımcıların öncelikleri doğrultusunda içerisinde anaokuluna yer veren, öğrenci ve topluma hizmet veren, sosyokültürel ve sportif olanakları içeren seçenekler daha yoğun tartışılmıştır. Aslında, bu durum eğitim alanına yönelik politika belirleme aşamasında üretilen eylemlerle de ilintili bir durumdur. Yapısal plan şemasında okul alanlarına yönelik olarak ortaya konan üç eylem; aynı stratejik amaca hizmet etmekte olup, üretilecek karar elbetteki tüm eylemleri etkilemektedir.

Karar alanları grafiğinin odağında yer alan ilişkili karar alanlarının seçenekleri arasında incelenen uyum/uyumsuzluk durumu Tablo 19’da özetlenmektedir.

C kodlu alan alan olarak yeterli büyüklüğe sahip olmadığı için okul türleri ile eşleşmelerinde katılımcılar tarafından uyumsuz bulunmuş ve tabloda x ile tanımlanmıştır.

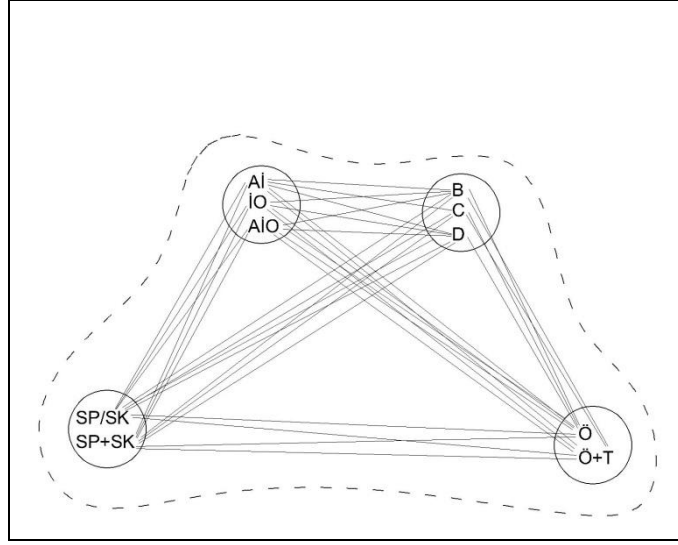
Tablo 14. İlişkilendirilmiş karar alanları içindeki seçeneklerin uyum/uyumsuzluk karşılaştırması örneği

		Konum			Kullanıcı		İçerik	
		B	C	D	Ö	Ö+T	SP/SK	SP+SK
Okul Türü	Aİ	*	*	*	*	*	*	*
	İO	*	x	*	*	*	*	*
	AİO	*	x	*	*	*	*	*

*Uyumlu kombinasyon x uyumsuz kombinasyon

B2-Karar Şemasının Üretilmesi

Karar grafiğinin odağında yer alan seçenekler arasındaki ilişkiler tanımlanarak seçenek grafiğinde gösterilmesi suretiyle seçenek grafiği oluşturulmuştur. Seçenek grafiğinde, karar alanı seçenekleri arasındaki çizgiler karar alanı seçenekleri arasındaki ilişki/ilişkisizlik durumunu yansıtmaktadır. Karar alanları seçenekleri arasındaki ikili karşılaştırmalar sonucu 45 tane ilişki/ilişkisizlik durumu çıkartılmış ve her biri karar grafiği içerisindeki çizgisel ilişkilerle anlatılmıştır (Şekil 35).

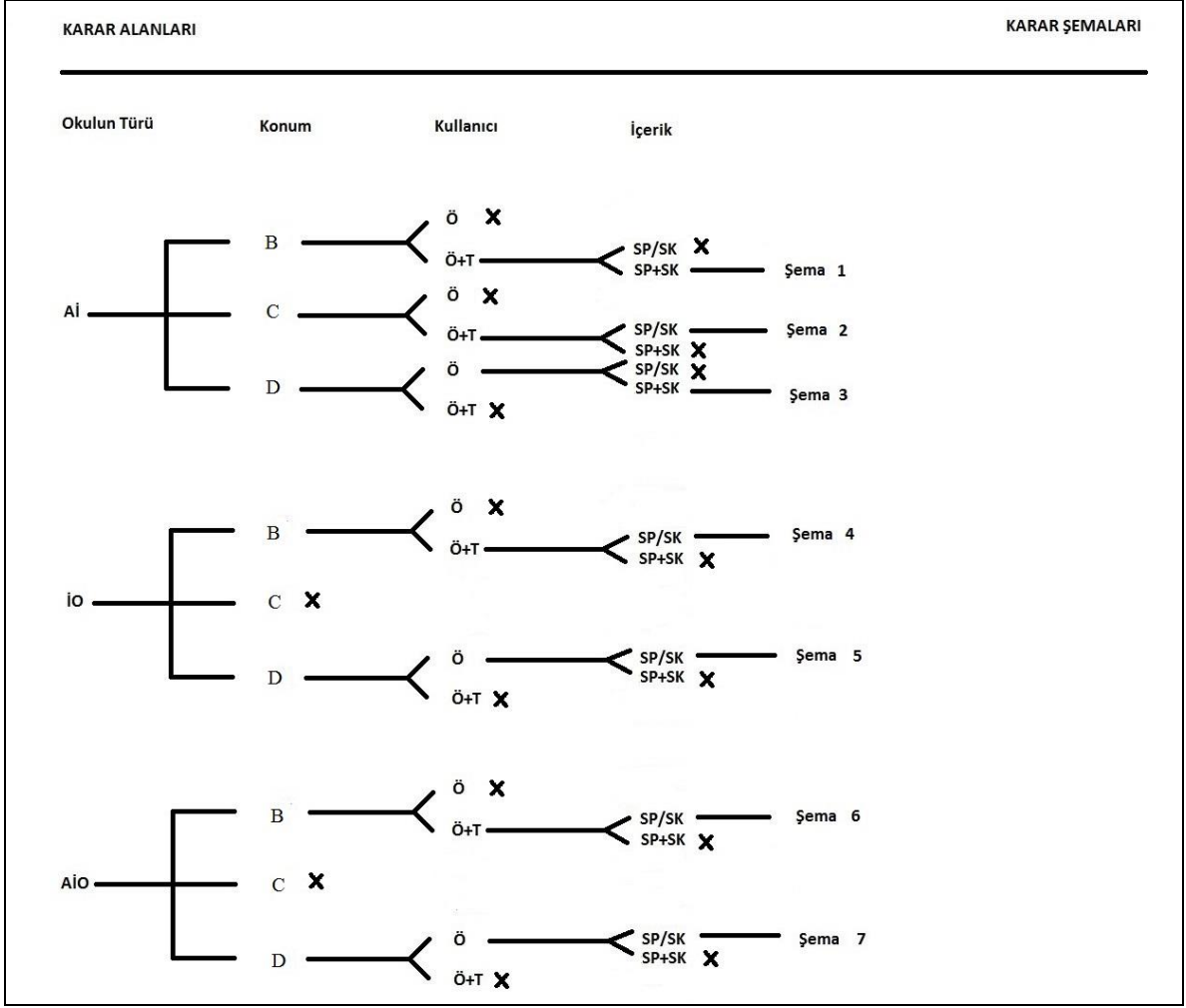

Şekil 35. Seçenek grafiği

Sonraki adım, uygulanabilir karar şemasının hazırlanması (Şekil 36) olup; karar grafiğinde problem odağındaki karar alanları arasındaki ilişkilerin tanımlanması ile bu şemalar ortaya konmuştur (Şekil 37).

Şekil 36. Karar şeması oluşturma çalışmalarına yönelik toplantılar

Şekil 37. Uygulanabilir karar şemaları

Karar alanı seçenekleri içinde kullanıcı grupta öğrenci ve toplum (Ö+T)'un, okul türlerinde ise anaokulu+ilkokul (Aİ)'nin öne çıktığı görülmektedir. Herkes için erişilebilir olduğu düşünülen B ve C kodlu alanlarda yalnızca öğrenciye hizmet veren seçenekler elenmiştir. Güneydeki D kodlu alana herkesin erişmesinin zor olduğu düşünülerek elenen seçenekler olmuştur. C kodlu alanın alansal büyüklük açısından yetersizliği nedeniyle o alanda İÖ ve AİÖ öneren seçenekler ile alanda sportif ve sosyokültürel birimleri birlikte içeren alternatif seçenek de elenmiştir. Uygulanabilir karar şeması olarak yedi şema belirlenmiştir (Tablo 20).

Tablo 15. Seçenek şemaları

Seçenek Şemaları					Karar Alanları			
					Okul Türü	Konumu	Kullanıcı	İçeriği
ŞEMA 1	Aİ	B	Ö+T	SP+SK	Aİ	B	Ö+T	SP+SK
ŞEMA 2	Aİ	C	Ö+T	SP/SK	Aİ	C	Ö+T	SP/SK
ŞEMA 3	Aİ	D	Ö	SP+SK	Aİ	D	Ö	SP+SK
ŞEMA 4	İO	B	Ö+T	SP/SK	İO	B	Ö+T	SP/SK
ŞEMA 5	İO	D	Ö	SP/SK	İO	D	Ö	SP/SK
ŞEMA 6	AİO	B	Ö+T	SP/SK	AİO	B	Ö+T	SP/SK
ŞEMA 7	AİO	D	Ö	SP/SK	AİO	D	Ö	SP/SK

3.2.2. Karara Yönelik Çalışmalar

Stratejik seçim yaklaşımının karşılaştırma ve seçim aşamalarında karara yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

C-Karşılaştırma Aşaması

Karar alanları seçeneklerinin karşılaştırma alanları çerçevesinde kıyaslandığı (göreceli değerlendirmeler), karşılaştırma sonrası daha uygun görülen alternatiflerin birbirleriyle her yönden kıyaslandığı (avantaj karşılaştırmaları) ve uygun görülmeyen alternatiflerin çıkarıldığı aşamadır. Burada, farklı görüşler doğrultusunda en ideal seçeneğin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

C1-Karşılaştırma Alanlarının Tanımlanması

Karşılaştırma alanları kümesi oluşturulur ve etiketlenir. Bir önceki aşamada oluşturulup, listelenen bir dizi alternatif karar şeması ekonomik, sosyal, çevresel ve erişilebilirlik başlıklarındaki karşılaştırma alanları kümesi ile karşılaştırılmışlardır (Tablo 21).

Tablo 16. Seçenek karşılaştırma tablosu

	Şema 1	Şema 2	Şema 3	Şema 4	Şema 5	Şema 6	Şema 7
Şema 1		K1	K2	K3	K4	K5	K6
Şema 2			K7	K8	K9	K10	K11
Şema 3				K12	K13	K14	K15
Şema 4					K16	K17	K18
Şema 5						K19	K20
Şema 6							K21
Şema 7							

Sonraki adım olan, karşılaştırma alanları içindeki sonuçların ilişkisel değerlendirmesi kapsamında; bu alanların göreceli önemi hakkında görüş toplamak için karar alanlarının seçenekleri karşılaştırma alanları çerçevesinde kıyaslanmıştır. Karşılaştırma sonrası daha uygun görülen alternatifler birbirleriyle her yönden kıyaslanmış ve uygun görülmeyen alternatifler analizden çıkartılmıştır. Örneğin, bir önceki adımda üretilen yedi karar şeması arasında yer alan şema 4 ve şema 5 içerisinde anaokulu bulunmadığı için katılımcılar tarafından elenmiştir. Bu şekilde toplam 21 karşılaştırma yapılmış olup, bunlardan biri Şekil 38’de örnek olarak sunulmuştur.

Karar Alanları				Karar Şeması	Karşılaştırmalar	
OKULUN TÜRÜ ?	KONUMU ?	KULLANICISI ?	İÇERİĞİ ?		Karşılaştırma Alanı	Göreceli Değerlendirme
Aİ	B	Ö+T	SK+SP	Şema 1	1 : Karşılaştırma için temel alınan	
<u>1 ile 4' ün Karşılaştırması</u>					<u>1' e göre 4' ün değerlendirilmesi</u>	
İO	B	Ö+T	SP/SK	Şema 4	Ekonomik : Daha çok (4&5)	
					Sosyal : Eşit (3&3)	
					Çevresel : Eşit (0&0)	
					Erişebilirlik : Eşit (3&3)	

Şekil 38. Göreceli değerlendirme örneği (şema 1-şema 4 karşılaştırılması)

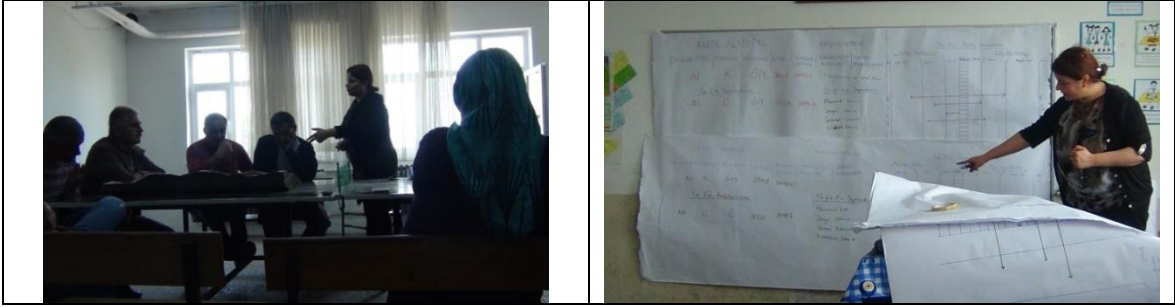
C2- Karar Şemalarının Karşılaştırması

Gerçekleştirilen ilk adım, alternatifler arasındaki avantajların karşılaştırıldığı bir değerlendirmedir. Bu adımda, grup yargısını ortaya çıkarmada zorluklarla karşılaşıldığı için oluşturulan belirsizlik alanları listesinde çeşitli avantaj karşılaştırmaları yapılmıştır. Buradan özel bir sıralaması olmayan her bir ölçütü daha açık olarak tanımlayan basit bir son liste oluşturulmuştur. Son liste (Şema 1, Şema 6, Şema2, Şema 3 ve Şema 7) ekonomik, sosyal, çevresel, erişilebilirlik başlıklarındaki karşılaştırma alanlarına göre kıyaslanmıştır.

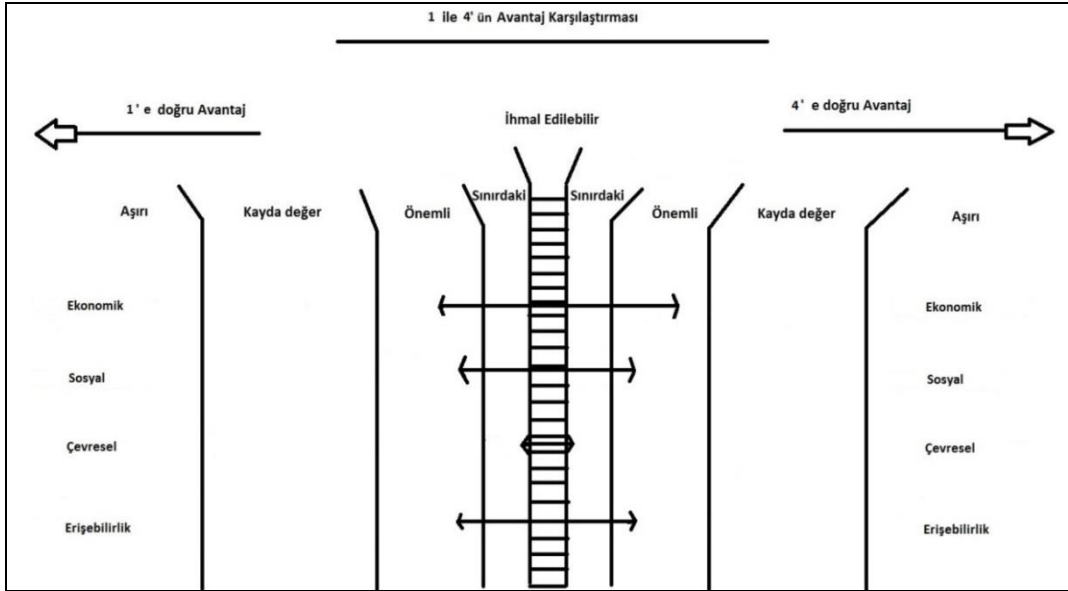
Alternatiflere ilişkin olarak katılımcıların görüşleri alınmıştır. En büyük ilgi alanı pratik olarak uygulanabilirlik, çevresel zararın azlığı ve yerel halkın kullanım maliyetinin

düşüklüğü olmuştur. Örneğin, şema 2'nin gerçekleşmesi durumunda yaratacağı olumsuz çevresel etkiler, bu şemanın karar haline dönüşmesine büyük ölçüde engel olmuştur.

Avantajlar arasındaki karşılaştırmaları anlatan çift yönlü grafiklerde karşılaştırma alanlarına göre hangi seçenek diğerine göre daha avantajlı ise o şema ve karşılaştırma alanı yönünde katılımcıların görüşü (inanç aralığı) çizgisel olarak anlatılmıştır (Şekil 39). Göreceli değerlendirmedekine benzer şekilde, yine tüm şemalara ilişkin olarak hazırlanan avantaj karşılaştırma örneklerinden biri Şekil 40'da görülmektedir.

Şekil 39. Avantaj karşılaştırmasının sunumu

Şekil 40. Avantaj karşılaştırma örneği (Şema 1- şema 4 karşılaştırılması)

Karar şemalarının karşılaştırmasında ikinci adım odağın sınırlandırılmasıdır. Bu doğrultuda, grup içinde uzlaşmaları sağlamak amacıyla kararı ölçülebilir olarak görebilmek üzere değerlendirmeler yapılmış, belirsizlikler ve varsayımlar yeniden listelenmiştir.

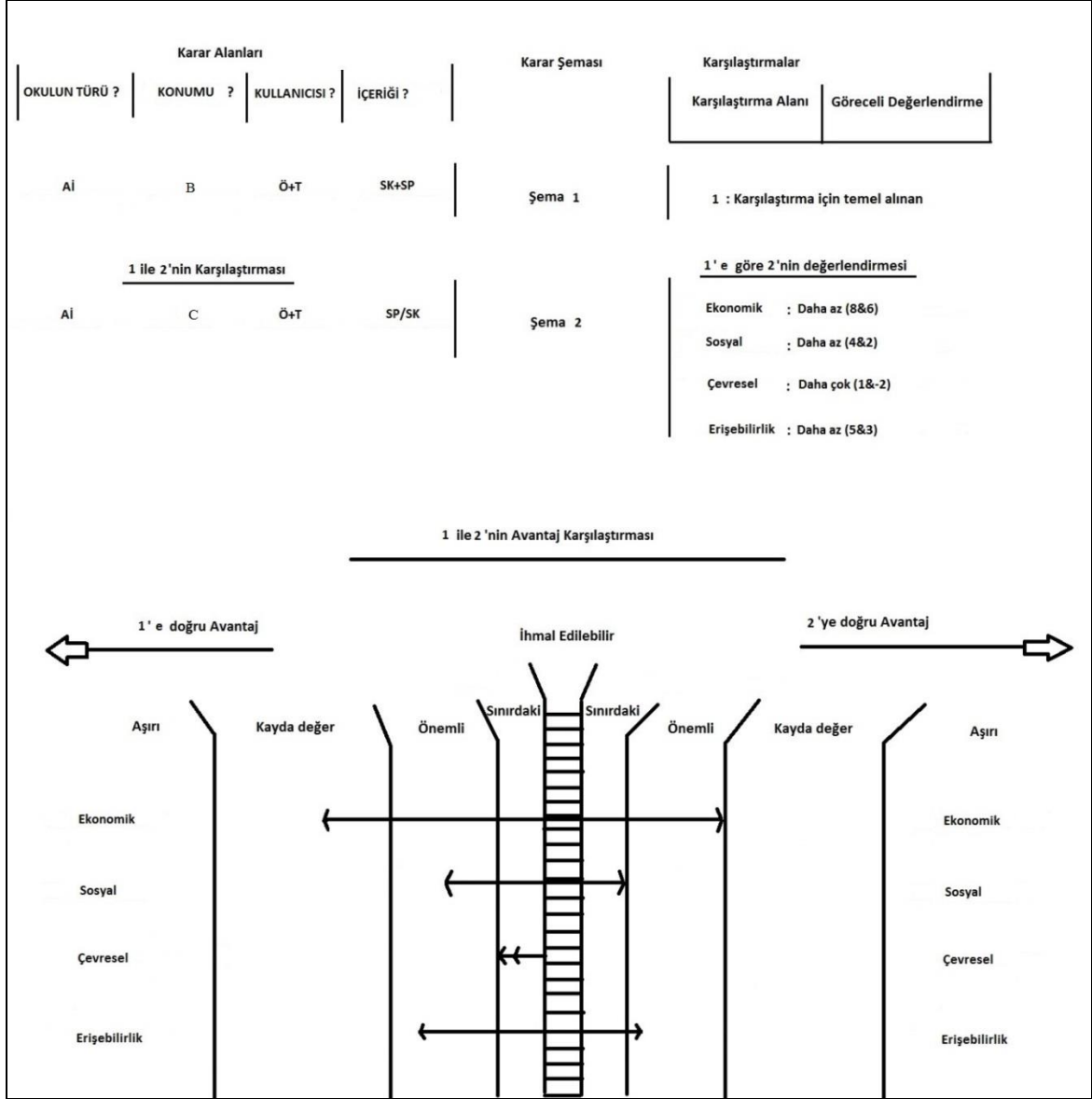
Alternatifler değerlendirilirken belirsizlik hisleri sunulmuş ve katılımcı grubun farklı karşılaştırma alanlarında şemalara verdikleri puanlar doğrultusunda avantaj yargıları birleştirilmiştir (Tablo 22).

Tablo 17. Karar şemalarının puanlaması

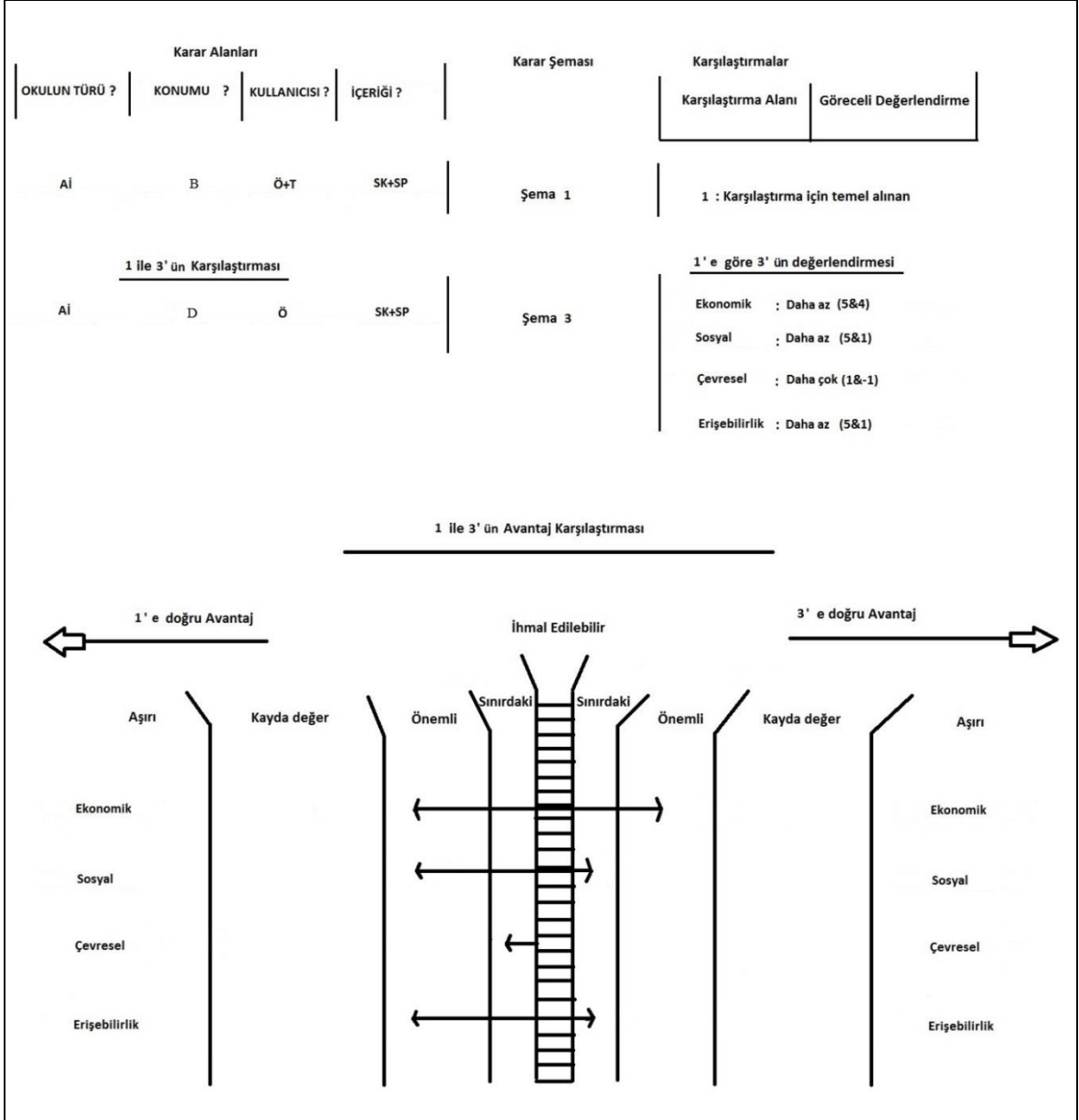
KARAR ŞEMASI					EKONOMİK	SOSYAL	ÇEVRESEL	ERİŞİLEBİLİRLİK	TOPLAM
ŞEMA 1	Aİ	B	Ö+T	SP+SK	16	10	0	10	36
ŞEMA 2	Aİ	C	Ö+T	SP/SK	14	8	-3	8	27
ŞEMA 3	Aİ	D	Ö	SP+SK	15	6	-2	6	25
ŞEMA 4	İO	B	Ö+T	SP/SK	16	7	0	7	30
ŞEMA 5	İO	D	Ö	SP/SK	15	3	-2	3	19
ŞEMA 6	AİO	B	Ö+T	SP/SK	15	8	-1	8	30
ŞEMA 7	AİO	D	Ö	SP/SK	14	4	-3	4	19

Bu değerlendirmede, şema 1'in en yüksek puanı aldığı, şema 4 ve şema 6'nın ikinci sırada yer aldığı görülmüştür. En yüksek puan alan şemaların ortak özelliklerine bakıldığında; okul türü olarak anaokulu seçeneğini içinde barındıran, yalnızca okul öncesi ve okul çağındaki çocukların değil tüm köylülerin de kullanımına açılacak bir eğitim tesisi/sosyal tesis niteliğindeki ve ayrıca yaya olarak rahat ve güvenli erişime sahip seçenekler oldukları görülmüştür.

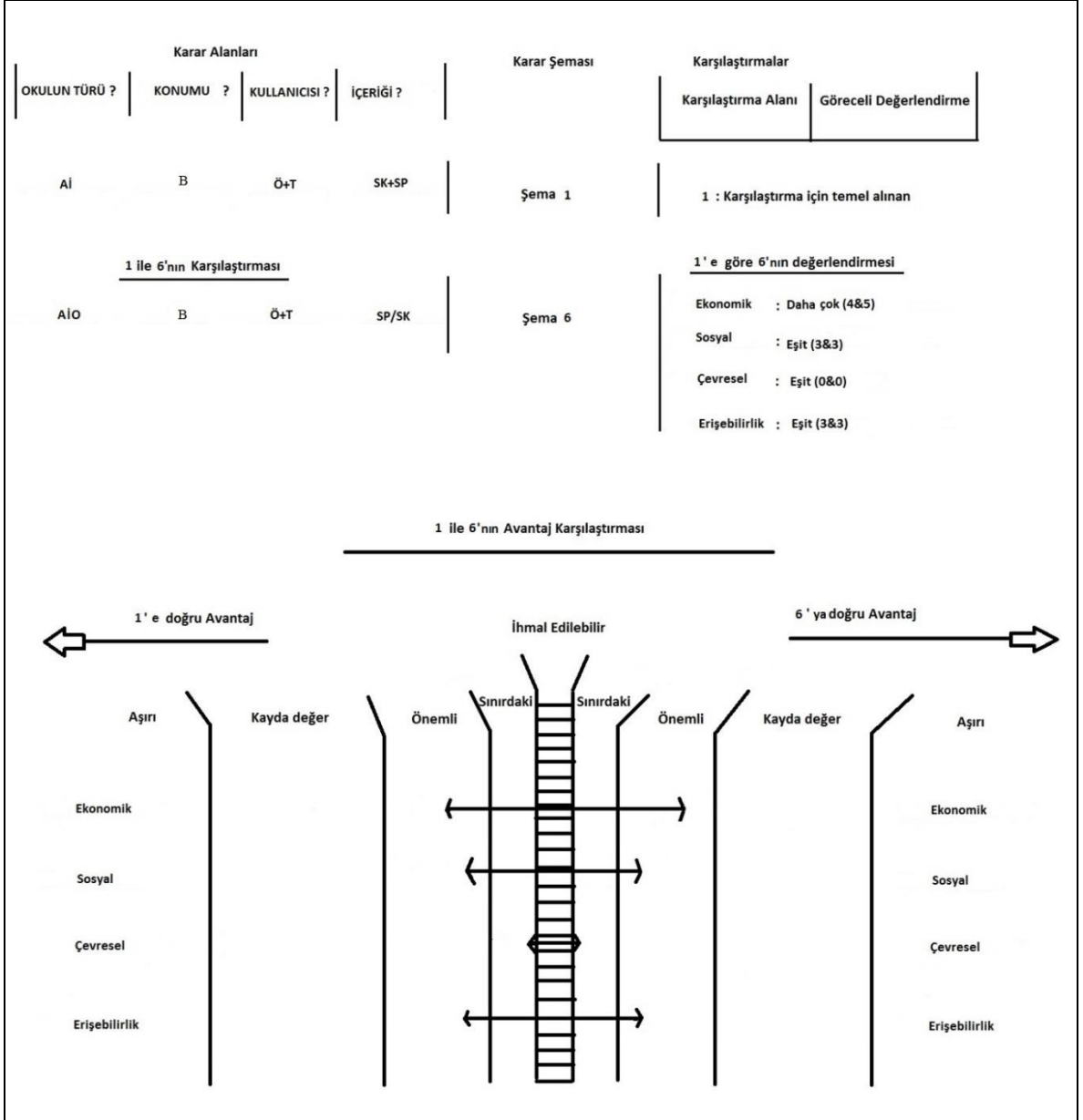
Tüm şemaların da birbirleri ile olan kombinasyonlarına göre avantaj karşılaştırmaları ayrı ayrı yapılmıştır. Şema 1'in diğer tüm seçeneklerle, diğer deyişle, şema 2, 3, 6 ve 7 ile yapılan göreceli değerlendirme ve avantaj karşılaştırmaları Şekil 41-44'de sunulmaktadır.

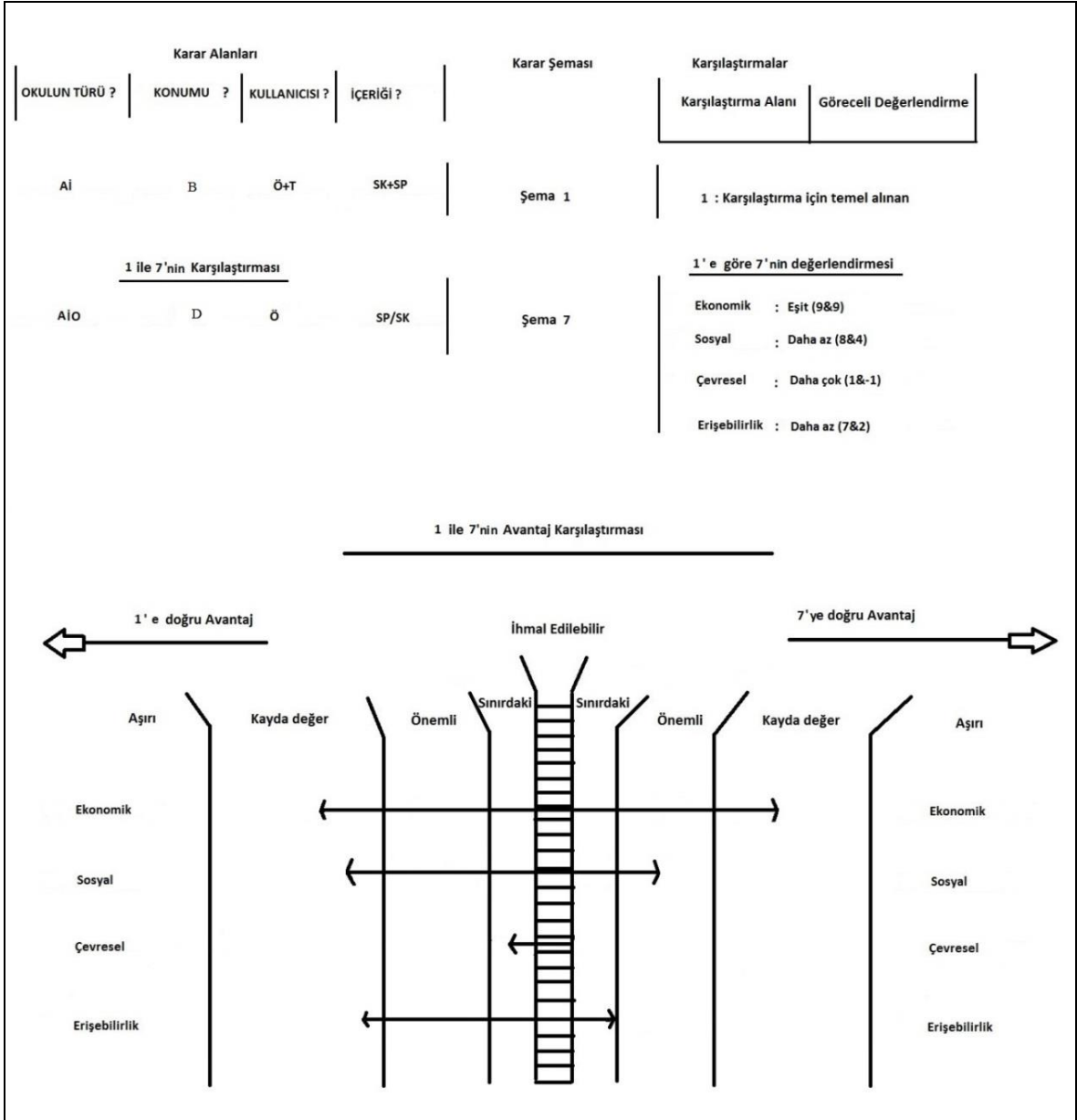
Şekil 41. Şema 1 – şema 2 karşılaştırılması

Şekil 42. Şema 1 – şema 3 karşılaştırılması

Şekil 43. Şema 1 – şema 6 karşılaştırılması

Şekil 44. Şema 1 – şema 7 karşılaştırılması

Şema 1 (Aİ, K, Ö+T, SP+SK) ile şema 2 (Aİ, O, Ö+T, SP/SK) karşılaştırıldığında şema 1'in şema 2'ye göre ekonomik, sosyal ve erişilebilirlik başlıklarında daha avantajlı olduğu görülmüştür.

Şema 1 (Aİ, K, Ö+T, SP+SK) ile şema 3 (Aİ, G, Ö, SP+SK) karşılaştırıldığında Şema 1'in ekonomik, sosyal ve erişilebilirlik başlıklarında daha avantajlı görülmüştür.

Şema 1 (Aİ, K, Ö+T, SP+SK) ile şema 6 (AİO, K, ÖT, SP/SK) karşılaştırıldığında Şema 6'nın daha ekonomik olduğu, diğer yönlerden ise eşit avantajlara sahip oldukları görülmüştür.

Şema 1 (Aİ, K, Ö+T, SP+SK) ile şema 7 (AİÖ, G, O, SP/SK) karşılaştırıldığında ekonomik bakımdan her iki şemanın eşit avantaja sahip olduğu, sosyal ve erişilebilirlik yönünden şema 1'in daha avantajlı olduğu görülmüştür.

Tüm şemaların ikili kombinasyonlarının karşılaştırılması işlemi, oldukça karmaşık olup, işyükü itibariyle kolaylaştırıcı için zaman alıcı bir aşamadır. Katılımcılarla birlikte gerçekleştirilen görselleştirme-şematize etme çalışmaları toplantılar sırasında tamamlanmış, kalan çalışmalar ise, büroda yürütülmüştür. Toplantıların arasında 2-3 gün gibi kısa zaman dilimlerinin bulunması, işlemlerin yürütülmesini zorlaştırırsa da etkin bir büro çalışması ile karşılaştırmaların tamamlanması mümkün olmuştur. Tüm karşılaştırmalar, katılımcılara tekrar sunularak değerlendirme tamamlanmıştır. Bu noktada, daha fazla karar alanına sahip bir eylem için üretilecek şemaların çok daha fazla sayıda olması ihtimalinden söz edilmelidir. Böyle bir durumda, karşılaştırmaların geleneksel sunum teknikleri ile yapılmasının neredeyse imkânsızlaşacağı, bilgisayar destekli çalışmaların ve STRAD gibi profesyonel programlarla stratejik seçim yaklaşımını uygulamanın mümkün olabileceği göz önüne alınmalıdır.

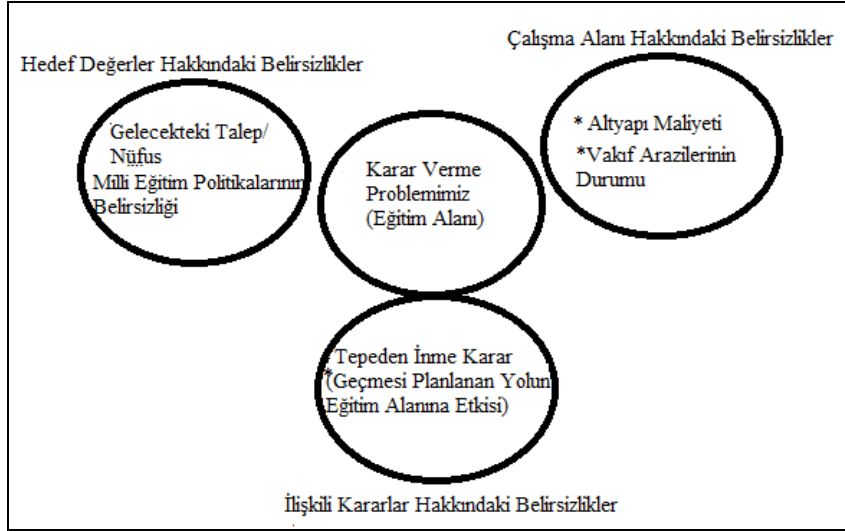
D-Seçim Aşaması

Farklı karşılaştırma ölçütleri açısından değerlendirildikten sonra problemlerin çözümlenmesi için en iyi kararın belirlendiği son aşamadır (Friend ve Hickling, 2004).

Bu aşama, karar verme sürecinin başında tanımlanan belirsizlik alanlarının, problemin çözümü için sunulan alternatifler çerçevesinde tekrar gözden geçirilmesini ve düzenlenmesini içermektedir. Karar ve belirsizlik alanlarının uygulama zamanları, karar alanları seçenekleri ve yeniden düzenlenen belirsizlik alanlarının eylem zamanına göre şimdi ve gelecekte olmak üzere iki farklı kategoriye göre sınıflandırılmasına imkân tanımaktadır. Böylece acil olarak uygulanması gereken kararlar ve çözümlenmesi gereken belirsizlikler açıkça ortaya konur.

D1-Belirsizliklerin Tanımlanması

Daha önce biçimlendirme aşamasında ortaya konan belirsizlik alanlarının yeniden gözden geçirilmesiyle daha yakın karar perspektifi içinde tanımlanmasını kapsamaktadır. Çalışma alanı özelinde bu alanlar, vakıf arazilerinin durumu, altyapı maliyeti ve geçirilmesi planlanan kara yolunun eğitim alanına etkisi olarak tanımlanmıştır (Şekil 45).

Şekil 45. Belirsizliklerin tanımlanması

Eylem seçeneklerinin oluşturulması (kararların zamanlamasında seçimler değerlendirme paketi geliştirme) aşaması çoklu eylem seçimi yapılmadığı için göz ardı edilen bir aşama olmuştur.

D2-Belirsizlikler Altında Aşamalı Seçim Yapma

Ekonomik, sosyal, çevresel, erişilebilirlik karşılaştırma alanlarına göre mukayese edilen şema 1, şema 6, şema 2, şema 3 ve şema 7 arasından şema 1'in diğer seçeneklere göre öne çıktığı; şema 2'deki okulun konumu karar alanındaki seçeneğin hem arazi büyüklüğünün belirlenen okul türleri için yeterli büyüklükte olmayışı hem de planlanan kara yolunun etkisindeki güzergâhta oluşu nedeniyle elendiği görülmektedir. Şema 6'nın AİO'u (farklı yaş grubundaki çocukları) aynı alanda birarada bulunduracak büyüklükte olmadığı; şema 3 ve şema 7'nin güneyde yer alan okul konumu seçeneğinde olduğu ve herkes (engelli, yaşlı) için erişilebilir olamayacağı–eğitim alanının topluma hizmet etmesi istemi nedeniyle- konusunda uzlaşmıştır.

Seçim aşamasında öne çıkan iki seçeneğe belirsizlik alanları kapsamında yeniden bakıldığında; kuzeydeki alanın özel mülkiyet olması nedeniyle, ekonomik maliyetinin nasıl karşılanacağı konusunda bir belirsizlik söz konusu iken; güneydeki vakıf arazisinin kullanım hakkının Trabzon ilinin Büyükşehir Belediyesi olması nedeniyle, artık Salacık'a ait olup olmayacağı ya da belediyenin bu alan için düşünülmüş bir projesinin var olup olmadığına yönelik bir belirsizliğin söz konusu olduğu görülmektedir. Belirsizlik alanlarına ve karşılaştırma alanlarına bir bütün olarak bakıldığında, şema 1'in arazi maliyetinin karşılanması durumunda en ideal çözüm olacağına; şema 3'ün ise şema 1'in

gerçekleştirilmesinde geçerli bir sorunla karşılaşıldığı durumda, devreye girecek olan alternatif bir “b planı” olması konusunda uzlaşmıştır.

Sonuç olarak; eğitim alanına yönelik verilen bu alternatif kararlar, öncelik 1 ve öncelik 2 olarak okul türleri de gösterilerek yapısal plana işlenmiştir (Ek 3).

Tüm bu sürecin sonunda, toplumsal uzlaşa ile elde edilen yapısal plan üzerindeki mekânsal eylem kararları; mekânsal olmayan ve karma eylemlerin yer aldığı plan notları ile bir bütün olarak üretilmiştir. Eğitim alanına yönelik üretilen mekânsal kararın, yalnızca bir yer seçimi olmadığı ve toplumda katılımcı karar verme süreci öncesinde var olan doğruları, görüşleri değiştirebildiği bu süreç sonunda gözlemlenmiştir. Çalışmalara katılan okul müdürünün başlangıçta ısrarla savunduğu alanın, karşılaştırma alanları ve belirsizlik alanlarındaki dezavantajları nedeniyle nasıl elendiği; başlangıçta özel mülkiyete sahip şemaların göz ardı edilmeye çalışılması ama sonunda karar verilen şemanın özel mülkiyete sahip olması; okulun niteliğine ilişkin karar alanının seçimi büyük ölçüde yönlendirdiği; karşılaştırma alanlarından olan sosyal etkinin değerlendirmede çok önemli bir yere sahip olması; olumsuz çevresel etkilere yönelik değerlendirmelere sahip şemaların seçilmesinin mümkün olamaması ve sürecin başında çok da önemsenmeyen belirsizliklerin sürecin sonunda karar üzerinde önemli etkilerinin olduğu görülmüştür. Süreç, uzlaşa ile üretilen mekânsal kararın toplumca nasıl benimsendiği ve savunulduğunu ortaya koymaktadır. Kararın nasıl alındığını bilen ve bunun da ötesinde kararı alanın kendisi olan bir toplumun, onaylanan kararın destekçisi olması planların uygulanmasını kolaylaştıran ve istenen bir sonuçtur.

4. İRDELEMELER

Mekânsal planlama, ortak bir geleceğin tanımlanmasında ve hayata geçirilmesinde birleştirici rolü olan dinamik ve çok boyutlu bir karar verme sürecidir. Katılımcı anlayışın hâkim olduğu bir süreç ile elde edilen mekânsal kararlar, kararlardan etkilenen kişilerce tartışılma ve farklı yönleriyle değerlendirilme imkânı bulmakta, böylece üzerinde uzlaşmış ortak bir geleceğe ulaşabilmek mümkün olmaktadır.

Günümüzde planlamanın, üretilen karar ve eylemlerden etkilenen bireylerin katılımıyla gerçekleşen bir süreç ve bu sürece katılımın vazgeçilmez bir araç olduğunun altı çizilmektedir. Mekânsal kararların, bilimsel temelli müzakerelere açık, sürekli, katılımcı ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir planlama süreci içinde bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğine inanılmaktadır. Yerel dinamiklerin bu süreçte harekete geçirilmesi ve yerele özgü bağlamın sürecin ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi, sürecin başarısı ve özgünlüğü için olmazsa olmaz unsurlardır.

Ortak bir geleceğin tanımlanması ve hayata geçirilmesinde, mekânsal planlamanın birleştirici rolüne vurgu yapan bu çalışmada süreç odaklı bir yaklaşım izlenmiş ve farklı grupların sorunlar etrafında bir araya gelerek müzakere etmesini esas alan iletişimsel planlama yaklaşımı benimsenmiştir. Bu süreç içinde plancılar kolaylaştırıcı rolündedir. Başka bir deyişle plancılar, artık topluma kendi algıladığı ve bu çerçevede oluşturduğu planı dayatmak yerine, diğer gruplar gibi dinleyen, farklı talepleri anlamaya çalışan, farklılıkların bir arada tartışarak, müzakere etmesine olanak sağlayan bir konumdadır.

Stratejik mekânsal planlama, yöntem olarak katılımcı modelleri benimseyen; yerleşmenin ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve örgütsel boyutlarda gelişimini amaçlayan bütüncül bir yaklaşımdır. Bu planlamada öncelikle yerleşmeye özgü süreç tasarımı yapılır. Süreç tasarımı özgün olmanın yanında, ortaya çıkabilecek yeni koşullara göre esneklik de gösterebilmelidir.

Geleneksel planlama, süreçten etkilenenlerin düşüncelerini, beklentilerini ve sorunlarını kendi algıladığı gibi ortaya koymaktadır. Süreçten etkilenenleri dinlemeyi, onların kendi sorunlarını nasıl algıladığını ve ortaya koyduğunu anlamayı bir kenara

bırakmaktadır. Yerel toplulukların sorunlarına dışarıdan bakan bir anlayışın, yaşanan sürecin öznelliklerini kavrayabilmesi mümkün değildir.

Katılımcı yaklaşımlar, gücün ve karar vermenin kalkınma uzmanlarının/plancılarının ya da bürokratların elinde tuttukları yukarıdan aşağıya gelişme yaklaşımlarına karşı verilen bir yanıttır. Radikal bir değişimi temsil eden alternatif öğrenme ve eylem yöntemleri ile diyalog geliştirme, işbirliği yapma, birlikte öğrenme ve üretme, müzakerede bulunma, uzlaşma sağlama gibi edinilen olumlu kazanımlar gelişme deneyimlerinde genelde pozitif bir etki yaratır.

Geleneksel yukarıdan aşağıya yaklaşımlar ile katılımcı yaklaşımlar arasındaki bazı temel farklılıklar Tablo 3’de karşılaştırılmaktadır. Bu tablo, iki yaklaşım arasındaki temel farklılıkları ortaya koyarken, bu bölümde ele alınan değerlendirmeler için de yol gösterici niteliktedir.

Bu kapsamda, bu çalışmada yerleşmenin sorunlarına dışarıdan bakan bir anlayış yerine, planlamayı ortak hedeflere ulaşmak için birlikte izlenen bir süreç/yol haritası olarak kabul eden yenilikçi bir yaklaşım benimsenmiştir. Planlamada etkin çözümler üretebilmek için planlanacak yerleşmede yaşanan sürecin öznelliklerini kavrayabilmek gerektiğine inanılmaktadır. Kararlardan etkilenecek kesimleri sürece dâhil etmeyi başarma; onların düşüncelerini, beklentilerini dinleme; sorunlarını kendilerinin nasıl algıladıklarını ve nasıl çözüm üretmeye çalıştıklarını anlama; işbirliği halinde birlikte öğrenme ve birlikte üretme; son olarak da üzerinde uzlaşılan ortak hedeflere birlikte ulaşmak için doğru tekniklerle yol alma, izlenen sürecin temel kaygıları/hedefleri olmuştur.

Benimsenen yenilikçi yaklaşımla deneyimlenen Salacık stratejik mekânsal planlama süreci aşağıda sırasıyla,

- Paydaşlar
- Plancının/kolaylaştırıcının rolü
- Sürecde kullanılan yöntemler
- Süreç
- Etki ölçümü
- Eürecin kontrolü
- Karar verme süreci

açılımlardan genel olarak değerlendirilmiştir.

- Paydaşlar

Çok aktörlü ve çok sesli bir planlama sürecinin yaşanması için, paydaşları/paydaşlarla tanımaya/tanışmaya özel önem gösterilmiştir. Sahada yürütülen bir aylık özenli bir çalışma sayesinde etkin bir paydaş analizi yapılmıştır. Salacık'ta yaşayan tüm hanelerle birebir görüşülerek yaşanacak planlama süreci hakkında yerel halk bilgilendirilmiş, paydaşlar tanımlanmış, planlama ekibinde kolaylaştırıcı rolünü de üstlenenler ile paydaşlar arasında diyalog sağlanarak güven inşa edilmiştir.

Sürecin en önemli aktörü olan halkın grup toplantıları yoluyla planlama sürecine etkili bir şekilde katılımı ve kritik dönemlerde tüm halkı da sürece katacak bir yaklaşım izlenmiştir. Planlamayla ilgili kurumlar da paydaşlar arasında yer almış; yüz yüze görüşmelerle bilgilendirilmiş ve sürece etkin katılımları sağlanmıştır. Böylece, hem toplumun hem de uzmanların temsiliyeti sağlanmış, bu noktada plancı bir katalizör/kolaylaştırıcı olarak görev yapmıştır.

Katılımcı planlama süreci zaman alıcı ve güç bir süreçtir. Süreç hızlı hareket edilerek aceleyle getirilmemeli, sürecin yukarıdan aşağıya yönetilmesinden kaçınılmalı ve katılım geleneksel süreci meşrulaştıran bir araç haline dönüştürülmemelidir. Yalnızca erişilebilen kişilerle görüşmek yerine herkese erişmek ve çoğunluğun sesini duyurmak esas alınmalıdır. Yüksek oranda katılım sağlayabilmek için tüm paydaşlara ulaşmak gereklidir. Bu hususta kolayca kaçılmamalıdır. Katılım toplantıları için paydaşların uygun zaman aralıkları tercih edilmeli, herkesin sesini duyurabileceği adil bir katılım sağlanmalı, yalnızca önder niteliği taşıyan kişilere kulak verilmemeli, özellikle dezavantajlı grupların sesini ortaya çıkarmaya çalışacak katılımcı tekniklerden yararlanılmalıdır. Ayrıca burada gerçekleştirildiği gibi, uygun teknikler kullanılarak yürütülen katılımcı çalıştaylar ile paydaşların analiz, sentez ve karar verme aşamalarında aktif rol alabilmeleri sağlanmalıdır.

- Plancının/Kolaylaştırıcının Rolü

Plancının rolünün de yeniden tanımlandığı bu süreçte, plancı yerel halkla ortak paydada bütünleşebilmek ve birlikte kararlar üretebilmek için bu çalışmada olduğu gibi kolaylaştırıcılık rolünü benimsemelidir.

Kolaylaştırıcı nesnel bir bakışla hareket etmeyi, süreç içerisinde önder/konunun uzmanı/öğretici değil, bağlamı keşfetmek için öğrenici, kolaylaştırıcı ve güçlendirici olmayı başarmalıdır.

Yine, bu çalışmadakine benzer şekilde gerçek karar vericilere danışman konumu ile sahip olması gereken bilgi birikimini/yeteneklerini arttırarak süreçte kullanacağı yöntem ve teknikleri belirleyebilme ve uygulayabilme pratiği plancı tarafından geliştirilmelidir.

- Süreçte Kullanılan Yöntemler

Süreç içerisinde çalışma alanına göre (kent/kır), ele alınan konuya ilişkin doğru teknikleri kullanmak önemlidir. İzlenen süreçte atölye tabanlı tekniklerin seçimine özen gösterilmiştir. Seçilen teknikler çalışılan toplumun yapısını doğru analiz etmeyi, yerel bağlamı ortaya çıkarabilmeyi başarabilmelidir. Örneğin, Salacık'ta yapılan toplumsal cinsiyet analizi, erkek egemen toplum yapısını ve kadınların kendilerini bu toplum içinde nasıl gözetim altında hissettiklerini anlamayı sağlamıştır. Karar verme sürecinde kullanılan stratejik seçim yaklaşımı ise, belirsizlikler altındaki stratejik mekânsal karar verme sürecine ışık tutmuştur.

Yöntemlerin seçimi ve uygulama biçimi yerleşmeye göre değişebilmektedir. Çünkü her yerleşmede bir araya gelen paydaşlar arasındaki iletişim ve güç dengesi ile üstlendikleri roller birbirinden farklı olacaktır. Çalışma alanının kırsal yerleşme olması seçilen teknikleri doğrudan etkilemiştir.

Görsel ve etkileşimli yöntemler paydaşların kendilerini daha rahat ve daha doğru ifade edebilmelerini sağlamıştır. Örneğin, problem ağacı tekniği ile sorun analizleri kolaylıkla yapılabilmiş ve ayrıntılı bulgular elde edilmiştir. Ancak, bu tekniğin kullanımında istenen yararın elde edilememesi durumunda, seçilecek alternatif tekniğin de belirlenmiş olması gerektiği ve uygulanabileceği unutulmamalıdır.

- Süreç

Kararlardan etkilenenleri planlama ekibi ile aynı çatı altında buluşturan, karşılıklı güven ve diyalog ortamı yaratarak yerel sesi/bağlamı ortaya çıkaran, yerel değerleri keşfeden, yerel koşullara uygun yenilikçi bir planlama süreci izlenmiştir.

Süreç, geleneksel planlamada sözü edilen problemlere yönelik çözümleri geliştirmekten ve bunu plancının isterse tek başına yapabileceği bir süreçten çok farklı gerçekleşmiştir.

Sürecin etkinliğini ölçmek için kontrol listelerinin (Ek 4) oluşturulması büyük önem taşımakta olup, mutlak bir gerekliliktir. Böylelikle, süreçte izlenecek adımların atlanmaması ve bu adımlarda yapılacak işlemleri kolaylaştırıcı uygun tekniklerin seçimi sağlanmıştır. Kontrol listesinin her bir aşamasında kullanılacak katılımcı tekniklerin belirlenmesi ve gerekirse yeniden gözden geçirilmesine yönelik uyarılar bulunmaktadır. Bu

adımlar, sürecin sağlıklı işlenmesi ve elde edilecek verilerin kalitesi açısından önemlidir. İzlenecek planlama sürecinin yol haritası mahiyetindeki kontrol listesi hem planlama ekibine kolaylık sağlayacak hem de süreci şeffaflaştırarak toplumu bilgilendirecektir.

Sürecin; planlamanın her kesimi için öğrenme ve eylem sürecini kolaylaştıracak şekilde yaşanması; planlama ile güçlenen bir toplumun oluşması açısından önemlidir. Bu öğrenme süreci; Salacık deneyiminde de çok net bir şekilde yaşanmıştır.

Yerel halkın, süreç içerisinde yaşadıkları çevreye bakışı değiştirmiş, yaşadığı mekânın gelişmesinde söz sahibi olma arzusu ve yaşadığı mekâna karşı sorumluluk bilinci gözle görülür düzeyde gelişmiştir.

Planlama sürecine katılma şansı bulan yerel halk planlamayı daha çok benimsemiştir. Yaşadığı çevreye karşı daha farkındalıkla bakmayı, yaşadığı mekânın gelişmesinde duyarlı ve söz sahibi olmayı, sorumluluk almayı içselleştiren bireyler, sürecin denetleyicisi, sonuçlarının da takipçisi olma yolunda önemli adımlar atmışlardır. Örneğin, çevre kirliliği ile ilgili sorunlar analiz edildikten sonra, çevreyi temiz tutmak için daha dikkatli davrandıklarını söyleyen kadınlar ile çöp kutularının boşaltılması için belediyeyi aradığını belirten bir başka kadın, davranışa dönüşen değişime verilebilecek örnekler arasındadır.

Yaşadıkları yerleşmeyi birbirlerinin gözünden görüp anlama fırsatı bulan katılımcılar toplumda söz sahibi olarak sorumluluk aldıkları için kendilerini daha bilinçli ve güçlü hissetmişlerdir. Özellikle kadınların özgüvenlerini geliştirici ve cesaretlendirici bir etki yaratılmıştır.

Süreç içerisinde paydaşların birbirlerini dinleme ve anlama, farklı görüşlere açık olma, yönlerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Plancının yerel sorunlara kendi çözümünü geliştirmek yerine, sorunu ve çözüm yollarını yerel halkla birlikte keşfetme, çift yönlü düşünme ve öğrenme imkânı bulduğu bu süreçte, yerel halk da farklı konular üzerinde çok yönlü düşünme, seçenekler üretme, önceliklerini tanımlama, seçimlerde bulunma ve karar üretme yönünü geliştirmiş ve güçlendirmiştir.

- Etki ölçümü

Ortak hedeflere doğru toplumla birlikte ilerlenen bu sürecin başarılı ve etkin olmasında; ortaklar ve katılımcılar arasındaki etkileşimi güçlendirme, sürecin bilgilendirme aşamasından karar verme aşamasına kadar her adımda katılımı ve karar verme gücünü artırma, yerel halkın etkin rol alabilmesi için yerel koşullara uygun etkin bir süreç tasarımının yapılması ve süreçte kullanabilecek katılımcı yöntemlerin doğru seçilmesi olmazsa olmaz koşullardır.

Yapılan alan çalışmasında eğitime ilişkin üretilen mekânsal kararda; katılımcılardan birinin, kendilerine ait olan bir araziye, okul için yer seçeneklerinden biri olarak önermesi; katılımcıların yaşanan sürece ve planlamaya olan inançlarının artmasına ve “bölüşmenin değil yaratmanın heyecanına katılım” aşamasına ulaşmaya yaklaşıldığına verilebilecek iyi bir örnektir. Süreç boyunca “etkileşimli katılım” sağlanması ve sürecin son aşamalarında şahsi seferberliğe doğru küçük bir adım atılması süreç içinde katılımcılığın düzeyinin arttığını göstermektedir.

- Sürecin kontrolü

Plancının, katılımcı süreçlerle aşağıdan yukarıya, bireylerle, yerel yöneticilerle ve sivil toplum örgütleriyle birebir çalıştığı bu süreçte, kontrol mekanizması tek elde toplanmamış, tüm paydaşlar arasında paylaşılmıştır.

Paydaşların sürecin izleme aşamasında da kontrolü elde bulunduracaklarını gösteren önemli bir gösterge de üretilen toplum sözleşmesidir (Şekil 46). Çalışma dönemi sırasında gerçekleşen yerel seçimleri fırsat bilen toplum, “Salacık toplum sözleşmesi” adı altında sürecin sonunda elde edilecek yapısal planın uygulanmasını garantilemek amacıyla yöneticilerine “süreci izliyoruz”, “bize karşı sorumlusunuz” vurgusunu yapmıştır. Katılımcılar tarafından hazırlanan ve yerel seçimler öncesinde yönetime talip olan adaylara imzalatılan toplum sözleşmesi şu şekildedir:

SALACIK TOPLUM SÖZLEŞMESİ

“Salacık Zeytindalı Derneği olarak; Salacık’ın gelişimi, yönetimi ve geleceği ile ilgili kararlar konusunda, söz ve sorumluluk sahibiyiz. Salacık’a ait doğal ve kültürel değerlere sahip çıkılması, fiziksel ve görsel kalitesini arttıracak çalışmalarda bulunulması ve Salacık ile ilgili konularda yerel halkın her kesiminin birlikte karar aldığı müzakereci bir yönetim anlayışının benimsenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu nedenle, Salacık’ı yönetmeye aday olanların da bu bakış açısına sahip olması, Salacık’a sahip çıkmak adına çalışmalarını bu anlayışla gerçekleştirmeleri ve savunduğumuz "SALACIK TOPLUM SÖZLEŞMESİ"ne imza atmaları beklenmektedir.”

Şekil 46. Salacık toplum sözleşmesi

Böylece, yapısal planın eylemlerinin ilk uygulaması olan köy derneği, üzerine düşen görev çerçevesinde planın izleme sürecinde de rol alacağını ve bu amaçla etkin katılım ve kontrol sağlayacağını ifade etmiştir.

- Karar Verme Süreci

Karar verme süreçlerini analiz etmek, bu süreci etkileyen faktörleri bilmek planlamada karar verme süreçlerine katılımı arttıracak önlemleri almayı ve birlikte etkili kararlar vermeyi kolaylaştıracaktır.

Karar verme sürecine gelindiğinde, katılımcıların artık farklı düşünceleri dinleme ve anlamaya çalışma ve herhangi bir sorun karşısında fikrini belirterek, çözüm üretebilme gücünü yansıtmada son derece ilerlemiş bir noktada oldukları gözlenmiştir. Katılımcılar süreç boyunca, örneğin vizyon oluşturma sürecinde hayallere yolculuk yaparken ya da GZFT ve TFZG analizleri ile gelişme stratejileri üretirken yapısal plan kararlarının üretimine katılmış olsa da özellikle bu aşamada karar verme sürecini açık ve net bir biçimde birebir deneyimlemiştir.

Salacık stratejik mekânsal planlama sürecinde katılımcılarda algılarını ortaya koyma, problemi çözümlene süreçlerinde epeyce yol kat edildiği ve zaten net bir biçimde ortaya konulmuş bir problem ele alındığı için baskı ve belirsizlikler altında seçim yapmayı kolaylaştıran stratejik seçim yaklaşımının kullanılması tercih edilmiştir. Böylece, okula ilişkin mekânsal karar, bu yaklaşımla süreç sonunda üretilmiş ve yapısal plan ile bütünleştirilmiştir.

Salacık planlama çalışmaları sırasında uzlaşamayan karar alanı olarak karşılaşılan eğitim eylemine yönelik mekânsal karar; hangi farklı şekillerde elde edilebilirdi? ve sonuçları nasıl farklılaşabilirdi? sorularıyla tartışıldığında, stratejik mekânsal planlama anlayışından farklı olarak Akçaabat ilçesi mücavir alan sınırları kapsamında gerçekleştirilen Salacık imar planında mevcut okulun planda aynı biçimde korunduğunun belirtilmesi gerekir. Ancak bu durumda; mevcut okulun çok sayıda mekânsal yetersizlikleri, erişebilir ve güvenli olmama problemleri ile faaliyetine devam etmesi söz konusu olacaktır.

Katılımcıların planlama sürecinin vizyon oluşturma aşamasında yapmış oldukları hayallerime yolculuk/geleceği haritalama çalışması ile mekânsal gelişmeye yönelik hayalleri ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın sonucunda, halktan alınan bilgiler doğrultusunda durumu değerlendiren planlama ekibi; önerilen eğitim alanının uygunluğunu eğitim, baki, büyüklük, yaya-taşıtlı erişimi, vb. ölçütler bakımından tespit etmeyi ve bu işlev için olumlu bulmuştur. Ancak, her ne kadar toplumla birlikte üretilse bile bu tür mekânsal kararların/eylemlerin yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Taslak planın halkla paylaşılması sonucu bu karara yönelik gelen eleştiriler de bunun gerekliliğini ortaya

koymuştur. Bu noktada, kararın ağırlıklı olarak yer seçimine ilişkin olduğu, eğitim eyleminin karmaşık yapısına karşın mekânsal kararın diğer boyutlarıyla tartışılmamış olduğu eleştirileri getirilmiştir.

Buna göre, SSY ile yeniden ele alınan eğitim eylemine yönelik olarak katılımcı gruba yalnızca bir yer seçimi kararı üretilmediği hatırlatılmış, bu yöntem yardımı ile bu eylem (Ek 2.6., E5, E6 ve E7) için mekânsal kararlar üretilmiştir. Diğer bir deyişle, süreç içerisinde katılımcıların kendilerinin belirlediği eylemlere referans veren bir anlayışla problemin yeniden ele alınması gerektiği belirtilmiş ve buna yönelik karar çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Üretilen karar rasyonel olma iddiası taşımamakla birlikte üzerinde uzlaşılan ve toplum için uygun/uygulanabilir ya da ideal bir karar olarak tanımlanabilir.

Ele alınan mekânsal karar, Salacık yerleşmesinin yaşanabilirlik düzeyinin tüm kesimler için geliştirilmesi stratejisine yönelik üç eylemi (okulun çocukların güvenli şekilde erişebilecekleri bir yere taşınması, okulun mekânsal büyüklüğünün ve eğitimin niteliğinin artırılması, okulun toplum tarafından sportif ve sosyokültürel amaçlarla da kullanılabilir biçimde düzenlenmesi) gerçekleştirmektedir.

Bu noktada, şu hususa dikkat çekmek gerekir: Planlama süreci bir bütündür ve tüm aşamalardaki başarı ya da başarısızlıklar birbirini etkilemektedir. Karar verme sürecinde problemi doğru tanımlamak, baskı ve belirsizlikler altında etkin çözümler üretebilmek zor olsa da, Salacık'ta yaşanan yapısal plan deneyiminin olumlu ve istikrarlı ilerleyişi, süreç boyunca plancının ve toplumun gücünü arttırmış, üzerinde uzlaşılan mekânsal kararlar üretilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Stratejik seçim yaklaşımı ile katılımcı karar verme sürecinin küçük bir yerleşmede deneyimlendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar genelden özele şu şekilde sunulabilir:

- Planlamadan etkilenenleri planlama ekibi ile aynı çatı altında buluşturan, karşılıklı güven ve diyalog ortamı yaratarak birlikte düşünmeyi, öğrenmeyi ve uzlaşmayı sağlayan, yerel sesi ortaya çıkararak yerel değerleri keşfeden bir yaklaşım izlenmesi başarılı ve özgün sonuçlar ortaya çıkarmıştır.
- Arzulanan geleceğe ulaşmak için en iyi çözüm yolları aranırken, yerel kapasitenin güçlendirilmesi, yerelde örgütlü yapının oluşturulması ve yereldeki güç ilişkilerini dengeleyen katılımcı yeni bir yönetim anlayışının benimsenmesi gerekir.
- Yerel ölçekte benimsenen stratejik mekânsal planlama yaklaşımı, yeni anlaşmalar/ortaklıklar ile yerel örgütlenme yapısı oluşturmak; danışmanlık/egitim süreçleri geliştirilerek planlama sürecine dâhil olan katılımcıların sayısını arttırmak; katılım, bilinçlenme, sorumluluk alma düzeylerini geliştirmek konusunda olumlu gelişmeler sağlamıştır.
- Farklılıkların az olduğu, genelde homojen bir yapıya sahip olan yerleşmelerde (köy/mahalle) ele alınacak stratejik mekânsal planlama süreçlerinde, yerel bağlamı ortaya çıkaran süreç odaklı planlamanın gerçekleşmesi için stratejik ortaklıkların ve iletişim yönetiminin kurulması, katılımın teşvik edilmesi, işbirliğinin oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanmasında farklılıkları ortaya çıkarıcı toplumsal analiz çalışmalarının yürütülmesi gereklidir.
- Mahalle/köy ölçeğinde gerçekleştirilecek stratejik mekânsal planlama sürecinde yerel halkı aynı çatı altında bir araya getirecek herkesçe erişilebilir/tarafsız mekânların varlığı (yerleşmenin sosyokültürel merkezi, yerel örgütlenme mekânı konumundaki mahalle/köy toplum merkezi/köy odaları vb.) yerel halkın katılımını arttırıcı bir etkidir.
- Yerel halk ile ortaklıklar kurma, aşağıdan yukarıya doğru örgütlenme sistemi oluşturma, karar alma süreç ve mekanizmalarının geliştirilmesi, halkın planlamadaki karar alma süreçlerine katılma yöntemlerinin belirlenmesini zorunlu

kılarak, halkın yaşam alanlarının planlanmasında söz sahibi olmasını ve ortaya çıkan sonuçları benimsemesini de beraberinde getirecektir.

- Farklı yerleşmelerdeki (kent/kır) farklı katılımcı gruplarda ve planlama sürecinin farklı aşamalarında aynı tekniklerin kullanılması etkin olmayacaktır. Yerleşmeye/sürece/katılımcı gruba uygun tekniklerin seçilebilmesi için toplumsal yapının özelliklerini ve farklılıklarının doğru anlaşılması gerekir. Bu sürecin başarısı açısından olmazsa olmaz bir ihtiyaçtır.

Salacık örnek alanı üzerinde yürütülen çalışmasıyla;

- Sürecin katılımcı anlayışla başlaması ve uygun katılımcı tekniklerle kesintisiz bir şekilde başarı ile sürdürülebilmesi, toplumsal yapının iyi analiz edilmesi ile mümkün olmuştur. Süreç tasarımı ve ön hazırlıklar aşamasında yerel sese kulak verme, yerel halkı tanıma ve diyalog kurma, süreç boyunca domino etkisi yaratmış, süreci tetikleyerek kesintisiz ilerlemesini sağlamıştır.
- Salacık'ta ele alınan stratejik mekânsal planlama sürecinde yerleşmenin ölçeğine bağlı olarak mevcut toplumsal ilişkiler, yaşayanların etkileşim mekânları ve talep ettikleri etkileşim düzeyleri arazide yapılan ön hazırlık çalışmalarıyla tespit edilmiş ve buna bağlı olarak kadın/erkek/gençler için uygun katılımcı toplantı programları oluşturulmuştur. "Küçük ölçekli yerleşmelerde aktörlerin sayısı, çeşitliliği ve aktörler arasındaki ilişkilerin yoğunluğu ve dengesi sürecin başarısını doğrudan etkilediği" varsayımı daha çalışmanın ilk adımında toplumsal cinsiyet grupları arasında yaşanan çalışmalarda ayrışmalar şeklinde ortaya çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet grupları arasında yaşanan çatışmalar süreç içerisinde uygun müdahalelerle önlenmiştir.
- Katılımcı grup içindeki yetki ve iletişim ağlarını, örgütsel yapıyı, karar verme davranışları iyi çözümlenmek; katılımcı grubu destekleyen ya da baskılayan toplumsal faktörleri anlamak süreci doğru yönlendirmeyi sağlamıştır.
- Salacık'ın toplumsal yapısını ortaya çıkaracak analizleri yapan planlama ekibi, toplumun iç dinamiklerini bildiği için, katılımcı süreçlerde toplumu anlama, katılım grubu içindeki statü ve rolleri dengeleme ve bilgi akışını güçlendirme konularında başarılı olmuştur.
- "Yerel değerleri (yerel bağlamı) ve toplum içindeki farklılıkları ortaya çıkartmak için öncelikle yerel kapasitenin keşfedilerek güçlendirilmesi ve uygun katılımcı tekniklerin kullanılması gerektiği" hipotezi bu kapsamda doğrulanmıştır. Süreç

boyunca katılımcı toplantılarda yer alan yerel aktörler arasındaki ilişkiler iyi gözlemlenerek süreç içerisinde katılımcılara eşit söz hakkı verilmiş ve birbirlerinin söz hakkına engel olmalarına ya da farklı düşünceleri sorgulamadan reddetmelerine engel olunmuştur. Böylelikle süreç içerisinde yer alan aktörler arası ilişkilerde sağlanan denge sürecin başarısını arttırmıştır. Süreç içerisinde yerel kapasiteye/değerlere uygun katılımcı teknikler kullanılmıştır.

- Süreç içerisinde zaman zaman katılımcıların şevkini kırmak isteyen toplum içinden çıkan olumsuz dış sesler olsa da, planlama ekibi ve katılımcılar arasında kurulan güçlü bağ ve ortaklık duygusu, bu olumsuzlukları en aza indirgeyerek katılımcıların süreçten kopmasına engel olmuştur.
- Karar verme sürecinde yaşanabilecek olumsuzlukları önlemek ve karar almayı kolaylaştırmak için kullanılacak/kullanılan araçların planlama sürecine dâhil edilmesiyle plancının ve katılımcıların etkin rollerinin yeniden tanımlanması sağlanmıştır.
- Sürecin ve toplumun iyi analiz edilmesi, etkin diyalog ortamının sürdürülmesi ve katılımcı toplantıları güçlendiren etkin katılım araçlarının tecrübe edilmesi, toplumu ve plancıyı karar verme sürecine hazırlamış ve karar verme sürecinin karmaşık yapısını sadeleştirme konusunda kolaylaştırıcı olmuştur.

Planlama sürecinin gözden geçirme aşamasında stratejik seçim yaklaşımı kullanılarak yaşanan mekânsal karar verme süreci;

- Salacık stratejik mekânsal planlama sürecinin planlama aşamasına kadar güçlenen, bilinçlenen katılımcılar ile birlikte planlama aşamasında ele alınan ve kendilerinin önceliklendirdiği konu olan eğitim alanına ilişkin mekânsal karar üretme deneyimi ile “mekânsal kararların yalnızca yer seçim kararı olmadığı, planlama süreçlerinde kullanılacak karar vermeye yardımcı tekniklerle ortaya çıkartılabileceği” varsayımı doğrulanmıştır.
- Belirsizlikler ve sürekli ortaya çıkan yeni ve beklenmedik olaylarla karşılaşılan bu süreçte katılımcılar, vizyonda belirledikleri niteliklere sahip bir mekânsal kararı vermeyi başarmışlardır.
- Karar verme sürecinde kullanılan stratejik seçim yaklaşımı ile üretilen mekânsal eylem kararı, uygulanabilirliği yüksek, toplumsal uzlaşa ile elde edilen, toplumun savunucusu olduğu bir karardır.

- Süreç içerisinde ele alınan mekânsal planlama konuları üzerinde çok yönlü düşünme, seçenekler üretme, önceliklerini tanımlama ve seçimlerde bulunma şansı bulan yerel halk planlamayı daha çok benimsemiştir. Böylece, yaşadığı çevreye karşı daha farkındalıkla bakmayı, yaşadığı mekânın gelişmesinde söz sahibi olmayı ve sorumluluk almayı içselleştiren bireyler, sürecin denetleyicisi, sonuçlarının da takipçisi olmuştur. Süreçte üretilen toplum sözleşmesi, bunun en önemli kanıtıdır. Katılımcı grupların, her birinin süreçte etkin role sahip olduklarını bilmeleri, üst/elit bir grubun olmayışı, “Katılımcı tekniklerin kullanıldığı süreç odaklı bir planlama anlayışı, planlamaya katılımı artırarak planın benimsenmesini sağlar” hipotezini doğrulayan bir sonuçtur.
- Salacık'ta gerçekleştirilen planlama süreci, planıcıyı ve toplumu sürecin başından sonuna kadar sürekli güçlendiren öğretici bir süreç olmuştur.

Küçük ve kırsal bir yerleşme olan Salacık'ta uygulanan stratejik mekânsal planlama sürecinden elde edilen bu sonuçlardan yola çıkılarak, benzer çalışmalar yapacak olan araştırmacıların şu hususları dikkatle yorumlaması gerekir.

- Süreç içerisinde yerel halkı tanıma, sürece katılmaları için teşvik etme ve planlama ekibi ile diyalog kurmalarını sağlama noktasında kilit öneme sahip ön hazırlıklar aşaması titizlikle ele alınmalıdır.
- Planlama sürecinin şeffaf olmaması ya da katılımcı gruplar içindeki hiyerarşik yapıdan kaynaklı korku veya gizlilik nedeniyle eksik bilgi alışverişinde bulunulması halinde, verilen kararın doğruluk ve temsiliyet derecesinin düşeceği unutulmamalıdır.
- Süreç odaklı stratejik mekânsal planlama sürecinin uzun soluklu ve meşakkatli bir çalışma olduğu bilinmeli ve süreç aceleye getirilmemelidir. Katılımcılara uygun çalışma programları oluşturularak yerel bağlamı ortaya çıkaran, yerel kapasiteye uygun katılımcı teknikler kullanılmasına ve katılım düzeyinin süreç içerisinde eksilmeden artırılmasına özen gösterilmelidir.

Stratejik mekânsal planlamanın uygulanacağı mekânsal ölçeğin özellikleri, toplumun sosyal yapısı, örgütlenme düzeyi sürecin başarısını etkileyen temel unsurlardır. Sürecin doğru yönetilmesi, süreç içinde seçilen katılımcı yöntem ve tekniklerin başarıyla uygulanması, sürece inanan planlama grubunun ve yerel halkın varlığı etkin ve başarılı bir planlama deneyimi sağlayacaktır.

6. KAYNAKLAR

- Ackerman, P. L., Beier, M. E. ve Boyle, M. O., 2005. Working memory and intelligence: The same or different constructs? *Psychological Bulletin*, 131, 30 – 60.
- Ackoff, R. L., 1970. *A Concept of Corporate Planning*. Wiley-Interscience: New York.
- Albrechts, L., 2001a. “In Pursuit of New Approaches to Strategic Spatial Planning. A European perspective”, *International Planning Studies*, 6, 3.
- Albrechts, L., 2001b. “How to Proceed from Image and Discourse to Action: As Applied to the Flemish Diamond”, *Urban Studies*, 38, 4.
- Anonim 2006., *Planlama Sürecinin Yenilenmesi Projesine Ait Etüt Teşhis Aşaması, Tasarım Aşaması Süreci Final Raporu*, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim, 2009. *Mekansal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu*, T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Kentleşme Şurası, Ankara.
- Arnstein, S., 1969. A Ladder of Citizen Participation, *Journal of the American Institute of Planners*, 35, 215.
- Ataöv, A. ve Gedikli, B., 2005. *Stratejik Planlama Üzerine Yayımlanmamış Rapor*.
- Aydemir S., Aydemir Ş, Beyazlı, D., Öksüz, A.M., Sancar, C. ve Türk, Y.A., 2004. *Planlama Yaklaşımları, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı*, Trabzon.
- Aydemir, S., 2008. *Geleneksel ve Stratejik Planlama, Trabzon Kent Bölgesi 2020 Toplantıları-1*.
- Bademli, R., 2005. “Kentsel Planlama ve Tasarım Öğrencilerine Notlar”, Şehir Plancıları Odası, Ankara.
- Bakan, İ. ve Büyükmeşe, T., 2008. *Katılımcı Karar Verme: Kararlara Katılım Konusunda Çalışanların Düşüncelerine Yönelik Bir Alan Araştırması*. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 13, 1.
- Başaran, İ., 1989. *Türkiye Eğitim Sistemi*. Gül Yayınları, Ankara.
- Bryson, J. and Crosby, B. 1992. *Leadership for the Common Good: Tackling Public Problems in a Shared Power World*, *Jossey Bass*, San Francisco, CA.

- Castells, M. 1977. *The City and the Grassroots*, Arnold, Londra.
- Checkland, P.B., 1970. Systems and science, industry and innovation. Journal of Systems Engineering, 1, 29-42.
- Checkland, P. B., 2000. Soft Systems Methodology: A thirty year retrospective. *Systems Research and Behavioral Science*, 17, 11–58.
- Checkland, P., 2004. Soft Systems Methodology, ed:Rosenhead J., Mingers J., in: *Rational Analysis for a Problematic World Revisited*, Chichester, Wiley.
- Clayton, B. D., Dent, D., and Dubois, O., 2000. Rural Planning in the Developing World with a Special Focus on Natural Resources: Lessons Learned and Potential Contributions to Sustainable Livelihoods, International Institute for Environmental and Development (IIED), Environmental Planning Issues; No: 20.
- Dahl R. ve Lindbloom C.E., 1953. *Politics, Economics, and Welfare*, Harper Torchbooks, Harper & Row Publishers, New York.
- Davidoff, P., 1965. "Advocacy and Pluralism in Planning", *Journal of American Institute of Planners*, 31, 4.
- DFID, 2004. Department for International Development, *Guidelines for Participatory Planning: A Manual for Caribbean Natural Resource Managers and Planners*, Caribbean Natural Resources Institute Guidelines Series, 4.
- Dinçer, Ö., 1998. *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*.Beta Yayınları, İstanbul.
- Duncan, W. J., 1978. *Essentials Of Management*. 2nd Edition, Hinsdale, The Dryden Press, Illinois.
- Eden, C. ve Ackermann, F., 2001. SODA-The Principles, in: *Rational Analysis for a Problematic World Revisited*, ed: Rosenhead, J., Mingers, J., Wiley, Chichester, 21-40.
- Eden ve Ackermann, 2006. "Where Next for Problem Structuring Methods", Journal of the Operational Research Society, 57-7: 766-768.
- Erdoğan, İ., 2002. *Türk Eğitim Sistemi*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Eren, E., 2001. *Yönetim ve Organizasyon*. 5. Baskı, Beta Basım, İstanbul.
- Ersoy, M., 2007. *Kapsamlı Planlama Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bugünü*, Kentsel Planlama Kuramları, İmge Kitabevi, Ankara.
- Evren, R. ve Ülengin, F., 1992. *Yönetimde Çok Amaçlı Karar Verme*. İtü Matbaası, İstanbul.

- Fainstein, S. ve Fainstein, N., 1971. "City Planning and Political Values", *Urban Affairs Quarterly*, 6, 341-62.
- Fainstein, Susan S. ve Norman Fainstein. 1996. City planning and political values: an updated view. 265-87 in Scott Campbell and Susan S. Fainstein, eds, *Readings in Planning Theory*. Oxford: Blackwell.
- Fainstein, S. ve Fainstein, N., 1979. "New Debates in Urban Planning: the Impact of Marxist theory within the United States", *International Journal of Urban and Regional Research*, 3.
- Faludi, A., 1967. *The making of a new Cornwall, 1963-1983; an urban renewal study*, 148.
- Faludi, A., 1978. *Essays On Planning Theory And Education*. Pergamon Pres, Oxford.
- Forester, J. 1989. *Planning in the Face of Power*. Berkeley: University of California Press.
- Forester, J. 1998. "Rationality, Dialogue and Learning: What Community and Environmental Mediators Can Teach us about the Practise of Civil Society"
- Forester, J. 1999. *The Deliberative Practitioner: Encouraging Participatory Planning Processes*, The MIT Press.
- Franco, L. A. and Montibeller, G., 2010. Facilitated modelling in operational research, *European Journal of Operational Research*, 205, 3. 489-500.
- Friedmann, J., 1987. *Planning in the Public Domain*, Princeton University Press.
- Friedmann, J., 1992. *Empowerment: The Politics of Alternative Development*, Blackwell.
- Friedmann, J., 1998. "The New Political Economy of Planning: the rise of civil society",
- Friend, J. ve Hickling, A., 1987. *Planning Under Pressure: The Strategic Choice Approach*, Oxford: Pergamon.
- Friend, J. ve Friend, D., 1998. *STRAD: The Strategic Adviser version 2 for Windows-Users manual*. Stradspan Limited, Ludford-UK.
- Friend, J.K. and Hickling, A., 2004. *Planning Under Pressure: Strategic choice approach (Third Edition)*. Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Friend, J.K. and Jessop, W.N., 1969. *Local Government And Strategic Choice: An Operational Research Approach To Process Of Public Planning*. Tavistock Publications, London.
- Gedikli, B., 2007. *Stratejik Mekansal Planlama: Planlamada Yeni Anlayışlar, Yöntemler ve Teknikler, Kentsel Planlama Kuramları, İmge Kitabevi, Ankara*.

- Habermas, J., 1984. Reason and the Rationalization of Society, Volume 1 of The Theory of Communicative Action, English translation by Thomas McCarthy. Boston: Beacon Press.
- Habermas, J., 1987. The Theory of Communicative Action: The Issue of Functional Reason, Polity Press, 2, Oxford.
- Hajkowicz, S., Young, M., Wheeler, S., MacDonald D.H. ve Young, D., 2000. Supporting Decision Understanding Natural Resource Management Assessment Techniques.
- Harvey, D., 1973. Social justice and the City, Arnold, Londra.
- Harvey, D., 1978. The urban process under capitalism: a framework for analysis, International Journal of Urban and Regional Research, 2, 1-4, 101-131, March-December.
- Healey, P., 1993. "Planning Through Debate: The Communicative Turn in Planning Theory"
- Healey, P., 1997. Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies Basingstoke, Hampshire; New York:Palgrave Macmillan.
- Healey, P., 1998. Building Institutional Capacity Through Collaborative Approaches to Urban Planning, in Environment and Planning A, 30, 1531-1546.
- Innes, J.E., 2004. Reframing Public Participation: Strategies for the 21 st Century, Planning Theory&Practice, 5,4, 419-436.
- Innes, J.E. ve Booher, D.E., 1999. Consensus Building and Complex Adaptive Systems, Journal of the American Planning Association, 65,4, 412-423.
- Jensen, J.V., 1978. A Heuristic for the Analysis of the Nature and Extent of a problem, Journal of Creative Behavior, 12,168-180.
- Karakaya, G., 1998. Yönetici Eğitiminde Karar Verme Becerilerinin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi S.B.E., Sakarya.
- Koçel, T., 1998. İşletme Yöneticiliği. Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Koçel, T., 2003. İşletme Yöneticiliği. 9. Baskı, Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Koroğlu B. A. ve Yılmaz, G., 2004. Yeni bir planlama anlayışı/arayışı, Planlama 2004/1.
- Kulözü, N., 2011. Planlamaya Katılım: Araç mı, Amaç mı?, KBAM 2. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu, Planlamanın Dünü, Bugünü, Yarını: Planlamada Yeni Söylem Arayışları, Aralık, Ankara, Bildiri Kitabı: 159.

- Mastop, H.J.M, 1999. The Performance Principle In Strategic Planning, The revial of strategic planning: Proceedings of the colloquium, (der.) Salet, W. ve Faludi, A., Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences, Amsterdam.
- Mazza, L., 2000. Strategie e strategie spaziali, Territorio, No:13, FrancoAngeli, Milan.
- Myerson, R. B., 1991. Game Theory : Analysis of conflict, Harvard University Press.
- Özkaya, T., Karaturhan, B. ve Boyacı., M., 1998. Kırsal Kalkınmada Çiftçi Katılımının Önemi Üzerine Bir Araştırma, Halilbeyli Köyü Örneği, Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Pickvance, C.G., 1977. Physical Planning and Market Forces in Urban Development”, National Westminster Bank Quarterly, August.
- Plunkett, W.R. ve Attner, R. F., 1992. Introduction To Management, 4th Ed., Pws Kent Publishing Company, Boston.
- Polat, E., 2010. Planlamada Yeni Bir Paradigma Baskısı: Stratejik Mekansal Planlama, Çağdaş Yerel Yönetimler, 19, 1-18.
- Polat, E., Gül, H., Dulupçu, M.A, Gül, S ve Peker, Z., 2011. TÜBİTAK Projesi, Kentsel Kırsal Bütünlüklü Bir Stratejik Mekansal Planlama Modeli; Eğirdir Örneği, Isparta.
- Pretteceille, E., 1974. Urban Planning: The contradictions of Capital-ist Urbanisation, Antipode,8,1,C.Paris (Ed.): Critical Readings in Planning Theory (1982 yeniden basıldı).
- Pretty, J. N., 1994. Alternative Systems of Inquiry for Sustainable Agriculture. IDS Bulletin 25,2, 37-48, Institute of Development Studies, University of Sussex, England
- Pretty, J.N., 1995. Regenerating agriculture: Policies and Practice for Sustainability and Self-Reliance. Earthscan Publications Ltd, London.
- Reitbergen-McCracken ve Narayan, 1998. Participation and Social Assessment: Tools and Techniques, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington.
- Rosenhead, J. ve Mingers, J., 2001. Rational Analysis for a Problematic World Revisited: Problem Structuring Methods for Complexity, Uncertainty and Conflict (Second Edition), John Wiley&Sons Ltd, Chichester.
- Sager, T., 2001. “Positive Theory Of Planning: The Social Choice Approach”, Environment and Planning A, 33, 629-647.
- Scott, J., 1998. Seeing Like a State, Yale University Press, New Haven.

- Shaw, D., Ackermann, F. ve Eden, C., 2003. Approaches to Sharing Knowledge in Group Problem Structuring, Journal of the Operational Research Society, 54, 936-948.
- Simon, H., 1945. Administrative Behaviour, New York: Free Press.
- Simon, H. A. 1960. New Science of Management Decision, Harper & Brothers, New York.
- Strad, 2005. Stratejik Seçim Yaklaşımı. [http:// www.stradspan.com](http://www.stradspan.com) ve <http://www.statchoice.net>.
- Suher, H., 1996. Şehircilik, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Şengül, T., 2002. Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme, Planlama Dergisi, Şehir Plancıları Odası, Ankara.
- Tekeli İ., 1991. Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB, Mimarlar Odası.
- Tekeli, İ., 2001. “Her Geçen Gün Geleneği Yeniden Yaratıyor ve Yeniden Kavriyoruz” Geleceği Planlamak: Yeni Planlama Yönetimi/Dili, Yasal Düzenlemeler, Dünya Şehircilik Günü 24. Kolokyum Kitabı, Ankara, TMMOB
- Tekeli, İ. 2004. Tek ve Çok Kademeli Kuramlarının Ontolojik Kabulleri Üzerine, Doğu Batı Düşünce Dergisi, 28.
- Tekeli, İ. 2004. Tek ve Çok Kademeli Kuramlarının Ontolojik Kabulleri Üzerine, Doğu Batı Düşünce Dergisi, 28.
- Tekeli, İ., 2009. Bir Demokrasi Projesi Olarak Kent Planlama, 1. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 311-327.
- Tekin, M., 1999. Kantitatif Karar Verme Teknikleri. 4. Baskı, Kuzucular Ofset, Konya.
- TÜBİTAK, 2014. Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi Projesi Final Raporu, Proje no: 108G173, Karadeniz Teknik Üniversitesi Grubu-Trabzon.
- UNHCR, 2006. Handbook for Planning and Implementing-Development Assistance for Refugees (DAR) Programmes Operational publications, 24 July, Geneva.
- URL 1. <http://www.yad.org.tr>, Erişim tarihi: 12.11.2010.
- URL 2. http://www.valuebasedmanagement.net/methods_game_theory.html, Erişim Tarihi: 01.10.2009.
- URL 3. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/61/02/719636/icerikler/koyumuz-salacik_261241.html. Köyümüz Salacak. 07.04.2014
- USDA (Rural Development Office of Community Development), 1998. A Guide to Strategic Planning for Rural Communities,

Voluntary Services Overseas (VSO), 2004. Participatory Approaches: A Facilitator's Guide, VSO, London.

Von Neumann, J., ve Morgenstern, O., 1944. Theory of games and economic behavior, Princeton University Pres.

Wilkinson, J. W., 1991. Accounting And Information Systems. 3th Ed., John Wiley&Sons, Inc., New York.

Yiğitcanlar, T., 2001. A Methodology for GISbased Participatory Decison Making Approach.

7. EKLER

Ek 1. Planlamada katılımcı yaklaşımlar ve teknikler

<p>KATILIMCI KIRSAL DEĞERLENDİRME</p> <p>Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD) (Participatory Rural Appraisal (PRA)) yerel toplumlara, kendi hayat ve koşullarının bilgisini paylaşma, üretme, analiz etme, planlama ve eyleme geçirme gücünü kazandıran, gelişen yaklaşımlar ve yöntemler ailesini tanımlamaktadır. 1980'lerde geliştirilmiş ve uygulanmış Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD) (Rapid Rural Appraisal (RRA)) 1990'larda Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD) şeklinde evrilerek hızla gelişmiş ve yayılmıştır.</p> <p>KKD halkın, yaşamlarının gerçeklerini, koşullarını analiz ederek, yapacakları eylemleri planlayabilmelerine, kararları uygulayarak bunları izlemeleri ve sonuçlarını değerlendirmelerine olanak veren bir gurup yaklaşım, yöntem ve davranışlar olarak tanımlanabilir.</p> <p>HKD dışardan gelenlerin öğrenmesi amacını taşımaktadır. KKD ise yerel halkı; kendi analizlerini yürütme, çoğu zaman da planlayarak eyleme geçmeye muktedir kılmayı amaçlamaktadır.</p> <p>Doğrudan gözleme, yarı biçimlenmiş görüşmeler gibi bazı yöntemler HKD'de vurgulanmıştır, fakat bunlar iyi bir KKD'nin de yaşamsal bir kısmını oluşturmaktadır. Diğer yöntemler örneğin, halkın kendi haritalarını yaptığı katılımcı haritalama ve katılımcı diyagram çizme KKD'de vurgulanmıştır. Fakat HKD'de de kullanılabilir</p>	<p>HKD ve KKD NİN PAYLAŞTIĞI İLKELER</p> <ul style="list-style-type: none">•Öğrenmenin tersine çevrilmesi: Doğrudan kırsal halktan yerinde, yüz yüze öğrenilir. Yerel fiziki, teknik ve sosyal bilgi kazanılır.•Hızla ve gelişen bir şekilde öğrenme: Yazılı bir programı takip etmeden, öğrenme sürecinde uyumlar yaparak öğrenilir. Bilinçli soruşturma, yöntemlerin esnek kullanımı, fırsatlardan yararlanma, doğaçlama ve bilgiyi çapraz kontrole tabi tutarak öğrenilir.•Yanlılıkları dengeleme: Kırsal kalkınma turizmini dengelemek için gevşemiş olarak, acele etmeden, nutuk atma yerine dinleyerek, yeni konulara geçme yerine konuları yoklayarak, empoze etmeyerek, yoksullar ve kadınları işin içine katarak, onların ilgi ve önceliklerini öğrenerek davranılır.•Bilgi edinmede optimizasyon: gerekli olan bilginin elde edilmesinin görelî maliyeti ile bunun miktarı, ilgili olması, uygunluğu ve zamanlılığı arasında bir denge kurulmalıdır. Bu ilke "optimal bilgisizlik" (optimal ignorance) olarak da adlandırılabilir. Bu neyin öğrenilmesinin değmeyeceğini bilmek ve uygun düzeyde kesinlik anlamına gelir. Gerektiğinden daha fazla ölçme yapmak gereksizdir. Keynes'in şu sözü meşhurdur: "Yaklaşık olarak doğru olmak, kesinlikle yanlış olmaktan daha iyidir".•Saç ayağı oluşturma: Birden fazla yöntem bilgi kaynağı, soruşturmacı ve/veya disiplin kullanarak çapraz kontrol yapılır.•Farklılaşmayı aramak: Bu ortalamalar yerine farklılaşmayı arama ile ifade edilir. Avustralya'da "maksimum farklılık veya farklılığı maksimize etmek ve bilgi zenginliği" olarak tanımlanmıştır. Bu istatistiksel olmayan bir şekilde örnekleme yapmayı içerebilir. Çapraz kontrolün ötesine geçerek gelişmeleri, anormallikleri ve farklılıkları araştırmayı gerektirir (Özkaya, Karaturhan ve Boyacı, 1998).
<p>SİSTEM DİNAMİKLERİ</p> <p>Sistemin davranışını tahmin etmeye çalışır ve bunu yaparken de model kullanmaya bağlıdır.</p>	<p>Sistem dinamikleri 3 adım izler:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Durumun anlaşılması/problem tanımı: Problem sistemdeki karşılıklı ilişkilerden etkilenen faktörlerle birlikte tanımlanır. Forrester'e (1961) göre, anahtar adımlardan biri problemin tanımlanmasıdır. Problem olası faktörlerden etkilenir ve bilgi geri-besleme döngüleri içerisinde çerçevesizdir.2. Model kavramsallaştırması/model inşası: Model inşası sistem dinamiklerinin kesin kavramlarını kullanır. Model formülasyonu sistem dinamikleri modelleme mantığına yardım etmek için geliştirilmiş birçok bilgisayar yazılımından birini kullanır. <p>Simülasyon modelinin çalıştırılması/sonuçların kullanılması: Model bir kez inşa edildiğinde, farklı senaryolar farklı politikaların ve kararların test edilmesinde analiz edilir ve kullanılır. Bu durumda farklı farz etme durumları araştırılabilir. Model algılanan durumun ontolojik bir betimlemesi olarak kullanılır. Eğer insanlar tarafından başarılı olarak kabul edilirse, hem yapısal değişimler hem de öneriler politika geliştirmek için kullanılabilir.</p>

Ek 'in devamı

<p>STRATEJİK VARSAYIM SINAMASI</p> <p>Bu yöntem insanların fikirlerinin ve varsayımlarının tutarlılığını sınamaya çalışır.</p>	<p>Aşağıda sıralanan adımlardan oluşur:</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Paydaş belirlemesi. Paydaşların ve onlar için gerekenlerin listelenmesi. Eğer, gruplar varsa, her bir grup kendi listesini hazırlamalıdır ve sonra da birleştirmelidir. 10. Alt-grupların belirlenmesi. Eğer paydaş grupların alt gruplara ayrılması gerekiyorsa, bakış açılarına ve ilgilerine göre ayırlama yapılması. 11. Grup oluşturma. Alt gruplardan bir ya da daha fazla çalışma grubu oluşturulması 12. Varsayım kaplaması. Her bir alt grupta, paydaşlar nedenleri (varsayımları) tartışır ve kendilerine göre öncelikler verir. 13. Varsayım sınaması. Alt grup üyeleri eğer bu varsayımlar tersine dönmüşse ve farklılık yaratmıyorlarsa bunu tekrar değerlendirerek, bazı varsayımları elerler. 14. Varsayım sıralaması. Alt grup üyeleri kendi varsayımlarını sıraya dizerler: <ul style="list-style-type: none"> • Varsayım gerçekleşmiş ise etkisi, • Gerçekleşme olasılığı. <p>Sonuçlar 2x2'lik bir matrise yerleştirilir.</p> 15. Eylem planlaması. Alt grup üyeleri bu 2x2'lik matrisi analiz eder ve onun olası sonuçlarını değerlendirir. <p>Gruplararası Tartışma. Her altgrup kendi matrisini ve planlarını ortaya koyar ve bu açık bir tartışma alanı yaratır. Konular ortaya konulmuş ve temel varsayımlar meydan okumuştur. Sonunda, bir ortak zeminde buluşmaya başlanılmıştır (Polat ve diğ., 2011).</p>
<p>STRATEJİK YÖNETİM SÜRECİ</p> <p>Bir stratejik yönetim grubu tarafından, genelde içsel olarak kullanılan altı aşamalı bir süreçtir. Çeşitli danışmanlarca desteklenir ve dışsal paydaşlara erişim sağlar. Hem kamusal hem de gönüllü organizasyonların kullanımı için oldukça uygun bir tekniktir.</p>	<p>Stratejik yönetim sürecinin altı aşaması şöyledir:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tarihsel bağlam, önceki eğilimlerin sınaması ve ileri götürecek bir gelecek vizyonunun ortaya konulması. 2. Durumsal değerlendirme: mevcut durumun SWOT analizi ile ortaya konulması. 3. Stratejik konu gündemi: Stratejilerin önem derecesine göre sıralanması. 4. Stratejik seçenekler: SWOT analizi ve gelecek vizyonunu karşılayan pozitif çözümlerle tanımlanması. Stratejilerin ve çerçeve maliyetlerin, yapılabiliğinin, kabul edilebilirliğin ve etkililiğinin tanımlanması. 5. Yapılabilirlik değerlendirmesi: paydaş analizi ve kaynak analizi yoluyla sınanan stratejilerin seçilmesi. 6. Uygulama: Paydaşların tahminlerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmiş ciddi değerlendirme programlarının hazırlanması <p>Bu altı aşamanın her birinde aşağıdaki üç temel adımın izlenmesi gerekir: Araştırma, fikirler ve bilgi için. Sentez, örüntülerin ve eğilimlerin gözlemlenmesi. Seçme, Eylem için önceliklerin belirlenmesi.</p>
<p>TÜMLEŞİK PROBLEM ÇÖZME</p> <p>Tümleşik problem çözme evreleri tekniği (Morris&Sashkin, 1978;Vangundy, 1988), klasik yaratıcı problem çözme yönteminin bir çeşitlemesidir. Bununla birlikte, gerekli olan analitik adımların aralıklarının tanımlanmasında kullanılmış olup, her adım için gerekli kişilerarası eylemleri de betimler.</p> <p>Tümleşik problem çözmenin etkin çalışması için gerekenler şunlardır:</p> <p>Problem çözme grubu Bir kolaylaştırıcı Problem çözme görevini izleyen bir gözlemci Kişilerarası görevleri izleyen bir gözlemci</p>	<p>Gözlemcinin rollerinin kuramsal olarak döngüsel olması, yani problem-çözme grubundaki diğerleriyle her aşama sonunda değiş-tokuş etmeleri önemlidir. Bu teknik bir anket olarak da kullanılabilir ve daha fazla detaylandırılabilir. Böylece, tüm katılımcılar bir referansa sahip olur. Süreç konusunda her bir adımda genel bir değerlendirme vardır ve üyeler yalnızca her aşamadan tatmin sağlandığında diğer aşamalara geçebileceklerdir.</p> <p>Katılım süreci açısından da planıcının katılımcılarla olan ilişkileri ve planlamada katılım açısından oldukça etkili bir teknik olarak kullanılması mümkündür.</p> <p>Evreleri:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Problem tanımı 2. Çözüm üretme 3. Eyleme yönelik fikirler 4. Eylem planlaması 5. Plan değerlendirme <p>Ürün ve süreci değerlendirme</p>

Ek 1'in devamı

KATILIMCI TEKNİKLER	
<p>BAĞLAM HARİTASI</p> <p>Yaratıcı bir proje veya oturumun başında büyük resmi ayrıntılı planlamak için peyzaj Haritası kullanın.</p> <p>Projenin veya oturumun kapsamını araştırmak için kullanın.</p> <p>Diğerlerine neyin kapsam içinde neyin kapsam dışında kaldığını açıklamak için kullanın.</p> <p>Problem haritası sorunun bağlamsal etki alanının ağaç yapısını oluşturan hiyerarjik bir sorundur.</p> <p>Diğer ağaçlarda olduğu gibi, kendisini oluşturan bölüm içindeki etki alanını parçalayarak çalışır. Sorunun bağlamı ile bunu yaparak, projede ne olup ne olmadığının açıklığa kavuşturulmasının sağlanmasında çok yardımcı olabilir.</p>	<p>Problem İle Başlayın</p> <p>Problemi geniş bir kağıt parçasının ortasına yazın 'problem' kelimesi burada, yaratıcı olduğun genel alan anlamına gelmektedir. ('problem'den çok sadece 'hedef' olabilir).</p> <p>Bunu aynı zamanda duvar, beyaz tahta, kahverengi kağıt ve post –it notlarıyla da yapabilirsiniz.</p> <p>Anahtar Konuları Tanımlayın</p> <p>Anahtar konuları veya ilgilenilen problemin alanlarını tanımlayın. Bunlar bütün konular olmak zorunda değil--- sadece önemli bir ilgi ve alanın olduğu konular olabilir.</p> <p>Bunları problemin bildiriminde yazın, onları tamamen dağıtın</p> <p>Bunların sayısını altı veya daha az olarak tutun. Eğer daha fazla varsa, bazılarını bir araya getirerek gruplandırın, bir sonraki aşamada hepsini alt elemanlar olarak ayırabilirsiniz. Eğer hangisini seçeceğinden emin değilsen, yazabildiğin kadarını ayrı kağıda yaz ve haritanın üzerine koyacaklarını seç. Konuları probleme çizgilerle birlikte birleştir bu mantıksal bağlantıyı gösterir. Eğer istersen okları da kullanabilirsiniz, fakat bunlar gerekli değil.</p> <p>Konuların Özniteliklerinin Tanımlanması</p> <p>Konuları tanımladığınız zaman, her birini daha fazla özniteliklere ayırınız ve bunları oklarla veya çizgilerle ilgili konuyla birleştiriniz</p> <p>Düşünmek ve İletişim Kurmak İçin Kullanın</p> <p>Bağlam haritasını çıkardığımızda onu problemin durumunu yansıtmak için ve düşünmek için kullanın. Haritayı gerekli olduğu sürece ilgili alanı daha iyi yansıtmak için değiştirin. Onu aynı zamanda yaratıcı olduğunuz bir alanda başkalarıyla görsel olarak iletişim kurmak yolu olarak da kullanabilirsiniz</p>
<p>BEK ANALİZİ</p> <p>"Kentsel Strateji" Grubu tarafından geliştirilen teknik; neredeyiz, nereye, kiminle ve nasıl gideceğiz sorularının yanıtını arar. "B" Birikim, Bereket, Beceri, Bakış, Büyüme ve Beklenti , "E" Ekoloji, Ekonomi, Eşitlik, Etkin olma, Elde etme, Entegrasyon, "K" ise Koruma, Kapasite, Kalkınma, Kimlik, Katılım ve Kurgu bileşenlerini ifade eder. (Göksu, Akalp, 2012)</p>	<p>BEK analizi üç temel bileşeni ile kapsamlı bir çerçeve ortaya koymaktadır. BEK analizi temel sorularına yanıtların arandığı bir tartışmacı ortam sağlamaktadır.</p> <p>Birinci bileşen B analizi; kentlerin ve bölgelerin geleceğine bir üst bakış ile dinamikleri, farklılıkları ve beklentileri ortaya çıkararak stratejik bir çerçeve çizmektedir. B analizi dün, bugün ve yarın süreç diliminde çeşitlilik ve paylaşma değerlerini ele alan özellikle tüm tarafların birbirlerinden beklentilerinin alındığı bir süreci de kapsar.</p> <p>İkinci bileşen E analizi ise sürdürülebilir kalkınmanın ekoloji, ekonomi ve eşitlik ile yapılabilir kılmanın etkin olma, elde etme ve entegrasyon temel bileşenlerinin ortaya çıkardığı bir çerçevedir.</p> <p>Üçüncü bileşen K analizi, kentlerin geleceğinin belirlenmesinde kültür-insan-değer üçlüsü içinde kimlik ve kurgu arasında stratejik çerçeve ortaya koyar. K analizi, uzlaşma, işbirliği ve güç kavramlarını dikkate alan stratejik köprüler ortaya çıkarır.</p> <p>http://www.arkitera.com/files/haber/9267/BEK.pdf</p>
<p>BEYİN FIRTINASI</p> <p>Bir problemin çözümünde yaratıcı fikirlerin geliştirilmesi için en faydalı yöntem takım çalışmasıdır. Bunu gerçekleştirmenin en iyi yolu ise beyin fırtınasıdır. Bu teknikte, daha çok düşünce dizilimi söz konusudur.</p>	<p>Beyin Fırtınası muhtemelen en iyi bilinen yaratıcı bir araçtır. Muhtemelen kuralları onlara hatırlatmak zorunda olmana rağmen, çoğu gruplar içinde kullanılabilir.</p> <p>En iyisi, süreci yöneten bağımsız bir kolaylaştırıcı kullanılarak yapılabilir. (Böylece grup yaratıcı bir göreve odaklanabilir).</p> <p>Genellikle 30 dakika ile bir saat arasında sürer. Sorunun zorluğuna ve grubun motivasyonuna bağlı olarak, kısa veya daha uzun olabilir.</p> <p>Aşamaları:</p> <p>Grup hazırlama</p> <p>Problemi tanımlama</p> <p>Fikirler üretme</p> <p>Fikirleri azaltma</p>

Ek 1'in devamı

<p>BİLİŞSEL HARİTALAMA</p>	<p>Bilişsel harita bir kişinin bir konuyu tarif etme biçimini temsil etmek üzere tasarlanan biçimsel bir modeldir, kavramlar sisteminin bir modelidir. Oklarla birbirine bağlanan bir düşünceler ağıdır. Bu ağ kişinin söyledikleri ile kodlanır. Oklar bir düşüncenin bir başka düşünceye gitme biçimini gösterir. Bir başka deyişle bilişsel harita düğümler ve bağlar ağıdır. Model bir kavramın anlamını, kavramın bir eylem yönlenme boyunca diğer kavramlarla olan ilişkisi ile temsil eder.</p> <p>Danışman tarafından tasarlanacak ve yönetilecek olan bilişsel haritalama oturumları problem çözme takımının her bir üyesi ile tek tek yapılabileceği gibi grup oturumları şeklinde de yürütülebilir. Tek bir üye ile yapılan haritalama çalışması 40-120 kavramdan oluşabilmektedir. Takımda yer alan her bir üyenin bilişsel haritası birleştirilerek "stratejik harita" olarak adlandırılan birleşik bir harita elde edilir. Tekil haritaların oluşturulmasında başlangıçtaki amaç katılımcının problemin doğasına ilişkin düşüncesinin değişmesine yardımcı olmaktır. Birleşik haritanın da başlangıçtaki amacı takımdaki üyelerin düşüncelerinin değişmesine yardımcı olacak problemin doğasına dair yeterli bir anlaşmayı sağlamaktır. Problemin tarifi üzerinde sağlanacak anlaşma, fikir birliği problemin sahiplenilmesini sağlayacaktır. Bundan sonraki aşamada, bilişsel harita yeni seçeneklerin, stratejilerin geliştirilmesini teşvik etme aracı olarak kullanılır (Polat ve diğ., 2011).</p>
<p>BOYUTSAL ANALİZ</p> <p>Boyutsal analiz bir kontrol listesi tekniği olup 5N VE 1 K ile ilişkili bir tekniktir. Bir problemin ya da değerlendirme seçeneklerinin içsel bir araştırması için yardımcı bir rapor olarak değerlendirilebilir ve teknik olmaktan çok insan ilişkilerine dayalıdır.</p>	<p>Jensen'e (1978) göre, bir problem değerlerin ihlal edilmesiyle ortaya konulur, dolayısıyla da aşağıdaki boyutlar çoğu zaman ele alınmaz ama mutlaka bu boyutlarla değerlendirilmelidir.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anlamsal boyut (Ne?) 2. Mekansal boyut (Nerede?) 3. Zamansal boyut (Ne zaman?) 4. Nicel boyut (Ne kadar?) <p>Nitel boyut (Ne kadar ciddi?)</p>

Ek 1'in devamı

<p>CATWOE ANALİZİ</p> <p>CATWOE Esnek sistemler metodolojisinin bir parçası olarak Peter Checkland tarafından tanımlanmıştır. Düşünmek için basit bir kontrol listesidir. Birçok kontrol listesi gibi, uygun kullanıldığında, açık düşünceyi uyarmak için şaşırtıcı derecede yararlı olabilir.</p> <p>CATWOE tekniğin içerdiği 6 unsura karşılık gelen terimlerin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır.</p> <p>CATWOE sezgi ve gerçek dünya deneyiminin birleşimi olarak sosyal gerçekliğimize dair bir öğrenme biçimidir, gerçekliği temsil etmez. Model kurulurken bir problem durumu üzerine farklı bakış açılarının ortaya çıkmasını sağladığı gibi varsayımlarımızı da sorgular. Bu genel kullanımlarının yanı sıra, amaca dayalı faaliyetin bir tarifini geliştirebilmek için yeterli bilginin sağlanıp sağlanmadığının test edilmesi amacıyla da kullanılmaktadır (Checkland, 2000, aktaran Polat ve diğ 2011).</p>	<p>Gerçekten başarmaya uğraştığınız şeyi düşünmeye sevk etmek için problemi tanımladığınız zaman kullanabilirsiniz.</p> <p>Katılan kişiler üzerindeki etkiyi düşünmeye yardımcı olmak için, çözümü uygulama arayışında olduğunuz zaman kullanabilirsiniz.</p> <p>Çözümü uygulama ya da problem hakkında düşünmeyi uyarmak için aşağıdaki alanları kullanın.</p> <p>C = Müşteriler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Son alıcı kim? • Şimdi ne sorunları var? • Size teklif edilene onlar nasıl tepki gösterecekler? • Kazananlar ve kaybedenler kimler? <p>A = Aktörler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çözüm yürüten, 'yapıyor' olan aktörler kimlerdir? • Onlara etkisi nedir? • Nasıl tepki olabilir? <p>T = Dönüşüm Süreçleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çıktılara girişleri dönüştürme süreci nedir? • Girişler nelerdir? Nerden geliyorlar? • Çıktılar nelerdir? Nereye gideceklerdir? • Aradaki tüm adımlar nelerdir? <p>W = Dünya Görüşü</p> <ul style="list-style-type: none"> • Durumun uyacağı büyük resim nedir? • Üzerinde çalıştığınız gerçek sorun nedir? • Herhangi bir çözümün daha geniş etkisi nedir? <p>O = Sahip</p> <ul style="list-style-type: none"> • Değiştirdiğin sürecin ya da durumun gerçek sahibi/sahipleri kimlerdir? • Sizi durdurabilirler mi yoksa size yardımcı olabilirler mi? • Onları senin yoluna almana neden olacak olan nedir? • Onları size yardımcı olmak için ne yol açacak? <p>E = Çevresel Kısıtlamalar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Durumu ve fikirlerinizi etkileyen geniş kısıtlamalar nelerdir? • Etik sınırlar, yasalar, mali kısıtlamalar, sınırlı kaynaklar nelerdir? <p>Bunlar çözümünü nasıl sınırlayabilir? Nasıl çevrelerindeki alabilirim?</p>
<p>CRAWFORD SLIP METODU</p> <p>Fikirleri toplamak için çok basit bir tekniktir. 1920lerde ABD'de Crawford tarafından geliştirilmiştir.</p> <p>Geniş bir gruptan görüş alınacağına, fikirleri tartışmaya zamanın ya da becerin olmadığına ve yalnızca insanların düşüncelerini toplamak istediğinde, katılımcılara katılma hissini vermek istediğinde kullanılabilir.</p> <p>http://creatingminds.org/tools/brainwriting.htm</p>	<p>Sahne Ayarlama</p> <p>Grupdaki herkese verilecek kağıt (post-it) sayısı, ne kadar yanıt beklendiğine bağlıdır (5-50 kağıt) Doğranmış kağıt parçaları ya da post-itler kullanabilirsiniz.</p> <p>Fikirleri Sorma</p> <p>Gruba belirli bir konuda fikir sorulur. Ne kadar geniş bir kategoride yanıt almak istediğinize bağlı olarak soru spesifik ya da genel olabilir. Her fikrin ayrı kâğıtlara yazılması istenir. Aksi halde gayretli katılımcılar bir kağıda çok sayıda görüş yazar. Onlara yanıtların özetini vermeyi taahhüt edebilir, görüşlerin nasıl kullanılacağı açıklanabilir. Bu onları grup içinde kalmaya teşvik eder.</p> <p>Yanıtları Toplama</p> <p>Katılımcılar yavaşladığında (fikirler tükenmiş görüldüğünde) kağıtları geri vermeleri istenir. Grup katılımcıya bir oturumda birden fazla soru sorulabilir. Böyle yapıldığında, farklı sorularına gelen fikirleri birbirinden ayırmalı ve sorularla birlikte içselenmeli.</p> <p>Yanıtları Harmanlama</p> <p>Süre bittiğinde yanıtları keşfeder, harmanlayabilirsiniz. Örn., yanıtlar benzer kategorilere ayırır, bu düşünceleri tetikleyerek daha ileri kategorileşmeyi teşvik edebilir.</p>

Ek 1'in devamı

<p>ESNEK SİSTEMLER METODOLOJİSİ (ESM)</p> <p>1970'lerde Peter Checkland tarafından ortaya konulan Esnek Sistemler Metodolojinin temel felsefesi katılımcıların bireysel inançlarının, değerlerinin ve görüş açılarının yüzeye çıkarılması ve incelenmesi üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda esas olarak kişisel boyuta katkıda bulunmaktadır. Metodolojinin özellikle güçlü olduğu müdahale aşamaları çözümlenme ve değerlendirme, alternatif olasılıkların üretilmesi ve değerlendirilmesi aşamalarıdır. Görece zayıf kaldığı aşama ise eyleme geçmedir, fikir birliği ve değişimin hayata geçirilmesi (Checkland, 2004, Aktaran Polat ve diğ.).</p>	<p>Modelin 4 Aşaması:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Problem durumunu anlamak, 2. İlgili amaca dayalı faaliyet modellerini kurmak, 3. Modelleri kullanarak durumu tartışmak, tartışma sonunda <ol style="list-style-type: none"> a) Durumu iyileştirecek hem arzu edilir hem uygulanabilir olarak kabul edilen değişimleri, b) İyileştirme eylemini mümkün kılacak çatışan çıkarlar arasında uzlaşmaları elde etmeye çalışmak 4. Eyleme geçmek
<p>KİPLİNG METHODU (5N 1 K) Büyük yanıtlar için basit sorular sorun.</p>	<p>Herhangi bir zamanda veya bir uyarıcı gerektiğinde Kipling sorularını kullanın. İnsanların fikirleri tükendiğinde yaratıcı oturum için iyidir. Ayrıca sorunu tanımlarken farklı görüşler almak için yararlıdır. Daha da geliştirmek, ileriye taşımak için fikir seçtiğin zaman soru sormak için kullanabilirsiniz.</p>
<p>NASIL-NASIL DİYAGRAMI</p> <p>Bir probleme pratik bir çözüm yaratma arayışında olduğunuz zaman kullanın. Bir plan için detayları keşfetmenin bir yolu olarak kullanın. Nasıl-Nasıl Şeması daha açık unsurlar içinde çözümü parçalayarak, tekrar tekrar bir problemin aynı sorusunu sorarak çalışır. Her aşamada, hiyerarşik bir ağaç yapısı içinde sonuçlar 'nasıl' sorularına birden fazla cevap olabilir. Bu ağacı görünür yapmak birçok avantaj sağlar: Bu bir grup insana durumun zihinsel modelini paylaşmak ve bu nedenle daha uyumlu çalışma olanağı sağlar. Bu analiz parçalarının yeniden incelenmesi sağlar, bu nedenle, değiştirebilir, kaldırabilir veya herhangi bir zamanda buna ekleyebilirsiniz. bu düşünme eğilimimizde doğrusal olmayan şekli destekler. Bu yalnızca çok muhtemel alanlar içinde kazı yapma, bazı patikaları bilinçli olarak izlemene izin verir.</p>	<p>Nasıl-Nasıl diyagramı, Powerpoint gibi bir bilgisayar uygulaması üzerinde Post-it Notlar, Dizin kartları veya kutular olabilen kartları kullanır. Bir grup ile çalışırken, üzerinde çizim yapmak için bir beyaz tahta veya büyük bir kağıt levhası ile çubuk notlara duvar alanı gerekir. Problemi Sapta Problemini açıkça belirle ve bir kart üzerine yaz. Nasıl sorusunun işlenmesi için, İhtiyaç olarak yazılan problemde emin ol. Çalışma alanının solunda ortaya kartları koyun. Bir grup ile çalışırken, herkesin anlam hakkında çok net olduğundan emin olun. Bu Nasıl Yapılabilir Sorusunu Sor Bu soruyu sormak problem kartlarının sağına saplayacağın ve kartlar (her biri ayrı bir kart üzerine) üzerine yazılabilen birkaç muhtemel çözümle sonuçlanmalıdır. Bunlar arasında mantıksal ilişkiler olabilir unutmayın, bazı alternatifler olabilir ve bazıları diğer çözüm kartlarının yanı sıra gerçekleşmesi gerekebilir. Farklı renkte kartlar kullanarak ya da aşağıdaki örnekteki gibi ya da veya ve yazarak bunları göster. Bu aşamada, bağlantı çizgileri çizebilirsiniz fakat yer açmak için kartları değiştirmeye ihtiyaç duyarsan o zaman yersiz olacaktır. Sonrasında çizgi çizmeyi bırakmak sıklıkla daha iyidir. Tekrarla ve Sonlandır Aşağıdaki gibi bir hiyerarşi ile her kart için nasıl diye sorma sürecini tekrarla.</p>

Ek 1'in devamı

<p>PEST ANALİZİ</p> <p>Pest analizi yalnızca politik, sosyal, ekonomik ve teknolojik dış faktörler ile ilgilendiği için SWOT analizinden oldukça farklıdır.</p> <p>PEST analizi (Politik, Ekonomik, Sosyal ve Teknolojik analiz) stratejik yönetimin çevresel tarama bileşeninde kullanılan makro çevresel faktörlerin çerçevesini açıklar. Model son zamanlarda çevresel faktörler, etnik ve demografik faktörler eklenerek genişletilmiştir.</p> <p>Pazarda büyüme ya da düşüşü, işlemlerin potansiyelini, yönünü, işin konumunu anlamak için yararlı bir stratejik araçtır.</p> <p>21. yüzyılın ilk on yılında çevresel veya ekolojik faktörlerin artan önemi PEST çerçevesinin güncelleştirilmiş bir sürümünün yaygın kullanımını teşvik etmiştir.</p> <p>STEER analizi sistematik olarak, Sosyo-kültürel Teknolojik, Ekonomik, Ekolojik ve Düzenleme faktörlerini dikkate alır.</p> <p>PEST faktörleri, SWOT analizinde, fırsatlar ve tehditler olarak sınıflandırılabilir.</p> <p>http://vgraph.com/chart/2149</p>	<p>TREND ANALİZİ</p> <p>Trend analizi bir işin dış ortamında makro çevresel faktörlerin bir analizidir. PEST analizi olarak da adlandırılır. Siyasi, ekonomik, sosyal, teknolojik ve demografik eğilimlerin analizinden oluşur. İlk olarak, her düzeyde, seçilen konu için önemli olan ve önemini belirtmek için her ögeyi puanlayan faktörleri belirleyerek yapılabilir. Bu onları etkileyebilecek faktörleri belirlemenizi sağlar. Onlar bu faktörleri kontrol edemez ama kendilerini adapte ederek onlarla başa çıkmayı deneyebilirler. PEST analizinde ele alınan eğilimler (faktörler) politik, ekonomik, sosyal ve teknolojiktir ancak bağlam analizi için demografik eğilimler ayrı önemi vardır. Demografik eğilimler, örneğin ortalama yaş, din, eğitim vb, nüfus ile yapılması gerekli faktörlerdir. Örneğin, bir iş hedefte belirli bir pazar segmenti belirlemek istiyorsa, pazar araştırması sırasında, demografik bilgiler önem taşımaktadır. Diğer eğilimler PEST analizi ve çevresel taramada tanımlanmıştır. Trend analizi sadece dış ortamının bir parçasını kapsar. Bir işin düşünmesi gereken, dış çevrenin diğer önemli yönü rekabettir. Bu yöntemin bir sonraki adımı, rakip analizidir.</p>
<p>PSI</p> <p>PSI çeşitli şekillerde kullanılabilen basit bir yaklaşımdır.</p> <p>Basit bir düşünme aracı olarak, etkili bir düşünme süreci tetikleyebilir.</p> <p>Bir bütün yaklaşım için bir çerçeve olarak, bir dizi uyarıcı fikrin yöntemini düzenleyebilir.</p> <p>Bir mantıksal yapı verir gibi, sıkışmış zamanda kullanmak için iyi bir araçtır.</p> <p>Hızlı bir araç olarak yön verir. Daha ciddi kullanım, sorunu ve uyarılar ile denemeyi tanımlamak için çaba gerektirir.</p>	<p>Problemi Tanımla</p> <p>İlk adım çözmek istediğin problemi açıklığa kavuşturmaktır. Problem açık değilse, iyi bir çözüm bulmada zorlanırsın.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çeşitli şekillerde yazmaya çalış • Farklı kelimelerle aynı şeyi söyle. • Farklı görüşlerle tarifler. • Başarının ne olduğunu düşün. • Geriye doğru düşün: Başarının ne olmadığını. <p>Bir Uyarıcı Bul</p> <p>Etrafında bulunan uyarıcıların sayısı şarttır.</p> <p>Bir Arada Patlama</p> <p>Başka bir deyişle, sorun ve uyarıcı birlikte patlama yaratır ve yarattığı fikirleri görürsün. Bu basit gelebilir. Ancak bu etkili olmadığı anlamına gelmez. Çok yaratıcı olduğu gibi, iyi çalışan küçük şeyler vardır.</p>

Ek 1'in devamı

<p>SCAMPER</p> <p>Tükendiğin zaman daha fazla fikirleri keşfetmek için kullanın</p> <p>Problem hakkında yeni düşünme yollarına teşvik etmek için kullanın, sizleri o anki tekdüze durumunuzdan dışarıya çıkarabilir.</p> <p>SCAMPER problemle ilgili alanda sizi farklı düşünmeye yönlendiren bir kısaltmadır SCAMPER yaratılacak fikirler ve probleminle ilişkin aktif eylemler listedi sağlayarak işler. Hepsini eylem olduğu için, seni eylem hakkında düşündür.</p>	<p>Yedek</p> <p>Neyi yedek olarak tutabilirsiniz? Yerine ne kullanılabilir? Yerine kim olabilir? Diğer içerikler nelerdir? Diğer madde? Diğer süreç? Diğer güç? Diğer yer? Diğer yaklaşım? Diğer sesler ? Diğer kuvvetler? Yerine.... Bunu yapabilirim....</p> <p>Biraraya Getirmek</p> <p>Herhangi bir şekilde nasıl bir araya getirip kombine edilebilir veya bir araya getirilebilir bir uyum karışım, bir araya gelme nasıl olur? Öğeleri birleştirmek? amaçları birleştirmek? İlgili çenkenleri birleştirmek? fikirleri birleştirmek?</p> <p>Bir araya getirebilirim...</p> <p>Adapte Etmek</p> <p>Çözüm olarak kullanmak için neyi uygulayacaksınız? bunun gibi başka ne olabilir? Bu başka hangi bir fikri öneriyor? Bu öneri paralel mi? Yeni kopyalayabilirim? Nasıl benzetebilirim?</p> <p>Ben bunu yolla adapte edebilirim</p> <p>Değiştirmek</p> <p>Ögeyi herhangi bir yolla değiştirebilir misin? Rengini, hareketini, sesini, kokusunu, formunu, şeklini değiştirebilir misin? Diğer değişiklikler?</p> <p>Ayrıca: Büyütmek: Ne ekleyebilirsin? Daha fazla zaman? Daha çok sıklık? daha güçlü? Daha yüksek? Daha uzun? Daha kalın? ekstra değer? Ek bileşen? İkiye katlama? Çarpma? Abartma?</p> <p>Ve: Azaltma: Ne çıkarabilirsin? Daha küçük? Daha sıkışık? daha düşük? daha kısa? daha hafif</p> <p>Bu yolla değiştirebilirim...</p> <p>Başka Kullanımlar Katmak</p> <p>Birşeyi farklı veya diğer kullanımlar için nasıl koyabilirsiniz? Onu bu şekilde kullanmanın yeni yolları? Modifiye edilirse diğer kullanımları nelerdir?</p> <p>Bu şekilde bununla yeniden kullanabilirim...</p> <p>Eleme</p> <p>Neyi eleyebilirsiniz? Çıkarılacak bir şey var mı? Ziyatı elemine et? Zamanı azalt? Eforu azalt? Fiyatları azalt?</p> <p>Bunu....bu yolla elemine edebilirim.</p> <p>Yeniden Düzenleme</p> <p>Herhangi bir yolla neler elemine edilir? Değiş tokuş yapılabilecek içerikler? Diğer desen? Diğer çıktı? Diğer dizi? Neden sonuç sırası? Hız değişimi? Düzen değişikliği?</p> <p>Bunun gibi yeniden düzenleyebilirim...</p>
<p>SENARYO ANALİZİ TEKNİĞİ</p> <p>Gelecekte neler olacağını tahmin etmek için kullanılan tekniktir. Gelecekte ortaya çıkabilecek tüm veya kısmi durumların ortaya çıkmasını sağlar ve gerisini karar vericiye bırakır. 1950'li yıllarda Herman Kahn tarafından geliştirilmiştir.</p>	<p>Bir kısım farklılıkları olsa da genel olarak uygulamada ki adımlar şöyledir;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hedefini belirle, 2. Bu hedefe yönelik en büyük etkenler nelerdir. yani bu hedefi neler en fazla etkiler, 3. Eğilimleri belirle, 4. Anahtar belirsizlikleri belirle, 5. Başlangıç senaryosunu oluştur, 6. Kısıtlılığı ve olabirliği kontrol et, 7. Öğrenen senaryolar geliştir, 8. Araştırma ihtiyaçlarını belirle (yani daha sonra oluşacak senaryoların hedefe gidebilmesi için araştırılan ihtiyaçlar nelerdir), 9. Kantitatif modeller geliştir, 10. Karar senaryolarını oluştur. Sonuçta yani 10. adımda artık karar vericinin vereceği karar doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar yani senaryolar incelenir <p>(http://www.kho.edu.tr/enstitu/SAVBEN_Dergi/KASIM2010/Makale_3.pdf).</p>

Ek 1'in devamı

<p>SODA (Stratejik Opsiyonlar Geliştirme ve Analiz)</p> <p>Esnek Yöneylem Araştırması metodolojilerindedir. Geniş grup karar destek sistemlerindedir. Karışık bir problemin bir grup tarafından ele alınmasına yardımcı olan ilk adım problem yapılandırmasıdır. Grup üyelerinin problem durumuna dair bilgileri ve görüşleri modellenerek duruma ilişkin ortak bir anlayış geliştirilmeye çalışılır. Paylaşılmış bilgi ve görüşlere dayalı olarak elde edilen üzerinde anlaşılmış ve kabul görmüş bir problem tanımı, problemin çözümünü de belirler (Eden, Ackermann, 2001; Shaw, Ackermann, Eden 2003. Aktaran Eğridir: 137).</p>	<p>Karışık problem durumlarının yapılandırılması amacı ile problem çözme takımı oluşturulur. Takım son derece dikkatlice, her bir üyenin bir konu üzerine farklı bakış açıları getirebileceği şekilde kurulur.</p> <p>Müzakereyi merkeze koyar. Burada danışmanın görevi müzakereyi tasarlamak ve yönetmektir. Danışman müzakereyi kolaylaştırma ve fikir birliğini ve bağlılığı yönetme rolünü üstlenir. Son olarak gerek müzakere sürecinin, gerek içeriğinin yönetiminde teknik ve teknolojikten yararlanır. Burada teknik bilişsel haritalama, teknoloji ise karmaşıklığın yönetimine yardımcı olacak bilgisayar programlarıdır.</p>
<p>STRATEJİK SEÇİM YAKLAŞIMI</p> <p>1960'larda İngiltere'de John Friend ve Allen Hickling tarafından geliştirilen SSY, herhangi bir problemin çözümünün tasarımına yönelik çok etkin ve başarılı bir karar verme yöntemi olarak tanımlanmaktadır.</p> <p>Planlama alanında, SSY, yerel ölçekten, metropoliten ve hatta bölgesel ekonomik planlara kadar geniş bir perspektifte uygulama alanı bulmuş ve bulmaya devam etmektedir. Bu yaklaşım özellikle baskı ve belirsizlik koşulları altında nasıl karar vereceğimiz hakkında bizlere yol göstermektedir. Yaklaşım, karar eylemleri üzerindeki belirsizlikler ile değişken koşullar ve baskılar altında, halkın, çıkar gruplarının ve mesleki örgütlerin çözüm için birbiriyle bir bilgi ağıyla bağlanmalarının önemini savunmakta ve planlamaya halkın katılımının sağlanmasında aktif olarak kullanılmaktadır. Karar vericilere; yöneticiler, danışmanlar ve planlar, çakışan çıkarların dengelenmesi ve sorumlulukların birlikte paylaşımı konusunda stratejik kararlar vermek için pratik uygulama mekanizmaları sunmaktadır (Friend ve Hickling, 2004).</p>	<p>SSY, geleceğe dair farklı problem, potansiyel ve kısıtlamalarla tanımlanmış bir karar anında, planıcının konuyu stratejik olarak değerlendirmesini ve bütünsellik içinde ele almasını sağlar. Bu yaklaşım özellikle planlamadaki yönetsel belirsizliklerin ve karar verme sürecinin sıkıntılarının giderilmesini amaçlayan en uygun kararın verilmesini sağlamaktadır.</p> <p>SSY karar sürecinde bireyselden çok konuların gruplar tarafından öznel bakış açılarıyla ele almakta ve dolayısıyla da karar kalitesinin niteliğini artırmaktadır.</p> <p>Problemlerin düzenlenmesinde ve stratejik kararların belirlenmesinde etkili bir yöntem olan SSY üç standart seçim alanını içermektedir. Bunlar karar, karşılaştırma ve belirsizlik alanlarıdır. Karmaşık problemler ve onların kriterleri için kullanılan tekrarlı sistemine dayalı olan bu yaklaşım dört önemli etaptan oluşmaktadır. Bunlar biçimlendirme, tasarım, karşılaştırma ve seçim etaplarıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biçimlendirme: olası probleme ilişkin mevcut girdilerin ve kriterlerin, karar, belirsizlik ve karşılaştırma alanına göre sınıflandırılmasını içerir. Bu etapta tüm kriterler verilen problemin tanımlanmasını sağlar ve kriterler arasındaki ilişkiler belirlenir. Problemin ele alış biçimine bağlı olarak karar alanının merkezinde bu konuda en etkin karar alanlarının ilişkileri tariflenir. Genel bakış penceresine göre bu kararları merkezi odak çevresinde yer alan belirsizlik alanlarından etkilenir. Bu metoda göre belirsizlik alanı üç kategori olarak sınıflandırılmaktadır. Bunlar uygulama çevresindeki, yönlendirici grupların değerlerine ilişkin ve diğer politik ve teknik kararlara ilişkin belirsizliklerdir. • Tasarım: oluşturulan ilişkilere bağlı olarak olasılıkların gözden geçirildiği ve avantaj ve dezavantaj durumlarına bağlı olarak seçeneklerin tanımlandığı bölümdür. Bu etapta odakta yer alan seçeneklerin dağılımları yapılmakta ve ilişkilerin gerçekleşme olasılıkları irdelenmektedir. • Karşılaştırma: farklı görüşler doğrultusunda en iyi seçeneğin belirlenmesini içeren bir etaptır. • Seçim: farklı karşılaştırma kriterleri açısından değerlendirildikten sonra problemlerin çözülmesi için en iyi kararı belirleyen son aşamadır (Friend ve Hickling 2004).
<p>SWOT ANALİZİ</p>	<p>SWOT Analizi, ele alınan konunun güçlülük, zayıflık, fırsatlar ve tehditler yönünden değerlendirildiği yöntemdir. Yaygın olarak kullanılmaktadır.</p>
<p>SWOC ANALİZİ</p>	<p>SWOC methodu, (güçlülük, zayıflık, fırsatlar, kısıtlar), bir konuya ilişkin grubun duruşunu tanımlamaya yardımcı olmak için verilen durumda potansiyel ve muhtemel zorlukların değerlendirilmesi ve katılımcıların negatif ve pozitif deneyimlerini kaydeder.</p>
<p>SWOL ANALİZİ</p>	<p>Bu araç bir konunun değerlendirilmesi ya da grup analizi için bir çerçeve sunar. Çerçevdeki 4 kategori (güçlülük, zayıflık, fırsatlar, kısıtlamalar) sorunları inceleme, tanımlamak, tartışmak ve kaydetmek için kullanılır.</p>

Ek 1'in devamı

GRUP VE TAKIM ETKİLEŞİMLERİ	<ul style="list-style-type: none"> *Takım sözleşmeleri *Takım eleştirileri ve tartışmaları *Görüşme rehberleri ve kontrol listeleri *Hızlı rapor yazma *Aktivatörler *İş bölümü (yerel aktivitelerde yer alma) *Köylüler ve paylaşılan sunumlar *Süreç notları ve kişisel günlükler
ÖRNEKLEMELER	<ul style="list-style-type: none"> *Transect yürüyüşleri *Varlık ve refah düzeyini sıralama *Sosyal haritalar *Görüşme haritaları
DİYALOGLAR	<ul style="list-style-type: none"> *Yarı yapılandırılmış görüşmeler *Direkt gözlem *Odak gruplar *Anahtar bilgi sağlayıcılar *Etnik hikayeler ve biyografiler *Sözlü hikayeler *Yerel hikayeler, portreler ve örnek çalışmalar
GÖRSELLEŞTİRME VE ÇİZİMLER	<ul style="list-style-type: none"> *Haritalama ve modelleme *Sosyal haritalar ve varlık sıralama *Transectler *Değişkenlik haritaları *Mevsimsel takvimler *Günlük rutinler ve etkinlik profilleri *Tarihsel profiller *Trend analizleri ve zamanlama *Matriks skorlama *Tercih ya da çiftli sıralama *Venn diyagramları *Ağ Diyagramları *Sistem Diyagramları *Akış Diyagramları *Pasta Diyagramları <p>(Clayton, Dent ve Dubois, 2000)</p>

Ek 2.1. Salacık'ın olumlu yönleri (TÜBİTAK, 2014)

	Olumlu yönler	Kadın grubu		Genç grubu		Erkek grubu	
		Puan	G/P*	Puan	G/P*	Puan	G/P*
DOĞAL	Yazlık bir yer oluşu	9	P	10	P	8	P
	Doğal yapısı (manzara noktaları-Pania)	8/9	P	9	P	8	P
	Doğal su kaynakları	8	P	5	P	6	
	Verimli toprakların varlığı	9	P	8	P	6	P
	Deniz ilişkisi/ denize girme noktası	7	P	10	P	8	P
	Farklı iklimler/ güneşli bir ikliminin olması	7/9	P	4	P	9	P
	Ormanlar	8	P	9	P	6	
	Piknik yeri	8	P	3	P	5	P
	Dere yatağı/su arkı	5		3		5	P
	Düz arazi	6		4		4	
	Yeşil/ yeşilin fazlalığı/denizle buluşması	9/9		8		9	P
	Tarım alanları	8		8		7	P
	Deniz/kumsal/ sahil kullanımı	6		9		8	P
	Havasının temiz olması	10		8		8	P
	EKONOMİK	Tarımsal ürün (findık/zeytin/kivi)	8		8		6
Sebze ve meyve çeşitliliği (sebze)		8		8		6	P
Sebze pazarlama		5		4		6	
Seraların varlığı		4		4		4	
Zeytinlik		6	P	8	P	4	P
Balıkçılık (kooperatifin varlığı)		6	P	8	P	8	P
Hayvancılık/arıcılık		6	P	4	P	5	
Ticaret alanlarının var oluşu		6	P	3	P	6	P
SOSYAL	Yeme içme yerleri/sosyal alanlar	5		6		6	P
	Komşuluk ilişkileri (kadınlar arasında)	7		5		6	P
	Kadınlar konut ve yakın çevresini daha çok kullanıyor	6		7		6	
	Köyde yabancı olmaması (akrabalık ilişkisi)	8		9		6	P
	Eğitim oranı artıyor	6		8		8	P
	Okulun sosyal faaliyetleri/özgüven	5		7		6	
	Misafirperverlik	9		4		6	
	Karşılıklı güven	6		4		7	
ALTYAPI	Güvenli	5		4		8	P
	Altyapı imkanları (sağlık ocağı/cami/okul)	5		4		6	
	Alt yapısı kısmen yapılmış yerler	4		3		3	
	Mezarlık	9		6		6	
FİZİKSEL	Balıkçı barınakları	5		5		7	P
	Merkeze yakınlık	8	P	8	P	10	P
	Sahile yakınlığı	9	P	9	P	8	P
	Erişilebilirlik	6		7		6	
	Tarihi yapılar(evler/çeşme/köprü/cami/yol)	7		3		5	
	Spor alanı	3		3		4	
	Köy kalışı (köy yapısal alanda bozulmamış olması)	9		7		8	
	Vakıf arazisi	10	P	8	P	7	P
*Güçlülükler: G							
*Potansiyeller: P							

Ek 2.2. Salacık'ın olumsuz yönleri (TÜBİTAK, 2014)

Olumsuz yönler		Kadın	Erkek	Genç	Sandık
		Puan	Puan	Puan	
1.a. Teknik altyapı	Elektrik/trafo problemi (Yalı Mah.) (yollardaki aydınlatma eksikliği)	7		8	+
	Haberleşme hatlarının eksikliği	7			
	Suyun yetersizliği	8	9	8	+
	Mahalleler arasında yaya erişiminin olmaması/ yaya yollarının /kaldırımın olmayışı, güvensizliği/ engelli vatandaşlar için ulaşım sorunu (patika yollar)	9	7		+
	Yol sorunu	9	10	10	+
	Altyapı-kanalizasyon	10	10	7	+
	Sahil taşıt bağı/ kavşak/köy girişi	10	10		+
	Otopark		6		+
	Üstgeçitler/yaya geçitleri		7	7	+
	Köyün belirli yerlerinde çeşmelerin olmaması, var olanların da yok olması		6		
	Denize kolay güvenli erişimin olmaması		6		+
	Köy içi toplu taşımının olmayışı, bazılarının taksi ücretine gücünün yetmemesi			8	
	Tarihi sahil devlet karayolunun korunamaması		8		
	Derelerin ıslahının olmaması		9		+
	Geri dönüşüm faaliyetlerinin olmaması			8	
1.b. Sosyal altyapı	Çocuk parklarının/ spor alanlarının yetersizliği	10	8	8	+
	Sağlık hizmetinin/alanının yetersizliği	9	7	10	+
	Eğitim mekânının yetersizliği/ulaşım açısından yetersizliği	10		8	+
	Cami alanının yetersizliği ve okula yan yana oluşu	10		8	
	Caminin altına gasil hane/morg		8		
	Sosyal kültürel yapıların eksikliği (kütüphane, çeşitli etkinliklerinin düzenleneceği mekânların olmayışı (okuma, toplanma mekânları)		8	10	+
	Genel bir parkın olmaması		6		+
	Yerel Pazar alanlarının olmaması /yöresel ürünleri pazarlamak için gerekli mekânların olmayışı (köy kahvaltısı, köy ürünleri)		6	8	
	İnternet hizmeti sunan mekânların olmayışı			7	+
	Piknik alanlarının değerlendirilememesi			8	+
	Eğlence alanlarının olmaması			7	
	Çay bahçesinin eksikliği			7	+
	Yürüyüş alanlarının olmaması			7	+
2.Sosyal	Genç nüfusun burada barınmaması/olanında bu konudaki ilgisizliği	7			
	Köyde hırsızlık olması	7			
	Komşular arasında yaşanan çatışmalar	8			+
	Din görevlisinin köy ile bütünleşmemesi ve nitelikli din eğitimi vermeyişi	8			
	Yaygın eğitim birimlerinin eksikliği-eğitim/bilinçlendirme çalışmalarının yetersizliği	9	6	8	+
	Kadınların toplumda yeterince yer alamaması/saygı görmemesi/baskı görmesi	10			
	Dayanışma eksikliği		6		+
	Bilinçlilik/ duyarlılık düzeyinin yetersizliği			8	+
	Kurallara uymamanın bir kuralmış gibi yaşanıyor olması				+
	Okuldaki sosyal faaliyetlerin yetersizliği			9	+
	İnsani ve ahlaki sorunlar (toplum baskısı/tutuculuk-dedikodu-nereye gidiyorsun soruları, hesap sorma,...)			8	+

Ek 2.2'nin devamı

Olumsuz yönler		Kadın	Erkek	Genç	Sandık
		Puan	Puan	Puan	
3.Fiziksel	Caminin köy içindeki konumu ve erişim sorunu	10			
	Tarihi evlerin korunmaması/terk edilmesi	7			+
	Yerleşimin düzensizliği (serana) ve sahildeki yapılar(ticari yapı)	9	10		
	Kahvehanelerin konumu	10		8	+
	Ruhsat sorunu (mevcut yapılara ruhsat verilememesi)		9		
	Sahilin kullanamayışı/plajların kamuya açık olmayışı/sahilin çevre düzenlemesinin eksikliği		8	8	+
	Okulun yerinin uygun olmaması/ alan büyüklüğünün/yapının yetersizliği/okula erişimdeki trafik sorunu		8	8	+
	Yeni yapılan yapıların doğal çevreye uygun olmayışı			7	
4.Ekonomik	Var olan tarım arazilerin yeterince kullanılmaması	8			
	Tarımsal gelirin yeterli olmaması	8			+
	Tarımsal ürünün üretiminde eğitimsizlik/yetersizlik	8			+
	Tarımsal ürünün pazarlama sorunu (kooperatifin olmayışı)	9		7	+
	İş olanaklarının yetersizliği	9		9	+
	Kadınların iş hayatına katılamaması	10			
	Balıkçı barınaklarının/limanın olmaması		7	8	+
	Balıkçılıkların olmaması		6		
Gelir düzeylerinin düşük olması			10		
5.Yönetim	Deniz kıyısının kullanılmaması (yol yok, çöp, kanalizasyon, balıkçı kayıklarının çekim yeri olarak denetimsiz kullanılması)	8			+
	Var olan vakıf arazilerinin işçilememesi	10			
	Hizmet yetersizliği	10			+
	Köyün sorunlarını paylaşma anlayışının olmayışı (özellikle erkeklerin)/yönetimin köy halkını bilgilendirmemesi/bilgilendirilmemesi	10	8		+
	Planının olmaması alt yapısının denetimsiz kontrolsüz olması		8		
	Güney çevre yolunun köye en az zarar verecek şekilde geçmesi		9		+
6.Çevre	Yer altı suyunun denetimsiz kullanımı	8			
	Derelerin kirliliği (özellikle Orta Mah..) çöp atılması	8	10		+
	Sahipsiz ve denetimsiz sahipli hayvan tehdidi	9		8	
	Mevcut sahil yolunun gürültüsü ve güvenlik sorunu		6		+
	Çevre kirliliği, çöp kovalarının eksikliği(katı atık)		9	10	+

Ek 2.3. Salacık'a ait GZFT analizi (TÜBİTAK, 2014)

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<p>G1.Doğal su kaynakları G2.Ormanlar G3.Düz arazi G4.Tarımsal ürün (fındık/zeytin/kivi) G5.Sebze pazarlama G6.Seraların varlığı G7.Hayvancılık/arıcılık G8.Kadınlar konut ve yakın çevresini daha çok kullanıyor G9.Okulun sosyal faaliyetleri/özgüven G10.Misafirperverlik G11.Karşılıklı güven G12.Alt yapı imkânları (sağlık ocağı/cami/okul) G13.Alt yapısı kısmen yapılmış yerler G14.Mezarlık G15.Erişilebilirlik G16.Tarihi yapılar (evler/çeşme/köprü/cami/yol) G17.Spor alanı G18.Köy özelliklerini kaybetmemiş olması (köyün yapılaşmış alanlarında bozulmamış olması)</p>	<p>Z1.Kanalizasyon Z2.Yol sorunları,(bakım-dar-kaplama-yolların birbirine bağlantı eksikliği) Z3.Çöp-katı atık Z4.Derelerin ıslahının olmaması Z5.Eski patika yollarının açık olmaması Z6.Otopark alanlarının olmaması Z7.İçme suyunun yetersizliği Z8.Üst geçitlerin olmaması Z9.Köyün belirli yerlerinde çeşmelerin olmaması, var olanların da yok olması Z10.Denize kolay güvenli erişimin olmaması Z11.Derelerin kirliliği/çöp atılması Z12.Sosyal tesislerin olmaması (spor sahası, düğün salonu, toplantı salonu, kütüphane) Z13.Konuk evi olmaması Z14.Sağlık ocağının olmaması Z15.Caminin altına gasil hane/morg Z16.Toplantı evi olmaması Z17.Çocuk parkı olmaması (her mahalleye) Z18.Genel parkının olmaması Z19.Yönetimin köy halkını bilgilendirmemesi Z20.Yerel Pazar alanlarının olamayışı Z21.Dayanışma eksikliği Z22.Köyde kadın ve gençlere yönelik kursların olmaması (mekân/kurs-yetersiz/daha nitelikli) Z23.İmar planı uygulanmaması (kadastro ölçümünün eksik olması) Z24.Ruhsat sorunu (mevcut yapılara ruhsat verilmemesi) Z25.Sahil kenarının kirliliği ve çevre düzenlemesinin eksikliği (kirlilik-düzenleme) Z26.Okulun yerinin uygun olmaması, alan büyüklüğünün ve yapının yetersizliği Z27.Balıkçı barınağının olmaması Z28.Balıkhanelerin olmaması Z29.Tarım sulama suyunun olmaması Z30.Planının olmaması, altyapısının denetimsiz kontrolsüz olması Z31.Mevcut sahil yolunun gürültüsü ve güvenlik sorunu</p>
Fırsatlar	Tehditler
<p>F1.Merkeze yakınlık F2.Sahile yakınlığı F3.Yazlık bir yer oluşu F4.Doğal yapısı (manzara noktaları-Pania) F5.Verimli toprakların varlığı F6.Deniz ilişkisi/denize girme noktası F7.Farklı iklimler/güneşli bir ikliminin olması F8.Dere yatağı/su arki F9.Piknik yeri F10.Yeşil/yeşilin fazlalığı/denizle buluşması F11.Tarım alanları F12.Deniz/kumsal/sahil kullanımı F13.Havasının temiz olması F14.Sebze ve meyve çeşitliliği (sebze) F15.Zeytinlik F16.Balıkçılık (kooperatifin varlığı) F17.Ticaret alanlarının var oluşu F18.Yeme içme yerleri/sosyal alanlar</p>	<p>T1.Üst kademe plan kararları T2.Kamu politikaları (tarımsal gelirin yeterli olmaması) T3.Kamu yatırımları (sahil yolu) T4.Mevzuat</p>

Ek 2.4. Salacık'a ait TFZG analizi (TÜBİTAK, 2014)

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<p>G1.Doğal su kaynakları G2.Ormanlar G3.Düz arazi G4.Tarımsal ürün (fındık/zeytin/kivi) G5.Sebze pazarlama G6.Seraların varlığı G7.Hayvancılık/arıcılık G8.Kadınlar konut ve yakın çevresini daha çok kullanıyor G9.Okulun sosyal faaliyetleri/özgüven G10.Misafirperverlik G11.Karşılıklı güven G12.Alt yapı imkânları (sağlık ocağı/cami/okul) G13.Alt yapısı kısmen yapılmış yerler G14.Mezarlık G15.Erişilebilirlik G16.Tarihi yapılar (evler/çeşme /köprü/ cami/yol) G17.Spor alanı G18. Köy özelliklerini kaybetmemiş olması (köyün yapılaşmış alanlarında bozulmamış olması)</p>	<p>Z1.Kanalizasyon Z2.Yol sorunları,(bakım-dar-kaplama-yolların birbirine bağlantı eksikliği) Z3.Çöp-katı atık Z4.Derelerin ıslahının olmaması Z5.Eski patika yollarının açık olmaması Z6.Otopark alanlarının olmaması Z7.İçme suyunun yetersizliği Z8.Üst geçitlerin olmaması Z9.Köyün belirli yerlerinde çeşmelerin olmaması, var olanların da yok olması Z10.Denize kolay güvenli erişimin olmaması Z11.Derelerin kirliliği/çöp atılması Z12.Sosyal tesislerin olmaması (spor sahası, düğün salonu, toplantı salonu, kütüphane) Z13.Konuk evi olmaması Z14.Sağlık ocağının olmaması Z15.Caminin altına gasil hane/morg Z16.Toplantı evi olmaması Z17.Çocuk parkı olmaması (her mahalleye) Z18.Genel parkının olmaması Z19.Yönetimin köy halkını bilgilendirmemesi Z20.Yerel Pazar alanlarının olamayışı Z21.Dayanışma eksikliği Z22.Köyde kadın ve gençlere yönelik kursların olmaması (mekan/kurs-yetersiz/daha nitelikli) Z23.İmar planı uygulanmaması (kadaströ ölçümünün eksik olması) Z24.Ruhsat sorunu (mevcut yapılara ruhsat verilmemesi) Z25.Sahil kenarının kirliliği ve çevre düzenlemesinin eksikliği (kirlilik-düzenleme) Z26.Okulun yerinin uygun olmaması, alan büyüklüğünün ve yapının yetersizliği Z27.Balıkçı barınağının olmaması Z28.Balıkhanelerin olmaması Z29.Tarım sulama suyunun olmaması Z30.Planının olmaması, altyapısının denetimsiz kontrolsüz olması Z31.Mevcut sahil yolunun gürültüsü ve güvenlik sorunu</p>

Ek 2.4'ün devamı

FIRSATLAR	GF STRATEJİLERİ	ZF STRATEJİLERİ
F1.Merkeze yakınlık F2.Sahile yakınlığı F3.Yazlık bir yer oluşu F4.Doğal yapısı (manzara noktaları- Pania) F5.Verimli toprakların varlığı F6.Deniz ilişkisi/denize girme noktası F7.Farklı iklimler/güneşli bir ikliminin olması F8.Dere yatağı/su arki F9.Piknik yeri F10.Yeşil/yeşilin fazlalığı/denizle buluşması F11.Tarım alanları F12.Deniz/kumsal/sahil kullanımı F13.Havasının temiz olması F14.Sebze ve meyve çeşitliliği (sebze) F15.Zeytinlik F16.Balıkçılık (kooperatifin varlığı) F17.Ticaret alanlarının var oluşu F18.Yeme içme yerleri/sosyal alanlar	1.SA1 (G3,G8,G9,G10,G11,F3,F4) 2.SA2 (G3,G8,G9G10,G12,G15,G18,F1) 3.SA3 (G11,G13,G15,G18,F1,F2,F13) 4.SA4 (G13,F2) 5.SA6 (G1,G4,G5,G6,G7,F1,F3,F4,F6,F9,F 11,F12,F14,F15,F16) 6.SA7 (G8,G11,F1) 7.SA9 (G1,G9,F6,F9,F12) 8.SB1 (G18,F1,F3,F4,F9,F12,F13,F18) 9.SB2 (F2,G15) 10.SB4 (G18, F18) 11. SC1 (G1,G4,G18,F5,F7,F8,F11,F14,F15) 12.SC2 (G1,F5,F8,F11) 13. SD1 (G1,F2,F16)	1.SA1 (Z3, Z21, F4, F12, F18) 2.SA2 (Z2,Z6,Z12,Z16,Z18,Z26,F4,F6,F9,F18) 3.SA3 (Z2,Z6,Z8,Z10,Z30,Z31,F1,F2) 4.SA6 (Z1,Z3,Z4,Z11,Z12,Z25,F4,F5,F11,F14, F15) 5.SB1 (Z3,Z4,Z11,Z12,Z20,Z21,Z25,Z28,F2,F3 ,F4,F5,F6,F7,F9,F12,F14,F15,F18) 6. SB3 (Z20,Z25, F4,F9,F12,F14,F15,F18) 7.SB4 (Z2,Z3,Z5,Z8,Z25,F4,F6,F9,F10) 8.SC1 (Z1,Z3,Z11,F5,F11,F14,F15) 9.SC2 (Z1,Z3,Z11,Z29,F5,F11,F14,F15) 10.SD1 (Z3,Z11,Z21,Z27,Z28,F6,F16) 11.SD2 (Z20,Z21,Z27,Z28,F16,F18) 12.SE1 (Z1,Z3,Z29,Z30,F5,F11,F14,F15)
TEHDİTLER	GT STRATEJİLERİ	ZT STRATEJİLERİ
T1. Üst kademe plan kararları T2.Kamu politikaları (Tarımsal gelirin yeterli olmaması) T3.Kamu yatırımları (sahil yolu) T4.Mevzuat	1.SA2 (G9,G11,T3,T4) 2.SA3 (G13, T1,T3) 3.SA5 (G8,G9,T3, T4) 4.SA6 (G1,G4,G6,G7,G18,T2) 5.SA8 (G11,T4) 6.SB4 (G8, G16, G18,T3) 7. SC1 (G3,T2, T4) 8. SE1 (G1, G4, G5, G6, G7,T2)	1.SA2 (Z14,Z26,T2) 2.SA3 (Z2, Z30, Z31, T1, T3) 3.SA4 (Z1,Z7,Z30,T3) 4.SA5 (Z1,Z3,Z11,Z25,Z30,Z31,T4) 5.SA6 (Z1,Z2,Z3,Z4,Z11,Z30,T1,T2,T3,T4) 6.SA8 (Z16,Z19,Z21,T4) 7.SB1 (Z12,Z13,Z20,Z21,T1,T2,T3,T4) 8.SB4 (Z4,Z5,Z16,Z19,Z21,T1,T3,T4) 9.SC1 (Z1,Z3,Z4,Z11,T1,T3,T4) 10.SC2 (Z1,Z20,Z29,T2) 11. SD1 (Z11,Z21,Z25,T2) 12.SD2 (Z19,Z27,Z28,T2) 13.SE1 (Z1,Z3,Z4,Z19,Z21,T2)

Ek 2.5. Salacık ortak vizyonuna yönelik strateji ve eylemler (TÜBİTAK, 2014)

Strateji A : Köyün yaşanabilirlik (sosyal, fiziksel, ekonomik) düzeyinin herkesim (kadın, yaşlı, çocuk, engelli, erkek) için geliştirilmesi	
SA1	Konut ve yakın çevresinin her yaş ve cinsiyet grubu için yaşam biçimine uygun olarak geliştirilmesi, niteliğinin artırılması
E1	Konut ve yakın çevresinde toplanma, bir araya gelme alanlarının oluşturulması (SA2)
E2	Konut ve yakın çevresinde çocuklar için uygun ve güvenli oyun mekânları (nişler) oluşturulması (SA2)
E3	Tüm açık ve kapalı mekân düzenlemelerinde her tür engellinin (çocuklu, yaşlı, engelli) gözetilmesi (SA2)
E4	Çevre düzenlenmesine kural getirilmesi ve bunun denetlenmesi (SA5)
SA2	Eğitim, sağlık, sosyokültürel ve boş zaman etkinliklerine yönelik hizmetlere uygun düzenlemelerin yapılması
E5	Okulun çocukların güvenli şekilde erişebileceklere bir yere taşınması (SA3)
E6	Okulun mekânsal büyüklüğünün ve eğitimin niteliğinin artırılması
E7	Eğitim tesisinin toplum tarafından sportif ve sosyokültürel amaçlarla da kullanılabilir biçimde düzenlenmesi
E8	Yaygın eğitim faaliyetlerinin sürekli hale getirilmesi (SA5/SA8/SA9)
E9	Uygun büyüklükte ve konumda sağlık tesisinin konumlandırılması
E10	Boş zaman değerlendirme donatılarının uygun konum ve nitelikte sağlanması (SA9)
E11	Yaya olarak kolaylık erişebilecek bir alanda her yaş grubu için spor alanlarının ve dinlenme mekânlarının oluşturulması (SA3/SA7)
E12	Gençler başta olmak üzere köy halkının boş zaman etkinliklerine yönelmesi için motivasyonlarının sağlanması/teşvik edici programların düzenlenmesi (SA9)
E13	Farklı yaş ve cinsten kişilerin yararlanacağı açık ve kapalı mekanların ve etkinliklerin artırılması (sahil bandı, sosyal tesis) (SA9)
E14	Manzara potansiyeli olan yerlerde köy ve köy dışı kullanıcılar için köyün imajına katkı verecek sosyal tesisin yapılması
E15	Sahilin köy halkı ve ziyaretçiler için kullanımına uygun planlanması (SA6)
SA3	Her kademedede güvenli ve konforlu yaya ve taşıt ulaşımının sağlanması
E16	Köy içi yol niteliğinin doğal yapının elverdiği ölçüde geometrik standartlara uydurulması (yol genişliği, eğimi, kuplar, dönüşler, virajlar, kaplama, menfez, aydınlatma...) (SA1/SA7)
E17	Mahalleler arasında bağlantı yollarının güçlendirilmesi (yaya ve taşıt için) (SA8)
E18	Mahallelerden sahile erişimin herkesim için güçlendirilmesi (SA2/SA7)
E19	Yolun kuzeyindeki ve güneyindeki yerleşim alanının yaya ve taşıt bağlantılarının güçlendirilmesi (SA2/SA8)
E20	Sahil yolu ve köy bağlantısının yapılacak olan yeni yol da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi
E21	Devlet yolu standardının, teknik açıdan uygun hale getirilmesi
E22	Engelliler ve yaşlılara yönelik ulaşım düzenlemelerin yapılması (SA1/SA9)
SA4	Köyün yapısal özellikleri dikkate alınarak teknik altyapının (ulaşım dışı) geliştirilmesi
E23	Köye uygun atık su bertaraf sisteminin/sistemlerinin kurulması(toprak/dere/deniz kirliliğinin önlenmesi) (SA1/SA7)
E24	Katı atığın bertaraf sisteminin geliştirilmesi/etkinliğinin artırılması (toplanması, ayrıştırılması, uzaklaştırılması), deniz ve dereye boşaltımının engellenmesi (SA1/SA7)
E25	Temiz su sisteminin güvenli ve sağlıklı biçimde tüm köye hizmet verebilmesi (SA1/SA7)
E26	Yeraltı su kaynaklarının niteliğinin ve kapasitesinin belirlenmesi, kullanımının kontrol altına alınması (SA1/SA7)
E27	Kimyasalların (tarımsal ilaç ve evsel atıkların) denetimli kullanılması konusunda kullanıcıların bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi (SA2)
SA5	Çevre kirliliğinin (görsel ve gürültü kirlilikleri dahil) önlenmesi
E23	Köye uygun atık su bertaraf sisteminin/sistemlerinin kurulması(toprak/dere/deniz kirliliğinin önlenmesi)
E24	Katı atığın bertaraf sisteminin geliştirilmesi/etkinliğinin artırılması(toplanması, ayrıştırılması, uzaklaştırılması), deniz ve dereye boşaltımının engellenmesi

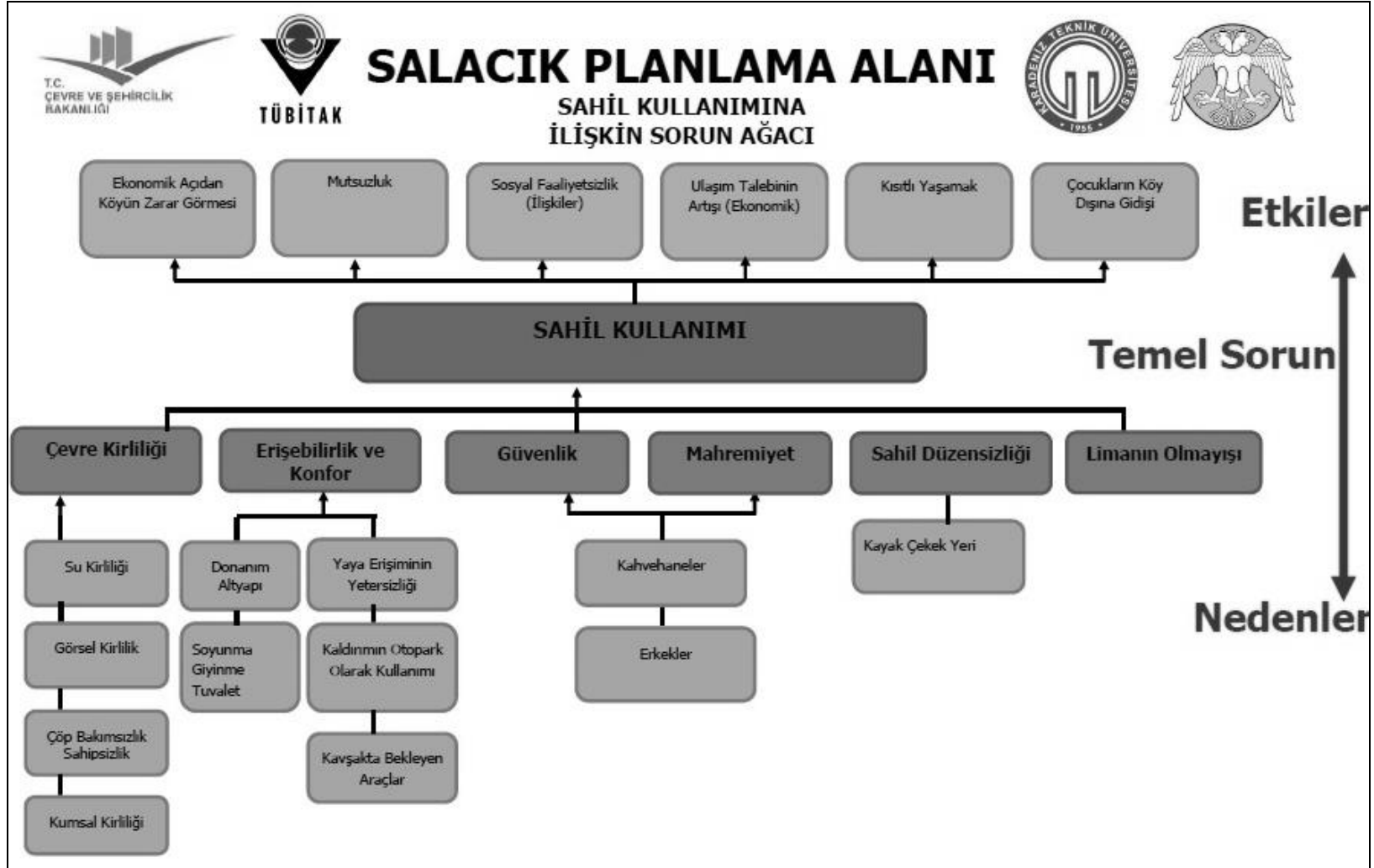
Ek 2.5'in devamı

E28	Hayvansal ve organik evsel atıkların çevre kirliliği yaratmayacak biçimde depolanması, geri dönüşümünün sağlanması (SA1)
E29	Karadeniz sahil yolu boyunca oluşan gürültü kirliliğine yapısal önlem (gürültü kırıcı düzenlemeler vb.) alınması (SA1)
E30	Manyetik kirlilik kaynaklarının yerleşim yerlerinden uzağa taşınması (SA1)
E31	Kamusal alanların, derelerin ve sahilin düzenli olarak bakımının yapılması (SA1/SA8)
E32	Toplumda çevre bilincinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi (SA2)
E27	Kimyasalların (tarımsal ilaç ve evsel atıkların) denetimli kullanılması konusunda kullanıcıların bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi
SA6	Doğal ve kültürel değerlerin korunarak yaşatılması / ekonomiye kazandırılması
E33	Kültürel ve manevi değeri olan yapıların ekonomiye kazandırılması (SA10)
E14	Köy halkı ve köy dışı kullanıcılar için manzara potansiyeli olan yerlerde köyün imajına katkı verecek sosyal tesisin yapılması (SA10)
E15	Sahilin köy halkı ve ziyaretçiler için kullanımına uygun planlanması
E34	Denizden etkin yararlanılmasını sağlayacak düzenlemelerin (duş, tuvalet, çay bahçesi) yapılması (SA2/SA7/SA9)
E35	Denizin ve kumsalın temizliğinin ve denetiminin sağlanması (SA8/SA5)
E36	Köy içi ve komşu köyler arası doğal değerleri de (manzara noktaları vb) içine alan köy halkı ve ziyaretçiler için sportif ve turizm amaçlı yürüme akslarının oluşturulması (SA3/SA10)
SA7	Konut yakın çevresinden başlayarak köyde, herkes için güvenli yaşam çevresinin oluşturulması
E37	Eski ve/veya güvenliği tehdit eden yapıların kontrol altına alınması (SA5/SA7)
E38	Devlet karayolu bandı arazi kullanımının toplumsal gözlemeyi/izlemeyi önleyecek biçimde planlanması (SA9)
E39	Yaya güvenliğini tehdit eden sahipli hayvanların çevreye verdiği rahatsızlığın önlenmesi yönünde kural getirilmesi (SA3/SA8)
E16	Köy içi yol niteliğinin doğal yapının elverdiği ölçüde geometrik standartlara uydurulması (yol genişliği, eğimi, kuplar, dönüşler, virajlar, kaplama, menfez, aydınlatma...)
E17	Mahalleler arasında bağlantı yollarının güçlendirilmesi (yaya ve taşıt için)
E18	Mahallelerden sahile erişimin güçlendirilmesi)
E19	Yolun kuzeyindeki yerleşim alanının yaya ve taşıt bağlantısının güçlendirilmesi
E5	Okulun çocukların güvenli şekilde erişebileceklere bir yere taşınması
E20	Sahil yolu ve köy bağlantısının yapılacak olan yeni yolun dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi
SA8	Köyü ilgilendiren tüm konularda köy yönetimi ve yerel halkın birlikte çalışması
E40	Toplumda çevre bilincinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi (SA2)
E41	Köy tüzel kişiliği mülkiyetinde olacak sosyal tesislerin etkin işletilmesini sağlayacak yönetim mekanizmalarının kurulması
E42	Muharlık, her mahalleyi temsilen seçilen kadın, erkek ve gençlerden oluşan Köy planlama kurulunun oluşturulması ve köye ilişkin tüm kararların müzakere edilerek bu kurul tarafından onaylanması (Tüm SA'lar)
E43	Salacık'lıların ve yönetimin bir araya geldiği "Salacık Toplantısı"nın yılda en az bir kez olmak üzere düzenli yapılan etkin bir eyleme dönüştürülmesi (Tüm SA'lar)
SA9	Kadın, çocuk, yaşlı ve engelli kesim için uygun sosyal koşulların oluşturulması
E38	Devlet karayolu bandı arazi kullanımının toplumsal gözlemeyi/izlemeyi önleyecek biçimde planlanması
E42	Muharlık, her mahalleyi temsilen seçilen kadın, erkek ve gençlerden oluşan Köy planlama kurulunun oluşturulması ve köye ilişkin tüm kararların müzakere edilerek bu kurul tarafından onaylanması.
E44	Köyde herkesimin hoşgörü içinde birlikte yaşama bilinci oluşturacak yaygın eğitim faaliyetlerinin sürekli hale getirilmesi (SA2)
E45	Kadının yarattığı/yaratacağı katma değeri görünür hale getirecek programların ve etkinlik alanlarının oluşturulması (SA2/SA7/SA9)
E41	Köy tüzel kişiliği mülkiyetinde olacak sosyal tesislerin etkin işletilmesini sağlayacak yönetim mekanizmalarının kurulması

Ek 2.5'in devamı

Strateji B :Günübirlik ve eko-turizmin geliştirilmesi	
SB1	Doğal ve kültürel değerlerin/kaynakların korunması, turizm sektörü için yerel girişimcilerce etkin kullanılması
E7	Kültürel ve manevi değeri olan yapıların ekonomiye kazandırılması
E50	Dere yataklarının temizlenmesi
SB2	Köyün turizm potansiyelinin komşu yerleşmelerle işbirliği içerisinde artırılması
E52	Köyün yöresel ürünlerinin pazarlanacağı alanların oluşturulması
SB3	Pazarlama araçlarıyla köyün turizm sektöründe etkin kullanılarak tanıtılması
SB4	Turizm sektörü açısından önemli olan, köyün fiziksel ve sosyal yaşanabilirlik özelliklerinin öncelikli olarak geliştirilmesi (Strateji A)
E8	Köy imajını güçlendirecek biçimde yarı bitmiş ve bitmemiş mevcut yapıların sağlıklı hale getirilmesi
Strateji C: (Ziraat ve hayvancılığın bilinçli, yenilikçi, bilimsel yöntemlerle yapılması ve ürünlerin pazarlanması)	
SC1	Nitelikli tarım arazisinin korunması ve etkin (yenilikçi, verimli) kullanılması
SC2	Köyün doğal yapısına uygun ve pazar talebi yüksek ürün çeşitliliğine gidilmesi
Strateji D: Balıkçılığın korunması ve altyapısının geliştirilmesi	
SD1	Balıkçılık üretiminin etkinliğini artırmak
SD2	Balıkçılık ürünlerinin pazar alanının geliştirilmesi
Strateji E: Tarım ürünlerinin katma değerinin artırılması	
SE1	Tarım ürünlerinin katma değerinin artırılması

Ek 2.6. Sorun ağacı örneği (TÜBİTAK, 2014)

Ek.2.7. Eylemlerin ve stratejilerin eşleştirilmesi (TÜBİTAK, 2014)

EYLEMLER	SA1	SA2	SA3	SA4	SA5	SA6	SA7	SA8	SA9	SA10
	Konut ve yakın çevresinin her yaş ve cinsiyet grubu için yaşam biçimine uygun olarak geliştirilmesi, niteliğinin artırılması	Eğitim, sağlık, sosyokültürel ve boş zaman etkinliklerine yönelik hizmetlere uygun düzenlemelerin yapılması	Her kademedede güvenli ve konforlu yaya ve taşıt ulaşımının sağlanması	Köyün yapısal özellikleri dikkate alınarak teknik altyapının (ulaşım dışı) geliştirilmesi	Çevre kirliliğinin (görsel ve gürültü kirlilikleri dahil) önlenmesi	Doğal ve kültürel değerlerin korunarak yaşatılması / ekonomiye kazandırılması	Konut yakın çevresinden başlayarak köyde, herkes için güvenli yaşam çevresinin oluşturulması	Köyü ilgilendiren tüm konularda köy yönetimi ve yerel halkın birlikte çalışması	Kadın, çocuk, yaşlı ve engelli kesim için uygun sosyal koşulların oluşturulması	
E1. Konut ve yakın çevresinde toplanma, bir araya gelme alanlarının oluşturulması	X	O								
E2. Konut ve yakın çevresinde çocuklar için uygun ve güvenli oyun mekanları (nişler) oluşturulması	X	O								
E3. Tüm açık ve kapalı mekan düzenlemelerinde her tür engellinin (çocuklu, yaşlı, engelli) gözetilmesi	X	O								
E4. Çevre düzenlenmesine kural getirilmesi ve bunun denetlenmesi	X				O					
E5. Okulun çocukların güvenli şekilde erişebileceklere bir yere taşınması		X	O				X			
E6. Okulun mekansal büyüklüğünün ve eğitimin niteliğinin artırılması		X								
E7. Eğitim tesisinin toplum tarafından sportif ve sosyokültürel amaçlarla da kullanılabilir biçimde düzenlenmesi		X								
E8. Yaygın eğitim faaliyetlerinin sürekli hale getirilmesi		X			O			O	O	
E9. Uygun büyüklükte ve konumda sağlık tesisinin konumlandırılması		X								

Ek 2.7'nin devamı

E10. Boş zaman değerlendirme donatılarının uygun konum ve nitelikte sağlanması		X							O	
E11. Yaya olarak kolaylık erişebilecek bir alanda her yaş grubu için spor alanlarının ve dinlenme mekanlarının oluşturulması		X	O					O		
E12. Gençler başta olmak üzere köy halkının boş zaman etkinliklerine yönelmesi için motivasyonlarının sağlanması/teşvik edici programların düzenlenmesi		X							O	
E13. Farklı yaş ve cinsten kişilerin yararlanacağı açık ve kapalı mekanların ve etkinliklerin artırılması (sahil bandı, sosyal tesis)		X							O	
E14. Manzara potansiyeli olan yerlerde köy ve köy dışı kullanıcılar için köyün imajına katkı verecek sosyal tesisin yapılması		X				X				O
E15. Sahilin köy halkı ve ziyaretçiler için kullanımına uygun planlanması		X				X				
E16. Köy içi yol niteliğinin doğal yapının elverdiği ölçüde geometrik standartlara uydurulması (yol genişliği, eğimi, kuplar, dönüşler, virajlar, kaplama, menfez, aydınlatma...)	O		X				X			
E17. Mahalleler arasında bağlantı yollarının güçlendirilmesi (yaya ve taşıt için)			X				X	O		
E18. Mahallelerden sahile erişimin herkesim için güçlendirilmesi		O	X				X			
E19. Yolun kuzeyindeki ve güneyindeki yerleşim alanının yaya ve taşıt bağlantılarının güçlendirilmesi		O	X				X	O		
E20. Sahil yolu ve köy bağlantısının yapılacak olan yeni yol da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi			X				X			
E21. Devlet yolu standardının, teknik açıdan uygun hale getirilmesi			X							
E22. Engelliler ve yaşlılara yönelik ulaşım düzenlemelerin yapılması	O		X						O	
E23. Köye uygun atık su bertaraf sisteminin/sistemlerinin kurulması(toprak/dere/deniz kirliliğinin önlenmesi)	O			X	X		O			
E24. Katı atığın bertaraf sisteminin geliştirilmesi/etkinliğinin artırılması (toplanması, ayrıştırılması, uzaklaştırılması), deniz ve dereye boşaltımının engellenmesi	O			X	X		O			
E25. Temiz su sisteminin güvenli ve sağlıklı biçimde tüm köye hizmet verebilmesi	O			X			O			
E26. Yeraltı su kaynaklarının niteliğinin ve kapasitesinin belirlenmesi, kullanımının kontrol altına alınması	O			X			O			

* eylemlerin bir kısmı örnek olarak sunulmuştur.

X	Doğrudan İlişkili
O	Dolaylı İlişkili

Ek 2.8. Salacık eylem planları bütünleşik özeti (TÜBİTAK, 2014)

Koruma odaklı kırsal alan planlama stratejisi ve eylem planı						
Stratejik amaç a. köyün yaşanabilirlik (sosyal, fiziksel, ekonomik) düzeyinin herkesim (kadın, yaşlı, çocuk, engelli, erkek) için geliştirilmesi						
Alt strateji a.1.konut ve yakın çevresinin, toplumun her kesimi (kadın, erkek, genç, yaşlı, engelli vd.) için yaşam biçimine uygun olarak geliştirilmesi ve niteliğinin artırılması						
No	Eylem	Sorumlu kuruluş	İlgili kuruluş(lar)	Süre	Dönem	Bütçe
A.1.1	Konut ve yakın çevresinde toplanma, bir araya gelme alanlarının oluşturulması	Salacık (Mahalle/Köy) Kurulu, KMSPB	Akçaabat Belediyesi, Trabzon Büyükşehir Belediyesi (BŞB), STK'lar,	Kısa	2014-2018	Akçaabat Belediyesi
A.1.2.	Konut ve yakın çevresinde çocuklar için uygun ve güvenli oyun mekanları (nişler) oluşturulması	Salacık (Mahalle/Köy) Kurulu, KMSPB	Akçaabat Belediyeler, Trabzon BŞB, STK'lar	Kısa	2014-2018	Akçaabat Belediyesi
A.1.3.	Tüm açık ve kapalı mekan düzenlemelerinde her tür engelinin (çocuklu, yaşlı, engelli) gözetilmesi	Salacık (Mahalle/Köy) Kurulu, KMSPB,	Akçaabat Belediyeler, Meslek odaları, STK'lar	Kısa	2014-2018	Akçaabat Belediyesi
A.1.4.	Çevre düzenlenmesine kural getirilmesi ve bunun denetlenmesi	Salacık kurulu, KMSPB, Mahalle/Köy halkı,	Akçaabat Belediyeler, Trabzon BŞB	Orta	2014-2023	
Alt strateji a.2.eğitim, sağlık, sosyokültürel ve boş zaman değerlendirme hizmetleri için uygun konumda ve nitelikte düzenlemelerin yapılması						
No	Eylem	Sorumlu kuruluş	İlgili kuruluş(lar)	Süre	Dönem	Bütçe
A.2.1.	Okulun erişim güvenliğinin sağlanması	Salacık Kurulu, KMSPB, Akçaabat Belediyesi,	Trabzon BŞB, Akçaabat Milli Eğitim Müdürlüğü,	Kısa	2014-2018	Akçaabat Belediyesi
A.2.2	Okulun mekansal niteliğinin (büyüklük, işlevsel çeşitlilik, teknoloji vb.) artırılması	Salacık Kurulu, KMSPB, Akçaabat Milli Eğitim Müdürlüğü	Akçaabat Belediyesi, Trabzon BŞB, Akçaabat Kaymakamlığı, Trabzon Milli Eğitim Müd, STK'lar	Kısa	2014-2018	Akçaabat Belediyesi, ilgili Bakanlık
A.2.3.	Eğitimin niteliğinin artırılması	Okul müdürü, öğretmenler, personel	Akçaabat Milli Eğitim Müdürlüğü, Trabzon Milli Eğitim Müdürlüğü, STK'lar	Kısa	2014-2018	
A.2.4.	Eğitim tesisinin toplum tarafından sportif ve sosyokültürel amaçlarla da kullanılabilmesi	Okul müdürlüğü, Akçaabat Milli Eğitim Müdürlüğü	Trabzon Milli Eğitim Md., Akçaabat Kaymakamlığı, Akçaabat Belediyesi, Trabzon BŞB,	Kısa	2014-2018	
A.2.5.	Yaygın eğitim faaliyetlerinin sürekli hale getirilmesi	Akçaabat Milli Eğitim Müdürlüğü, STK (Salacık Zeyindalı Derneği vd.)	Salacık Orta Okulu, Trabzon Valiliği, Akçaabat Belediyesi, Trabzon BŞB, STK'lar	Uzun	2014-2030	
A.2.6.	Uygun büyüklükte ve konumda sağlık tesisinin sağlanması	Salacık Kurulu, KMSPB, Akçaabat İlçe Sağlık Müd, Akçaabat Belediyesi	Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü, Trabzon Valiliği	Orta	2014-2023	Akçaabat Belediyesi, ilgili Bakanlık
A.2.7.	Mahalle/Köy geneli için boş zaman değerlendirme donatılarının uygun konum ve nitelikte sağlanması	Salacık Kurulu, KMSPB, Akçaabat Belediyesi	Trabzon BŞB, Akçaabat Kaymakamlığı, STK'lar	Kısa	2014-2018	Akçaabat Belediyesi
A.2.8.	Yaya olarak kolaylık erişebilecek bir alanda her yaş grubu için spor alanlarının ve dinlenme mekânlarının oluşturulması	Salacık Kurulu, KMSPB, Akçaabat Belediyesi	Trabzon BŞB, Akçaabat Kaymakamlığı, STK'lar	Orta	2014-2023	Akçaabat Belediyesi
A.2.9.	Gençler başta olmak üzere mahalle/köy halkının boş zaman etkinliklerine yönelmesi için motivasyonlarının sağlanması/teşvik edici programların düzenlenmesi	Salacık Kurulu, kçaabat Gençlik ve Spor İlçe Md., Akçaabat Belediyesi	Trabzon BŞB, STK'lar, KTÜ	Uzun	2014-2028	

Ek 4. Kırsal yerleşme planlama kontrol listesi

Ağırlıklı olarak büroda yürütülecek çalışmalar	Ağırlıklı olarak alanda yürütülecek çalışmalar
VİZYON ÇİZME	
Ön çalışmalar	
Planlama ekibinin oluşturulması	
Çalışma ortamının hazırlanması	
Planlama alanının tanınması	
Alana ilişkin verilere erişilmesi (Tablo 5.9 kapsamında) Doğal yapı; Yerleşmeler; Kentsel ve kırsal altyapı; Sosyal ve teknik altyapı; Ekonomik altyapı; Çevre; Mülkiyet yapısı; Mevcut projeler	
Katılım sorunlarının ortaya konması	Alan ziyaretleri yapılması
Katılım düzeyine ve biçimine (planlama bürosu, planlama kurulu ve paydaşlar arası ilişki seçenekleri) karar verilmesi	. Doğal yapının tanınması . Paydaşlarla bağlantı kurulması, anahtar kişilerle görüşülmesi, (gerekirse) eksik bilgi derleme amaçlı anket vb. çalışmalar
Toplantı takvimi oluşturulması (taslak)	. Toplantı mekânının hazırlanması
Katılım tekniklerinin gözden geçirilmesi (Tablo 5.8, EK 5.1), paydaşların özellikleri (eğitim, katılım kültürü vb.) ve plan-lama aşaması dikkate alınarak uygun tekniklerin belirlenmesi	
Katılım toplantıları için gerekli malzemelerin sağlanması	İlk katılım toplantısı için duyuru yapılması
Vizyon Belirleme	
Mevcut durum (varlık temelli) ve kapasite raporunun hazırlanması . Mevcut durumun ortaya konması . Varlıkların irdelenmesi . İleriye dönük nüfus, konut ihtiyacı vb. tahminlerin yapılması	Paydaşlarla ilk toplantı (genel) . Çalışmanın amacının açıklanması; Toplantı takviminin kesinleştirilmesi; Çalışma süreci hakkında bilgi verilmesi (tüm katılımcılarla birlikte) . Paydaş gruplarının oluşturulması
Vizyon çizme (Mekânsal Planlama Kurulu ile): Vizyon taslağı	Vizyon çizme (paydaş gruplarla ayrı ayrı): Toplum Hayal Belgesi
“Vizyon taslağı” ve “toplum hayal belgesi”nin bütünleştirilmesi	
Vizyonun doğrulanması (mevcut durum raporuna dayanarak)	
	Geniş paydaş kitlesine vizyonun duyurulması, olur alınması
Aşamamın değerlendirilmesi (planlama ekibi, paydaşlar, program, kontrol listesi içeriği hakkında)- ÖĞRENME	
MEKÂNSAL STRATEJİ PLANINI HAZIRLAMA	
Hedefler, Stratejiler, Eylemler	
Katılım tekniklerinin gözden geçirilmesi (Tablo 5.8, EK 5.1), paydaşların özellikleri (eğitim, katılım kültürü vb.) ve plan-lama aşaması dikkate alınarak uygun tekniklerin belirlenmesi	
Dış değerlendiricinin ya da değerlendirme ekibinin belirlenmesi	
Vizyon hedeflerinin belirlenmesi	
Değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi [dış değerlendirici(ler) ile birlikte]	
Hedeflerin ve değerlendirme ölçütlerinin paydaşlarla paylaşılması, üzerinde uzlaşılması	
Sorun-Varlık temelli bir sorgulama yapılması	
Gelişme stratejilerinin ortaya konması	

Ek 4'ün devamı

Ağırlıklı olarak büroda yürütülecek çalışmalar	Ağırlıklı olarak alanda yürütülecek çalışmalar
Hedefler, Stratejiler, Eylemler (DEVAM)	
Değerlendirme tekniklerinin gözden geçirilmesi (EK 5.2) ve değerlendirme nesnesi dikkate alınarak uygun tekniğin belirlenmesi	
Stratejilerin değerlendirilmesi	Strateji değerlendirme sonuçlarının paydaşlara sunumu, (gerekirse) stratejilerin gözden geçirilmesi
	Eylemlerin belirlenmesi
Strateji-Eylem ilişki matrisinin hazırlanması	Eylem önceliklerinin belirlenmesi
Öncelikli eylemlerin değerlendirilmesi	Eylemlerin değerlendirme sonuçlarının paydaşlara sunumu, (gerekirse) eylemlerin gözden geçirilmesi
Eylemlerin içeriğinin, sorumlularının, zamanının, mali kaynaklarının tanımlanması (Eylem Planları Bütünleşik Özet Tablosu)	
Eylemlerin başarı göstergelerinin ve ölçülerinin belirlenmesi (dış değerlendirici ile birlikte)	Göstergeler ve ölçülerin paydaşlarla gözden geçirilmesi, kesinleştirilmesi (Eylem Planları Bütünleşik Özet Tablosu)
Eylem planlarının (eylem planlama tablosu ve raporu) onaylanması ve üst kademe planlama kuruluna iletilmesi	
Ara değerlendirilmesi (planlama ekibi, paydaşlar, program, kontrol listesi içeriği hakkında)-ÖĞRENME	
Mekânsal Yapısal Plan Şeması hazırlama	
Nüfus ve sektörel gelişme tahminlerinin, vizyon ve stratejiler dikkate alınarak yapılması, alan talebi ve yerleşimi ölçütlerinin ortaya konması	
Mekânla doğrudan ve dolaylı ilişkili eylemlerin belirlenmesi . Uzman görüşü gerektiren eylemler (tarımsal arazi kullanımında değişiklik vb.) . Diğer mekânsal içerikli eylemler	
Mevcut durum-yerleşilebilir alanlar haritalarının hazırlanması, özel amaçlı yasalardan kaynaklanan ve mevcut durum haritasında yer alamayan kısıtların gözden geçirilmesi; kısıtların ve fırsatların raporlanması	
Genel ve il planlama normlarının/ standartlarının gözden geçirilmesi	
(gerekirse) Planlama alanına özgü normların ortaya konması	
Alana özgü planlama ilkelerinin ve değerlendirme ölçütlerinin ortaya konması	
Plan uygulama araçlarının gözden geçirilmesi, yararlanılabilecek araçların belirlenmesi	
Nitel ve nicel arazi değerlendirmelerinin yapılması	
Uzman görüşü gerektiren mekânsal içerikli eylemler için uzmanlarla işbirliği yapılması (hizmet alımı, planlama ekibine dahil etme vb. biçimlerde olabilir)	
Yapısal plan şeması seçeneklerinin oluşturulması	
Değerlendirme tekniklerinin gözden geçirilmesi (EK 5.2) ve değerlendirme nesnesi dikkate alınarak uygun teknik(ler)in belirlenmesi	
Seçeneklerin ilkeler ve ölçütler çerçevesinde değerlendirilmesi, (gerekirse) gözden geçirilmesi	Yapısal plan şeması seçeneklerinin paydaşlara sunulması, görüş alınması
	Yapısal plan şemasının seçilmesi
	Geniş paydaş kitlesine seçilen planın duyurulması, olur alınması
(gerekirse) Yapısal plan şemasının gözden geçirilmesi	Geniş paydaş kitlesine seçilen planın duyurulması, olur alınması
Yapısal Plan Şemasının onaylanması ve bir üst kademe planlama kuruluna iletilmesi	
Ara değerlendirilmesi (planlama ekibi, paydaşlar, program, kontrol listesi içeriği hakkında)-ÖĞRENME	

Ek 4'ün devamı

Ağırlıklı olarak büroda yürütülecek çalışmalar	Ağırlıklı olarak alanda yürütülecek çalışmalar
Detay Planın hazırlanması (Yapısal Mekânsal Plan Şemasında belirlene alanlar için)	
Planlama alanının sınırlarının ve Yapısal Plan Şemasına bağlı olarak plan kapsamının belirlenmesi	
Planlama nesnesinin özellikleri dikkate alınarak planlama ekibinin oluşturulması ya da (eğer hizmet alımı yapılacaksa) izleyicinin (izleyici ekibinin) belirlenmesi	
Mevcut durum ve kadastro haritalarının planlama nesnesinin özelliğine ve planlamanın ölçeğine uygun olarak hazırlanması	
Planlama nesnesi özelinde, özel amaçlı yasalardan kaynaklanan kısıtların ve fırsatların gözden geçirilmesi	
Genel ve il planlama normlarının/ standartlarının ve plan uygulama araçlarının gözden geçirilmesi, yararlanılabilecek araçların belirlenmesi	
(gerekirse) Planlama alanına özgü normların ortaya konması	
Alana özgü planlama ilkelerinin ve değerlendirme ölçütlerinin ortaya konması	
Detay plan seçeneklerinin tasarlanması/ hazırlanması <ul style="list-style-type: none"> . Arazi kullanım planının tasarlanması . Uygulama önceliklerinin belirlenmesi . Bina ve çevre tasarım kurallarının belirlenmesi 	
Değerlendirme tekniklerinin gözden geçirilmesi (EK 5.2) ve değerlendirme nesnesi dikkate alınarak uygun teknik(ler)in belirlenmesi	
Detay plan seçeneklerinin değerlendirilmesi	Detay plan seçeneklerinin paydaşlara sunulması, görüş alınması
	Detay planın seçilmesi
	Seçilen planın geniş paydaş kitlesine duyurulması, olur alınması
(gerekirse) Detay planın gözden geçirilmesi	Seçilen planın geniş paydaş kitlesine duyurulması, olur alınması
Detay planın onaylanması ve bir üst kademe planlama kuruluna iletilmesi	
Ara değerlendirilmesi (planlama ekibi, paydaşlar, program, kontrol listesi içeriği hakkında)-	
ÖĞRENME	
PLAN UYGULAMA- EYLEM PROJELERİ ve İZLEME	
İDA 4.2'de ele alınmaktadır	

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Antakya'da doğdu. İlkokul ve ortaokul eğitimini Sakarya'da tamamladı. 1997 yılında Trabzon Fatih Lisesi'nden mezun oldu. 1998 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Kimya Öğretmenliği Bölümü'nü kazandı. Bu bölümün ikinci sınıfında okurken 2000 yılında yeniden girdiği üniversite sınavında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü kazandı. 2004 yılında mimarlık lisans eğitimini tamamladı. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaya hak kazandı. Yüksek lisans İngilizce hazırlık eğitiminin ardından 2005 yılında Fen Bilimleri Enstitüsü'ne 50/d kadrosunda araştırma görevlisi olarak atandı. 2008 yılında yüksek lisans eğitimini tamamlayarak Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine başladı. İyi derecede İngilizce bilmektedir.